

INNOVATION IN SCIENCE: MODERN CHALLENGES

Abstracts of III International Scientific
and Practical Conference

Germany, Munich

25 – 26, May 2020

Germany, Munich

25 – 26, May 2020

UDC 001.1

BBK 29

The 3rd International scientific and practical conference
“Innovation in Science: Modern Challenges” (May 25-26, 2020)
Littera Verlag, Munich, Germany. 2020. 280 p.

ISBN 978-3-9819288-8-4

The recommended citation for this publication is:

Petrov P. Learning Styles and Strategies // Problems and Innovations in Science. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference. Littera Verlag. Munich, Germany. 2020. Pp. 39- 43. URL: <http://el-conf.com.ua/>.

Science editor:

Solodka N.V.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Reviewers:

Peter Banagl

Professor in the Mathematisches Institut, Heidelberg University, Germany

Steven Koonin

Professor of Information, Operations & Management Sciences, NYU Stern

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: el-conf@ukr.net

homepage: <http://el-conf.com.ua>

©2020 Littera Verlag

©2020 Authors of the articles

CONTENT

Economic sciences

<i>Белей Я.В., науковий керівник Мінкович В.Т. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ.....</i>	9
<i>Борозенець М.І. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ...</i>	13
<i>Василечко Х.С., науковий керівник Шилепницький П.І. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....</i>	16
<i>Velychko V. CHARACTERISTICS OF STAKEHOLDER-ORIENTED STRATEGY OF CONSTRUCTION ENTERPRISE MANAGEMENT.....</i>	23
<i>Вонберг Т.В., Шевела Д.Ю. ЛІЗИНГ ПЕРСОНАЛУ ЯК НЕОБХІДНА ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ</i>	26
<i>Hilevska K., Vasiltsova N. SCIENTIFICALLY-BASED TARIFF FOR PASSENGERS BUS TRANSPORTATION BY PUBLIC TRANSPORT</i>	29
<i>Григор'єва Л.В. РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИКІВ ПЕРСОНАЛУ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....</i>	33
<i>Кузьменко О.В., Чукова І.П. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦТВА.....</i>	36
<i>Ларіна Д.Є. ОЦІНКА ВПЛИВУ РІВНЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ОБМЕЖЕНЬ НА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН СВІТУ</i>	39
<i>Лецих І.В. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СЕКТОРУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ РЕГІОНУ</i>	45

<i>Мовчан Т.В., Артемов В.О.</i> ОЦІНКА СУЧАСНИХ ОРЕНДНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В РИНКО- ВИХ УМОВАХ	50
<i>Морозова Г.С.</i> ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТА- ЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....	55
<i>Чернышѣва Т.В.</i> ВЛИЯНИЕ СТРАТЕГИИ ОТКРЫ- ТЫХ ИННОВАЦИЙ НА СРЕДНИЙ И МАЛЫЙ БИЗНЕС	60
<i>Yurchenko N.</i> INTEGRATION PROCESSES AND DIVERSIFICATION OF PRODUCTION IN THE CONDITIONS OF CRISIS CHALLENGES OF MODERNITY	64
<u><i>Information Technology</i></u>	
<i>Санижак І.Б., Корнута В.А.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН ДЛЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ.....	70
<i>Sipko O.</i> RESEARCH OF RECOGNITION METHODS UNDER UNCERTAINTY	74
<i>Cherkov P. Y.</i> SYSTEM FOR TESTING STUDENT'S KNOWLEDGES ABOUT PROGRAMMING SKILLS	76
<u><i>Legal sciences</i></u>	
<i>Strelchenko O., Bukhtiiarova I.</i> THE NATURE OF DISCRETIONAL POWERS	78
<i>Yuzheka R., wissenschaftliche beraterin Kuzmenko A.</i> TERMINOLOGIE AUSLÄNDISCHER WÖRTER IM STRAFKODEX DER UKRAINE	82
<u><i>Medical sciences</i></u>	
<i>Волошенюк Ю.Ю.</i> ФАКТОРЫ СПОСОБСТВУЮЩИЕ АЛЛЕРГИЧЕСКИМ РЕАКЦИЯМ В ОРТОПЕДИ- ЧЕСКОЙ СТОМАТОЛОГИИ.....	85
<i>Єрхова А.В., Катинська М. Г.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ МІКРОСТРУКТУРИТА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОБОЛОН- КИ КИШКОВОРОЗЧИННИХ ПЕЛЕТ ОМЕПРАЗОЛУ РІЗНИХ ВИРОБНИКІВ.....	87

<i>Кривецька А.В., Гошовська А.В.</i> ЗМІНИ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІАГНОСТИКИ У ЖІНОК З ПЕРЕНОШЕНОЮ ВАГІТНІСТЮ	90
<i>Мельник О.О., Мостова Н.М., науковий керівник Самойленко І.Г.</i> ВПЛИВ ПЕРЕНЕСЕНИХ ІНФЕКЦІЙ МАЙБУТНЬОЇ МАТЕРІ НА ПЕРЕБІГ НЕОНАТАЛЬНОГО ПЕРІОДУ У НОВОНАРОДЖЕНИХ.....	96
<u><i>Natural sciences</i></u>	
<i>Босин М.Е., Рыкова Л.Л.</i> МАТЕМАТИКА И РЕАЛЬНОСТЬ	100
<u><i>Pedagogical sciences</i></u>	
<i>Вакалюк Р.М.</i> МУЗИЧНА КРИТИКА ТА ЇЇ ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ	107
<i>Гальченко Л.В., Бессарабова О.В., Аванесова Ю.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІГОР ЯК ОСНОВА ЗАНЯТЬ ІГРОВИМ СТРЕТЧИНГОМ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	110
<i>Гнатюк О.В.</i> ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	118
<i>Данилюк В.О.</i> КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА»..	123
<i>Zavadska I.M., Komarnitska L.M.</i> THE APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL SPACE	129
<i>Замрозович-Шадріна С.Р.</i> ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	132
<i>Запорожець О.М.</i> ІНОЗЕМНА МОВА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ	137
<i>Знанецький В.Ю.</i> ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ З ЗАСТОСУВАННЯМ КЕЙС-МЕТОДУ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВНЗ	141

<i>Лькевич А.О., науковий керівник Івершинь А.Г.</i> УМОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	144
<i>Клімішина А.Я.</i> ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТІВ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕК- ТУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕД- НЬОЇ ОСВІТИ	148
<i>Kovalenko Z. I., Latysheva O. S., Brik N. V.</i> FORMS OF ASSESSMENT OF EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS OF DISTANCE LEARNING IN THE SYSTEM OF PRE- UNIVERSITY EDUCATION	154
<i>Maksymova I.O.</i> INNOVATION AND CREATIVITY AS LEADING STRATAGIES IN TEACHING ENGLISH.....	158
<i>Нанулі Потьомкіна</i> СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ВПЛИВ ВІРТУАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ЮНЬ.....	165
<i>Рубінська Б.І.</i> ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУ- ВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	169
<i>Сливка Л.В.</i> ШКІЛЬНА ГІГІЄНА У ТВОРЧІЙ СПАД- ЩИНІ БОЛЕСЛАВА АДАМА БАРАНОВСЬКОГО (1844–1916) ТА МЕЧИСЛАВА ТИТУСА БАРАНОВСЬ- КОГО (1851–1898).....	173
<i>Федій О.А., Мірошніченко Т.В.</i> АКМЕОЛОГІЧНІ ОРІЄН- ТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	176
<i>Хлистік М.А.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ WEB- GUEST У ВИКЛАДАННІ ПРАВНИЧИХ ДИСЦИПЛІН .	181
<i>Цимбал С.В.</i> ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ПСИХОТЕРА- ПЕВТИЧНОЇ РОБОТИ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	186
<i>Shvedova Y. V.</i> CREATIVE TASKS AS WAYS STIMU- LATING LEARNING MOTIVATION OF STUDENTS ...	189

Юденко О.В., Юденко Ю.М. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ БАСКЕТБОЛУ НА ВІЗКАХ В СИСТЕМІ АДАПТИВНОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ	193
--	-----

Philological sciences

Григорович О.Б., Зелененька І.А. АНТИТОТАЛІТАРНИЙ ДИСКУРС У ПРОЗІ ЮРІЯ МУШКЕТИКА (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ «СУД»)	199
--	-----

Zabotnova M. V. THE ROLE OF CYBER-MEMES IN NEOLOGISMS' DEVELOPING	205
---	-----

Клікушина Я.А. КЛАСИФІКАЦІЯ КОЛЬОРОНАЗВ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ НАУЦІ	208
--	-----

Корінь Д.С. ВІДДІЄСЛІВНІ АГЕНТИВНІ НАЙМЕНУВАННЯ ДАВНЬОРУСЬКОЇ МОВИ: КОГНІТИВНО-ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	214
--	-----

Маркіна Т.М., Ірчишина М.В. ФЕНОМЕН „KURZ-DEUTSCH“ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СУЧАСНОГО МІГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	218
--	-----

Мисковець О.І. ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ В АНГЛОМОВНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПУТІВНИКАХ	221
---	-----

Привалова С.П. ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ В. ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА»	228
---	-----

Сайко М.А. СТАНДАРТИЗАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕКЛАДОВОГО ТЕРМІНОЗНАВСТВА	234
--	-----

Халявка Л.В. ДЕЙВ ФЕННЕР – ТИПОВИЙ ПРЕДСТАВНИК ПРИВАТНОГО РОЗШУКУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЖЕЙМСА ХЕДЛІ ЧЕЙЗА «НЕМАЄ ОРХІДЕЙ ДЛЯ МІС БЛЕНДІШ»)	238
---	-----

Philosophical sciences

Larchenko V.V. FASHIONABLE NOSTALGIA CONSUMPTION	241
--	-----

Political sciences

Данілова Л.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОС-
ТЕЙ МАЙБУТНІХ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ..... 246

Меньшакова Д.О. ВНУТРІШНЄ ПРАВОВЕ РЕГУ-
ЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ
ФРАНЦІЄЮ 255

Social sciences

Беляєва О.П. ДЕРЖАВНО – ГРОМАДСЬКЕ УПРАВ-
ЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕД-
ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 261

Technical sciences

Гілевська К.Ю., Бучко М.Ю. КЕРУВАННЯ ЛАНЦЮ-
ГАМИ ПОСТАЧАННЯ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ
МІКРОМЕНЕДЖМЕНТУ 266

Орисенко О.В., Нестеренко М.М., Хоменко І.В.,
Постоленко Д.С. УЗАГАЛЬНЕНА ДИНАМІЧНА
МОДЕЛЬ СТАЦІОНАРНОЇ ВІБРОФОРМИ ДЛЯ
УЩІЛЬНЕННЯ БЕТОННИХ СУМІШЕЙ 269

Павлова І.О., Грабовець В.В. ПРОБЛЕМА ПАРКУ-
ВАННЯ АВТОТРАНСПОРТУ У ЦЕНТРАЛЬНІЙ
ЧАСТИНІ МІСТА НА ПРИКЛАДІ М.ЛУЦЬКА 272

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ

Белей Я. В.,

*студентка економічного факультету
Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна*

*Науковий керівник: **Мінкович В. Т.**
ст. викладач*

Діяльність фінтех-компаній активно набирає обертів на світовій арені. А оскільки українська фінансова система є складовою частиною глобальної фінансової архітектури, всі зміни, які зазнає світова фінансова система, всі новітні тенденції, які проявляються в ході її еволюції, не можуть не відбиватися на стані вітчизняної економічної інфраструктури. Саме тому вкрай важливим питанням є виявлення пріоритетних напрямів розвитку фінтех-ринку та ефективне його регулювання для посилення конкурентоспроможності нашої країни у сфері фінансових технологій.

На сьогодні в Україні працює понад 100 фінтех-компаній, кількість яких дедалі збільшується: 2018 року на ринку з'явилося 21 нових стартапів.

Найбільша частина фірм зосереджена у сфері грошових переказів та платежів (близько 22%): кількість платіжних сервісів зросла на 13%, а їх частка серед нових компаній становить 24% (рис. 1). Популярними сегментами також виступають напрям консалтингу та аналітичних систем (15%), кредитування (11,2%). Напрямок особистих фінансів показав у 2018 році зростання на 50%, що свідчить про те, що фінансова грамотність населення зростає, і все більше людей задумуються про управління власними фінансами [1, с. 9].

Новим трендом для українського фінтех-ринку є формування компаній, що працюють не лише у традиційній уже сфері платежів, а й у не надто розвинутих в Україні галузях

персонального фінансового менеджменту, іншуртех (insurtech), регтех (regtech), легалтех та інші. Це інноваційні галузі, які стрімко охоплюють сферу фінансових послуг і мають значні перспективи розвитку.

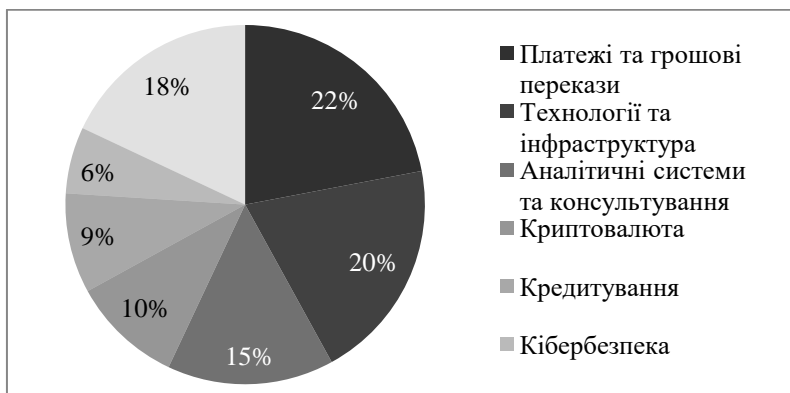

Рис. 1. Розподіл фінтех-компаній за сферами діяльності

Джерело: складено автором на основі даних [1, с. 9]

Таким чином, найбільш перспективним напрямом фінтех являється сфера платежів та переказів, яка гарантовано розвиватиметься під впливом зростання проникнення мобільних пристроїв, підвищення транскордонної мобільності населення і розвитку ринку електронної торгівлі.

Значним потенціалом володіють системи ідентифікації користувачів фінансових послуг: з розвитком технологій фінтех компанії застосовують дедалі сучасніші методи біометрії (рух миші або клавіатурний почерк). За даними Global Market Insights ринок біометричних технологій до 2024 перевищить 50 мільярдів доларів [2].

Дедалі більш затребуваною галуззю стає кібербезпека: все більше фірм прагне убезпечити свої персональні дані та рахунки від кіберзлочинців.

Серед перспективних напрямків фінтех також: страхування, управління кредитними ризиками, краудфандінг в області нерухомості, технології в області залучення клієнтів тощо. Перераховані

сфери не набули широкого поширення на вітчизняному ринку, тому для них значною перевагою є відсутність конкуренції.

На сьогодні 57% українських компаній працюють виключно на вітчизняному ринку. Водночас 73% планують згодом розширити поле діяльності на закордонні країни. Компанії, які орієнтовані на імпорт, зосереджують свою увагу переважно на країнах Європи (72%), пострадянських країнах (30%) і США (21%) [1, с. 12].

Аналізувати перспективність фінтех напрямків можна на основі дослідження їх інвестиційної привабливості. Отже, приблизно 61% українських фінтех-компаній працюють без залучення зовнішніх джерел, 9% - покладаються на допомогу знайомих та родичів. Серед решти 30% фірм більшість (18%) залучають кошти приватних інвесторів, близько 9% з них змогли привернути увагу ангельських інвесторів і венчурних фондів.

Станом на 2019 рік у глобальному масштабі лідером за розмірами залучених інвестицій виступають платежі (payments), частка яких у загальній величині інвестицій становить 57,33% (у 2018 цей показник складав 31,6%). На наступній позиції розташувався сектор insurtech із часткою у 4,79% (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка розмірів світових інвестицій у секторі Fintech

Показники	Рік						Темп приросту, %
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2014
Загальна вартість інвестицій у fintech (VC, PE та M&A), млрд. доларів	51,2	64,9	73,7	54,4	141,0	135,7	165,04
Кількість укладених інвестиційних угод	1,628	2,123	2,173	2,629	3,145	2,693	65,4
Глобальні приватні інвестиції у блокчейн та криптовалюту, млрд. доларів	0,7	0,6	0,8	4,9	6,3	4,7	571,4
Глобальні приватні інвестиції у кібербезпеку, млн. доларів	56,9	76,7	276,0	126,9	316,9	646,2	1035,7

Глобальні приватні інвестиції в insurtech, млрд. доларів	3,3	2,9	11,8	10,0	7,5	6,5	96,9
Глобальні приватні інвестиції у payments, млрд. доларів	15,8	12,5	10,9	12,6	44,6	77,8	392,4
Глобальні приватні інвестиції в regtech, млрд. доларів	3,9	1,3	3,7	1,5	4,0	2,5	-35,9

Джерело: розраховано автором на основі даних KPMG [3]

Також спостерігається значне падіння (порівняно із 2018 роком) вкладень у технологію блокчейн та криптовалюту, обсяг яких зменшується з 6,3 млрд. доларів до 4,7 млрд. доларів (тобто на 25,4%).

Із таблиці можна зробити висновок, що переважна частина інвестицій здійснюється у напрямку вдосконалення сектору грошових переказів та підвищення комфорту користувачів під час здійснення споживчих платежів. Тобто загальні тенденції на вітчизняному фінтех-ринку збігаються із ситуацією на світовій арені.

Отже, на сьогоднішній день найперспективнішими напрямками діяльності українських фінтех-компаній є сфера платежів і переказів, консалтингу та кібербезпека. Подальше вдосконалення цих секторів відкриє безліч нових можливостей для бізнесу, кине виклик класичній моделі обслуговування клієнтів зі сторони банків, страхових та інших установ, сприятиме мобільності, зручності, швидкості, нижчої вартості фінансових послуг і візуалізації інформації.

Література:

1. Каталог фінтех-компаній України 2019. – 2019. – 84 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://drive.fintechua.org/FintechCatalog19Ukr.pdf>
2. Biometrics market size by application / Global Market Insights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gminsights.com/industry-analysis/biometrics-market>
3. Pulse of Fintech 2019 / KPMG International [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2019/08/pulse-of-fintech-kpmg-2019.html>

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Борозенець М.І.,

*аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом
Національної академії державного управління
при Президенті України*

Анотація. В результаті проведеного дослідження було передбачено засади формування узагальнюючого показника якості послуг перевезення міським громадським транспортом. Отриманий інтегральний показник якості, виражений у відносних одиницях виміру, вважається незалежною змінною або факторинговою ознакою в експериментальній логістичній залежності між індексом задоволеності і інтегральним показником якості обслуговування. Для розрахунку індексу задоволеності споживачів (пасажирів) послугами міського громадського транспорту інтегральний показник якості обслуговування повинен розраховуватися, виходячи зі складу його суб'єктивних і об'єктивних параметрів з урахуванням вагових коефіцієнтів.

Ключові слова: транспортні послуги, інтегральний показник якості.

Світова спільнота знаходиться у процесах пошуку засад стійкого розвитку усіх систем життєзабезпечення, що є особливо важливим для міст. Однією із значущих систем життєдіяльності міст є система громадського транспорту. На жаль, вона є джерелом екологічного збитку, що завдається здоров'ю людини, флорі і фауні, а також іншим елементам довкілля. Попит населення, що проживає в міських районах, на мобільність стає дедалі більшим через його бажання брати участь в різноманітних заходах, мотивованих фізіологічними, психологічними, соціальними і економічними потребами.

Метою дослідження є обґрунтування інноваційних підходів щодо визначення якості послуг громадського транспорту в умовах сучасних викликів.

З метою забезпечення сталого розвитку послуг, що надаються громадським транспортом, необхідна розробка показників їх якості, які є важливим інструментом досягнення стратегічних цілей місцевого розвитку. Існує цілий ряд показників ефективності, розроблених для оцінки різних аспектів послуг громадського транспорту. Визначення цих показників може здійснюватися на основі опитувань і анкетування існуючих і потенційних пасажирів громадського транспорту, транспортних операторів і органів публічного управління.

Наявні класифікації показників якості та ефективності послуг громадського транспорту мають такий недолік, як відсутність орієнтації на існуючих і потенційних клієнтів транспортних операторів, оцінки їх очікувань та задоволеності від наданих послуг перевезення і супутнього сервісу до, під час і після спожитої послуги, виключення з розгляду чинників безпеки поїздок, охорони навколишнього середовища, соціальної підтримки і комунікативності.

Якість обслуговування, виміряна на основі думки споживачів про дійсний стан послуги громадського транспорту, дозволяє провести його діагностичний аналіз [1]. Основним недоліком такої оцінки та аналізу є значний суб'єктивізм суджень споживачів послуг міського громадського транспорту і неприйняття до уваги думки його потенційних пасажирів. Крім того, значні статистичні помилки можуть виникнути при неправильній вибірці числа респондентів або високої різноманітності в їх судженнях щодо якості послуг. З цих причин в практичній діяльності транспортних організацій і органів місцевого самоврядування (далі - *ОМС*) використовуються об'єктивні і визначаються статистичні показники якості послуг громадського транспорту, так звані, об'єктивні показники.

Деякі дослідники пропонують використовувати змішану методологію опитування споживачів, засновану на вимірі їх поведінкових намірів, які в значній мірі залежать від сприймають цінності та якості послуг, пов'язаних з рівнем задоволеності [2, с. 153]. Для забезпечення більш точного і надійного вимірювання

якості послуг міського громадського транспорту сучасні дослідження на цю тему стають все більш орієнтованими на облік як об'єктивних, так і суб'єктивних параметрів якості обслуговування. Крім того, практика подібних досліджень показує, що досить точні і надійні результати можуть бути отримані за допомогою комбінації цих двох типів вимірювань.

На додаток до цих типів вимірювань слід врахувати кілька сторін, зацікавлених в ефективній і якісній роботі систем громадського транспорту, де все ж можливий конфлікт інтересів. У той час як пасажирів громадського транспорту зацікавлені у високому рівні обслуговування, транспортні оператори зосереджені, перш за все, на економічній ефективності послуг, що надають перевезення, а ОМС домагаються цілей економічного зростання і соціального благополуччя. Для того щоб отримати компромісне рішення, пропонується використовувати методологію багатокритеріальної оцінки якості послуг громадського транспорту та прийняття відповідних рішень. Ця методологія дозволяє особі, що приймає управлінське рішення щодо якості обслуговування на громадському транспорті, брати до уваги кілька суперечливих точок зору, і вибрати найбільш задовільний для всіх сторін і компромісне рішення.

Таким чином, повинна бути сформована система як суб'єктивних, так і об'єктивних показників ефективності та якості послуг громадського транспорту, розроблені методи і способи моніторингу, оцінки та реалізації заходів щодо поліпшення обслуговування пасажирів. Для цієї мети транспортні оператори можуть бути зацікавлені в зборі широкого спектру інформації.

Визначення індексів задоволеності клієнтів за використаною в зарубіжних країнах методологією, має такий недолік, як ігнорування логістичної залежності між задоволеністю клієнтів і якістю їх обслуговування. Справа в тому, що якість послуг має розраховуватися як інтегральна якість, де її окремі показники (суб'єктивні та об'єктивні) агрегуються на основі вагових коефіцієнтів (вкладу приватних показників якості в зміна інтегрального).

Отриманий інтегральний показник якості, виражений у

відносних одиницях виміру, вважається незалежною змінною або факторинговою ознакою в експериментальній логістичній залежності між індексом задоволеності і інтегральним показником якості обслуговування. Для розрахунку індексу задоволеності споживачів (пасажирів) послугами міського громадського транспорту інтегральний показник якості обслуговування повинен розраховуватися, виходячи зі складу його суб'єктивних і об'єктивних параметрів з урахуванням вагових коефіцієнтів.

Література:

1. Акуліч, І.Л. Маркетинг взаємовідносин .М.: Вища. шк., 2010. - 256 с
2. Амблер Т. Практический маркетинг / Пер.с англ, под общей ред. Ю.Н.Каптуревского. СПб.: Издательство «Питер», 2009. - 400 с.

УДК 657

Економічні науки

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Василечко Х.С.

студентка економічного факультету
Науковий керівник: Шилепницький П.І.,

д. е. н., професор
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

Анотація: У статті розглянуті основні підходи до визначення сутності світової економіки, висвітлений сучасний стан світової економіки, яка перебуває у складних умовах, які викликані пандемією COVID-19. Також у роботі визначені перспективи розвитку світової економіки. Вивчено основні питання забезпечення фінансової стабільності світової економіки в умовах пандемії.

Ключові слова: світова економіка, криза, пандемія, безробіття, розвиток світової економіки.

Сучасна світова економіка вже багато років розвивається колосальними темпами. Стрімкий розвиток світової економіки пов'язаний з удосконаленням технологій, розвитком процесів інтеграції та глобалізації, поглибленням інтернаціоналізації та поділом праці, оперативним і безмежним поширенням інформаційного потоку.

Перші ніж висвітлити сучасний стан та перспективи світової економіки в умовах сьогодення необхідно розглянути її сутність. Світову економіку можна розглядати в широкому і вузькому сенсі. В широкому визначенню, світова економіка – це система, в яку входять всі національні економіки світу, у вузькому розумінні – це система, куди входять тільки ті частини національних економік, які постачають товари, послуги та економічні ресурси у зовнішній світ. Найбільш поширене широке визначення [1, с. 254].

Розвиток світової економіки є аспектом дослідження багатьох експертів. Вона постійно потребує перегляду, вдосконалення та аналізу. Безсумнівно, на сучасному етапі світового розвитку досить важко робити довгострокові прогнози. Однак можна з упевненістю відзначити, що в міру скорочення потенційних обсягів виробництва і світової торгівлі, і з продовженням посилення грошово-кредитної політики, поряд зі зменшенням зростання населення працездатного віку, середній темп світового зростання знизився нижче рівня, який був до світової фінансової кризи десятирічної давності.

У 2017 і 2018 роках темпи економічного зростання в більшій половині країн світу підвищилися. Темпи зростання економіки розвинених країн в ці два роки стабільно становили 2,2 відсотка, і в багатьох країнах ці темпи були близькі до своїх максимальних потенційних значень, в той час як рівень безробіття в ряді розвинених країн впав до рекордно низьких показників. Серед країн, що розвиваються відносно високі темпи зростання зберігалися в регіонах Східної і Південної Азії, в яких економічне зростання склало 5,8 і 5,6 відсотка відповідно в 2018 році. У 2018-2019 роках темпи зростання світової економіки залишалися стабільними на рівні 3,1 відсотка, оскільки уповільнення темпів

зростання в ряді великих в економічному відношенні країн нівелювалося за рахунок їх прискорення завдяки прийняттю податково-бюджетних заходів.

У грудні 2019 року, оцінюючи перспективи розвитку світової економіки на 2020-2022 роки, експертами зазначалося, що темпи зростання світової економіки в 2020-2022 роках будуть прискорюватися на 0,1% на рік. При цьому економісти очікували, що зростання в країнах з розвинутою економікою в цілому в 2020 році знизиться до 1,4%. Згідно з прогнозами СБ, в США буде спостерігатися спад з 2,3% в 2019 р. до 1,8% , що відобразить негативний вплив введених раніше тарифів і підвищеної невизначеності, в зоні євро – з 1,1% до 1 на тлі слабкої промислової активності. У країнах з ринком, що формується, і в країнах, що розвиваються, економічне зростання прискориться цього року до 4,1%. При цьому, як відзначали експерти, відскік буде пов'язаний з поліпшенням показників невеликої групи великих економік. Однак, згідно з цими прогнозами, економіка близько третини країн з ринком, що формується і країн, що розвиваються в цьому році сповільниться через скорочення експорту та інвестицій.

Таким чином, ще на початку 2020 року, даючи свої прогнози щодо розвитку світової економіки, ніхто з експертів не міг подумати, як лише за місяць зміниться ситуація у світі, з якими викликами зустрінеться весь світ і до чого це може призвести.

Цим викликом для світової економіки у 2020 році стала пандемія COVID-19. Пандемія COVID-19 відбилася на всіх без винятку галузях світової економіки. Пандемія вірусу COVID-19 змусила держави ввести карантинні заходи – закрити державні кордони, припинити транспортне сполучення, припинити діяльність великої кількості підприємств, ввести обмежувальні заходи для бізнесу.

Як наслідок, світова економіка занурилася в глибоку рецесію. На сьогоднішній день прогнозується, що до кінця 2020 року країни з найбільш стійкою економікою втратять не менше 2,4% свого ВВП. Також знижені прогнози темпів приросту світового ВВП на 2020 рік з 2,9% до 2,4% [2].

Зниження споживчого попиту в країнах Європейського Союзу і в США негативно відіб'ється на обсязі імпорту з країн, що розвиваються. Економіки всіх країн відчують на собі наслідки скорочення обсягу світового виробництва, порушення торгових ланцюжків, скорочення обсягу інвестицій. У сформованих умовах великий вплив на світову економіку матимуть карантинні заходи в Китаї, оскільки на території цієї країни розташовані виробничі потужності багатьох промислових та інноваційних компаній світу. Закриття заводів і фабрик, а також зниження попиту на продукцію китайського виробництва негативно відіб'ється на прибутку таких компаній.

Повна або часткова зупинка ряду підприємств також негативно відбилася на глобальному ринку праці – близько 80% працездатного населення світу постраждало від пандемії COVID-19. За прогнозами Міжнародної організації праці, у другому кварталі 2020 року очікується скорочення загальної кількості відпрацьованих годин на людину на 6,7%, що еквівалентно повній зайнятості 195 млн осіб.

Щоб розібратися, слід скласти список з галузей, які найсильніше постраждали від самоблокади: зовнішня торгівля, транспорт (авіа, авто), туризм, готелі та ресторани, офлайн-сервіси та розваги (перукарні, фітнес, спорт, театр, кіно і т.д.).

Однак, не всі галузі зазнають збитків – ряду компаній вдалося не тільки зберегти стійке становище на ринку, а й значно збільшити свої доходи: локальна e-commerce, особливо продукти і готова їжа, онлайн-розваги, виробництво і продаж медичних препаратів і товарів, медицина, перш за все дистанційна, виробництво та продаж продуктів, компанії-сервіси відеозв'язку. Значна частина фінансової галузі також може знайти позитивні для себе сторони в сьогоdnішньому розвитку подій.

Уряди країн світу беруть на себе зобов'язання щодо створення та імплементації економічних програм (податково-бюджетних стимулів), спрямованих на пом'якшення наслідків пандемії COVID-19 і стабілізацію економіки. Найбільш масштабною є програма, прийнята урядом США – її обсяг склав

2,3 трлн USD (близько 11% ВВП країни). У п'ятірку країн за обсягом фінансування таких економічних програм, крім США, також увійшли Німеччина, Китай, Канада і Австралія [2].

Карантинні заходи в умовах пандемії COVID-19 негативно позначилися на налагоджених глобальних ланцюжках поставання, що сприятиме глобальній тенденції переходу від вільної зовнішньої торгівлі до політики протекціонізму.

Вже зараз провідні світові компанії замислюються про трансформацію своєї стратегії в частині оптимізації ланцюжка поставок і локалізації виробництва з максимальною доданою вартістю. Поширення вірусної інфекції дозволить ряду країн посилити міграційну політику.

Так, все більше лідерів країн ЄС висловлюються на користь перегляду Шенгенської угоди. Що стосується США – ще до пандемії захист американського ринку праці від мігрантів був визначений, як одне з важливих завдань. Обмеження вплинуть на мобільність робочої сили, а зростаючий рівень безробіття не сприятиме зростанню заробітних плат.

Пандемія COVID-19 викликала великі гуманітарні витрати у всьому світі, які продовжують зростати. Щоб захистити життя і дозволити системам охорони здоров'я впоратися з цією хворобою, потрібні були заходи ізоляції, обмеження на пересування людей і масові закриття об'єктів з метою уповільнити поширення вірусу.

Таким чином, криза в сфері охорони здоров'я серйозно позначається на економічній активності. В результаті пандемії в 2020 році прогнозується різке скорочення світової економіки на 3%, набагато більше, ніж під час фінансової кризи 2008-2009 років. У базисному сценарії, який передбачає, що пандемія піде на спад у другій половині 2020 року і заходи зі стримування можуть бути поступово згорнуті, світова економіка, за прогнозом, зросте на 5,8% в 2021 році в міру нормалізації економічної активності, чому сприятимуть підтримуючі заходи політики. Цей світовий прогноз пов'язаний з крайнім ступенем невизначеності [3].

Економічні наслідки залежать від факторів, взаємодію яких важко передбачити, в тому числі від розвитку пандемії,

інтенсивності та ефективності заходів стримування, масштабів порушень поставок, наслідків різкого посилення умов на світових фінансових ринках, зрушень у структурі витрат, змін у поведінці (наприклад, неохочості людей відвідувати торгові центри і користуватися громадським транспортом), від впливу на впевненість і волатильності цін на біржові товари.

Щоб уникнути гірших результатів, необхідні дієві заходи політики. Першочерговим завданням є обмеження наслідків спалаху COVID-19, особливо шляхом підвищення медичних витрат, з тим щоб зміцнити потенціал і ресурси охорони здоров'я, поряд з прийняттям заходів щодо скорочення масштабів поширення інфекції.

Заходи економічної політики повинні також пом'якшувати наслідки спаду активності для людей, компаній і фінансової системи, скорочувати довготривалий глибокий збиток від неминучого серйозного уповільнення зростання і забезпечувати можливість швидкого початку економічного відновлення після того, як пандемія відступить. Оскільки економічні наслідки включають особливо сильні потрясіння в окремих секторах, директивним органам необхідно буде вжити значних адресних заходів податково-бюджетної, грошово-кредитної та фінансової політики для підтримки постраждалих домашніх господарств і підприємств. Такі дії допоможуть зберегти існуючі економічні відносини протягом усього періоду припинення діяльності і принципово важливі для того, щоб після ослаблення пандемії і скасування заходів стримування можна було поступово повернутися до нормального рівня активності.

У багатьох постраждалих від пандемії країнах з розвинутою економікою (таких як, Німеччина, Італія, Сполучене Королівство, США, Франція, Японія) швидко були прийняті значні за масштабом відповідні заходи податково-бюджетної політики. Багато країн з ринком, що розвиваються, і країни, що розвиваються (такі як Індія, Індонезія, Китай, Південна Африка) також почали надавати або суттєву бюджетну підтримку сильно постраждалим секторам і працівникам або оголосили про таку підтримку.

Масштаб податково-бюджетних заходів необхідно буде збільшити, якщо зупинки економічної діяльності виявляться тривалими або поживавлення активності після зняття обмежень буде занадто слабким. Країнам, які зазнають труднощів у залученні фінансування для боротьби з пандемією та її наслідками, може знадобитися зовнішня підтримка. Заходи бюджетного стимулювання з широкою базою можуть дозволити уникнути більш різкого зниження довіри, зміцнити сукупний попит і запобігти ще більш глибокий спад. Однак вони, ймовірно, будуть більш ефективними після того, як спалах захворювання пройде і люди зможуть вільно пересуватися.

Істотні дії, вжиті центральними банками в останні тижні, включають грошово-кредитне стимулювання і механізми надання ліквідності для зниження системного стресу. Ці дії підтримують впевненість і допомагають обмежити посилення впливу шоку в системі, тим самим забезпечуючи економіці кращі умови для відновлення. Синхронізований характер цих дій може збільшити їх ефект для економіки окремих країн, а також допоможе забезпечити країни з ринком, що формується і дасть країнам можливість використовувати грошово-кредитну політику з урахуванням внутрішніх циклічних умов.

Органам нагляду слід також рекомендувати банкам домовлятися з домашніми господарствами, які опинилися у важкій ситуації, про зміну умов кредиту і при цьому вести прозорий облік кредитного ризику. Активне багатостороннє співробітництво необхідне для подолання наслідків пандемії, в тому числі для надання допомоги країнам, що зазнають фінансових труднощів, які стикаються з подвійним шоком для здоров'я населення і доступу до фінансування, а також для надання допомоги країнам зі слабкими системами охорони здоров'я.

Країнам необхідно співпрацювати, щоб уповільнити поширення вірусу і створити вакцину і методи лікування для протидії цій хворобі. Поки такі медичні засоби не стануть доступні, жодна країна не буде захищена від пандемії (в тому числі від її повернення після спаду першої хвилі), якщо в

якихось інших країнах передача інфекції продовжиться то покращити рівень міжнародної економіки не вийде.

Вважаємо, що в майбутньому, після подолання пандемії та всіх її наслідків, необхідно орієнтуватися на створення більш стійкої до потрясінь світової економічної моделі, яка буде базуватися на зміцненні системи охорони здоров'я та соціального захисту.

Література:

1. Мазаракі А.А. Міжнародні економічні відносини: підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 612 с.

2. Влиение пандемии COVID-19 на мировую экономику. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kreston-gcg.com/wp-content/uploads//2020/04/Obzor-Posledstviya-pandemii.pdf>

3. Коронавірус в цифрах: як змінилася світова економіка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51994936>

УДК 334.021:658:69.009

Економічні науки

CHARACTERISTICS OF STAKEHOLDER-ORIENTED STRATEGY OF CONSTRUCTION ENTERPRISE MANAGEMENT

Velychko Volodymyr

*Ph.D., assistant, Department of Entrepreneurship
and Business Administration
O. M. Beketov National University
of Urban Economy in Kharkiv*

The aim of the study is to develop a stakeholder-oriented management strategy for construction companies, given the current ambiguous management conditions.

Factors influencing the formation and implementation of corporate governance to ensure interaction with stakeholders are proposed.

Key words: *stakeholder-oriented strategy, stakeholders, corporate governance.*

In recent years, there is a growing importance of modern tools to combat the impact of internal and external negative phenomena. In this context, the stakeholder-oriented management strategy of construction companies deserves attention. Theoretical provisions for determining the strategy of enterprise management are presented in the developments of Gritskova E.V.[1,2], Thompson A.Jr.[3], Prikina B.V. [4], Knish M.I. [5], Hamel G. [6], Henderson B. [7], Ilyashenko S.M, [8, 9] and other authors.

The study formed a theoretical and methodological platform for the development and implementation of stakeholder-oriented management strategy of construction companies, characterized by a system of interrelated actions aimed at making sound management decisions to ensure interaction between customers, public authorities, public and trade unions in construction architecture, contractors, external and internal controlling bodies influencing the functioning of construction companies, owners and managers of various levels, workers and other stakeholders, which are formed on a quantitative basis and aimed at developing construction companies and increasing their investment attractiveness, taking into account functional features, strategic relationships and directions.

The factors influencing formation and realization of corporate management for maintenance of interaction with stakeholders are offered: directions and features of corporate management at the construction enterprises; formation and use of corporate governance tools to ensure interaction with stakeholders; formation, disclosure, use and protection of information in the corporate governance system; directions of corporate interaction of stakeholders to ensure the development of enterprises; formation and use of corporate culture to ensure interaction between stakeholders; formation and implementation of social corporate responsibility in the system of corporate governance of construction companies; completeness and level of application of regulatory and legal support of corporate governance; the level of institutional support for corporate governance of construction companies.

Literature:

1. Грицьков Є. В. Стейкхолдерно-орієнтований підхід до управління будівельними підприємствами / Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». Випуск 3-1 (46) 2018. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/46_1_2018/26.pdf.
2. Грицьков Є. В. Організаційно-економічне забезпечення управління інтелектуальним капіталом на будівельних підприємствах: автореф... канд. екон. наук: 08.00.04. Х.: ХНУМГ імені О. М. Бекетова. 21 с.
3. Thompson A. Jr., Strickland A. J. *Stratégie Management: Concepts and Cases*. 3rd ed. Plano, Tex: Business Publications, 1984.
4. Прикін Б. В., Иш В. Г., Иванов Ю.Б. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: монографія / за заг. ред. Ю.Б. Иванова. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. 383 с.
5. Кныш М. И. Конкурентные стратегии. Учеб. пособие. СПб.: Питер, 2000. 204 с.
6. Hamel G., Prahalad C.K. *Competing for the Future*. Harvard Business School Press. Boston (Mass.), 1994.
7. Henderson B. The origin of strategy. *Harvard Business Review*, 1989. pp. 139–143.
8. Ілляшенко С. М. Сучасні тенденції застосування Інтернет-технологій у маркетингу / Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 4. Т. II. С. 64–74.
9. Ілляшенко С. М., Иванова Т. Є. Перспективи та основні проблеми розвитку інтернет-торгівлі в Україні / Механізм регулювання економіки. 2014. – № 3. С. 72-81.

ЛІЗИНГ ПЕРСОНАЛУ ЯК НЕОБХІДНА ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Вонберг Т.В.

к.е.н., доцент

Шевела Д.Ю.

студентка факультету УПСтаП

ДВНЗ «КНЕУ ім.В.Гетьмана»

м.Київ, Україна

Анотація: розглянуто актуальність означеної проблеми дослідження; проаналізоване підґрунтя у використанні послуг з лізингу в умовах виходу з карантинних обмежень; доведено необхідність розгляду альтернативних варіантів робочих взаємин; визначено лізинг персоналу як необхідну альтернативу залучення працівників в умовах кризових явищ в економіці; розглянуто переваги для компанії, що використовує лізинг персоналу.

Ключові слова: економічна криза, лізинг персоналу, роботодавці, працівники, робочі взаємовідносини.

Умови всесвітньої пандемії, яка була спричинена новітнім смертельним вірусом, знову засвідчили факт того, що традиційна модель людських взаємин є застарілою. Звичайно, аналізуючи вплив COVID-19 на людство взагалі та окрему людину зокрема, маємо підтвердити, що стресу зазнали абсолютно всі сфери. Проте, на нашу думку, найсильніший негативний вплив отримали все ж таки робочі стосунки та сам робочий процес.

Ситуація із терміновим масовим переведенням на дистанційний режим усіх працівників за умови, звичайно, можливості виконувати функціональні обов'язки віддалено, або навіть звільнення поставила перед роботодавцями питання: а чи дійсно потрібні представники цього напрямку в компанії на постійній основі? Особливо гостро це питання постало відносно тих працівників, послуги яких потрібні не регулярно, а лише декілька разів на рік. Роботодавці все частіше почали замислюватися над можливістю використання лізингу персоналу, як можливої альтерна-

тиви якісного та більш дешевого варіанту залучення працівників, особливо якщо мова йде про тимчасове залучення персоналу.

Звичайно, карантин, як і все у цьому світі, завершиться, а людям необхідно буде пристосуватися до нових реалій, що будуть доволі схожими на колишнє життя, проте, абсолютно іншими. Вже зараз зрозуміло всім, що пандемія залишить доволі серйозний відбиток на світовій економіці. А отже, постане питання часткового або масового скорочення працівників та, як наслідок, безробіття. Більшість компаній будуть прагнути відшкодувати свої збитки, які були завданні їм протягом декількох місяців часткового або повного простою, тож вони будуть шукати будь-які шляхи відновити втрачене, зокрема, шляхом суворої економії коштів. Означена вище позиція роботодавців матиме вплив на кадрову політику багатьох підприємств, тож, на нашу думку, рівень заробітної плати значно скоротиться, а кількість поставлених задач навпаки виросте. Це стане своєрідним поштовхом до пошуку нових варіантів робочої взаємодії як для працівників, так і для роботодавців. Всі зацікавлені сторони будуть шукати нові шляхи для вирішення власних проблем. Зокрема, для працівників це може бути пошук нової більш оплачуваної роботи, або додаткового заробітку, а для компаній – зменшення штату працівників та залучення до праці додаткових працівників лише за певною необхідністю та не на постійній основі. Цілком очевидно, що для вирішення цих завдань найкраще підходить лізинг персоналу. Нагадаємо, що під лізингом персоналу розуміємо тимчасове залучення працівників сторонньої організації. Незважаючи на те, що лізинг виник доволі давно, лише останнім часом він став поширеним не лише в світі, а й в Україні. Причин означеному є безліч, а найголовнішою є можливість економії, як фінансової, так і часової для компанії.

Як ми зазначили вище, така система співробітництва існує не перший рік, проте саме світова криза дасть їй шанс на ще більший розвиток. На нашу думку, саме пандемія дозволить лізингу персоналу поширитися та закріпитися на ринках тих країн, на які він тільки починав потрапляти як вид робочих взаємин. Тож це

спричинить підвищення попиту на даний вид послуг, що в свою чергу стане причиною виникнення великої кількості організацій, що будуть надавати послуги такого формату.

На сьогодні більшість компаній намагаються перенести свої послуги у відносно безпечне середовище – інтернет. За два місяці карантину соціальні мережі наповнилися безліччю сторінок та постами з продажу товарів або послуг. Опинившись на карантині, в світ інтернету перемістилися і магазини, що прагнуть продати свій товар за допомогою можливостей інтернету, і спеціалісти, що прагнуть продати свої вміння та навички також майже безконтактно. Цікаво, що такий ажіотаж та підвищення популярності інтернет - майданчиків для торгівлі породжує попит на тимчасові послуги працівників цієї сфери.

Напевно, це не буде ні для кого секретом, що для успішного продажу товарів в інтернеті потрібно налаштовувати правильну рекламу, що буде враховувати безліч дрібних нюансів, а для цього потрібні спеціалісти. Звичайно, безліч великих компаній давно мали акаунти в соціальних мережах та надавали там певну інформацію про сферу своєї діяльності, проте зараз це вийшло на зовсім інший рівень. За останні пару місяців реклами стало значно більше, тож це свідчить про підвищення попиту на послуги спеціалістів цієї категорії. Але це також свідчить про те, що хоч попит і виріс, проте їхня робота залишається тимчасовою. Тобто тимчасово потрібні працівники виконують певне доручення, отримують за нього винагороду та приступають вже до іншого проєкту вже в іншій компанії. Така схема виступає доказом того, що навіть підсвідомо більшість робітників та працедавців продукують розвиток лізингу персоналу в нашій державі. Хоч це і проводиться певною мірою доволі стихійно, проте цей напрям все одно розвивається та пристосовується під реалії сьогодення. Вважаємо, що через декілька місяців почнуть масово з'являтися компанії, що будуть надавати ці послуги майже у всіх сферах людського життя. Це, в свою чергу, забезпечить появу нових робочих місць та допоможе багатьом людям успішно пристосуватися до нових реалій та успішно подолати кризу з невеликими втратами.

Звичайно, на нашому ринку праці система лізингу персоналу потребуватиме чисельних модифікацій та доробок відповідно нашим ментальним та етнічним особливостям. Зокрема, деяким частинам населення, а особливо людям пострадянського простору, що виростили на переконаннях про постійність та сталість робочого місця, таку собі своєрідну відданість фірмі, на яку вони працюють, ці взаємини будуть незрозумілими. Проте, сьогодення вимагає змін та поштовхом для цього стала пандемія та карантинні обмеження.

Отже, всесвітній карантин спричинив не лише численні проблеми та негаразди. Він став причиною для розвитку нових сфер, для появи нових винаходів, породив розвиток схем робочих взаємин, які раніше розглядалися виключно як поодинокі явища.

УДК 65.027

Economic science

SCIENTIFICALLY-BASED TARIFF FOR PASSENGERS BUS TRANSPORTATION BY PUBLIC TRANSPORT

Kateryna Hilevska

*PhD, Associate Professor of Department
“International transportations and custom control”
Kyiv, National Transport University*

Natalia Vasiltsova
*assistant of the department “Economics”
Kyiv, National Transport University*

Abstract: *users of the transportation services of passengers public transport become (many times per day) city residents. Usage condition of public transportation system demands an adequate fare embodied in tariff. An important research question is that tariff amount should be sufficient so that the carrier (vehicles owner) could offset their costs and make a profit, and the passenger, paying fare, had the opportunity to provide for other their expenses.*

Key words: *tariff, vehicle, quality.*

Public transport is an indicator of socio-economic development

of the country. It shows the priorities of state regulation and the strategic direction of the state economic policy of Ukraine, as the functioning of this industry is essential to ensure an appropriate population life level and economic growth of the state.

At present time functioning of Ukrainian public transport has many problems of economic, social and organizational nature.

According to the official statistics in 2019, the services of passenger transport were used by 4262,4 million passengers, or 95,0% of the volume 2018.

So, road transport carried 1804,9 million passengers (94,7% by 2018);

urban electric transport – 1573,2 million passengers (93.7 per cent by 2018), including:

tram – 627,5 million passengers (94.2 per cent by 2018);

trolley – 945.7 million passengers (93.1% by 2018).

The total number of passengers transported by road and urban electric transport (bus, tram, trolleybus) is 3378,1 million passengers 79.3% of the total number of passengers carried by all transport types [1].

Efficiently organized passengers carriage process and economically sound tariff policy is of great importance in the development of social living standard of Ukraine. Redefined priorities of the entities economic activity take place at the same time with the research of effective enterprises functioning in Ukrainian economy. The state tariff policy is one of the most important tools of its impact on the economic course and social processes in the country. It is part of the state pricing policy and must implement the general economic trend of free pricing, however, the need for state financial support of the poor and transport enterprises, operating according to the fixed tariffs.

Tariff system should be constant and focus the company on the reduction of production costs of transport services, increasing productivity, improving the technological and organizational forms and means of implementation of transportation process. Along with the consistency tariff system needs to be to some extent flexible,

based on objective economic situation in the country.

The existing tariff policy of passenger's transportation system is not efficient, it doesn't cover all the expenses on transportation and therefore does not satisfy their entrepreneurial interest in profit making, it does not allow the activity extension of the enterprises, does not stimulate the introduction of new transportation technologies or modern models of automotive vehicles application. It is necessary to develop a new tariff policy based on scientific approaches. But to achieve maximum effectiveness and sustainability of public transportations it is impossible without radical reform of the management system which today does not fully meet modern requirements, does not allow effective use of budget financing, and has a low efficiency and quality of transport services in general.

The main disadvantages of the existing tariff calculation method of bus public transport services are: the usage of costly methods in prime cost determination; the lack of the main carriage quality indicators in determination of prime cost accounting, which regard to each passenger at any stop and at any route stage in the cabin of the vehicle during all flights made throughout the year; the lack of optimal schedules adequate to actual passenger flow in workdays and days off. Minimization of flights number in each time range of the day should be in determination of the optimal headways of consecutive flights with 1 minute precision using the optimality criterion, which provides specified quality transportation with the minimum cost for the carrier.

Shortcomings analysis of the existing method of tariff's calculation for the public transport services, made on regular basis [1], specifies the path of its transformation from expensive method of prime cost and rate estimation into the improved method of forecast value calculation of scientifically determined tariff.

First of all, it is necessary to calculate scientifically predictive value of flights number on the route according to actual passenger flow in workdays and days off ensuring the planned carriage quality on each stop and each stage between them with a minimum number of flights in each time range of the day.

Based on the distribution of flights number in time ranges throughout the day it is necessary to minimize the number of transportation vehicles involved on the route. Based on this information zero and annual mileage of vehicles are defined as scientifically valid.

Obtained value of the actual annual volume of passenger's transportation and above mentioned indicators of annual prime cost of the carrier on the route using special method [1] allow calculating the scientifically-based tariff for bus routes of public transport.

The main features of the improved calculation method of scientifically-based tariff are:

- examination of passenger flows on the route to obtain parameters in context of time ranges of the day, day types (workdays and days off), seasons of the year;
- determination of the optimal organization (optimal schedules) for workdays and days off for each season of the year;
- inclusion in the optimum route organization the main quality indicators of passengers transportations, which necessarily require the usage of GPS monitoring of optimum schedule intervals while vehicle movement during the year;
- available algorithm of values forecast calculation of annual mileage and time expenditures by drivers and conductors on the basis of optimum route;
- available algorithm of values forecast calculation of scientifically-based annual prime cost of the route operation based on the improved method;
- availability of actual passengers flow calculation carried per year, based on passenger surveys;
- availability of scientifically-based tariff calculation based on values forecast of annual prime cost of route operation, the actual passengers flow and indicated profitability ratio.

Literature:

1. The state statistics service of Ukraine: results of transport of Ukraine in 2019 [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.UA/>

2. On approval of Methodology of calculation of tariffs services of passenger motor transport: the order of the Ministry of transport and communications of Ukraine №1175 dated 17.11.2009.

УДК 338.48

Економічні науки

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИКІВ ПЕРСОНАЛУ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Григор'єва Л.В.,

*канд. екон. наук, доцент кафедри
міжнародних відносин та туризму
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна*

Анотація: у роботі розглянуто вплив коронавірусної кризи на туристичну галузь та загрози для великих та малих туристичних фірм. Однією з них є втрата комунікативних навиків персоналу внаслідок припинення фізичної роботи з туристами. Досліджено доцільність розвитку комунікативних навиків персоналу під час онлайн комунікації в межах загальнофірмової антикризової стратегії.

Ключові слова: розвиток персоналу, комунікативні навики, перспективний попит, цільовий сегмент

Вміння та постійна готовність до комунікацій з клієнтами є однією з найважливіших рис працівників туристичної галузі. Втрата постійного контакту з туристами призводить до виникнення комунікативних бар'єрів, емоційних переживань щодо майбутнього спілкування та значно зменшує практичну каліфікацію екскурсоводів, керівників груп та клієнт-менеджерів.

Коронавірусна криза, чи не найсильніше вдарила по туризму. Припинилась фактична робота, перебронювання не дають повної впевненості у можливості виконання взятих зобов'язань, також змінюється технологія надання послуг. Змінюється і структура глобального туристичного ринку, ефект масштабу, як у докризовий час, не дає економічної стійкості. Провідний світовий

постачальник туристичних послуг «TUI Group» оголосив про скорочення вісьмох тисяч своїх працівників у відділеннях по всьому світу, таким чином компанія намагається мінімізувати фінансові втрати через пандемію коронавірусу. Британсько-німецька компанія «TUI Group» вважається найбільшою у світі за обсягом надання туристичних послуг. У її власності перебуває 1600 туроператорів і туристичних онлайн-порталів, п'ять авіакомпаній зі 150 літаками, понад 400 готелів і 18 круїзних лайнерів. За перший квартал 2020 року компанія відзвітувала про 740 млн. дол. збитків через пандемію коронавірусу, що змусило звернутися до уряду Німеччини по фінансову підтримку, аби не збанкрутувати [1].

Малим туристичним фірмам навпаки легше втриматись у зоні беззбитковості. Робота з нішевими турами та малочисельними групами дає перспективу на втримання цільового сегменту. Переорієнтуватись на нові маршрути малим турфірмам теж значно простіше, головне не втратити працівників, їх комунікативні навички, та відданих клієнтів, готових подорожувати з турфірмою в умовах невизначеності.

Тривалі карантинні заходи змінили бізнес-модель підприємств, перевівши більшість процесів в онлайн. Дослідження «McKinsey & Company» щодо наступного нормального стану глобальних ринків показує зростання безконтактної економіки [2]. Управління персоналом у кризових умовах є інструментом, що дає змогу керівникам підприємства впливати на персонал та отримувати від нього відповідну ситуації реакцію [3, с. 212].

Управління персоналом в кризових умовах є ефективним, якщо в будь-яких професійних ситуаціях керівник має змогу максимально ефективно управляти кожним працівником, а це неможливо без дотримання основного принципу управління персоналом, який полягає в опорі на розвиток творчих здібностей працівників та самоорганізацію особистості [4, с. 190].

Під час онлайн комунікації директор виступає у ролі модератора, а професійні гіді та екскурсоводи є основними спікерами, клієнт-менеджер, як правило, відслідковує запитання

від слухачів та передає слово для відповіді основним спікерам. На такий комунікаційний процес впливає велика кількість різноманітних чинників, серед яких:

- аудиторія Інтернету і її основні характеристики;
- інфраструктура Інтернет-середовища;
- рівень можливості здійснення обміну думками;
- рівень розвитку телекомунікаційної інфраструктури (можливість доступу до Інтернету, якість ліній зв'язку і швидкість передачі даних, вартість провайдерських послуг);
- рівень технічного оснащення учасників комунікаційного процесу.

У туризмі комунікації з минулими і потенційними клієнтами дають можливість сформувати перспективний попит по основним турам.

При цьому директорат фірми в межах загальнофірмової антикризової стратегії формулює наступні завдання по розвитку комунікативних навиків:

- 1) опанувати спеціалізоване програмне забезпечення для проведення вебінарів, чи онлайн-конференцій;
- 2) втримати лояльних клієнтів та залучити перспективних нових клієнтів через професійну комунікацію;
- 3) підтримувати інтерес до основних туристичних напрямків, по яким формуються тури;
- 4) виявити під час професійної комунікації перспективні напрямки, по яким можна буде у майбутньому формувати нові нішеві тури.

Показниками ефективності в умовах карантину є збільшення відвідуваності вебінарів турфірми, а по закінченню – придбання туру.

Таким чином, реалізація антикризової стратегії через розвиток комунікативних навиків персоналу, як одного з найважливіших ресурсів для туристичної фірми та постійні професійні комунікації працівників з клієнтами є запорукою підвищення професійного рівня. Крім того, не припиняється робота з цільовим сегментом туристичної фірми та формується перспективний попит.

Література:

1. Найбільша туристична агенція скоротить 8 тисяч робочих місць через пандемію коронавірусу : Громадське. URL: <https://hromadske.ua/posts/najbilsha-turistichna-agenciya-skorotit-8-tisyach-lyudej-cherez-pandemiyu-koronavirusu>. (Дата доступу: 13.05.2020)
2. The future is not what it used to be: Thoughts on the shape of the next normal : McKinsey & Company. URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/leadership/the-future-is-not-what-it-used-to-be-thoughts-on-the-shape-of-the-next-normal>. (Дата доступу: 14.04.2020)
3. Калінос Г.І. (2009). *Необхідність і економічна сутність антикризового управління підприємством*. Наука й економіка. № 2. С. 212–215.
4. Тимошенко О.В., Буцька О.Ю., Сафарі Ф.Х. (2016). *Антикризове управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства. Економічний аналіз*. Т. 23. № 2. С. 187–192.

УДК 33. 338.012

Економічні науки

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Кузьменко О.В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності*

Чукова І.П.,

*здобувач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Університет імені Альфреда Нобеля
м. Дніпро, Україна*

Анотація: розглянуто стан захищеності підприємство, в контексті економічної безпеки. Визначено основні поняття та цілі економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, підприємництво, система, ефективність, загрози

Успішне функціонування і економічний розвиток українських підприємств багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності у сфері підприємств економічної безпеки. Економічна безпека підприємства – це складне комплексне явище. Лише беручи до уваги даний факт, слід вирішувати питання пошуку і впровадження в практику нових форм і методів управління, розробки стратегії економічної безпеки підприємств, які дозволили б підготувати і реалізувати заходи до нейтралізації зовнішніх і ліквідації внутрішніх загроз [1].

У науковій літературі економічна безпека вивчається як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суб'єкта підприємницької діяльності, країни, їх можливість без втручання ззовні обирати шлях і форми економічного розвитку та здійснювати їх реалізацію.

Економічна безпека підприємництва, в залежності від наукових поглядів, вивчається як: стан господарюючого суб'єкта, що характеризується високим ступенем захищеності від існуючих небезпек та загроз; стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для стабільного функціонування підприємства; захищеність життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечується системою заходів спеціального, фінансово-економічного, організаційного й соціального характеру; стан виробничих відносин і організаційних зв'язків, при яких забезпечується стабільність функціонування та прогресивний розвиток підприємства; забезпечення умов збереження майна та комерційної таємниці.

Основними цілями економічної безпеки є: забезпечення високої фінансової ефективності роботи підприємства; правова захищеність підприємства; ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів [1].

Діяльність із гарантування безпеки на підприємстві спрямована на конкретні об'єкти і здійснюється особливими засобами і методами. Вона тісно пов'язана з діяльністю всіх

функціональних ланок підприємництва і має здійснюватися комплексно і з позиції сучасного менеджменту – науки і практики управління персоналом, виробництвом, послугами, збутом, відповідно до умов ринкової економіки.

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною, її дієвість, належна функціональність залежить від нормативно-правової бази, від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, видалених керівниками підприємств, від корпоративної культури (зокрема, розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу), а також від компетентності керівників служб безпеки підприємств [2].

Усі напрями діяльності підприємства, життєздатність, залежить від ефективної організації економічної безпеки. В підприємницькій діяльності, гарантування безпеки має свою чітку структуру й систему. Перед нею стоїть конкретна мета, якої досягають вирішенням управлінських і специфічних завдань, які часто залежать від роду діяльності підприємництва.

Передумовою ефективного захисту сфери економічної діяльності від злочинних посягань є виявлення і вивчення умов та обставини, які перебувають здійсненню злочинів. Лише багатофункціональний, комплексний підхід до аналізу забезпечення безпеки економічної діяльності як внутрішнього, так і зовнішнього характеру може допомогти виявити і розробити цілеспрямовані заходи щодо запобігання криміналізації системи.

Отже, в підприємницькій діяльності гарантування безпеки – цілісне явище, що має свою чітку структуру й систему. Надійна економічна безпека підприємництва можлива лише за комплексного і системного підходу до її організації. Ця система забезпечує умови, за яких можлива оцінка перспектив зростання підприємництва, розробка тактики і стратегії його розвитку, зменшення наслідків фінансових криз і негативного впливу нових загроз та небезпек.

Література:

1. Методичний підхід до впровадження екологічного маркетингу <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1955>
2. Екологічна безпека товарів[Електронний ресурс].-режим доступу: https://studme.com.ua/1566021211015/marketing/informationnaya_bezopasnost.htm

УДК 339.54

Економічні науки

ОЦІНКА ВПЛИВУ РІВНЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ОБМЕЖЕНЬ НА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН СВІТУ

Ларіна Д.Є.,

студентка економіко-правового факультету

Маріупольський державний університет

м. Маріуполь, Україна

Анотація: у статті було згруповано 50 найбільш інтегрованих у міжнародну торгівлю країн світу за тісністю зв'язку між інтегральним індексом зовнішньоторговельної безпеки та індексом торговельних обмежень. Крім того, використовуючи кореляційно-регресійний інструментарій, було побудовано моделі за допомогою яких було надано оцінку впливу тарифних і нетарифних обмежень на рівень зовнішньоторговельної безпеки.

Ключові слова: торговельні обмеження, зовнішньоторговельна безпека, кореляційно-регресійний аналіз.

На сьогодні глобальна економіка характеризується високим ступенем відкриття ринків ресурсів, інвестицій, та товарів і послуг, що визначає політику лібералізації міждержавного співробітництва. Однак, за останні роки в умовах жорсткої конкуренції спостерігається зіткнення економічних інтересів та поглиблення суперечок і протиріч, особливо у сфері міжнародної торгівлі. Це сприяє посиленню запровадження багатьма країнами торговельних обмежень, які мають значний вплив на стан зовнішньоторговельної безпеки. У зв'язку з цим актуальним є дослідження впливу рівня торговельних обмежень

на зовнішньоторговельну безпеку країн світу.

Для оцінки впливу інтегрального індексу торговельних обмежень, що виступає в ролі індикатора торговельних війн на рівень зовнішньоторговельної безпеки країн світу було використано інструментарій кореляційно-регресійного аналізу. Так, в якості факторної ознаки (X) був обраний інтегральний індекс торговельних обмежень, а в якості результативного (Y) – інтегральний індекс зовнішньоторговельної безпеки.

Отже, на першому етапі аналізу залежності обраних індикаторів за допомогою програмного пакету статистичного аналізу STATISTICA було побудовано кореляційну матрицю та виявлено коефіцієнт кореляції Пірсона (r_{xy}). Надалі нами було згруповано 50 обраних країн світу за тісністю взаємозв'язку між зазначеними факторами, табл.1.

Таблиця 1

Угрупування країн світу за тісністю зв'язку між інтегральним індексом зовнішньоторговельної безпеки та індексом торговельних обмежень (2009-2018 рр.)

Тіснота зв'язку		Країна	Значення r_{xy}
$0 < r_{xy} \leq 0,2$ (дуже слабкий)	Прямий зв'язок	Аргентина	0,193
		Австралія	0,136
		Чилі	0,136
		Китай	0,042
		Кувейт	0,175
		Мексика	0,072
		Саудівська Аравія	0,083
		США	0,167
		Малайзія	0,080
	Зворотній зв'язок	Франція	-0,136
Ірак		-0,017	
РФ		-0,137	
$0,2 < r_{xy} \leq 0,5$ (слабкий)	Прямий зв'язок	Індонезія	0,250
		Ізраїль	0,362
		Філіппіни	0,219
		Сінгапур	0,238
		ОАЕ	0,429
		В'єтнам	0,469

	Зворотній зв'язок	Канада	-0,479
		Індія	-0,464
		Японія	-0,219
		Південна Корея	-0,264
		Україна	-0,388
$0,5 < r_{xy} \leq 0,7$ (середній)	Прямий зв'язок	Австрія	0,580
		Угорщина	0,676
		Польща	0,589
		Катар	0,584
		Румунія	0,570
	Зворотній зв'язок	ПАР	0,680
		Іспанія	0,575
		Данія	-0,624
		Німеччина	-0,533
		Італія	-0,531
		Нідерланди	-0,556
		Норвегія	-0,628
		Португалія	-0,673
		Швейцарія	-0,599
		Велика Британія	-0,580
$0,7 < r_{xy} \leq 0,9$ (сильний)	Прямий зв'язок	Греція	-0,533
		Бельгія	0,888
		Чехія	0,709
		Фінляндія	0,786
		Люксембург	0,706
		Словаччина	0,826
		Швеція	0,746
	Зворотній зв'язок	Таїланд	0,881
		Туреччина	0,701
		Ірландія	0,764
		Бразилія	-0,826
		Нігерія	-0,754

авторські розрахунки на основі [1],[2]

Відповідно до даних у таблиці 3.1 до групи країн із дуже слабким та слабким прямим зв'язком між зазначеними показниками відносяться Китай ($r_{xy} = 0,042$), США ($r_{xy} = 0,167$), Малайзія ($r_{xy} = 0,08$), Аргентина ($r_{xy} = 0,193$), Мексика ($r_{xy} = 0,072$), Сінгапур ($r_{xy} = 0,238$), Ізраїль ($r_{xy} = 0,362$) та ін. Причиною цього є той факт, що значення інтегрального індексу зовнішньоторговельної безпеки зазначених держав та індексу торговельних обмежень за період 2009-2018 рр.

знаходяться приблизно на однаковому рівні. Так, наприклад, така країна як США, яка є на сьогодні ініціатором та активним учасником торговельних війн у глобальному вимірі не відчуває на собі негативного впливу від торговельних обмежень. Іншим прикладом є Китай, який також бере активну участь у торговельних війнах (нарівні з США) і має достатньо високий рівень торговельних обмежень, однак знову ж таки не зазнає ніякої шкоди для своєї зовнішньоторговельної безпеки. Це пояснюється лише тим, що ці країни мають високий рівень зовнішньоторговельної безпеки та широко диверсифіковану товарну та географічну структуру товарів та послуг.

У свою чергу негативного, але незначного впливу торговельних обмежень зазнали Франція ($r_{xy} = -0,136$), РФ ($r_{xy} = -0,137$), Індія ($r_{xy} = -0,464$), Канада ($r_{xy} = -0,479$), Японія ($r_{xy} = -0,219$) та ін. Такі результати означають, що країнам із непрямым зв'язком між факторами слід зменшити кількість торговельних обмежень, адже наразі вони є шкідливими для зовнішньоторговельної безпеки зазначених країн.

До групи із середнім рівнем взаємозв'язку можна віднести переважно країни Європи, серед яких можна виділити ті, де торговельні обмеження мають шкідливий вплив на їх зовнішньоторговельну безпеку, а саме: Німеччина ($r_{xy} = -0,533$), Данія ($r_{xy} = -0,624$), Італія ($r_{xy} = -0,531$), Швейцарія ($r_{xy} = -0,599$), Велика Британія ($r_{xy} = -0,58$) та Нідерланди ($r_{xy} = -0,556$). До групи країн із високою залежністю індикаторів входять 11 країн, серед яких Туреччина ($r_{xy} = 0,701$), Ірландія ($r_{xy} = 0,764$), Бразилія ($r_{xy} = -0,826$) та Нігерія ($r_{xy} = -0,754$). Для покращення рівня зовнішньоторговельної безпеки цим країнам рекомендовано знизити обсяги торговельних обмежень у торгівлі з іншими державами світу.

Наступним кроком доречним є зосередитись на більш деталізованому аналізі впливу торговельних обмежень на стан зовнішньоторговельної безпеки країн, у яких коефіцієнт кореляції Пірсона більше 0,7, табл. 2.

Таблиця 2

**Результати кореляційно-регресійного аналізу країн із сильним
взаємозв'язком між індикатором торговельних обмежень та
індексом зовнішньоторговельної безпеки**

Країна	Коефіцієнт кореляції Пірсона (r_{xy})	Коефі- цієнт детермін ації (R^2)	Рівняння регресії	Коефі- цієнт еластичн ості
Белгія	0,89	0,79	$Y = 0,69 * X + 26,45$	0,584
Бразилія	-0,83	0,68	$Y = - 0,14 * X + 61,14$	-0,202
Чехія	0,71	0,5	$Y = 0,4 * X + 53,71$	0,284
Фінляндія	0,79	0,62	$Y = 0,86 * X + 17,01$	0,730
Ірландія	0,76	0,58	$Y = 0,16 * X + 7,53$	0,098
Люксембург	0,71	0,5	$Y = 0,53 * X + 20,81$	0,573
Нігерія	-0,75	0,57	$Y = - 0,69 * X + 66,76$	-0,820
Словаччина	0,83	0,68	$Y = 0,56 * X + 37,01$	0,446
Швеція	0,75	0,56	$Y = 0,51 * X + 46,62$	0,370
Таїланд	0,88	0,78	$Y = 0,57 * X + 55,84$	0,252
Туреччина	0,70	0,5	$Y = 0,2 * X + 32,27$	0,180

авторські розрахунки на основі [1],[2]

Виходячи з цього, статистичні характеристики розрахованих моделей свідчать про їх достатньо високу точність ($R^2 \geq 0,5$). Так, очевидна наявність тісного зв'язку між факторною та результативною ознакою.

Таким чином, рівняння парної лінійної регресії свідчать про наступний вплив торговельних обмежень зовнішньоторговельну безпеку обраних країн:

1) При зростанні значення індексу торговельних обмежень у Бельгії на 1%, рівень її зовнішньоторговельної безпеки збільшиться на 0,69 %;

2) Зі зменшенням індексу торговельних обмежень на 1% у Бразилії, рівень її безпеки в сфері зовнішньої торгівлі зростає на 0,14%;

3) Зростання індикатора торговельних обмежень у Чехії на 1% зумовить збільшення рівня зовнішньоторговельної безпеки на 0,4 %;

4) При зростанні індексу торговельних обмежень на 1% у Фінляндії, зросте рівень її зовнішньоторговельної безпеки на 0,86%;

5) Збільшення індикатора торговельних обмежень в Ірландії на 1% призведе до покращення стану її зовнішньоторговельної безпеки на 0,16%;

6) При зростанні значення індексу торговельних обмежень у Люксембурзі на 1%, показник безпеки торгівлі там також зросте на 0,53 %;

7) Зростання індикатора торговельних обмежень у Нігерії на 1%, навпроти, призведе до зменшення рівня її зовнішньоторговельної безпеки майже на 0,7%

8) Збільшення показника торговельних обмежень у Словаччині на 1% зумовить зростання показника безпеки торгівлі на 0,56%;

9) При зростанні індексу торговельних обмежень на 1% у Швеції, покращиться стан її зовнішньоторговельної безпеки на 0,51%;

10) Зростання індикатора торговельних обмежень у Таїланді та Туреччині на 1%, зумовить збільшення рівня їх зовнішньоторговельної безпеки на 0,57% та 0,2% відповідно.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про те, що країнам із високим показником торговельних обмежень та більш низьким рівнем зовнішньоторговельної безпеки слід зменшити застосування тарифних і нетарифних обмежень та запровадити заходи, що сприятимуть лібералізації зовнішньої торгівлі; а країнам із низьким показником торговельних обмежень та високим рівнем безпеки торгівлі, навпроти, необхідно підвищити рівень торговельного захисту.

Література:

1. Unctadstat (2019). Вилучено з: https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en.

2. Global Trade Alert (2019). Вилучено з: https://www.globaltradealert.org/global_dynamics.

УДК 332.14:336.6:336.027

Економічні науки

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ
СЕКТОРУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ РЕГІОНУ

Лещук І.В.,

*науковий співробітник, ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. Долишнього НАН України»,
м. Львів, Україна*

Макроекономічні дисбаланси, політична нестабільність, окупація Криму та окремих районів Донецької і Луганської областей зумовили зниження у 2019 р. позицій України у рейтингу «Глобальний індекс конкурентоспроможності» [1; 2] на 2 позиції, порівняно із 2018 р. Так, посідаючи у звітному періоді 85 місце з-поміж 141 країни світу, наша країна значно відстає від країн-сусідів¹. При цьому, згідно зі щорічним звітом Всесвітнього економічного форуму, основний регрес зафіксовано за підіндексом «Фінансова система», за яким наша держава опинилася на 136 місці (-19 позицій, порівняно із 2018 р.). Вкрай низькими залишаються й результати оцінки України за іншими підіндексами: «Державні та суспільні установи» – 72 місце (+38 позицій, порівняно із 2018 р.); «Динамічність бізнесу» – 85 місце (+1 позиція, порівняно із 2018 р.); «Макроекономічне середовище» – 133 місце (-2 позиції, порівняно із 2018 р.).

¹ Позиції країн-сусідів у рейтингу «Глобальний індекс конкурентоспроможності – 2019»: Польща - 37 місце (порівняно із 2018 р. позиція не змінилася), Росія - 43 місце (порівняно із 2018 р. позиція не змінилася), Румунія - 51 місце (+1 позиція, порівняно із 2018 р.), Угорщина - 47 місце (+1 позиція, порівняно із 2018 р.), Молдова – 86 місце (+2 позиції, порівняно із 2018 р.), Словаччина - 42 місце (- 1 позиція, порівняно із 2018 р.).

Розрахунок інтегрального показника ефективності використання потенціалу сектору фінансових послуг у забезпеченні соціально-економічного зростання регіону здійснено на основі розрахунку показників, наведених у табл. 1, попередньо простандартизувавши вихідні статистичні дані, оскільки вони є неоднорідними показниками та містять значні внутрірегіональні коливання.

Таблиця 1

Показники для розрахунку інтегрального індексу ефективності використання потенціалу сектору фінансових послуг у забезпеченні соціально-економічного зростання регіону*

Показник	Одиниці виміру	Характер впливу показника
Рівень тінізації сектору фінансової та страхової діяльності (без врахування діяльності банків)**	пунктів	дестимулятор
Частка сектору фінансової та страхової діяльності у ВДВ регіону	%	стимулятор
Частка сектору фінансової та страхової діяльності у ВДВ сектору послуг регіону загалом	%	стимулятор
Частка реалізованих послуг у сфері фінансової та страхової діяльності	% до обсягу реалізованих послуг у сфері послуг регіону	стимулятор
Частка суб'єктів ЄДРПОУ, які діяли у секторі фінансових послуг	% до загальної кількості суб'єктів ЄДРПОУ регіону	стимулятор
Частка підприємств, які діяли у секторі фінансів та страхування	% до загальної кількості підприємств, які діяли у секторі фінансів та страхування в Україні	стимулятор
Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування	млн. грн.	стимулятор
Рентабельність операційної діяльності підприємств сектору фінансової та страхової діяльності	%	стимулятор
Частка зайнятих у секторі фінансової та страхової діяльності	% до загальної чисельності зайнятого населення у регіоні	стимулятор

Частка зайнятих у секторі фінансової та страхової діяльності	% до чисельності зайнятих у секторі послуг регіону	стимулятор
Продуктивність праці працівників, зайнятих у секторі фінансової та страхової діяльності	%	стимулятор
Частка капітальних інвестицій у сектор фінансової та страхової діяльності	% до загального обсягу капітальних інвестицій у регіоні	стимулятор
Частка імпорту послуг, пов'язаних із фінансовою та страховою діяльністю	% до загального імпорту послуг у регіоні	стимулятор
Частка кредитів, наданих депозитними корпораціями (крім НБУ)	% до загального обсягу наданих кредитів депозитними корпораціями України	стимулятор

*Джерело: складено автором

**для розрахунків взято показники рівня тінізації сектору фінансової та страхової діяльності у 2013 р. та 2018 р.

Процедуру стандартизації доцільно здійснити, виходячи з позиції, що наведені показники є показниками-стимуляторами (зростання їх значень позитивно впливає на розвиток регіону) або показниками-дестимуляторами (зростання їх значень, відповідно, має негативний вплив на розвиток регіону) соціально-економічного розвитку:

$$N_i = \frac{Z_i - Z_{\min}}{Z_{\max} - Z_{\min}} \quad (1)$$

$$N_i = \frac{Z_{\max} - Z_i}{Z_{\max} - Z_{\min}}, \quad (2)$$

де: N_i – нормоване значення i -го показника в регіоні; Z_i – значення i -го показника в регіоні; Z_{\max} – максимальне значення i -того показника в регіоні; Z_{\min} – мінімальне значення i -того показника в регіоні.

Нормування первинних показників, здійснене за формулами (1) і (2), переведе їх величини у проміжок [0:1].

Інтегральний показник ефективності використання потенціалу сектору фінансових послуг у забезпеченні соціально-економічного зростання регіону розрахуємо як середнє арифметичне значення вихідних нормованих показників. При цьому, числовий діапазон отриманих значень інтегрального показника коливатиметися в межах [0:1]: чим вищим є його значення, тим вищою є ефективність використання потенціалу сектору фінансових послуг у забезпеченні соціально-економічного зростання регіону, і навпаки.

Результати розрахунків представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Інтегральний показник ефективності використання потенціалу сектору фінансових послуг у забезпеченні соціально-економічного зростання регіону, 2013 р. та 2018 р.

Регіони	Результат			Позиція в рейтингу		
	2013	2018	динаміка	2013	2018	динаміка
Вінницька	0,128	0,124	↓ 0,00	16	23	↓ -7
Волинська	0,135	0,100	↓ -0,03	14	25	↓ -11
Дніпропетровська	0,337	0,274	↓ -0,06	2	3	↓ -1
Донецька	0,169	0,134	↓ -0,03	8	22	↓ -14
Житомирська	0,096	0,191	↑ 0,10	24	8	↑ 16
Закарпатська	0,119	0,177	↑ 0,06	20	12	↑ 8
Запорізька	0,166	0,305	↑ 0,14	10	2	↑ 8
Івано-Франківська	0,131	0,226	↑ 0,09	15	4	↑ 11
Київська	0,166	0,182	↑ 0,02	9	11	↓ -2
Кіровоградська	0,111	0,121	↑ 0,01	21	24	↓ -3
Луганська	0,194	0,136	↓ -0,06	6	21	↓ -15
Львівська	0,165	0,196	↑ 0,03	11	7	↑ 4
Миколаївська	0,092	0,164	↑ 0,07	25	14	↑ 11
Одеська	0,196	0,174	↓ -0,02	5	13	↓ -8
Полтавська	0,261	0,157	↓ -0,10	3	15	↓ -12
Рівненська	0,123	0,140	↑ 0,02	17	20	↓ -3
Сумська	0,101	0,142	↑ 0,04	23	18	↑ 5
Тернопільська	0,122	0,191	↑ 0,07	18	9	↑ 9
Харківська	0,249	0,199	↓ -0,05	4	6	↓ -2
Херсонська	0,107	0,216	↑ 0,11	22	5	↑ 17
Хмельницька	0,145	0,146	↑ 0,00	13	17	↓ -4
Черкаська	0,175	0,188	↑ 0,01	7	10	↓ -3
Чернівецька	0,122	0,140	↑ 0,02	19	19	= 0
Чернігівська	0,147	0,146	↓ 0,00	12	16	↓ -4
м. Київ	0,814	0,876	↑ 0,06	1	1	= 0

*Джерело: розраховано та складено автором за даними [3-7]

Упродовж досліджуваного періоду безумовним лідером з-поміж регіонів країни за показником ефективності використання потенціалу сектору фінансових послуг в забезпеченні соціально-економічного зростання було м. Київ (табл. 2). Зокрема, у 2018 р. столиця отримала найвищі значення за 11-ма з 14-ти вихідних показників.

При цьому, у м. Києві – потужному центрі концентрації капіталу та ділової активності, де в 2018 р. діяло 57,8% підприємств сектору фінансових послуг країни, зафіксовано й найвищий рівень тінізації зазначеного виду діяльності – 43,1% від обсягу ВДВ сектору фінансової та страхової діяльності.

Література

1. The Global Competitiveness Report 2019. http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf;
2. The Global Competitiveness Report 2018. <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>.
3. Регіони України: статистичний збірник, 2013 рік. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/Arch_reg.htm
4. Регіони України: статистичний збірник, 2018 рік. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm
5. Валовий регіональний продукт: статистичний збірник, 2013 рік. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/0-3/Arch_vrp.htm
6. Валовий регіональний продукт: статистичний збірник, 2018 рік. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm
7. Національний банк України. Дані статистики фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>

ОЦІНКА СУЧАСНИХ ОРЕНДНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В РИНКОВИХ УМОВАХ

Мовчан Т.В., к.е.н., доцент
Артемів В.О., к.т.н., доцент

Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

Анотація: Проаналізовані та оцінені сучасні орендні земельні відносини в Україні в ринкових умовах на прикладі Одеської області. Оренда є визначальним фактором, який впливає на виробничу діяльність нових господарств, сприяє їх успішному розвитку, підвищенню ефективності використання земель, є особливим важливим джерелом прибутку орендодавця.

Ключові слова: оренда, земельні відносини, земельні торги, аукціони, ставка орендної плати, надходження, продаж.

Основним чинником розвитку селянського господарства, при умові дотримання вимог та належній законодавчій базі, являється оренда землі, яка стала в Україні найпоширенішою формою ринкових земельних відносин, потужним механізмом залучення інвестицій в агропромисловий комплекс та важелем планування, раціонального управління, сприяння збереженню родючості ґрунтів і створенню інтегрованих структур. В оренді перебувало 20,3 млн. га сільськогосподарських угідь країни (станом на 1 січня 2019 р.), - це майже 50 % від загальної площі високопродуктивних угідь. Оренда є істотним фактором, що впливає на виробничу діяльність господарств, сприяє їх успішному розвитку, підвищенню ефективності використання земель, вважається важливим джерелом прибутку орендодавця, а тому, в сучасних умовах розвитку, вона є найпоширенішим засобом використання земель сільськогосподарського призначення.

В Україні реалізуються права розпорядження землями сільськогосподарського призначення за допомогою аукціонів через продаж їх на торгах оренди земельних ділянок державної власності, як основного напрямку забезпечення надходжень до

місцевих бюджетів від орендної плати. Конку rentна передача земельних ділянок дозволяє створити умови для оптимального оподаткування, впорядкувати земельні відносини при наданні земель в оренду, та, як наслідок, збільшує надходження до місцевих бюджетів від плати за землю.

На підставі інформації Головного управління Держгеокадастру в Одеській області за 2014-2019 роки [1] нами були опрацьовані дані, що дають змогу визначити райони Одещини, де спостерігається найбільша активність за результатами проведених аукціонів та підвести підсумки стосовно продажу прав оренди на земельні ділянки за останні шість років.

Завдяки проведеним аукціонам в Одеському регіоні було оголошено про проведення торгів у кількості лотів – 1397, загальною площею 43583,7827 га, але торги відбулися по 1159 лотах, площею 34770 га, що менше на 238 лотів та 8813,79 га. Нормативна грошова оцінка по проданих лотах склала 850149 тис. грн. З них, до сільських, селищних та міських бюджетів області, надійшло орендної плати на загальну суму 105122 тис. грн. Порівняльний аналіз розміру річної орендної плати за районами - результати проведення земельних торгів з продажу прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності за критеріями ставки річної орендної плати впродовж 2014-2019 рр., представлений на рисунку 1.

Найвищі ставки річної орендної плати встановлені по лотам, розташованим на території Ширяївського (14603 тис. грн), Саратського (10942 тис. грн), Великомихайлівського (8573 тис. грн), Захарівського (7830 тис. грн) та Окнянського (7424 тис. грн) районів.

Можна відзначити про високий попит на оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення, адже з 26 районів - 10 мають відсотковий приріст вдвічі більший від стартової ціни.

Вартість річної ставки оренди земельних ділянок залежить від популярності земельної ділянки, конкурентоспроможності, різновиду сільськогосподарських угідь, якісного стану ґрунту тощо.

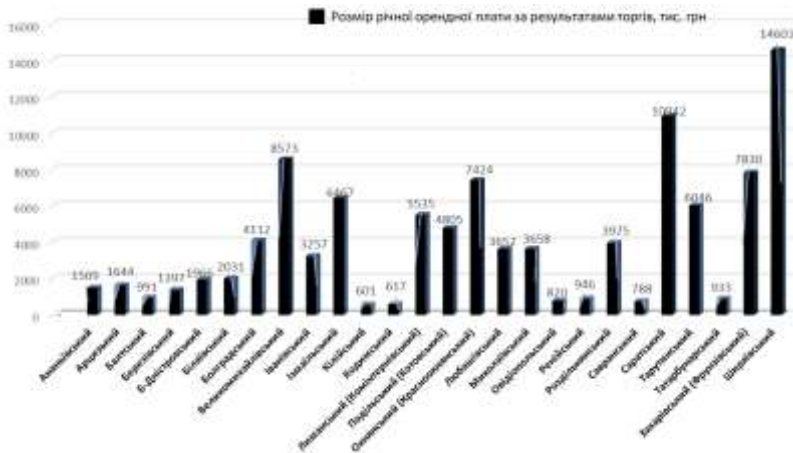

Рис. 1. Результати проведення земельних торгів з продажу прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності

На рисунку 2 зображено співвідношення річної ставки до стартового розміру річної орендної плати у відсотках.

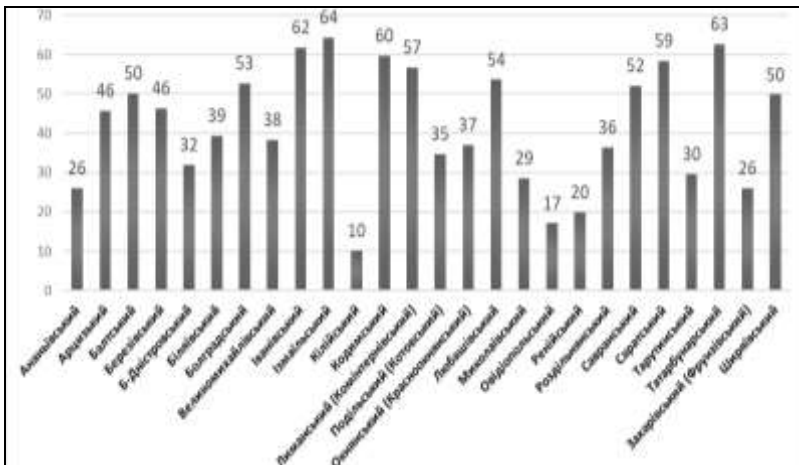

Рис. 2. Відсоткове співвідношення річної ставки до стартового розміру річної орендної плати

Імовірна сума очікуваних надходжень від проведення торгів складала 58404 тис. грн, а отримано було майже вдвічі більше – 105122 тис. грн. Порівняльний рейтинг районів за відсотковим співвідношенням ставки річної оренди плати представлений на рисунку 3, де найвищу сходинку займає Ізмаїльський район (64 %), отже торги відбулися на конкурентних засадах і мали декілька кроків підвищення ставки.

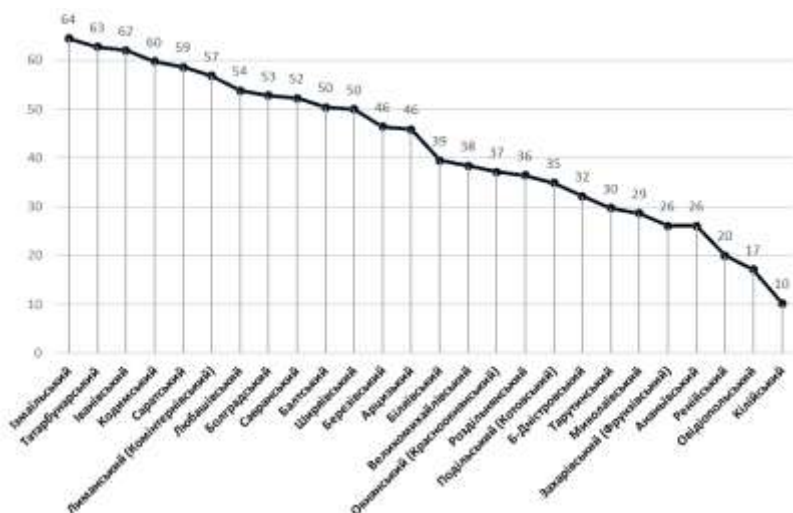

Рис. 3. Порівняльний рейтинг районів за відсотковим співвідношенням ставки річної оренди плати

Станом на 01.12.2019 р. Головним управлінням Держгеокадастру в Одеській області виставлено на земельні торги 346 прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності на загальну площу 7223,2764 га, з яких: продано на торгах 318 прав на загальну площу 6877,70 га; торги не відбулись по 27 ділянкам загальною площею 284,954 га; скасовані торги – 1, площею 60,6161 га; результати торгів не анульовано [1].

За результатами проведених земельних торгів з початку 2019 року до місцевих бюджетів регіону надійшла річна орендна плата у розмірі 25 350,1659 тис. грн. Зазначимо, що вже традиційно

впродовж шести років здійснення повноважень з розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної власності, більша частина річного обсягу реалізованих прав припадає саме на 4 квартал календарного року.

З наших досліджень випливає, що 2019 рік є найбільшим продуктивним і значно відрізняється від попередніх. Максимальна кількість лотів, що були виставлені на торги та їх загальна площа майже вдвічі більша за попередні роки. 2014 рік характеризується незначною кількістю лотів, відповідно малою площею земельних ділянок, право оренди на які продано на торгах, та як наслідок, незначним надходженням до бюджету. Можна відзначити райони, котрі набували права користування земельними ділянками з більшим попитом, ніж інші - це Ширяївський, Великомихайлівський, Захарівський та Окнянський райони, які є сусідніми та лежать у центрально-степовій зоні Одеської області, природно-кліматичні умови якої дозволяють вирощувати чимало сільськогосподарських культур. Райони, в яких простежується великий попит на оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення, займають перше місце у рейтингу отримання зернової продукції. Отже, збільшення посівних площ, відповідно свідчить про зростання обсягів виробництва продукції сільського господарства. Надходження прибутку до бюджету майже на 70 % залежить від сільського господарства.

Література:

1. Статистичні дані Держгеокадастру України URL: <https://land.gov.ua/>

2. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 р. № 161. Дата оновлення: 20.12.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/161-14> (дата звернення 10.05.2020).

3. Мовчан Т.В., Паєвська Є.Є. Проблеми законодавчого врегулювання процедури проведення електронних земельних торгів. *Економіко-технологічне забезпечення розвитку плодоовочевої галузі АПК півдня України* : матеріали другої студентської науково-практичної конференції, м. Одеса, 19 червня 2019 р. Одеса, 2019. С. 122-127.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Морозова Г.С.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна*

На сучасному етапі розвитку сільські території, на яких за даними Державної служби статистики України проживає близько третини населення, потребують переходу на модель збалансованого сталого розвитку.

Негативні тенденції та занепад сільських територій призводить до зниження рівня життя сільського населення, зменшення обсягів сільськогосподарського виробництва, що, в свою чергу, загрожує продовольчій безпеці держави. До того ж, найгострішими проблемами соціально-економічного розвитку сільських територій залишаються безробіття, трудова міграція селян та руйнування соціальної інфраструктури в сільській місцевості.

Без подолання цих системних кризових явищ у розвитку сільських територій, наша держава не зможе ефективно конкурувати з іншими країнами в умовах інтеграції у європейське співтовариство. Тому комплексне розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем на селі повинно бути визначено, як стратегічний вектор руху у забезпеченні сталого розвитку сільських територій на основі оптимізації їх соціальної і виробничої інфраструктури, підвищення рівня зайнятості сільського населення, зменшення трудової міграції, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, нарощування його обсягів, покращення якості і безпеки сільськогосподарської продукції, охорони довкілля та відтворення природних ресурсів.

Водночас, для забезпечення сталого розвитку сільських територій в умовах невизначеності і високих ризиків, необхідно створити систему фінансових відносин у державі на основі механізму фінансового забезпечення, що сприятиме без перервного відтворенню процесу виробництва та всебічному розвитку сільських територій. Для практичної реалізації такого непростого завдання важливим та актуальним питанням стає висвітлення теоретичних аспектів фінансового забезпеченні сталого розвитку сільських територій, без ефективної дії якого неможливе їх безбиткове функціонування, а тим більше – сталий розвиток.

Аналіз останніх публікацій з названої проблеми показав, що дослідженню поняття фінансового забезпечення сталого розвитку сільських територій присвячено чимало наукових праць, проте в економічній літературі не існує єдиного підходу щодо його трактування. Проте відмітимо, що термін «фінансове забезпечення» в широкому його розумінні виступає складовою загальної системи формування та реалізації головної стратегії діяльності суб'єктів фінансових відносин та передбачає систему джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфер суспільства.

Пошук й отримання необхідного обсягу фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення сталого розвитку сільських територій є одним зі складних завдань, що повинні вирішувати органи державної влади та місцевого самоврядування, суб'єкти підприємництва та жителі села. Дефіцит фінансових ресурсів нині обмежує можливості самостійного виконання повноважень місцевих органів влади у галузі соціального забезпечення населення і стимулювання зростання економіки сільських територій. Тобто, обмеженість фінансових можливостей місцевого самоврядування є гальмівним чинником економічного й соціального розвитку сільських територій. Саме тому, в умовах розширення повноважень, якими наділені органи місцевого самоврядування, надзвичайної актуальності набувають питання вдосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів і пошук резервів їх збільшення.

В Україні були здійснені декілька спроб поліпшити фінансове забезпечення сталого розвитку сільських територій через загальнодержавні програми.

Розвиток соціальної сфери села та сільських територій було виділено окремим розділом Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, якою намічалось поетапне вирішення соціальних проблем на селі, забезпечення комплексного розвитку сільських територій згідно з визначеними соціальними стандартами та нормативами; підвищення рівня зайнятості й доходів сільського населення тощо. Однак за інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства України було профінансовано максимум 70 % від запланованих завдань і заходів вищезазначеної Програми, а проведений аудит Рахункової палати показав, що законодавче та нормативно-правове забезпечення Програми не сприяє ефективному її виконанню. Так, очікувані результати соціального розвитку від виконання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року не досягнуто.

Відзначимо, що ще в умовах чинності положень Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, імітацією спроби подолання кризової ситуації в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку сільських територій стала Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України 3 лютого 2010 року. Цією Концепцією розвиток сільських територій і розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем на селі було визначено стратегічною метою державної аграрної політики. Створення сприятливих умов для проживання населення на сільських територіях передбачалось забезпечити в результаті: впровадження соціальних стандартів і нормативів відповідно до європейських; збільшення розміру заробітної плати до середнього рівня в інших галузях економіки, купівельної спроможності та доходів сільського населення; залучення членів особистих селянських господарств до системи загальнообов'язкового

державного соціального та пенсійного страхування; розвитку об'єктів соціальної інфраструктури; сприяння створенню комунальних підприємств для побутового обслуговування сільського населення та благоустрою сільських населених пунктів; підвищення якості освітніх послуг відповідно до державних стандартів початкової, базової і повної середньої освіти; надання державної підтримки сільськогосподарським дорадчим службам; розвитку фізичної культури і спорту; відновлення та охорони об'єктів історичної, природної та культурної спадщини на сільських територіях; розвитку сільського аграрного туризму, народних промислів, підприємництва тощо. Однак з 2 вересня 2010 року дана Програма втратила свою чинність.

Наголосимо, якщо за відносно стабільних економічних умов підтримка сільських територій була необхідна для комфортного життєзабезпечення сільських жителів, то в умовах кризи потреба державної підтримки мотивується занепадом, що відбувається на сільських територіях. Тому необхідним елементом державної політики комплексного розвитку сільських територій стало завдання створення ефективного механізму координаційної роботи щодо забезпечення соціальних стандартів життя на селі та системи моніторингу сільського розвитку на основі набору попередньо визначених індикаторів. Із цією метою розпорядженням Кабінету Міністрів України 23 вересня 2015 року схвалено чинну Концепцію розвитку сільських територій, яка окреслює головні пріоритети розвитку сільських територій та механізм підготовки аграрного та сільського сектору держави до функціонування в умовах зони вільної торгівлі з ЄС.

Реалізація Концепції розрахована на період до 2025 року та покликана перемістити фокус аграрної політики держави з підтримки аграрного сектору економіки на підтримку сільського розвитку – поліпшення якості життя та економічного благополуччя сільського населення шляхом диверсифікації економічної діяльності; збільшення рівня реальних доходів від сільськогоспо-

дарської та несільськогосподарської діяльності на селі; досягнення гарантованих соціальних стандартів і покращення умов проживання сільського населення; охорони навколишнього природного середовища, збереження та відновлення природних ресурсів у сільській місцевості; створення умов для розширення можливостей територіальних громад села, селища для розв'язання існуючих в них проблем; приведення законодавства у сфері сільського розвитку у відповідність із стандартами ЄС.

Таким чином, фінансове забезпечення сталого розвитку сільських територій представляє собою діяльність з приводу формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів в контексті загальнодержавних і регіональних стратегічних пріоритетів з метою фінансування безперервності відтворювальних процесів, вирішення проблем та задоволення інтересів гармонійного розвитку сільських територій, суб'єктів підприємництва, підвищення добробуту та якості життя населення, що проживає на даних територіях. Стратегічною метою фінансового забезпечення сталого розвитку сільських територій є формування економічної ефективності, екологічної безпеки та соціальної справедливості на селі. Однак сформована соціально-економічна ситуація на селі дає змогу стверджувати, що сільські території переживають системну кризу, основними проявами якої є низький рівень доходів сільського населення, слабкість розвитку виробничої інфраструктури, зниження якості сільського життєвого середовища і загострення проблеми бідності та міграції населення.

А відтак, основою державної бюджетної політики підтримки сільських територій повинна стати орієнтація на соціальні аспекти їхнього розвитку, у центрі яких проблеми сільських жителів, що передбачає врахування всіх факторів і умов проживання. Зокрема, бюджетна підтримка розвитку сільських територій насамперед має передбачати поліпшення соціальних умов життя, створення нових робочих місць, розширення мережі закладів охорони здоров'я, освіти, побутового обслуговування й культури, фізичної культури та спорту.

ВЛИЯНИЕ СТРАТЕГИИ ОТКРЫТЫХ ИННОВАЦИЙ НА СРЕДНИЙ И МАЛЫЙ БИЗНЕС

Чернышёва Т.В.

магистр,

Национальный авиационный университет

г.Киев, Украина

Аннотация: Рассмотрены особенности открытых инноваций. Проведен анализ преимуществ и недостатков среднего и малого бизнеса, которые используют открытые инновации. Применение в практической деятельности предприятий предложенного подхода к формированию стратегий должно обеспечить активизацию его бизнес-процесса, в том числе в соответствии с уровнем интенсивности конкуренции в цифровой экономике.

Ключевые слова: открытые инновации, средний и малый бизнес, методы формирования конкурентных преимуществ, бизнес-процесс.

Усовершенствование и разнообразие продуктов и услуг, более короткие жизненные циклы и быстро меняющиеся требования рынка требуют новых возможностей и методов управления для успешной разработки инноваций и поддержания конкурентного преимущества компании. В последнее время было много исследований по феномену "открытых инноваций". Термин "Открытые инновации" к научному лексикону ввел Генри Чесбро следующим ее определением: "Это являются ценные идеи, которые могут поступать как из самой компании, так и извне и могут предоставляться на рынке в результате как действий самой компании [2, с. 21], чем подчеркнул специфику открытых инноваций как новую реальность в использование целевых потоков знаний для ускорения внутренних процессов предприятий.

Преимущества открытия инновационного процесса широко принимаются крупными фирмами, например Philips, Xerox, Eli Lilly, BASF и Procter & Gamble (P & G). Преимущества открытых инноваций также широко признаются в сообществе разработчиков программного обеспечения.

Однако, несмотря на эти потоки исследований, мало что обсуждалось о преимуществах (и рисках) открытых инновационных процессов на малых и средних предприятиях (МСП). Считается, что открытые инновации оказывают иное воздействие на более мелкие фирмы, чем на крупные, поскольку более мелкие фирмы не располагают достаточными ресурсами и зачастую не имеют надежной защиты своей интеллектуальной собственности. Как можно управлять МСП и эффективно участвовать в открытых инновациях? Это не просто важный теоретический вопрос. МСП приобретают все большее значение для инновационного потенциала экономики)[1,с.99]. МСП увеличили свой бюджет НИОКР быстрее, чем крупные фирмы, и в настоящее время играют все более важную роль в национальных инновационных системах.

МСП имеют некоторые структурные недостатки, когда речь идет об открытых инновациях. Им часто не хватает возможностей, необходимых для эффективного выявления, передачи и поглощения внешних идей и технологий извне в своих фирмах. Наиболее важные структурные недостатки МСП открытых инноваций являются: во-первых, более низкая поглощающая способность: МСП, как правило, не имеют способность оказывать поддержку выделенным ресурсам и персоналу в создании структур для выявления полезных внешних знаний. К этим структурам относятся технологические форпосты в инновационных "очагах" (например, офис Hitachi в Дублине или лаборатория Nokia в Пало-Альто).

Во-вторых, МСП часто не имеют возможности осваивать внешние идеи и технологии, даже когда они только создаются и передаются. Редко при передаче полностью формируются внешние идеи и технологии. Вместо этого они требуют существенных изменений для эффективного удовлетворения коммерческих потребностей. Многие МСП не имеют кадров с необходимым научным опытом для понимания, усвоения и использования научных открытий и технологий, которые разрабатываются в университетах, исследовательских лабораториях или в крупных компаниях.

Им также не хватает созданных технических консультативных советов, которые помогали бы фирмам включать полезные идеи и технологии в свои собственные процессы. Это ограничивает их "абсорбционную способность".

В-третьих, более мелкие фирмы зачастую непривлекательны в качестве партнеров для других: МСП могут не считаться с привлекательными партнерами для получения полезных идей и технологий. Профессора с университета, например, могли бы предпочесть работать с более крупными, более известными и престижными компаниями, или же могли бы помочь создать новую компанию, а не сотрудничать с МСП. Кроме того, МСП редко располагают ресурсами для финансирования научных исследований в поддержку перспективных научных исследований, которые могут стать основой для совместного инновационного проекта. МСП также часто не имеют институционализированного, хорошо структурированного инновационного процесса. Это приводит к проведению многих специальных учений и мероприятий по тушению пожаров, которые мешают МСП планировать и осуществлять деятельность в долгосрочной перспективе.

Хотя МСП сталкиваются с многочисленными проблемами, они также имеют некоторые структурные преимущества по сравнению с крупными организациями. Значительный больший рост расходов мелких фирм на НИОКР, говорит о том, что структурные преимущества МСП позволили им играть более центральную роль в инновационной системе промышленной экономики. Эти преимущества также дают более мелким фирмам уникальные возможности для процветания в контексте открытых инноваций. Малые и средние предприятия имеют как минимум пять структурных преимуществ в целом по сравнению с крупными фирмами [1,с.134].

1. Размер. Их меньший размер делает малые рынки привлекательными для МСП. В то время как эти рынки не будут привлекательными для более крупных фирм. Также, это преимущество позволяет МСП более оперативно использовать новые тенденции Затраты по-прежнему довольно низкие.

2. Фокус: Их фокус позволяет им очень эффективно действовать против крупных, диверсифицированных фирм с более диффузными целями.

3. Специализация бизнеса: МСП могут больше специализировать свой бизнес глубоко в узких полях. Одним из аспектов открытых инноваций является растущая роль рынков в организации и координации инновационной деятельности. Рост этих инновационных рынков.

4. Предприимчивые лица. МСП привлекают больше предприимчивых работников НИОКР. Ориентация на продукцию и рынок выше, чем в более крупных исследовательских отделах крупных фирм. Это создает предвзятость к действиям в небольших фирмах и способствует широкому эксперименту с альтернативными бизнес-моделями.

5. Скорость. Более мелкие фирмы быстрее принимают решения и быстрее их реализуют. Более мелкие компании могут быстрее реагировать на вклад клиентов или вызовы конкурентов и быстрее развивать свои бизнес-модели. Во многих случаях они могут учиться быстрее, чем крупные компании, и они быстрее принимают решения, поэтому они потенциально имеют конкурентные преимущества на быстро меняющихся рынках.

Инновации часто происходят в первую очередь на границах рынков, а не в центре существующих рынков. Это прекрасный источник возможностей для малых и средних предприятий в открытой инновационной деятельности. Малые и средние предприятия могут принимать участие быстрее, двигаться быстрее и легче адаптироваться к возможностям, которые появляются на периферии рынка, по сравнению с крупными фирмами.

МСП в открытой инновационной деятельности может играть множество различных и важных ролей. Они могут быть исследователями, преследующими рынки, которые слишком малы (по крайней мере, пока), чтобы представлять интерес для крупных фирм. Это могут быть специалисты, предоставляющие технологическую экспертизу различным фирмам на рынке, которые не могут поддерживать крупные фирмы. Они могут

выйти на большие и растущие рынки, особенно когда инвестиции в НИОКР не являются подавляющими с самого начала и их бизнес-модель действительно инновационная. Они могут сотрудничать с доминирующими предприятиями и платформами крупных фирм и поддерживать их. И конечно, они могут остаться в нише, где у крупных компаний нет интереса.

Литература:

1. Оболенский, С.В. Малые и средние предприятия/С.В. Оболенский. - М.: Приор, 2011. - 400 с.
2. Чесбро Г. Открытые бизнес модели. Как достичь успеха в новом инновационном окружении . - Бостон: Гарвардская бизнес-школа пресса- 2006. - 272 с.

U.D.C. 338.83

Economic sciences

INTEGRATION PROCESSES AND DIVERSIFICATION OF PRODUCTION IN THE CONDITIONS OF CRISIS CHALLENGES OF MODERNITY

Yurchenko N.

researcher

Institute of Food Resources

National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

Kyiv, Ukraine

In the process of research it was found that there are a large number of strategic alternatives for the development and growth of efficiency of enterprises in today's market conditions. One such alternative is diversification. Its main goals, types and directions are researched, the main advantages and disadvantages are determined. In the course of the research a number of factors determining the choice of diversification strategy were identified, and the most important ones for the activity of domestic enterprises in modern economic conditions were singled out. A system of derivative diversification strategies is proposed, each of which specifies the system of long-term actions of the enterprise, to varying degrees related to the basic strategies.

In the conditions of development of modern society the role of integrated structures and integration relations as complex and at the same time perspective forms and ways of the organization of business activity allowing to concentrate resources, new knowledge, investments, administrative experience, providing at the same time economic growth, competitiveness and acceleration capitalization of economic entities. The efficiency of agricultural corporations largely depends on the system of economic relations between agricultural, procurement, processing and trade enterprises. «Production - storage - processing - sale – consumption» are links in one chain, so it is impossible to achieve the profitability of one of them at a loss to others. Mutually beneficial cooperation, establishment of corporate relations and integration relations are necessary. The experience of functioning of integrated structures in the developed countries of the world shows that the main prerequisite for their effective interaction is the objective processes of development of production relations and the implementation of a sound economic mechanism between the links of the food chain [1].

In economic practice, a large number of strategic alternatives for the development and growth of enterprises in market conditions can be offered. One such alternative is diversification. Diversification is a concept that cannot be unambiguously defined. Diversification (from the Latin. Diversus - different and facer - to do) - is the simultaneous development of several or many unrelated technological types of production or service, expanding the range of production or services.

Diversification allows companies to "survive" in a difficult economic situation for the production of a wide range of products and services: losses from unprofitable products (temporarily, other types of products are sold). This process is primarily due to the transition to new technologies, markets and industries, the products (services) of the enterprise must also be completely new, and new financial investments are always provided.

The goals of diversification depend on the financial condition and capabilities of the enterprise, the attractiveness of industries and depends on the period for which its implementation is designed. The

financial capabilities of unprofitable, medium and prosperous enterprises dictate different strategies of diversification measures aimed at survival or the creation of strategic alliances. Currently, two areas of enterprise development are used: specialization and diversification. Specialization - is the separation of individual industries, enterprises and focus on the production of certain products or a certain stage of the technological process. Specialization is the result of the social division of labor. The main features of specialization are: special equipment and technology, a certain type of finished products or services provided, special staff and workers.

In the course of the research a number of factors determining the choice of diversification strategy were identified, and the most important ones for the activity of domestic enterprises in modern economic conditions were singled out [2]:

- markets are saturated with this product or when demand for it falls sharply;
- the company has free funds, which can be invested in other areas of business;
- new business, in combination with existing ones, can bring the company a synergistic effect (for example, through cooperation);
- further development of the firm is constrained by antitrust law;
- there is a reduction in the tax burden on business;
- there is a simplification of access to the world market;
- there is a possibility of more efficient use of personnel as the main potential of the enterprise.

According to F. Kotler [3] there are three types of diversification processes:

1. Concentric (vertical) - the company produces goods that are both technologically and in marketing terms related to existing products of the firm.

Advantages of concentric diversification: guarantee of deliveries of technical and material resources; close contact with end users; control of the entire production chain - from raw

materials to finished products; stability of economic relations within the enterprise.

Disadvantages of concentric diversification: constant improvement of production requires significant costs, which becomes the main reason for the excess cost of resources over the average market; negative changes in the external environment directly affect the interdependence of departments and worsen the situation of the enterprise; reducing the impact of competition due to the limited market.

Today there is a tendency to reduce the level of concentric diversification: companies produce fewer components and components - they buy them on the market.

2. Horizontal diversification - the expansion of its own range of products that are not related to what is produced, but create the interest of existing customers. Horizontal diversification involves the development of new markets and areas of business that meet the needs of existing customers. The advantages of horizontal integration are a comprehensive analysis and satisfaction of consumer needs, which achieves the effect of synergy - a set of activities gives a greater effect than individual activities. The effect of the strategy of horizontal diversification is manifested in the fact that the types of business that the company is engaged in are mutually reinforcing. The risk of applying the strategy of horizontal diversification is that the market, which covers the company comprehensively, may suddenly decrease, then it will be necessary to radically change the direction of activity.

3. Conglomerate diversification - replenishment of the company's range of products that are not related to the technologies used, or the markets in which the company operates, or the existing needs of consumers. This type of diversification requires the largest financial costs and can be used only by large, profitable enterprises, the firm expands through the production of technologically unrelated goods sold in new markets; this is one of the most difficult development strategies to implement; very often this strategy is implemented by acquiring enterprises, rather than

creating new enterprises to work in an unfamiliar market. Disadvantages of conglomerate diversification: difficulties in regulating different types of business and divisions; the complexity of the analysis of strategic problems; problematic assessment of strategic plans [3]. It should also be noted that, as the analysis of development strategies of leading foreign companies shows, many large companies in the US and Western Europe have recently abandoned the conglomerate structure (strategy), sold off non-core businesses and focused on core business, ie implemented business reduction strategy. The strategy of conglomerate diversification now prevails among the enterprises of most countries of economic recovery: South Korea, India, Brazil, as well as in Japan.

In achieving its goals, the company uses not only a system of basic, but also a certain set of derivative strategies, content, the features of which arise and are formed in the process of implementing basic strategies. At the same time, the indicators of implementation of the main strategies depend on the motivation of the choice and the effectiveness of their implementation. The system of derivative diversification strategies is presented in fig. 1:

Each of them specifies the system of long-term actions of the enterprise, to varying degrees related to the basic strategies.

Strategy for entering a new industry - a system of measures and actions to gain positions in a new area of activity for the company (industry);

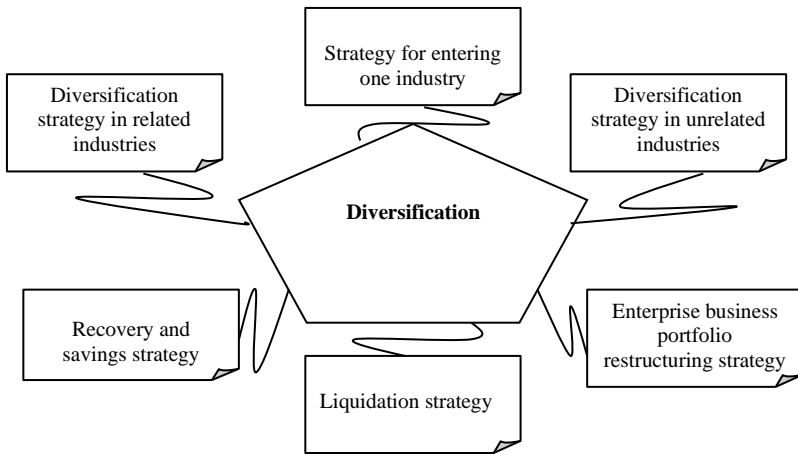
Strategy of diversification into related industries - a system of plans and actions of the enterprise to penetrate the industry, endowed with strategic compliance with the industry in which it operates;

Strategy of diversification into unrelated industries - a system of plans and actions of the enterprise to penetrate into a strategically inappropriate, compared to the conditions of its operation, industry;

Recovery and economy strategy - a system of measures to rationalize costs, stop activities in problematic or non-profit areas, direct resources and opportunities to economically attractive industries;

The strategy of restructuring the business portfolio of the enterprise - the implementation of radical changes in the portfolio,

which involve the sale or purchase of business areas, entering new industries due to changes in long-term prospects;

Source: own research.

The strategy of liquidation of the enterprise and withdrawal of capital - a system of plans and actions to terminate the activities of the enterprise and reorient its resources and capabilities to other purposes.

The enterprise management system includes interdependent elements, which are interconnected by stable horizontal (according to the principle of coordination, as a rule, are one-level) and vertical (subordination of elements in a certain hierarchy) relationships that function and develop as a whole. Within the management system there is a management process (information flow, management decisions), the participants of which have different tasks and functions of management, and therefore - different rights and responsibilities for their implementation.

Thus, given the growing impact on the functioning of enterprises of crisis phenomena and increasing uncertainty of the external environment, an increasing number of enterprises faced the question of revising the strategy of their functioning in order to better adapt to new economic realities. At the same time, some

companies decide to stop operating in related industries and focus all their attention and all resources on a key area of activity, while others, on the contrary, are looking for ways to enter new areas of activity. Because in a crisis on the one hand, the cost of entering a new business decreases, and on the other hand, the number of operating enterprises decreases, which will allow to take a better market position when the crisis will decline. This situation is favorable for the decision to diversify its activities, as it will support the activities of the enterprise during the economic downturn and will allow to achieve competitive advantages in the medium and long term.

Literature:

1. Sychevsky M., Kovalenko O., Lukashenko N., Yurchenko N. Development of agro-industrial integration in the food industry. *Food resources*. 2019. № 12. P. 168–183.
2. Simanovsky S. Directions of intensification of the innovation process. M.: “Issues of invention”. 2002. No. 1–2. 387 p.
3. Kotler F. Fundamentals of marketing: trans. from English EAT. Penkova. M.: Progress, 1990 .736 p.

УДК 004.043

Інформаційні технології

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛОКЧЕЙН ДЛЯ
ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Сапіжак І.Б.,

*студентка інституту гуманітарної
підготовки та державного управління,*

Корнута В.А.,

*к.т.н., доцент кафедри
інженерної та комп'ютерної графіки,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

Анотація: роботу присвячено характеристиці застосування технології блокчейн в електронному документообігу на

сучасному етапі. Визначено особливості впровадження технології блокчейн в державному управлінні. Особлива увага приділяється перевагам та недолікам використання технології блокчейн в системі електронного документообігу.

Ключові слова: блокчейн, електронний документообіг, блок, технологія.

Нові технології у системах електронного документообігу зараз активно використовуються у багатьох країнах. Одним з актуальних напрямків є технологія «blockchain». Система електронного документообігу на основі даного підходу забезпечує такі принципи, як високий рівень довіри до системи, максимальна захищеність, загальнодоступність для всіх учасників та відкритість при передачі інформації [1].

Сама по собі технологія «Blockchain» (дослівно «ланцюжок блоків») є децентралізованим зберіганням даних, ланцюжком блоків транзакцій, вибудованому за певними правилами, що забезпечує специфічний захист від змін [1]. В блокчейні можна зберігати будь-яку потрібну інформацію, що є доступною всім учасникам мережі.

Розвиток блокчейн технології надає поштовх новим реалізаціям у сфері електронного документообігу в органах виконавчої влади України, а саме щодо захищеності інформації від фальсифікації. Це проявляється у тому, що дані про громадян, нерухомість, сертифікати, дозволи, права на власність тощо після занесення в державні блокчейн-реєстри змінити практично неможливо. Відповідно дані державних реєстрів можна використовувати як повноцінні документи, що мають юридичну силу і доступні всім зацікавленим сторонам [2].

Система електронного документообігу є системою автоматизації роботи з документами на протязі всього їх життєвого циклу (створення, зміна, зберігання), а також процесів взаємодії між співробітниками. За допомогою технології блокчейн життєвий цикл може відбуватися у вигляді хронологічного ланцюжка блоків. Кожен з цих блоків пов'язаний з попереднім, а наступний блок додається строго в кінець ланцюжка. Хронологічний ланцюжок блоків є криптографічно

захищеним, тобто забезпечується конфіденційність, а також достовірність та цілісність. Тому технології блокчейн знаходять застосування в електронному документообігу в органах виконавчої влади України. Ще у вересні 2017 р. на технологію блокчейн уже переведено державну Систему електронних торгів арештованим майном, а також реєстр майнових прав та Державний земельний кадастр України.

Незважаючи на перераховані переваги, існують і певні проблеми при використанні технології блокчейн в електронному документообігу [3]. По-перше, виникають організаційні складнощі при використанні технології. Так, наприклад, якщо технологія блокчейн не припускає існування єдиного центру, за допомогою якого можна здійснювати управління, то при виникненні помилок важко надавати технічну підтримку і усувати проблеми, що виникають у учасників електронного документообігу.

Друга проблема в системі електронного документообігу пов'язана з наданням послуг її учасникам. Оскільки створений електронний документ має, по-перше, юридичну силу, а по-друге, обмін даними в системі відбувається між юридичними особами, є необхідність у налаштуванні прав доступу, маршрутів узгодження, інтеграції системи документообігу з обліковими системами клієнта. Наступною проблемою при використанні технології блокчейн є те, що в Україні ще немає такої нормативної бази, яка змогла б підтверджувати, що транзакції в такій системі мають юридичну силу. Тому у процесі впровадження технології блокчейн в державному управлінні України постає необхідність розбудови законодавчої бази, яка б урахувала усі особливості технології блокчейн, та за рахунок цього могла припинити шахрайство та ухилення від податків осіб та компаній. Блокчейн є найбільш перспективним засобом по створенню прозорої і безпечної системи державного управління.

Використання блокчейн в державному управлінні можна уявити як роботу єдиного оператора з документообігу, який надає послуги як громадянам, так і державі. Тут важливо

створити систему зберігання даних і управління ними, яка користувалася б довірою обох сторін. Для України ця технологія може стати найпотужнішою зброєю, за допомогою якої можна позбутися проблем, пов'язаних з бюрократією і корупцією. Ефективність технології перевіряється на практиці країнами з провідними світовими економіками. Тому Україна повинна приймати їх досвід і почати впроваджувати блокчейн, як мінімум, в тих сферах, де корупція є найбільш розвинутою і процвітаючою. Це допоможе заощадити чималу частину державних коштів і створити сприятливі умови для розвитку економіки та зростанню благополуччя населення країни. У вирішенні даних питань корисним для України може стати використання досвіду інших держав, які вже активно й успішно просуваються у цьому питанні.

Література:

1. Deep Shift – Technology Tipping Points and Societal Impact. World Economic Forum Survey Report. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC15_Technological_Tipping_Points_report_2015.pdf#page=24 (дата звернення: 23.05.2020).

2. Marr B. How Blockchain Technology Could Change The World. *FORBES*. 27.05.2016 URL: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2016/05/27/how-blockchaintechnology-could-change-theworld/3/#61d645b5be18>

3. Ющенко Н.Л. Розвиток блокчейн-технологій в Україні та світі. *Економіка і суспільство*, 2018. №19. С.269-275. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-40>

RESEARCH OF RECOGNITION METHODS UNDER UNCERTAINTY

Sipko O.,

*Ph.D., Lecturer, Faculty of
Information Technology and Systems
Cherkasy State Technological University
Cherkasy, Ukraine*

Abstract: *the main methods for solving the problem of pattern recognition in conditions of uncertainty are considered.*

Keywords: *recognition, fuzzy logic, uncertainty.*

Currently, the task of object recognition is widely used in various fields of human activity – from fingerprint recognition on smartphones to recognition of road signs while the car is moving.

There are many recognition tasks, where the initial parameters can vary due to the influence of various factors. Recognition under uncertainty is based on the fact that the probabilities of various scenarios are unknown. For example, when recognizing objects in motion, where weather conditions, illumination, the presence of distortion and damage, etc.

Most of the fundamental difficulties in recognition theory are related to the fact that recognizable systems are open and control must be developed in conditions of uncertainty. The development of methods for recognizing open systems is of great importance for the practice of recognizing them.

When choosing a method for solving the recognition problem, it should be noted that if the input information investigated in solving the recognition problem is obviously incomplete and inaccurate, there is doubt about the appropriateness of using exact methods to solve the problem. Very often, given the uncertainty of the input information, obtaining satisfactory results is provided by approximate methods of solution, the advantage of which over the exact ones is the significantly greater ease of implementation. In this regard, the problem arises of a

thorough study of the effectiveness of approximate methods for solving recognition problems.

Among approximate methods of combinatorial optimization, a special place is occupied by methods of local search [1, p.4; 2, p.1]. Among them, we can distinguish the method of recession vector [2, p.3], variable depth [3, p.42], directing neighborhoods [2, p.8], narrowing neighborhoods [4, p.67].

The general scheme of local search methods can be written as follows. Given a starting point that belongs to a bounded set. In a certain way, its neighborhood is set. If in this neighborhood there is no feasible point, a better starting point, then the local optimum is given and the search ends. Otherwise, the next point is selected from this set and its neighborhood is determined. For her, the computational process is repeated until a local optimum is found. In a local search, it is important to select a neighborhood, formulate rules for enumerating points in it, and move to other points.

The negotiated methods are iterative, in which rules are developed to narrow the number of options that are investigated for optimality. The combinatorial configuration (the argument of the objective function) is not taking into account the structure of the incoming information, but is determined at a certain iteration randomly or according to certain rules. Algorithms developed based on these methods polynomially determine only local solutions. These approaches find a global optimum for a small dimension of the problem, and for a large one it exponentially.

Therefore, in recent years, the interest of researchers has been more focused on the development of methods that are based on fuzzy logic [5, p.346].

One of the effective approaches to solving this problem is the use of fuzzy inference methods, the distinguishing properties of which are the ability to flexibly control non-linear processes under conditions of uncertainty and conflicting initial information.

References:

1. Suomela, Jukka (2013). Survey of Local Algorithms. ACM Computing Surveys. 45 (2): 1-40. doi:10.1145/2431211.2431223.

2. Lee, Jon (2004), A First Course in Combinatorial Optimization, Cambridge Texts in Applied Mathematics, 36, Cambridge University Press, p. 1, ISBN 9780521010122.

3. Lawler, Eugene (2001). Combinatorial Optimization: Networks and Matroids. Dover. ISBN 0-486-41453-1.

4. Стоян Ю.Г. Решение некоторых многоэкстремальных задач методом сужающихся окрестностей / Ю.Г. Стоян, В.З. Соколовский. – К: Наук. думка, 1980. – 205 с.

5. Zadeh, L.A. (1965). "Fuzzy sets". Information and Control. 8 (3): 338–353. doi:10.1016/s0019-9958(65)90241-x.

UDC 004.051

Information Technology

SYSTEM FOR TESTING STUDENT'S KNOWLEDGES ABOUT PROGRAMMING SKILLS

Cherkov P. Y.,

*Master Student of the Department of Automation
of Heat and Power Engineering Processes
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
Kiev, Ukraine*

Online learning is an integral part of the modern world. At the moment, the entire planet is undergoing a pandemic crisis. In order to continue the development process, countries have switched to a distance learning system. At the same time another more important system is used as well. We're talking about the system for assessing and testing the knowledge of students.

It's completely possible to find variety of courses and online tutorials with tests.

The most popular platforms that appear to be today are Coursera and edX.

They allow you to gain modern knowledge and upgrade your skills to a new level. They also have a testing system that allows

everyone to understand how well one was able to complete the course.[1]

However, as practice shows, tests alone are not enough to make sure whether students were assessed objectively.

For example, the Codewars platform dealt with this problem in its own way. They do not have simple tests where you have to choose one of the options. They provide a specific task and at the end you should offer your solution with a full description, which is a great practice[2].

My scientific work consists in the fact that I decided to combine the methods of testing students and problem-solving approaches like Codewars to understand how deep the student understands the problem and how it can be solved. This system only works to test the knowledge of a programming student. It provides the student with a list of tasks and examples of solutions such as an input-output flow, as well as a field for entering a function that solves this task.

Unfortunately, distance learning will require numerous improvements and is just starting to develop. After finishing my work, I will try to scale it for other areas of training, and not just programming.

References:

1. Coursera – Coursera Blog [Web Resource]. – Web address <<https://about.coursera.org/>>.
2. Codewars – Codewars About [Web Resource]. – Web address <<https://www.codewars.com/about>>.

THE NATURE OF DISCRETIONAL POWERS
ПРИРОДА ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Strelchenko Oksana

*Doctor of Law, professor
at the Department of Public control
and Administration*

National Academies of Ukraine Reference

Bukhtiiarova Iryna

*Doctor of Law, vkladach
at the Department of Public control
and Administration*

National Academies of Ukraine Reference

Summary. *The article is devoted to the analysis of discretionary powers and peculiarities of their implementation in the context of legal consciousness of the subject of law enforcement. It is revealed that discretion, which is implemented through discretionary powers, is synthesized by the product of consciousness of a person, who they are provided. When such authorities implement in concrete actions, they receive their outward manifestation, that is, moving from the uncertain, unspecified category to externally-objective activities. And the effectiveness of the decision of a particular official will depend on how consciously he(her) perceives and applies his(her) discretionary powers. It is proved that the extension of limits of discretionary authority and permitted the freedom of applying the law in democratic countries, are directly proportional to the level and forms of legal consciousness of subjects of law enforcement. Therefore limitation of the enforcement discretion by regulatory frameworks in the countries of post-Soviet legal systems is actually completely justified and in a certain way protects recipients of an act of law enforcement.*

Key words: *discretion, sense of justice, application of law.*

Анотація. *Статтю присвячено аналізу дискреційних повноважень та особливостей їх реалізації у контексті правосвідомості суб'єкту правозастосування. Виявлено, що розширення меж дискреційних повноважень та допустима свобода правозастосу-*

вача в демократичних країнах є прямо пропорційними рівню та формам правосвідомості суб'єктів правозастосування. Тому обмеження правозастосовчого розсуду жорсткими нормативними рамками у країнах пострадянських правових систем насправді є повністю виправданим та певним чином убезпечує адресатів акту правозастосування.

Ключові слова: *дискреційні повноваження, розсуд, правосвідомість, застосування права.*

Presenting main material. In jurisprudence, discretionary powers are defined as the right of the head of state, government, other officials and officials in public authorities in the event of a decision on a matter within their competence, to act under certain conditions at its discretion within the law [1].

When decisions are made by executive bodies (their officials), the factual circumstances should be assessed, and a reasoned legitimate choice of a certain variant of behavior to make an optimal decision or take appropriate actions should be made within the competence. The choice of solution should be made only within the established limits, which may be quantitative or qualitative characteristics.

According to some scholars, the discretion is binding and permissive, manifested through the types of power, associated with the management and regulation of activities based on and in compliance with the law and should be limited by regulations governing the powers of the executive (their officials).

One of the main directions in the field of corruption prevention is to identify corruption risks that may arise in the activities of civil servants, as well as to eliminate the conditions and causes of these risks.

The list of corruption risks includes discretionary powers, as the ability to act at one's own discretion creates the conditions for committing corruption offenses.

A civil servant, as a rule, makes decisions primarily on the basis of his own experience, psychological attitude to the work performed, as well as based on personal beliefs, sometimes on the social and financial situation. In the legislation of Ukraine, the definition of "discretionary powers" is given in the Methodology of anti-corruption expertise [2].

Discretionary powers - a set of rights and responsibilities of public authorities and local governments, persons authorized to perform the functions of state or local government, giving the opportunity at its discretion to determine in whole or in part the type and content of management decisions or choices. own discretion of one of several variants of the administrative decisions provided by the regulatory legal act, the project of the regulatory legal act [3].

The subject of power is a body of state power, a body of local self-government, another entity that performs power management functions in accordance with the law, including the implementation of delegated powers [4].

Thus, discretionary power may consist in the choice to act or not to act, and if to act, then in the choice of a variant of a decision or action among the options directly or indirectly enshrined in law. An important feature of such a choice is that it is made without the need to coordinate the option with anyone. To denote discretionary power, the legislator uses, in particular, the terms "may", "has the right", "on its own initiative", "cares", "provides", "conducts activities", "establishes", "determines", "at its discretion ». However, the existence of such a term in the law does not automatically indicate that the subject of power has a discretionary power.

Discretionary powers "should be defined as an opportunity to act at one's own discretion.

Today in the science of administrative law and legal practice there is no unity in the use of the concept of "discretion". "Reason" is often used together in the phrases "free discretion", "own discretion", "administrative discretion", which gives this phenomenon different meanings. The Supreme Administrative Court of Ukraine in its decisions often identifies the concept of "discretion" and "free discretion" of the subject of power.

The so-called "free discretion", unrestricted, exercised at will, may include all manifestations of "freedom of will" - "correct" will and / or "wrong" will of the person. "Free" according to the Dictionary of the Ukrainian language is interpreted as independent; who has the right or opportunity to act, to act of his own free will,

at his own will; not limited to certain laws, regulations; unobstructed; which does not meet certain norms, rules, standards.

One of the manifestations of "free" discretion (freedom of will) of a negative nature is "arbitrariness" (freedom of "wrong" will), which means:

- 1) "unlimited power, lack of legality, justice";
- 2) "the tendency to act at their own discretion, despite the will and opinion of others - arbitrariness";
- 3) "arbitrary behavior, arbitrary act."

In relation to the executive authorities and their officials, the term "arbitrariness" refers to the actions of these entities, which are not based on any norms, but express, above all, anti-social goals and perceptions that cause negative and unfair consequences for others. (unlimited discretion). Thus, discretionary powers: - give the right to a person authorized to perform the functions of the state, to assess the legal facts at its own discretion, as a result of which legal relations will arise, change and terminate;

- enable the authorized person to perform the functions of the state to choose the degree of administrative influence on legal entities and individuals, to formulate the type, size and methods of its implementation;

- provide an opportunity to choose the form of exercise of their powers in the form of issuance of legal acts, as well as the commission or refrain from committing administrative actions;

- give the opportunity at its discretion to formulate the method of implementation of the management decision, its transfer to authorized subordinates, to determine the timing and implementation procedure.

Literature:

1. Дискреційні повноваження. URL: <https://marad.gov.ua/storage/app/sites/1/antikor/%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

2. Методологія проведення антикорупційної експертизи : Наказ Міністерства юстиції України від 24 квітн. 2017 р. № 1395/5.

3. Дискреційні повноваження ОМС: в яких випадках застосовуємо? URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2019/may/is-sue-5/article-44419.html>

4. Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ (дата звернення 15.05.2020 р.). Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. ст. 650.

УДК 811.161.2'373.46

Юридичні науки

TERMINOLOGIE AUSLÄNDISCHER WÖRTER IM STRAFKODEX DER UKRAINE

Roman Yuzheka,

Doktorand

Trainingsgruppe AC-941

Abteilungen der strafrechtlichen Disziplinen

Rechtswissenschaftliche Fakultät

Wissenschaftliche Beraterin: Anastasia Kuzmenko,

außerordentlicher Professorin der Abteilung für

Soziale und Humanitäre Disziplinen

Rechtswissenschaftliche Fakultät

Dnipropetrowsk Staatliche Universität für Innere

Angelegenheiten

Kandidat der philologischen Wissenschaften

In der modernen ukrainischen Sprache werden Wörter verwendet, die aus anderen Sprachen gelernt wurden und aus verschiedenen Quellen in die ukrainische Sprache flossen. Sind insbesondere die wirtschaftlichen, rechtlichen, politischen und kulturellen Beziehungen des ukrainischen Volkes zu den Völkern des Westens und des Ostens, wodurch die ukrainische Sprache eine bedeutende Anzahl von Wörtern angenommen hat. Die Rechtsterminologie der ukrainischen Sprache ist daher keine Ausnahme, da Wörter in Fremdsprachen entlehnt wurden. Daher erscheint das Studium der Terminologie von Fremdwörtern in der modernen Rechtsprechung, insbesondere im Strafrecht der Ukraine, relevant.

Die Relevanz des Studiums der Terminologie von Fremdwörtern im Strafgesetzbuch der Ukraine wird durch den Mangel an theoretischer Ausarbeitung und das Vorhandensein einer erheblichen Anzahl von umstrittenen theoretischen und praktischen Fragen bei der Untersuchung der interlingualen Interaktion verschärft.

Die Rechtsterminologie begann sich gleichzeitig mit der Entstehung des Rechts zu bilden. Die ersten Rechtsdokumente sind die Hauptquellen für Rechtsterminologie und Rechtskonstruktionen (Gesetze von Hammurabi, Gesetze der Zwölf Tabellen, Gesetze von Manu, barbarische Wahrheiten, russische Wahrheit, sächsischer Spiegel). Ein wichtiges Merkmal von Rechtsbegriffen ist ihre enge Verbindung mit verschiedenen politischen und rechtlichen Theorien, wissenschaftlichen Bereichen, bestimmten sozialen Traditionen und Rechtserfahrungen. Die Entwicklung der ukrainischen Rechtsterminologie hängt mit der Geschichte der ukrainischen Staatlichkeit, dem nationalen Recht und der ukrainischen Sprache zusammen [1, S. 224].

Es ist unbedingt erforderlich, dass die meisten Ein-Wort-Begriffe zur Bezeichnung des konzeptuellen Apparats in der Rechtswissenschaft entlehnt sind. Diese Probleme bestimmen die Relevanz der Untersuchung der genetischen Zusammensetzung dieser Terminologie.

Ausländische Anleihen in der Rechtswissenschaft machen den größten Teil des gesamten konzeptuellen Apparats aus. Meistens wird es aus Latein, Griechisch, Französisch, Englisch, Deutsch, Spanisch, Italienisch, Isländisch, Hebräisch, Mongolisch, Finnisch, Kasachisch, Schwedisch, Norwegisch, Niederländisch, Dänisch, Afrikaans, Serbisch, Kroatisch, Polnisch ausgeliehen.

Latinismen sind seit langem ein natürlicher Bestandteil der ukrainischen Rechtsterminologie. Die Begriffe Appellation (Latin Appellatio), Artikel (Latin Articulus), Magistrat (Latin Magistrates), Prokurator (Latin Prokurator), (Latin Propinatio), Restitution (Latin Restitutio) sind den Litauern bereits bekannt. Statuten des 16. Jahrhunderts. Der Prozess der Eingabe lateinischer Wörter in die Rechtsterminologie ist offensichtlich und verständlich, da das römische

Recht einen entscheidenden Einfluss auf die Gesetzgebung fast aller europäischen Staaten hatte. In der gegenwärtigen Gesetzgebungsphase werden wieder ausländische Begriffe ausgeliehen, da die Ukraine versucht, ihre nationalen Rechtsvorschriften mit den Normen des europäischen Rechts in Einklang zu bringen, was geeignete terminologische Instrumente erfordert. Die Verwendung von Latinismen, Angloamerikanismen, Germanismen usw. muss jedoch hinreichende Gründe haben, nämlich: "Stabiler Eintrag eines Fremdbegriffs in die Sprache und Fehlen eines Tokens zur Bezeichnung des entsprechenden Konzepts" [2, S. 28].

Die Entstehung und Entwicklung der ukrainischen Rechtsterminologie, einschließlich der Terminologie von Fremdwörtern im Strafgesetzbuch der Ukraine, hängen eng mit den Ursprüngen und der Geschichte des nationalen Rechts, der ukrainischen Staatlichkeit, der Geschichte der ukrainischen Sprache und der Rechtswissenschaft zusammen. Die Bildung der Terminologie des ukrainischen Rechts sowie der ukrainischen Sprache im Allgemeinen fand unter äußerst schwierigen und ungünstigen historischen und politischen Bedingungen der Staatenlosigkeit unter dem Einfluss vieler Sprachen statt, was unweigerlich die Entwicklung des terminologischen Vokabulars der ukrainischen Rechtssprache beeinflusste [3].

Das Ausleihen fremdsprachiger Begriffe ist daher ein natürliches objektives Phänomen, das keine wesentlichen Einschränkungen oder Verbote aufweist. Dies ist ein wichtiges Mittel, um die ukrainische Rechtsterminologie wieder aufzufüllen. Im Gegensatz zu bestimmten ukrainischen Begriffen zur Bezeichnung der relevanten Rechtsbegriffe sind Ausleihbegriffe eher durch Merkmale wie Genauigkeit, Spezifität, Eindeutigkeit gekennzeichnet und weisen eine hohe Wortbildungsaktivität auf. Dies trägt zur Erweiterung und Bereicherung der untersuchten Terminologie bei.

Literatur:

1. Ключко М.О. Джерела походження та способи творення юридичних термінів України. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 4. С. 223-231.

2. Трач Н.С. Термінологія сучасного законодавства України : лексичний аспект. *Наукові записки. Національний університет "Києво-Могилянська академія"*. Том 22, ч. 1 : Гуманітарні науки / [ред. кол. : В.С. Брюховецький, М.Т. Брик, Н.Г. Антонюк ... та ін. ; упоряд. М.Т. Брик, Н.Г. Антонюк]. Київ : КМ Академія, 2003. С. 27-31.

3. Толкачова Н.Є. Семантична структура давньоруської юридичної звичаєвої термінології. *Історія держави і права. Бюлетень М-ва юстиції України*. 2GG8. № 2 (76). С. 19-22.

УДК 612

Медицинские науки

ФАКТОРЫ СПОСОБСТВУЮЩИЕ АЛЛЕРГИЧЕСКИМ РЕАКЦИЯМ В ОРТОПЕДИЧЕСКОЙ СТОМАТОЛОГИИ

Волошенюк Ю.Ю.,

*студент стоматологического факультета
Донецкий национальный медицинский университет
г. Краматорск, Украина*

Кафедра физиологии и патологической физиологии №1

Аннотация: Данная работа освещает факторы, которые способствуют аллергическим реакциям в ортопедической стоматологии. Научная новизна работы заключается в том, что рассмотрение вопроса является междисциплинарным, что позволяет раскрыть причинно следственные связи аллергенных факторов.

Ключевые слова: Аллергические реакции, патофизиология; ортопедическая стоматология.

Актуальность: Вопрос возникновения аллергических реакций в процессе ортопедического лечения, в наше время является достаточно актуальным и требует к себе особого внимания. Еще несколько десятилетий назад оказание стоматологической помощи протекало в основном без осложнений, но сейчас число пациентов с отягощенным аллергологическим анамнезом заметно увеличилось.

Цель исследования: Раскрыть факторы, способствующие

возникновению аллергических реакций в ортопедической стоматологии.

Материал и методы: Проводился анализ литературы и более детальному рассмотрению подвергались факторы способствующие высвобождению и проникновению гаптенов из протезов в кровеносное русло. Рассматривались различные типы ортопедических конструкций и материалов с конечной целью – найти наиболее биосовместимые варианты.

Результаты: В ортопедической стоматологии аллергенами выступают гаптены материалов, которые используются в протезировании. Проникновению аллергена в ткани способствуют: нарушение теплообменных процессов, процессы коррозии, изменение рН слюны, механические повреждения и травмы, воспаления, процессы истирания стоматологических материалов, гальванизм, нарушение технологии изготовления ортопедических конструкций. Помимо приведённых выше факторов, возникновению аллергических реакций будет способствовать нарушение технологии изготовления протеза. Последнее наиболее характерно для акриловых конструкций, где остаточный мономер в большом количестве содержащийся в протезе может вызывать воспалительные реакции. Также было выяснено, что воспалительные реакции в значительной мере будут снижать барьерную функцию слизистой оболочки полости рта, что будет способствовать проникновению гаптенов в кровоток. Для подтверждения аллергической природы того или иного изменения в полости рта необходимо провести дополнительные иммунологические тесты и, в частности, на наличие антител к пластмассе и металлам.

Выводы: На ряду с прочими мерами для предотвращения аллергических реакций при протезировании стоит учесть индивидуальную переносимость того или иного материала. Важным этапом будет иммунологическая лабораторная диагностика и обучение пациента уходу за протезом. Также стоит применять новые материалы – термопласты, которые в виду отсутствия мономера, большей лёгкости и прочности будут снижать риск аллергии.

ДОСЛІДЖЕННЯ МІКРОСТРУКТУРИТА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОБОЛОНКИ КИШКОВОРОЗЧИННИХ ПЕЛЕТ ОМЕПРАЗОЛУ РІЗНИХ ВИРОБНИКІВ

Єрхова А.В.

студентка факультету біомедичних технологій

Катинська М. Г.

кандидат фармацевтичних наук,

доцент кафедри фармації

Відкритий міжнародний університет

розвитку людини «Україна»

м. Київ, Україна

В наш час, використання пелет у пероральних препаратах набуває все більшої популярності. Серед головних переваг цієї форми перед тривіальними представниками твердих ЛФ (порошки, таблетки, капсули та гранули) є можливість регулювання вивільнення діючої речовини, в залежності від показників рН середовища, отримання бажаного профілю розчинення, та у порівнянні з нерозчинними в шлунку таблетками та капсулами, більш швидке та прогнозоване проходження пелет через шлунок до кишківника.

Мета роботи полягала в дослідженні пелет омепразолу різних виробників як то визначення морфології за допомогою мікроскопії, вологопоглинання у кислому середовищі та втраті в масі після висушування.

За допомогою морфогічного дослідження (Рис.) було візуалізовано кишковорозчинну оболонку. А за результатами аналізу складу допоміжних речовин було з'ясовано що в якості функціонального кишковорозчинного полімеру для виробництва пелет Chemo Iberica, Teva та Фармак було використано кополімер метакрилової кислоти, а для Артеріум/КМП – гіпромелози фталат.

Дослідження вологопоглинання та втрати в масі після двогодинної експозиції в кислому середовищі показали різну поведінку пелет (Табл. 1).

Негативні значення вологопоглинання пов'язані з втратою пелет в масі під час тестування. Відомо, що омепразол є нестійким в кислому середовищі, тому вологопоглинання у діапазоні рН, що відображає можливий стан кислотності у шлунку людини, може свідчити про стабільність омепразолу під час проходження пелетами шлунку.

Вологопоглинання залежало як від рН так і від складу середовища. Втрата в масі під час двогодинної експозиції в кислому середовищі свідчить про передчасне вивільнення омепразолу. Як і вологопоглинання, втрата в масі залежала від рН так середовища.

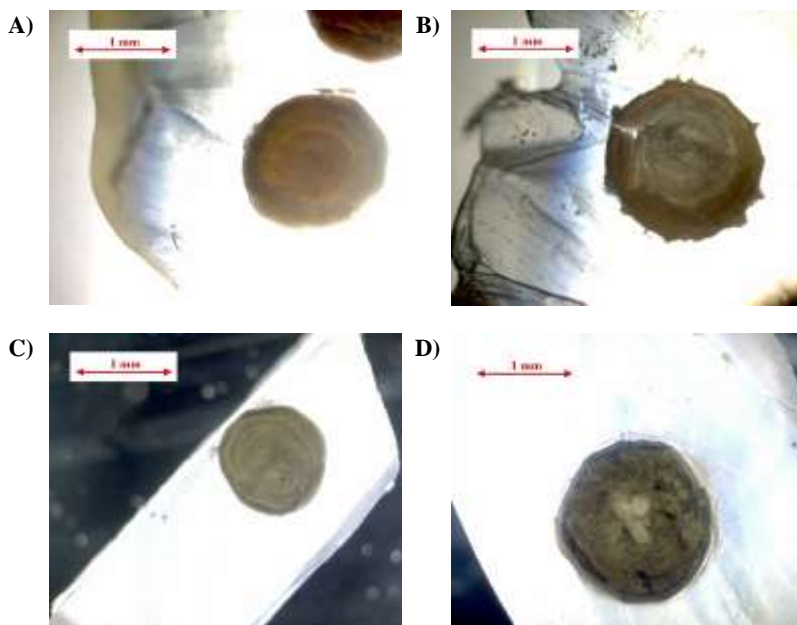

Рисунок 1. Мікроскопія зрізу пелет Chemo Iberica (A), Teva (B), Артеріум/КМП (C) та Фармак (D).

Отже виходячи з результатів, можна зробити висновок, про присутність кишковорозчинної оболонки (кополімер метакрилової кислоти та гіпромелози фталат) на поверхні

пелет, що була нанесена методом нашарування. Проникність кишковорозчинної оболонки для пелет з однаковим та різними кишковорозчинними полімерами при однакових показниках рН відрізнялись. Проникність кишковорозчинної оболонки та втрата в масі залежали від рН та складу середовища.

Таблиця 1.

Вологопоглинання пелет у кислому середовищі (приріс в масі в % м/м по відношенню до початкової маси) та втрата в масі після висушування (втрата в масі в % м/м по відношенню до початкової маси).

	Середовище та рН	Teva		Chemo Iberica		Артеріум/К МП		Фармак	
		Av.	S.D.	Av.	S.D.	Av.	S.D.	Av.	S.D.
Вологопоглинання	Розчин HCl	1.2	38.2	4.0	25.2	4.7	25.9	6.7	48.3
		2.5	20.8	0.8	21.4	3.1	6.8	1.7	17.2
		3.5	17.9	1.4	16.9	1.2	2.8	3.7	-3.0
	Ацетатний буфер	3.5	25.2	0.9	28.9	2.1	15.0	4.0	17.9
		4.5	36.7	4.9	48.0	5.3	17.5	3.7	-8.6
		4.5	36.7	4.9	48.0	5.3	17.5	3.7	-8.6
Втрата в масі	Розчин HCl	1.2	4.6	1.5	2.6	1.7	20.3	2.9	9.8
		2.5	4.8	3.4	5.2	2.0	22.2	0.5	13.9
		3.5	4.3	0.3	3.6	2.6	25.5	1.6	42.5
	Ацетатний буфер	3.5	6.3	3.5	5.9	0.1	29.3	0.7	18.1
		4.5	4.3	0.9	4.1	0.4	27.8	0.9	35.5
		4.5	4.3	0.9	4.1	0.4	27.8	0.9	35.5

Література:

1. Могилюк В.В. Краткий обзор применимых в промышленности технологий нанесения оболочек для твердых пероральных лекарственных форм. Фармацевтическая отрасль. - 2014. - №6(47). - стр. 38-41.

2. І. М. Перцев, Д. І. Дмитрієвський, В. Д. Рибачук та іє. ДО-ПОМІЖНІ РЕЧОВИНИ В ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ.- Харків. -2010р.

3. [V. Mohylyuk](#). Investigation into the internal structure of coated microparticles to support formulation and coating process

development.URL.: https://www.researchgate.net/publication/3271-07852_Investigation_into_the_internal_structure_of_coated_micro-particles_to_support_formulation_and_coating_process_development

4. Могилюк В.В. Обзор твердых пероральных систем доставки АФИ (Solid Oral DDS Review). Фармацевтическая отрасль. - 2017. - №1(60). - стр. 32-40.

5. Могилюк В.В. Рынок систем доставки АФИ. Фармацевтическая отрасль. - 2018. - №5(40). - стр. 38-41.

6. [V. Mohylyuk](#), [I.DanaiStyliari](#), [D. Novykov](#),[R.Pikett](#), [R. Dattanid](#).Assessment of the effect of Cellets' particle size on the flow in a Wurster fluid-bed coater via powder rheology. Elsevier. -2019.

УДК 618

Медичні науки

ЗМІНИ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІАГНОСТИКИ У ЖІНОК З ПЕРЕНОШЕНОЮ ВАГІТНІСТЮ

Кривецька А.В.,

студентка 4 курсу 18 групи

Гошовська А.В.,

*к.мед.наук, асистент кафедри акушерства,
гінекології та перинатології ВДНЗ України
Буковинський державний медичний університет
м. Чернівці.*

Резюме: У статті наведені основні показники діагностики внутрішньоутробного стану плода у жінок з переношеною вагітністю. Кардіотокографічна діагностика – це одна із перших ланок віддзеркалення внутрішньоутробного стану плода, що служить сигналом для подальшого спостереження та тактики ведення жінок в терміні гестацій більше 40 тижнів.

Більш значні порушення параметрів, які діагностовані під час запису кардіотокограм у жінок з переношеною вагітністю, а саме, зниженням АМО та кількості осциляцій, зменшення кількості акцелерацій, одночасне збільшення варіабельних, глибоких, довготривалих децелерацій під час вагітності та

виникнення пізніх децелерацій в пологах (dipII, dipIII), зростання відсотка стабільного ритму зі значними ділянками моно тонності і синусоїдального ритму вказував на порушення внутрішньо-утробного стану плода: гіпоксію, дистрес плода та порушення плацентарного кровообігу у 87,6% випадків жінок з переношеною вагітністю. Необхідно зазначити, що за даними КТГ у більшості жінок контрольної групи був діагностований задовільний стан плода.

Ключові слова: вагітність, кардіотокограма, плацентарний комплекс.

Вступ. Проблема переношеної вагітності і запізнених пологів до цього часу представляє великий науковий інтерес для акушер-гінекологів і перинатологів, оскільки основною причиною гестаційних ускладнень при терміні гестації більше 40 тижнів є порушення функції плацентарного комплексу. Важливість і актуальність проблеми пояснюється великим числом ускладнень під час вагітності, пологах та післяпологовому періодах. Для діагностики порушень плацентарного комплексу та внутрішньо-утробного стану плода існують безліч різноманітних методів, однак одним із перших та достовірних методів є кардіотокографічне дослідження.

Мета дослідження – діагностувати особливості кардіотокографічних показників у жінок з ознаками переношеної вагітності та порівняти отримані результати з показниками жінок до 40 тижнів гестації.

Матеріали та методи. Для оцінки результатів кардіотокографічних даних нами було проведено розподіл вагітних на 2 групи: основну групу склали 30 вагітних з переношеною вагітністю в терміні 41-42 тижні та контрольну групу склали 20 здорових вагітних в терміні 37-40 тижнів гестації. Для діагностики переношеної вагітності нами приймалися до уваги наступні дані: підрахунок терміну гестації по менструальному циклу, овуляції, УЗД скринінгових методах дослідження, перших рухах плода, відкриття декретної відпустки. В комплексі проведених досліджень були включені: ехографічні обстеження (фетометрія, плацентографія, БПП та доплерометричні дані

кривих швидкостей кровотку), кардіотокографія, амніоскопія. Слід зазначити, що розподіл груп по віковій категорії складав від 20 до 35 років. Першовагітні - 18(30%), повторновагітні – 42(70%). Найбільш частими екстрагенітальними захворюваннями у жінок основної групи були: анемія I та II ступеня 12(40%), захворювання ШКТ- 6(20%), захворювання сечовидільної системи -5 (16,6%), варикозне розширення вен нижніх кінцівок – 8(26,7%), захворювання щитоподібної залози – 4 (13,3%). Проводячи ретроспективний аналіз медичної документації зазначено, що у жінок основної групи спостерігались такі гестаційні ускладнення: загроза самовільного викидня без кровомазання – 16(53,3%), загроза самовільного викидня з кровомазанням у ранньому ембріональному періоді з частковим відшаруванням хоріона -8 (26,7%), ранні гестози-9(30%), СЗРП I та II ст. – 7 (23,3%). Для діагностики внутрішньоутробного стану плода всім вагітним (основна та контрольні групи) проведено кардіотокографічне дослідження.

Обговорення результатів дослідження. Всім жінкам основної та контрольної груп виконано кардіотокографічне дослідження (КТГ). За даними КТГ оцінювали такі параметри: базальна частота серцевих скорочень (БЧСС), варіабельність ЧСС(амплітуду і частоту осциляцій), наявність і тип тимчасових змін БЧСС у вигляді прискорення (акцелерація), чи уповільнення (децелерація)серцевого ритму. Встановлено, що у жінок основної групи (табл.1) зміна базальної частоти серцевих скорочень (БЧСС) в бік тахікардії ($p>0,05$) сягала 175,8пош/хв і більше, однак у 32,5% випадків цей показник перебував на рівні 110-170 пош/хв. Стійка брадикардія була зафіксована у 2 жінок(6,6%). Реактивність автономної системи у плода доповнюється оцінкою варіабельності. Варіабельність свідчить про відхилення від середнього рівня базального ритму у вигляді осциляцій. Оцінку варіабельності базального ритму проводили за амплітудою і частотою.У жінок основної групи з проявами функціональних порушень плацентарного комплексу амплітуда миттєвих осциляцій (АМО) порівняно з нормою зменшувалася і КТГ зазвичай

мала сплоснений, монотонний низькоамплітудний та низько частотний ритм. АМО знижувалася до $4,2 \pm 0,2$ мм ($p < 0,001$) у жінок з проявами перенесеної вагітності проте, у жінок контрольної групи цей показник сягав в межах $10,8 \pm 0,52$ мм. Частота осциляцій у жінок основної групи сягала $3,1 \pm 0,12$ осц./хв, коли у жінок контрольної групи цей показник сягав в межах $7,5 \pm 0,18$ осц./хв. Прояв зафіксованого монотонного ритму кривої свідчить про гіпоксичні порушення плода у жінок основної групи.

Акцелерації – це показник стабільного функціонального стану плода, який найбільше відмічався у групі контролю. Так кількість акцелерацій у здорових жінок (у терміні до 40 тиж. вагітності) на протязі 20 хв. дослідження сягала $6,9 \pm 0,24$, амплітуда $-22,6 \pm 1,20$, тривалість – $14,6 \pm 0,57$ с. Слід зазначити, що у жінок основної групи у порівнянні з групою контролю значно знижувалася так кількість акцелерацій сягала $1,5 \pm 0,37$ ($p < 0,001$). Амплітуда становила $15,6 \pm 1,5$ ($p < 0,01$), тривалість відповідно, $8,9 \pm 0,58$ с. ($p > 0,05$).

Негативний показник, який відображав патологічний стан плода у вигляді вираженої гіпоксії, що спостерігався переважно у жінок основної групи. Кількість децелерацій у жінок основної групи сягав $4,6 \pm 0,29$ ($p < 0,001$), амплітуда сягала $25,1 \pm 1,81$ ($p < 0,05$), тривалістю $3,62 \pm 0,41$ с. ($p < 0,001$). Проте, діагностовано, що у жінок контрольної групи кількість децелерацій була незначною $1,3 \pm 0,2$, амплітуда сягала $1,54 \pm 1,32$, тривалість – $0,6 \pm 0,06$ с.

Таблиця 1
Показники кардіотокограм у обстежених вагітних ($M \pm m$)

Показники КТГ		Групи вагітних	
		Основна група (n =30)	Контрольна група (n =20)
БЧСС, пош./хв.		$175,8 \pm 2,3$	$145,6 \pm 1,03$
АМО, пош./хв.		$4,2 \pm 0,2$	$10,8 \pm 0,52$
Чоспосц./хв.		$3,1 \pm 0,12$	$7,5 \pm 0,18$
Акцелерації	Кількість	$1,5 \pm 0,37$	$6,9 \pm 0,24$
	Амплітуда, пошт./ хв.	$15,9 \pm 1,5$	$22,6 \pm 1,2$
	Тривалість, с	$8,9 \pm 0,58$	$14,6 \pm 0,57$
Децелерації	Кількість	$4,6 \pm 0,29$	$1,3 \pm 0,2$
	Амплітуда, пошт./ хв.	$25,1 \pm 0,81$	$15,4 \pm 1,32$
	Тривалість, с	$3,62 \pm 0,41$	$0,6 \pm 0,006$
Рухи		3-6	5-10

Оцінюючи дані КТГ жінок у пологах слід відмітити, що у жінок основної групи з'являлися пізні *dip* II, *dip* III децелерації, що свідчило про важку гіпоксію та дистрес плода, що слугувало до термінового пологорозршення шляхом кесаревого розтину. Так у жінок основної групи кількість децелерацій варіювала від $4,6 - 5,7 \pm 0,12$; амплітуда коливалася в межах 16-23 пош./хв. – $19,6 \pm 0,41$ пош./хв., тривалість становила від 18-31 с – $24,2 \pm 0,77$ с. Проте, у жінок контрольній групі вагітних спостерігалися поодинокі, спорадичні, короткотривалі децелерації, що виникали у відповідь на рухи плоду. Кількість децелерацій становила $1,3 - 2,1 \pm 0,08$, амплітуда коливалася у межах від 16 до 19 пош./хв. – $17,4 \pm 0,12$ пош./хв., а тривалість коливалася в межах 15-19 с. і в середньому становила $17,2 \pm 0,16$ с. З початком пологової діяльності у здорових вагітних спостерігали поодинокі, періодичні (ранні) децелерації: *dip* 0, *dip* I, які тривали не більше 15 с.

Оцінюючи рухову активність плоду у жінок основної та контрольної груп на момент запису КТГ(20хв.)діагностовано, що кількість рухів плоду у жінок основної групи в 3-6, проте у жінок контрольної групи рухова активність плоду сягала в межах 5-10.

Більш значні порушення параметрів, які діагностовані під час запису кардіотокограм у жінок основної групи, а саме, зниженням АМО та кількості осциляцій, зменшення кількості акцелерацій, одночасне збільшення варіабельних, глибоких, довготривалих децелерацій під час вагітності та виникнення пізніх децелерацій в пологах (*dip*II, *dip*III), зростання відсотка стабільного ритму зі значними ділянками монотонності і синусоїдального ритму вказував на порушення внутрішньоутробного стану плода: гіпоксію, дистрес плода та порушення плацентарного кровообігу у 87,6% випадків у жінок з перенесеною вагітністю. Необхідно зазначити, що за даними КТГ у більшості жінок контрольної групи був діагностований задовільний стан плода.

Висновки. Отже, найбільш інформативними показниками, що відображають внутрішньоутробний стан плода, за даними

КТГ є базальна частота серцевих скорочень, амплітуда, частота миттєвих осциляцій, кількість, амплітуда, тривалість акцелерацій та децелерацій та реактивність не стресового тесту. Дані КТГ дозволяють своєчасно діагностувати, попередити загрозливий стан плода (гіпоксію, дистрес) під час вагітності, пологів та прийняти правильну акушерську тактику щодо ведення даної пацієнтки.

Перспективи подальших досліджень. Своєчасна діагностика порушень плацентарного комплексу та внутрішньо утробного страждання плода за допомогою інструментальних методів діагностики.

Література:

1. Беседін В.М. Стан гормональної функції плаценти у немолодих першородячих, можливості комплексної терапії фетоплацентарної недостатності / В.М. Беседін, М.В. Дорошенко-Кравчик // Вісн. наук. Досліджень. – 2006.- №2(35). -С.227-229.
2. Дашкевич В.Є. Плацентарна недостатність: сучасні аспекти патогенезу, діагностики, профілактики та лікування / В.Є. Дашкевич, С.М. Яніюта // Мистецтво лікування.- 2011.-№4.- С.20-36
3. Каліновська І.В. Дослідження рівня f-мікроглобуліну в материнській сироватці крові при плацентарній формі фетоплацентарної недостатності у різні терміни вагітності / І.В. Каліновська // Одес. мед. ж. – 2008. - №2. – С.51-56
4. Резніченко Г.І. Патогенетичні та клінічні аспекти хронічної плацентарної недостатності, профілактика і лікування / Г.І. Резніченко, Ю.М. Бесарабов // Запоріжський мед. журн. – 2013.- С.75-79.
5. Рец Ю.В. Гормонально-гистометрические корреляции при хронической плацентарной недостаточности / Ю.В. Рец // Вопр.гинекол., акуш.иперитол. – 2008.-Т.7,№1. – С.12-15.
6. Филиппов О.С. Прогностическая значимость различных методов диагностики фетоплацентарной недостаточности / О.С. Филиппов, А.А. Казанцева // Проблемы репродукции. - 2007.-№3.С.60-64.

7. Чепка Ю.Л. Прогнозування фетоплацентарної недостатності на основі статистичного багатofакторного комп'ютерного аналізу / Ю.Л. Чепка //Український медичний часопис.- 2009.- №1(33).-С.105.-108.

УДК 612.6

Медичні науки

ВПЛИВ ПЕРЕНЕСЕНИХ ІНФЕКЦІЙ МАЙБУТНЬОЇ МАТЕРІ НА ПЕРЕБІГ НЕОНАТАЛЬНОГО ПЕРІОДУ У НОВОНАРОДЖЕНИХ

Мельник О.О.

*асистент кафедри педіатрії,
неонатології та дитячих інфекцій*
ORCID ID: [0000-0003-1384-9102](https://orcid.org/0000-0003-1384-9102)

Мостова Н.М.

*студентка 3 курсу
медичного факультету №3(м.Маріуполь)*
Науковий керівник: **Самойленко І.Г.**
кандидат медичних наук, доцент

*Кафедра педіатрії, неонатології та дитячих інфекцій
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна*

Анотація: Внутрішньоутробне інфікування плоду є однією з найважливіших проблем сучасної перинатології. Його частота в Україні за останні роки зросла, тому важливо проаналізувати, що саме відбувається з внутрішньоутробним станом плода під час вагітності та пологів. Внутрішньоутробне інфікування плода – це захворювання плоду і новонародженого, що виникли в результаті інфекційного зараження в ante- чи інтранатальному періоді мікроорганізмами, джерелом яких була вагітна мати. Перенесення внутрішньоутробної інфекції матері призводить до ускладнень під час вагітності та пологів, що призводить до патології неонатального періоду у новонароджених. Здоров'я новонародженої дитини визначається станом здоров'я матері, особливостями перебігу вагітності та пологів, фізіологічним

перебігом неонатального періоду, оптимальною організацією надання спеціалізованої медичної допомоги. Тому залишається актуальним науковий пошук нових підходів до антенатального та інтранатального прогнозування ризику внутрішньоутробного інфікування при відсутності імунного захисту, що дозволяє вже на прегравідарному етапі, а також впродовж вагітності та неонатального періоду оцінити не тільки наявність збудника, але і ризик розвитку інфекційного ускладнення плода та ново народженого.

Ключові слова: *Внутрішньоутробне інфікування, ускладнення неонатального періоду, інфекції плода та новонародженого, шляхи інфікування плода.*

Мета: Провести аналіз анамнезу вагітних та ново народжених, дослідити вплив перенесених внутрішньоутробних інфекцій серед породіль та встановити їх зв'язок з акушерськими та пренатальними ускладненнями. Домогтися зниження частоти акушерських та перинатальних ускладнень у жінок із групи ризику внутрішньоутробного інфікування шляхом, впровадження розробленого підходу до проведення лікувально – профілактичних заходів на прегравідарному етапі.

Матеріали та методи: Проведено ретроспективний аналіз медичної документації жінок, які народжували в територіальному медичному об'єднанні «Здоров'я дитини та жінки» м.Маріуполь, оцінено перебіг вагітності та пологів у 1349-ти жінок за 2019 рік. З цієї кількості породіль ми виявили 10 найтяжких випадків ускладнень неонатального періоду у новонароджених. Оцінювали взаємозв'язок наявності інфекційних осередків у майбутньої матері з появою ускладнень у малят .

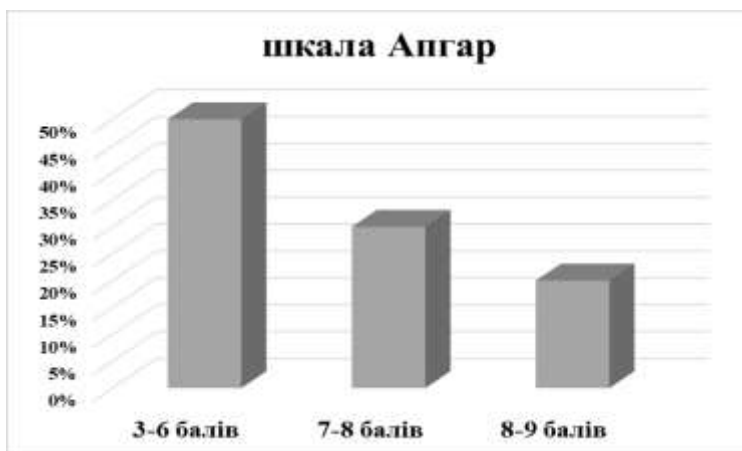
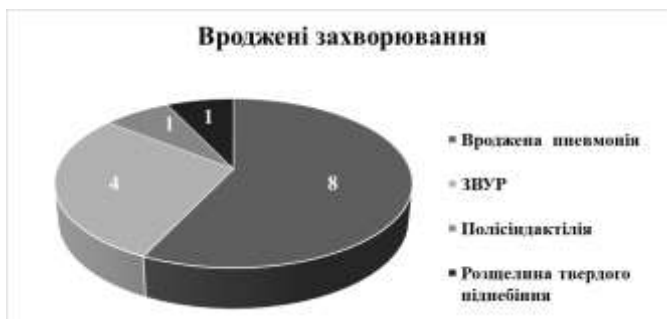
Результати досліджень: В результаті проведеного клініко-статистичного дослідження комплексно обстежено 10 вагітних жінок. В ході аналізу даних встановлено, що більшість вагітних були репродуктивного віку від 20 до 35 років – 70%, середній вік становив 27 років, їх кількість була 40%, жінки до 35 років склали 60% та жінки віком 36-45 років склали 30%. При вивченні архівних даних історій хвороб спостерігався ускладнений перебіг даної вагітності – 100%. Під час вагітності перехворіло ГРВІ – 4

жінки, на момент перебування у пологовому відділенні виявили ГРВІ – 1 випадок, кольпіт – 4 випадки, гострий лівосторонній дифузний отит – 1 випадок, карієс зубів-2 випадки. Супутні захворювання: статевих органів, очей, ендокринної системи, анемія I-II ст. та зміни серцево-судинної системи – були виявлені у 100% жінок. У дітей цієї групи жінок виявили: вроджену пневмонію (8 дітей), затримку внутрішньоутробного розвитку плоду (4 дитини), полісіндактілію (1 дитина), розщелина твердого піднебіння (1 дитина). Дихальна недостатність I-II ст. мали усі 100% малят. За шкалою Апгар ново народжені розподілились таким чином: 8-9 балів – 2 (20%), 7-8 балів – 3 (30%), 3-6 балів – 5 (50%). Усі новонароджені потребували реанімаційних заходів, респіраторну підтримку та були переведені до відділення патології новонароджених для подальшого лікування і дообстеження. Клінічно в усіх дітей спостерігали млявість, зригування, здуття живота, діарея. У неврологічній симптоматиці домінував синдром церебрального пригнічення, рідше синдром рухомих розладів. Анемія констатована у 4-х дітей, тромбоцитопенія у 2-х дітей с цитомегаловірусною інфекцією.

Висновки: Встановлено, що у вагітних жінок та породіль найчастіше зустрічались інфекції статевих органів. В спектрі збудників частіше були: епідермальний стафілокок, кишкова паличка, грибки роду *Candida*, мікоплазма. У частини жінок відмічалась активація інфекційного процесу під час вагітності,

що клінічно проявлялось інфекційними захворюваннями статевих органів, маловоддям, загрозою переривання вагітності, передчасним виливом навколоплідних вод, внутрішньоутробним інфікуванням плода, народженням дитини з малою масою тіла. Отже, усі обстежені новонароджені, які перенесли внутрішньоутробну інфекцію, мають патології в неонатальному періоді.

Література:

В роботі використані статистичні звіти МТМО «Здоров'я дитини і жінки» м.Маріуполь за 2019 рік.

МАТЕМАТИКА И РЕАЛЬНОСТЬ

Босин М.Е.,*профессор кафедры математики и физики***Рыкова Л.Л.,***ст. преподаватель кафедры информатики,**Харьковская гуманитарно-педагогическая академия**г. Харьков, Украина*

Аннотация. В статье обобщены мнения специалистов из разных сфер о взаимосвязи между математикой и другими областями знаний: естественными и техническими науками, философией, эволюцией развития общества. Показано, что практически каждый раздел математики создавался для решения конкретных прикладных задач и проблем, возникающих в процессе эволюции перечисленных областей знаний.

Ключевые слова: математика, философия, материальный мир, бесконечность, отображение.

Основной вопрос философии, как известно, – вопрос об отношении мышления к бытию. Материалисты считают, что первична материя, а сознание, являющееся продуктом развития материи, вторично. Идеалисты признают первичным сознание, которое породило материю. При этом в качестве одного из аргументов они указывают на математику, якобы являющуюся игрой ума, которая далее становится реальной силой, преобразующей науку, технику, производство [1, 2, 3, 4].

Применительно к математике основной вопрос философии трансформируется в вопрос об отношении математического знания к реальности. И этот вопрос должен стать лейтмотивом вступительной лекции по математике.

Объектом изучения любой науки являются различные формы движения материи, а целью изучения – установление закономерностей движения и развития этих форм. Сказанное в равной мере относится и к математике, которая имеет своим объектом пространственные формы и количественные отношения действительного мира.

Потребовались тысячелетия, чтобы за конкретным количеством пальцев люди увидели абстрактное понятие натурального числа, открытие которого было для человечества не менее важным, чем открытие огня или изобретение колеса. Открытие натурального числа произошло на основе так называемой абстракции отождествления (образование понятий путём объединения одинаковых черт и отвлечения от всех других черт предметов).

Жизненная потребность привела к открытию арифметических операций с натуральными числами. Прямые операции (сложения, умножения, возведение в целую степень) над натуральными числами не приводят к необходимости расширения понятия числа. Они могут быть неограниченно продолжены (на основании абстракции потенциальной осуществимости), вследствие чего уже древние греки пришли к выдающемуся открытию о бесконечном множестве натуральных чисел. Так люди впервые познакомились с бесконечностью.

Обратные арифметические операции (вычитание, деление, извлечение корня), в отличие от прямых, потребовали существенного расширения понятия числа. Так, для возможности выполнения операции вычитания стало необходимым ввести отрицательные числа; операция деления породила рациональные числа, а операция извлечения корня — иррациональные и комплексные числа.

История математики свидетельствует, что эта наука — не игра ума, а ответ на жизненные потребности общества. Хотя вычитание проще деления, но отрицательные числа появились гораздо позже рациональных. И это понятно, так как дробь уже была нужна при делении добычи, а долги (отрицательные числа) понадобились, когда общество расслоилось на богатых и бедных, когда стали давать и брать в долг.

Отрицательные и особенно комплексные числа очень долго и мучительно входили в практику математики. Неприятие комплексных чисел большинством математиков продолжалось до конца XVIII в., пока К. Гаусс не стал интерпретировать их как

точки плоскости $z = x + iy$ с двумя координатами x и y ($i = \sqrt{-1}$ – мнимая единица), после чего страх их применения исчез. Отсюда ясно, как важно при изучении математики использовать наглядные образы, аналогии, примеры.

Совокупность положительных и отрицательных чисел образует множество действительных чисел, сплошь заполняющих числовую ось. Действительных чисел так же бесконечно много, как и натуральных чисел. Но эти две бесконечности не сравнимы друг с другом. Всплывает понятие мощности множеств. Дискретность всегда уменьшает мощность числовых множеств (множеств точек на одномерном пространственном континууме). Что касается мощности непрерывных числовых множеств, то она везде одинакова (рис.1).

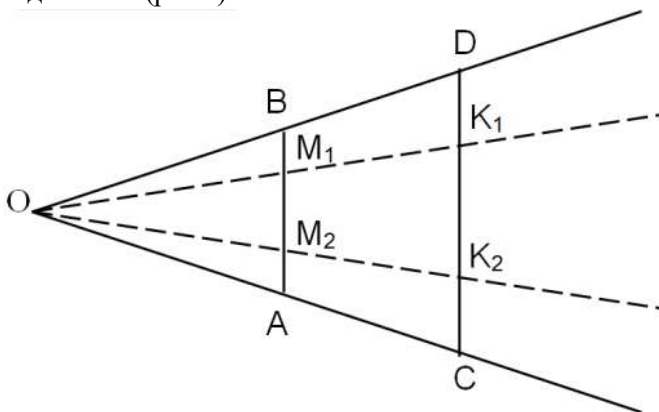

Рис.1

Действительно, несмотря на то, что длина отрезка АВ меньше длины отрезка CD, каждой точке M_i на АВ соответствует одна точка K_i на отрезке CD. При этом отрезок CD можно увеличивать до бесконечности, и число точек на нем не изменится. Другими словами, мощности точечных множеств, расположенных на бесконечной прямой и на конечном отрезке, одинаковы.

Аналогично можно показать, что число точек безграничного трёхмерного пространства эквивалентно числу точек,

заключённых внутри как угодно малого шарика, вплоть до размеров элементарной частицы. И то, что Вселенная, как утверждают космологи, около 20 млрд. лет назад в результате грандиозного взрыва выплеснулась из элементарной частицы, можно считать аналогом (отражением) возникновения интенсивной бесконечности действительных чисел.

Математика сильно пронизана понятием бесконечности. Действительно, такие её понятия, как предел, непрерывность, производная, интеграл и др. активно используют как экстенсивную (вширь), так и интенсивную (вглубь) бесконечности.

Противоречивый характер бесконечности неоднократно вызывал критические ситуации в истории математики и других наук, и преодоление этих ситуаций стимулировало бурное развитие этих наук. Так, древние греки, открыв экстенсивную и интенсивную бесконечности, связали их с бесконечностью материи, пространства и времени (как вширь, так и вглубь).

Мыслители древней Эллады матерью, пространство и время рассматривали в тесной взаимосвязи, в неразрывном единстве, и в этом смысле их точка зрения гораздо ближе к современному пониманию этих вопросов, чем, например, позиция Ньютона, по которому – материя, пространство и время существуют независимо друг от друга.

Атомисты отрицали интенсивную бесконечность, полагая, что в основе материи лежат вечные неделимые атомы, сплошь заполняющие тела. Эта их концепция была аргументирована в результате глубоких наблюдений, аналогий, анализа таких явлений, как диффузия, растворение веществ, испарения воды и др. Открыв несоизмеримость стороны квадрата с его диагональю, т.е. по существу иррациональные числа и интенсивную бесконечность, атомисты предпочли отказаться от них, дабы не нарушать атомистического восприятия мира.

В разгадку тайн бесконечности большой вклад внесли физика и космология. Последняя на основе теории гравитации А. Эйнштейна показала относительность понятий конечности и бесконечности: что с позиций одного наблюдателя конечно, с

позиций другого может быть бесконечным. Например, время падения в «чёрную дыру» какого-либо тела с точки зрения «внутреннего» наблюдателя конечно, а с точки зрения «внешнего» – бесконечно.

В этом плане большой интерес представляет разработанная М. Марковым теория «фридмонов», названных в честь выдающегося математика А. Фридмана, который в 1922 г. на основе теории Эйнштейна предсказал расширение Вселенной, что было подтверждено в 1929 г. наблюдениями Э. Хаббла. В теории М. Маркова на основе достижений квантовой механики и общей теории относительности показано, что возможны громадные скопления материи, аналогичные нашей Метагалактике, которые с позиции внешнего наблюдателя воспринимаются как племенные частицы (фридмоны). В принципе, «внутренняя масса» такой частицы может быть как угодно велика, т.е. внутри фридмона может быть спрятана вся Вселенная! Основную роль здесь играет так называемый дефект массы, заключающийся в том, что сумма масс свободных частиц больше масс их взаимодействующего ансамбля, образование которого сопровождается излучением определённой порции энергии в соответствии с известным уравнением Эйнштейна $E=mc^2$. Чем больше эта порция излучения, тем сильнее взаимодействие частиц, тем больше дефект массы. В принципе возможна ситуация, когда дефект массы такой «частицы» в точности равен суммарной массе её составляющих. В этом случае «фридмон» для внешнего наблюдателя не существует.

Теория фридмонов перекликается с мыслью о том, что атомы – это целые миры, в которых светят звёзды, вращаются планеты, живут люди. В. Брюсов в начале XX в. писал [6]:

Ещё, быть может, каждый атом –
Вселенная, где сто планет;
Там - все, что здесь, в объёме сжатом,
Но также то, чего здесь нет.

Последняя строчка вставлена поэтом отнюдь не для рифмы, а несёт глубокую мысль (как часто прозорливы поэты,

моделирующие окружающую действительность с помощью своего психофизического аппарата!).

Для нас очень важно, что не только количественное (математическое), но и качественное (философское, поэтическое и др.) моделирование окружающей действительности приводит к цели, и они не должны противопоставляться друг другу, а использоваться совместно (когда не срабатывает один подход, применяется другой).

Невольно возникает вопрос: почему одна наука помогает другой, за счёт чего? Ответ прост: за счёт того, что все науки имеют единственный объект исследования – материю, закономерности которой едины. Открываемые ими законы движения материи есть проекции этих единых законов на плоскости соответствующих наук. Отсюда следует, что законы, открытые в одной науке, например, в физике, аналогичны законам других наук (математики, философии, химии и др.) [6, 7].

Такая аналогия может быть весьма далёкой, подобно тому, как одна проекция сложного по форме тела не похожа на другую его проекцию, но она безусловно есть, и её нужно искать, во-первых, потому, что науки развиваются с разными скоростями, и закономерность, выявленная в более «продвинутой» науке, позволяет «отставшей» науке быстрее найти соответствующую проекцию изучаемого процесса (явления), а во-вторых, потому, что для полного понимания законов природы необходим синтез всех их проекций, найденных различными науками. Ещё раз подтверждается вывод о необходимости интеграции всех наук.

Один из самых интересных и наиболее тонких вопросов такой интеграции – взаимодействие математики и философии. Длительное время оно было направлено по пути дифференциации, когда от единого нерасчленённого древа науки (натурфилософии) отделялись самостоятельные побеги астрономии, физики, других наук. В этом отделении решающую роль играла именно математика, на основе которой издавался теоретический аппарат каждой новой ветви.

Из философии уходили всё новые и новые разделы, но она оставалась жить в них на границе известного и неизвестного, отодвигая эту границу в сторону последнего, а за ней шла математика, осваивая новые территории, наводя в них порядок. Математика росла сама и помогала двигаться вперед другим наукам, всем, кроме философии, которая, как известно, математическим аппаратом не пользуется. В том, что философы не применяют математического аппарата, виновны не только они, но и математики, не создавшие подходящего инструмента. Такая ситуация резко тормознула развитие философии, т.к. множество открытий, сделанных на базе специальной теории относительности, общей теории относительности и квантовой физики, которые меняют наше представление о мире, философия никак интерпретировать не может. Поэтому современная философия практически покинула естествознание и ушла в сторону гуманитарных знаний. «Эстафетная палочка» (в смысле обобщения законов микромира и макромира) перешла к физикам, которые, по сути, и являются авторами многих математических аппаратов (дифференциально-интегральное исчисление, теория поля, корреляционный анализ, квантовая механика и т.д.).

Математика зачастую опережает другие науки на десятки и даже сотни лет, по происшествии которых математические конструкции оказываются пригодными для описания новых открытий в физике, химии, биологии и других науках. Так, теория групп, основы которой заложил Э. Галуа, оказалась наиболее действенным математическим аппаратом при исследовании элементарных частиц, а теория матриц, созданная А. Кэлли и У. Гамильтоном, легла в основу матричной версии квантовой механики [8]. Можно привести и обратные примеры (как указывалось выше), когда физики и инженеры для решения своих задач создавали новые направления в математике.

Таким образом, трудно не согласиться с мнением большинства современных философов о том, что наукой можно назвать только ту область знаний, которая научилась пользоваться математикой.

Литература:

1. История отечественной математики (в 4-х томах). Под ред. А. П. Юшкевича. – К.: Наук. думка, 1966-1970.
2. Кедровский О.И. Взаимосвязь философии и математики в процессе исторического развития. – К.: Изд-во КГУ, 1973. – 213 с.
3. Киселёва Н.А. Математика и действительность. – М.: Изд-во Минск. Ун-та, 1967. – 124 с.
4. Рузавен Г.М. О природе математического знания. – М.: Мысль, 1968. – 302.
5. Брюсов В. Мир электрона // Техника — молодежи — 1986 — №6 — с.38.
6. Методологические проблемы взаимодействия общественных, естественных и технических наук. Под. Ред. Б. М. Кедрова, П. В. Смирнова, Б. Г. Юдина. – М.: Наука, 1981. – 360 с.
7. Современное естествознание и материалистическая диалектика. Под ред. М.Э.Омельяновского.– М.: Наука, 1977.– 432 с.
8. Ланкастер П. Теория матриц. — М.: Наука, 1973.

УДК 371

Педагогічні науки

МУЗИЧНА КРИТИКА ТА ЇЇ ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ

Вакалюк Р.М.

вчитель

Заболотівського ліцею

Заболотів, Україна

Анотація. У статті описано умови для формування художньо-естетичної компетентності студентів з музичної журналістики: емоційно-чуттєвий, пізнавальний, практичний, ціннісний та творчий компоненти; дослідження ефективності шляхів становлення майбутнього науковця з галузі мистецтва засобами музичної критики; з'ясування змісту понять «музична критика», «музична журналістика», осмислення та наукове обґрунтування їхнього місця у царині музичної історії та музикознавства.

Ключові слова: *Музична критика; журналістика; музикознавство; культура; педагогіка.*

Феномен музичної критики обумовлений об'єктивною необхідністю в осмисленні багато численних проблем в складних і неоднозначних оціночних процесах інтенсивного розвитку сучасної культури.

В умовах останніх десятиліть відбувається принципіальне оновлення всіх сфер життя, пов'язане з переходом суспільства в інформаційну фазу. Відповідно, неминуче виникає потреба в нових підходах до різноманітних з'явлень, які поповнюють культуру, в їх оцінках. А роль музичної критики як частини художньої критики - важко переоцінити, тим більше, що критика як своєрідний носій інформаційності і як одна із форм журналістики, що відзначається якістю інформаційного «рупора», що звертається до численної аудиторії.

Критик повинен уважно прислуховуватись до потреб аудиторії і враховувати її потреби при виставленні естетичних оцінок і суджень виявам мистецтва. Тісний та постійний зв'язок зі слухачем необхідний для нього не менше, ніж для композитора чи виконавця. Справжню дієву силу можуть мати тільки ті критичні судження, які опираються на глибоке розуміння інтересів широкою маси слухачів [2, с.249].

Науковий погляд на процес існування музичної критики був завжди ускладненим. Перша за все це стосується сумнівності, необ'єктивності, некомпетентності критичних висловлювань, які з легкістю проникають на сторінки преси.. Крім того, цінність критичних висловлювань нівелюється швидкоплинністю їх реального існування: створення, «друкованого вираження», часу затребуваності. Критична думка одномоментна, вона діє ніби «зараз».

Критика як феномен культури виконує такі функції:
інформаційну; інтерпретаційну; аксіологічну; комуніка-
тивну; освітньо-виховну; регулятивну; прогностичну.

Усі функції в переважній більшості працюють «колективно», доповнюють одна одну. Проте, все-таки переважають домінуючі,

що характеризують сутність конкретного критичного явища.

Передовими функціями для музичних жанрів постають інформаційна, аксіологічна та інтерпретаційна функції. Комунікативна – спільна для критики та інших комунікативних технологій (PR та реклами), регулятивна домінує у сфері мистецького менеджменту. Аналітично-інтерпретаційні рефлексії критика допомагають слухачеві краще зрозуміти твір (виконання, спектакль), усвідомити логіку його композиції, розібратися в складностях музичної мови, а необхідні по ходу критичного осмислення екскурси в історії або музичну сучасність розширюють його знання – отже виконують і освітньо-просвітницьку функцію. Впливають вони і на формування музичних уподобань, художнього смаку [1, с.35].

Критику часто називають посередником між митцем (тим, хто створює і виконує продукт мистецтва) і публікою (яка сприймає, відчуває, пропускає через себе об'єкти мистецтва). У цьому випадку діє комунікативна функція.

Прогностична функція – специфічна, адже оцінка діяльності митців, явища, та й самий критик піддається законом гіпотези, яка потребує часу.

Отже, ми встановили, що критик з'ясовує усі ланки музичного соціуму, і, таким чином, постає керманічем функціонування музичної культури суспільства в цілому.

Література:

1. Зінькевич О.,Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика: Навчальний посібник.–Чернівці:Книги-XXI, 2007. – 424с.
2. Шароев И.Г. Музыка, которую мы видим.М.: Сов. Композитор, 1989. –256с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІГОР ЯК ОСНОВА ЗАНЯТЬ ІГРОВИМ СТРЕТЧИНГОМ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гальченко Л.В.

Доцент кафедри фізичної культури і спорту

Бессарабова О.В.

Доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Запорізький національний університет

Аванесова Ю. А.

Інструктор з фізичної культури

КЗ «Дитячий навчальний заклад (ясла-садок)»

№ 204 комбінованого типу КМР,

м. Кривий ріг

Анотація: У статті описані особливості використання українських народних ігор як основа занять ігровим стретчингом для дітей дошкільного віку. Показано, що гра є природним супутником життя дитини, джерелом радісних емоцій зі значною виховною силою. Народні ігри є невід'ємною частиною національного, художнього, й фізичного виховання дошкільників. Встановлено, що ігровий стретчинг сприяє розвитку фізичних якостей, гармонізації емоційно-вольової сфери дитини і є сприятливою руховою активністю, спрямованою на роботу м'язів, поліпшення їх гнучкості, що забезпечує рухливість суглобів для правильного росту і розвитку кісток. Доведено, що використання українських народних ігор на заняттях ігровим стретчингом гарантує дітям правильний розвиток систем організму, формує у дітей уявлення про традиції, звичаї українського народу, звички здорового способу життя, що необхідно для збереження здоров'я дітей.

Ключові слова: українські народні ігри, стретчинг, дошкільники, гнучкість, фізичні якості.

Вступ. Всесвітня Організація Охорони здоров'я вважає, що здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя. У зв'язку з цим проблема здоров'я розглядається в

широкому соціальному аспекті і питання раннього формування культури здоров'я стоїть як ніколи актуально. При тому особливу роль відіграє робота з дітьми дошкільного віку.

Перші прийоми виховання, елементи народної педагогіки дійшли до нас з найдавніших часів. У кожній народності, нації існують звичаї, традиції, що складаються протягом багатьох століть. У них відображається душа народу, його історія, у них спресований досвід минулого, який передається поколіннями [6, с.6].

Відомо, що важливу роль у житті українського народу завжди відігравали народні ігри, забави, фізичні вправи. Особливо активно займалися іграми та фізичними вправами в дитячому та юнацькому віці. Українські народні ігри, розвиваючись на національних традиціях, протягом століть змінювали свої структурні компоненти, адаптуючись до конкретних історичних умов. Тому актуальним на сьогодні є дослідження педагогічних аспектів ефективного використання елементів народної фізичної культури.

Метою є аналіз шляхів удосконалення занять ігровим стретчингом через особливості організації та методики проведення українських народних ігор з дітьми дошкільного віку.

Під час дослідження ми використали такі методи: теоретичний аналіз літературних джерел з фізичної культури і спорту, матеріали спеціалізованих періодичних видань.

Завдання дослідження: визначити особливості використання українських народних ігор задля формування у дітей дошкільного віку традиції, звичаїв українського народу і для виховання гнучкості.

Результати дослідження. Значну увагу використанню рухливих ігор у фізичному вихованні дітей дошкільного віку приділили Е.С. Вільчковський, А.Я. Вольчинський та ін. Українські народні ігри та забави ґрунтовно досліджував Н.А. Деделюк, З.М. Діхтяренко, С.Б. Мудрик, А.В. Цьось.

Теоретичний аналіз матеріалів із мережі Інтернет свідчить, що значна кількість зарубіжних вчених приділяє увагу питанням, пов'язаним із застосуванням рухливих і народних ігор. Так, китайський учений Y.L. Li розкрив доцільність застосування

народних ігор у викладанні фізичної культури, а також проаналізував їх застосування в навчальній програмі школи [5, с. 843-845]. Турецький науковець P. Girmen стверджує, що ігри, які є частиною реального життя, можуть бути призначені як ефективний інструмент навчання [2, с. 264]. Польський вчений Jacek Gotkowski вважає, що рухливі ігри є дуже важливим елементом у процесі фізичного виховання [3, с.45-49]. Американський дослідник Yanci Javier досліджував вплив інтервенційної програми, заснованої на рухливих іграх, для школярів початкових класів [4]. Польські науковці Bronikowska Małgorzata, Stryjak Artur, Hazelton Lars зазначають, що народні ігри можуть бути використані в школах на всіх рівнях: від інтегрованої (для дітей) на рівні середніх шкіл, або як різні заходи в процесі навчально-виховного процесу, а також для спеціалізованої групи спортсменів з метою формування основних рухових навичок і закріплення технічної та тактичної підготовки [1].

Узагальнюючи думки видатних науковців, погляди сучасних фахівців, можна констатувати, що гра розглядається як певна діяльність дитини, спрямована на задоволення її інтересів та потреб, а також – на ефективність фізичного розвитку та розвитку всебічно розвиненої особистості [9, с.26].

Педагогічний потенціал народної гри, на думку Н.П. Орлової, полягає в багатофункціональній значущості та універсальності цього виду діяльності. Він направлений на відтворення та засвоєння соціального досвіду народу, в якому розширюються уявлення дітей, формується емоційно-ціннісне ставлення, а також формується і удосконалюється характер поведінки особи по відношенню до малої батьківщини, сім'ї, рідної природи, традицій.

Самобутність українських ігор полягає в тому, що добра половина їх супроводжується піснями, примовками та приказками. Ігри вчать дитину вправ для оволодіння словом, додержуватись етичних норм поведінки, пробуджують хист до художнього слова, танцю й театрального мистецтва. Природні умови, історичні та економічні особливості розвитку тієї чи іншої частини України наклали свій відбиток на народні ігри. У

степовій частині України, де багато рівних майданчиків, переважно поширені ігри з елементами метання, бігу. В гірських районах ігри на рівновагу, перетягування. Разом з тим, незважаючи на вказані відмінності, українські дитячі ігри мають багато спільного, що зумовлено споконвічними хліборобськими традиціями. Про це свідчать і назви ігор: “Просо”, “Гречка”, “Огірочки” та інші. У них широко застосовується імітація оранки, сівби, збирання врожаю. Велику групу склали ігри, в яких відображається поведінка птахів та звірів: “Зайчик”, “Коза”, “Ворона” та інші. У змісті та назвах народних ігор відображені різноманітні особливості праці (“Коваль”, “Печу, печу хліб”); історичні події, соціальні та сімейно-побутові відносини (“Запорожець на Січі”, “Дід та баба” тощо). Великою популярністю користувалися ігри з предметами (“Цурка”, “Гилка”) та інші. [8, с. 12].

Перші записи народних ігор на Україні припадають на кінець XVIII – початок XIX ст. До того часу вони протягом віків передавалися з покоління в покоління усно. Корінням своїм народні ігри, хороводи, веснянки сягають, звичайно, у глибоку давнину. Українські народні ігри поділяються на дівочі, парубоцькі, змішані, дитячі. Дівочі ігри супроводжувалися співами і танцями («Подоланочка», «Мак», «Король» та ін.). Парубоцькі ігри мали спортивний характер («Гилка» – гра з м’ячем; «Скраклі» – вид кеглів; «Бабка», «Цурки»). У них іноді брали участь і літні люди. Взимку на льоду хлопці грали у «Булку» (вид сучасного хокею), «Сніжки», «Колесо». Поширені були також мішані ігри (з участю хлопців і дівчат): влітку – «Квач», «Горидуб», взимку – «Калита», «Тісна баба» [6, с. 9].

Як зазначає С.Б. Мудрик, більшість українських народних ігор сприяє розвитку спритності – 92,3%, швидкості – 84,6% і витривалості – 61,5%; сили і гнучкості відповідно становлять – 38,4% і 30,7%. При цьому до уваги бралися ігри, які подобаються дітям і водночас відповідають їх анатомофізіологічним і психічним можливостям. Вчений виділив ряд ігор які розвивають гнучкість у дітей: «Краб», «Каракатиця», «Перекотиполе», «Розпечене колесо», «Павук», «Жабка», «Качалка», «Дзвін».

Нині з'явилося багато різних форм фізкультурно-оздоровчої роботи. Сучасні освітні програми і вимоги до змісту і методів роботи, здійснюваних в ЗДЗ, націлюють на формування широкої рухової культури дошкільнят, використання на фізкультурному занятті і в повсякденній діяльності різноманітних форм здоров'язбережуючих технологій, тому нашу увагу притягнула методика ігрового стретчинга.

Вивчення педагогічної і психологічної літератури дозволило прийти до висновку, що ігровий стретчинг сприяє розвитку гнучкості, рівноваги, гармонізації емоційно-вольової сфери дитини. Так само, ігровий стретчинг - це творча діяльність, при якій діти живуть в світі образів, часто не менш реальних для них, ніж навколишня дійсність.

Використання українських народних ігор на заняттях ігровим стретчингом має на увазі наступне: необхідно заздалегідь вивчену вправу на гнучкість вставити в певний момент в гру.

Саме заняття ігровим стретчингом можна поділити на кілька частин: 1. Вступна – музична розминка, що дозволяє підготувати і «розігріти» організм для подальших інтенсивних вправ. 2. Основна – закріплення раніше вивчених вправ, проведення української народної гри зі спеціальними стретчинг вправами (гра триває 5-6 хвилин, тому що більш тривалі статичні навантаження можуть бути нудними); знайомство з новими вправами, їх виконання і розучування. 3. Завершальна – відновлення.

Спеціальні стретчинг вправи перш ніж включати в гру їх необхідно попередньо вивчити, при цьому не порушуючи її цілісності і змісту. Основні правила ігрового стретчинга: розігрів перед вправами; повільне і плавне виконання вправ; «Правило рівної спини» – стежити за поставою, тому що, згорбленість зменшує гнучкість; спокійне дихання; розтяжка повинна виконуватися систематично і симетрично для обох сторін тіла.

Наведемо приклад декількох вправ на розвиток гнучкості які можна включити до гри: «Хвилі» махи руками вперед і в сторону. «Берізка» – сидючи по-турецьки, підняти руки вгору і зчепити в замок, долонями догори. Спина рівна. З силою витягувати себе

вгору. «Колечко» – стоячи на колінах, відхилитися назад, руками дістати п'яти, прогнутися всім корпусом. «Щуценья» – встаньте на карачки, тримаючи руки під плечима, а коліна – під стегнами. Повільно сковзаєте долонями вперед, опускаючи груди на підлогу. Торкайтеся підлоги тільки долонями, а не всією поверхнею рук. Затримайтеся на 30 секунд і повільно переходите в початкове положення. «Собака» – упор кутом на ноги і руки. З стійки на колінах, випрямляючи ноги, перейти в упор-тулуб і голова на одній лінії. Варіанти: А – виконується на одній нозі, інша зігнута. Б – на одній нозі, інша – вгору. «Млин». Необхідно встати, зімкнути ноги разом і розвести руки в сторони. Далі треба окреслювати кола в різні боки спочатку кистями рук, потім зігнутими в ліктях руками, потім прямими кінцівками. «Тягнемось до неба» в. п. стоячи, ноги на ширині плечей, дихання вільне. Підніміть руки вгору і потягніться, піднімаючи вгору плечі і грудну клітку. «Метелик» – ноги на підлозі підтягнуті до себе, коліна розкрити в сторони, руки на колінах. Намагаємось колінами дістати до статі «розгорнути у метелика крила». «Дошечка» – вправа для зміцнення м'язів живота. Стоячи на колінах, руки притиснуті до корпусу. Виконуються похитування корпусу вперед-назад, не сідаючи на ноги. «Поза воїна» – в. п. широка стійка, стопи паралельно, праву стопу розгорнути вправо; повільно підняти руки в сторони; не опускаючи рук повернути голову направо, дивитися на кінчики пальців рук; тримати позу. «Морська зірка» – в. п. – стоячи на колінах, руки опущені уздовж тулуба. Сісти на підлогу між стоп, руки в упорі ззаду; пересуваючи руки назад лягти на спину; коліна розвести в сторони, руки в сторони. Лежати 10 сек. Повільно встати, випрямити одну ногу, потім іншу, розслабити. «Кішка» в. п. – встати на карачки, спина пряма; підняти голову, максимально прогнути спину; опустити голову, максимально вигнути спину.

Орієнтовні ігри, в які можна ввести вправи, для виховання гнучкості:

«Сірий вовк». Тікаючи від вовка дитина зупиняється і робить вправу «Поза воїна» якщо правильно зробив вправу плямувати його не можна.

«Бузьки». Коли учитель забирає одне «гніздо» й говорить: «Бузьки прилетіли!». Кожен гравець повинен зайняти будь-яке «гніздо» та виконати вправу «Колечко» або «Берізка».

«Подоланочка». Діти зупиняються і піднімають з'єднані руки та виконують вправу «Хвиля» або «Млин», а Подоланочка вбігає в коло та присідає.

«Штандер». Гравець, що впіймав м'яч має право крикнути: «Штандер!». Усі завмирають і роблять вправу «Собака» або «Дощечка» тоді можна спокійно прицілитися та влучити у ближнього гравця.

«Квочка». Після слів «Діти-квіти «Квок!» усі учасники гри розбігаються хто куди, а «квочка», квочучи, їх ловить і збирає до купи. Якщо гравець робить вправу «Місток» плямувати його не можна.

«Глечичок». Гравець, що спіймав м'яч, відходить убік. Усі інші учасники гри піднімають руки, и виконують вправу «Тягнемось до неба» та співають.

«Льон». Ведучий показує, що треба робити (демонструє різні вправи «Кошка», «Морская звезда» та інші).

«Сірий кіт». «Кіт» кидається ловити «мишей». Якщо гравець робить вправу «Цуценя» або «Метелик» плямувати його не можна. Хто не встиг, той стає «котом», а кіт – «мишею» [7, с. 24-95].

Висновок. У результаті теоретичного аналізу та обґрунтування даних спеціальної літератури ми дійшли висновку, що використання українських народних ігор на заняттях ігровим стретчингом гарантує дітям правильний розвиток всіх систем організму, є відмінною профілактикою сколіозу і плоскостопості, формує у дітей дошкільного віку уявлення про традиції, звичаїв українського народу, діти включаються в практичну діяльність, розвиваються фізично, при звичаються діяти самостійно, отримують моральне і естетичне задоволення від ігрової діяльності, прищеплюються комунікативні навички, формуються звички здорового способу життя, що необхідно для збереження здоров'я дітей.

Література:

1. Bronikowska M., Stryjak A., Hazelton L. Wychowanie fizyczne jako element integracji kulturowej. URL: <http://www.li-116>

der.szs.pl/biblioteka/download.php?plik_id=1165&f=artykul_11-65.doc ([дата звернення 10.04.20](#)).

2. Girmen P. Eskişehir folklorunda çocuk oyunları ve bu oyunların yaşam becerisi kazandırmadaki rolü [Children's games in eskişehir folklore and their role in helping children acquire life skills. *Source of the Document Milli Folklor*. 2012. № 12 (95). P. 263-273.

3. Gotkowski J. Gry i zabawy ruchowe w nauczaniu wybranych zespołowych mini-gier sportowych w klasach IV-VI szkoły podstawowej. Warszawa, 2004. 77 p.

4. Javier Y. Effects of traditional games played in physical education classes with elementary school students. URL: http://www.researchgate.net/publication/260417329_effects_of_traditional_games_played_in_physical_education_classes_with_elementary_school_students ([дата звернення 10.04.20](#)).

5. [Li Y.L.](#) Study on the folk games used in physical education curriculum of school. *School of Sport and Cultural Industry, Qilu University of Technology*. Shandong, China. 2014. № 2. P. 843-845.

6. Гальченко Л. В. Формування уявлень дітей і підлітків про традиції народів світу шляхом вивчення національних ігор для виховання толерантного ставлення до людей різних національностей. *Вісник Запорізького національного університету Фізичне виховання та спорт*. 2016. № 1. С. 5 -7.

7. Гальченко Л.В., Бессарабова О.В. Національні ігри з методикою викладання: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2018. 113 с.

8. Гальченко Л.В., Жукова І.С. Значення і роль народних рухливих ігор на Запорізькій Січі. *Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт*. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. № 1(10) С. 10-15.

9. Гальченко Л.В., Бессарабова О.В., Куцевол Н.В. Особливості використання рухливих ігор та естафет дидактичної спрямованості при навчанні молодших школярів. *Вісник Запорізького національного університету Фізичне виховання та спорт*. 2013. № 2. С. 24-32.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ
СУСПІЛЬСТВІ

Гнатюк О.В.,

кандидат психологічних наук,
провідний науковий співробітник
лабораторії психодіагностики
та науково-психологічної інформації
Інститут психології імені Г.С. Костюка
НАПН України
м. Київ, Україна

Анотація: у тезах висвітлено головну мету і завдання початкової освіти. Розкрито причини спаду мотивації школярів до навчальної діяльності. Учителям початкових класів дано рекомендації з формування в учнів молодших класів повноцінної мотивації до навчання в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: мотивація, мотивація навчання, учні початкових класів, інформаційне суспільство.

В умовах інформаційного суспільства відбуваються значні зміни в різних сферах життєдіяльності людини, зокрема в освіті, тому суспільство пред'являє нові вимоги до розвитку та становлення особистості. Основні напрямки реформування системи освіти визначено в нормативно-правових документах: Законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Національній Доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, «Державному стандарті початкової загальної освіти» (2018 р.), Законі України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) та інших, які спрямовано на виховання всебічно розвиненої, активної, творчої та гармонійної особистості.

Мета загальної середньої освіти визначена у Законі України «Про освіту». У статті 12 цього документу зазначено: «Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток,

виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності» [1]. Відповідно до загальної мети освіти, завданням початкової школи є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [2]. Головним результатом початкової освіти є здорова дитина, мотивована на успішне навчання, дослідницьке ставлення до життя; це учні, які вміють вчитися з різних джерел і критично оцінювати інформацію, відповідально ставитися до себе та інших людей, усвідомлювати себе громадянами України [3].

Нова українська школа (НУШ) і новий зміст освіти все більше вимагають від учнів уміння самостійно отримувати знання. Для цього необхідно сформувати у них стійкий інтерес до пізнавальної та учбової діяльності. Успіх будь-якої діяльності залежить не лише від здібностей і знань, а й від мотивації, тобто від прагнень самостверджуватися, досягати високих результатів. Адже чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників спонукають дитину до діяльності, тим більших результатів вона може досягти. У зв'язку з цим набуває особливої ваги процес формування мотиваційної сфери учнів молодшого шкільного віку. Це пов'язано з тим, що саме у цьому віці закладаються основи знань, умінь і навичок, необхідних для подальшого навчання, а також часто від бажання учитися в початковій школі залежить і прагнення до навчання у наступних класах. Початкова школа - важливий етап у житті школярів, оскільки саме в цей період відбувається перебудова свідомості дитини, її емоційної сфери, соціальна та психологічна адаптація до умов школи.

Навчальна діяльність через свою специфіку має об'єктивну складність, оскільки школяр постійно освоює щось нове,

те, чого він раніше не знав, чим не володів, стикаючись при цьому з багатьма труднощами. А молодший школяр тільки поринає в атмосферу шкільного життя, навчальна діяльність висуває до нього такі вимоги, яких не було на попередніх етапах його розвитку. Тому, стикаючись з труднощами, що виникають при навчанні, не всі учні молодшої школи через свої особисті та інтелектуальні особливості здатні їх подолати, що і породжує різнопланові внутрішньоособисті протиріччя, які, як правило, дітьми не усвідомлюються.

Більшість дітей, що приходять до школи мають бажання вчитися, отримувати нові знання, гарні оцінки, прагнуть зайняти нове, доросліше положення в житті. Задоволення пізнавальної потреби дитини, що реалізується за допомогою отримання хороших оцінок та орієнтацію учня на внутрішній зміст навчальної діяльності, призводить до формування внутрішньої позиції школяра.

Мотивація навчання молодших школярів – одна з головних умов реалізації навчально-виховного процесу в умовах реформування освіти. Вона відіграє важливу роль у становленні особистості, адже без неї неможлива ефективна учбова діяльність та розвиток здатності і потреби до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти. Вона не тільки сприяє розвитку інтелекту, але і є рушійною силою удосконалення особистості в цілому.

Саме у молодшому шкільному віці закладається основа для подальшого учіння школяра і часто від бажання вчитися у початковій школі залежить і прагнення до навчання у середніх та старших класах.

Вивчаючи мотиваційну складову як компонент навчальної діяльності, такі науковці, як М. Алексєєва, Г. Балл, М. Боришевський, Ю. Гільбух, С. Гончаренко, О. Дусавицький, Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, В. Моргун, Н. Побірченко, В. Рибалко, В. Семиченко, І. Синиця та ін. визнають її провідною. Вчені вважають, що саме у молодшому шкільному віці формуються основи мотивації навчальної діяльності і саме тому цей вік має важливі резерви розвитку мотиваційної сфери учнів.

Як свідчить практика, якщо в учня відсутня тяга до знань і він не проявляє інтелектуальної активності, то похвалитися добрими результатами своєї учбової діяльності він не зможе. У школі можна створити оптимальні умови для навчання, забезпечити навчальний процес необхідними технічними засобами, навчальний матеріал викладатиме висококваліфікований досвідчений учитель, але все це не забезпечить належної успішності, якщо в учня не сформована учбова мотивація. До неї входить низка спонукань, які постійно змінюються і вступають у нові взаємовідносини (потреби і сенс учіння для учня, його мотиви, цілі, інтереси, емоції тощо). Її утворюють спонукальні стимули, якими є потреби, інтереси, переконання, ціннісні орієнтації, ідеали та ін. В учбовій діяльності школяра вона виконує спонукальну, організуючу і смислоутворюючу функції. Особливо важливою є остання функція, оскільки у мотиваційній сфері особистості вона визначає суб'єктивну і об'єктивну значущість учіння і надає йому особистісного сенсу.

Причинами спаду мотивації школярів до навчальної діяльності є: відношення учня до вчителя; відношення вчителя до учня; особиста значимість предмета; розумовий розвиток учня; продуктивність навчальної діяльності; нерозуміння мети навчання; страх перед школою [4].

Для формування повноцінної мотивації навчання молодших школярів особливо важливо забезпечити такі умови:

- збагачувати зміст особистісно-орієнтованим цікавим матеріалом;
- утверджувати справді гуманне ставлення до всіх учнів, бачити в дитині особистість;
- задовольняти потреби в спілкуванні з учителем та однокласниками під час навчання;
- збагачувати мислення інтелектуальними почуттями;
- формувати допитливість і пізнавальний інтерес;
- формувати адекватну самооцінку своїх можливостей;
- утверджувати прагнення до саморозвитку, самовдосконалення;

- використовувати різні способи педагогічної підтримки, прогнозувати ситуації, коли вона особливо потрібна дітям;
- виховувати відповідальне ставлення до навчальної праці, зміцнювати почуття обов'язку [5, с. 148-149].

Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку: добре сприйняття і засвоєння всього нового, довірливе ставлення до авторитету дорослих, емоційність і вразливість, розвиток моральних переконань і комунікативних якостей сприяють роботі вчителя з формування мотивації учіння школярів на уроках [6].

Молодший шкільний вік має значні резерви формування мотиваційної сфери, які необхідно використовувати, щоб уникнути «мотиваційного вакууму» при переході в середню школу. У цьому віці головний зміст мотивації полягає в тому, щоб навчити дитину вчитися, адже це початок становлення мотивації учіння, від якого багато в чому залежить її доля протягом успішного шкільного життя.

Мотивами у навчанні можуть виступати потреби учнів, пізнавальний інтерес, емоції, які виникли на уроці, ідеали, установки. Для кожної дитини важлива потреба у нових враженнях, яка може поступово перейти в пізнавальну потребу. І саме на неї повинен спиратися вчитель у першу чергу, актуалізувати її, сприяти її усвідомленню учнями. Педагогічна діяльність учителя потребує знань та вмінь формування мотиваційної сфери особистості учня для досягнення та підвищення результативності навчання.

Література:

1. Закон України «Про освіту» URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
3. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/>
4. Матюхина М. В. Мотивация учения младших школьников. Москва: Просвещение, 1984. 198 с.

5. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: Учеб. пособие для студ. пед. колледжей.- М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. 400 с.

6. Алексеева М.И. Мотивы навчання учнів: Посіб. для вчителів. Київ: Рад. шк., 1974. 120 с.

УДК 81'243:37.016+81'272:338.488.2

Педагогічні науки

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА»

Данилюк В.О.

*ст. викладач факультету туризму
та міжнародних комунікацій*

*Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна*

Традиційні та інноваційні методи навчання у процесі монологічного та діалогічного мовлення, читання, роботи з аудіотехнікою, перекладу, що базуються на функціонально-комунікативній моделі мови, дають можливість студентам «Готельно-ресторанної справи» накопичити певний комунікативний досвід.

Ключові слова *комунікація, монологічне та діалогічне мовлення, компетенції, готельно-ресторанна справа.*

За останні десятиріччя статус іноземної мови набув значного визнання у нових соціально-політичних умовах у нашій країні, у нових формах міжнародних відносин, що знайшло своє відображення, зокрема у змісті «Загальноєвропейських рекомендацій з питань освіти: вивчення, викладання, оцінювання». У рекомендаціях зафіксовано, що лише шляхом кращого володіння європейськими мовами можна полегшити спілкування та взаємодію між європейськими країнами з різними мовами заради підтримки європейської мобільності, взаєморозуміння і співпраці та подолати упередження і дискримінацію. В контексті розвитку

міжкультурної співпраці і засобів інтернаціональних зв'язків в усіх напрямках науково-технічного і соціально-культурного життя країн підвищилась орієнтація на міжнародні вимоги до рівня володіння іноземними мовами. [4, с. 312-314]

В умовах стрімкого розвитку різноманітних міжнародних контактів однією з обов'язкових кваліфікаційних вимог до майбутніх працівників галузі знань 24 – “Сфера обслуговування” спеціальності 241 – “Готельно-ресторанна справа” є вивчення іноземних мов, що триває впродовж усього навчального процесу. Закінчуючи навчання, студенти мають вільно володіти іноземними мовами. Саме тому майбутні спеціалісти повинні володіти не лише певними знаннями з фахових дисциплін, а й передавати іншомовному співрозмовникові фахову інформацію, описувати явища, пояснювати факти й наводити аргументи іноземною мовою.

Подальший динамічний розвиток туризму та готельної індустрії зумовлює необхідність удосконалення якості підготовки кадрів, забезпечення галузі туризму та готельного господарства фахівцями, які відповідали б міжнародним стандартам. У наш час навчання іноземним мовам стає не просто актуальним, але вкрай необхідним для багатьох фахівців, дає можливість підвищити якість професійної підготовки, стає запорукою подальшого успішного особистісного розвитку на тлі обраної професії. Розуміння важливості цього завдання спонукає викладачів іноземних мов шукати нові підходи до більш якісного навчання мовам не тільки майбутніх лінгвістів, але й представників інших професій, які прагнуть не отримання не тільки теоретичних знань, але й набуття практичних навичок успішного опанування іноземними мовами. Актуальність такого пошуку, передусім, пов'язана з інтенсифікацією методів навчання, спрямованих на формування компетенції іншомовного ділового спілкування у майбутніх фахівців.

Студенти вищого навчального закладу спеціальностей “Готельно-ресторанна справа” вивчають як загальнонавчальну, так і професійну лексику, і саме тому викладач залишається в

постійному пошуку найефективніших навчальних технологій. Робота над фаховою лексикою розпочинається з ознайомлення з основними характеристиками та особливостями термінів, що за сферою вживання поділяються на загальнонаукові або технічні, галузеві та вузькоспеціалізовані. Детальне вивчення електронних словників і довідників дає змогу не тільки узагальнити найбільш поширені способи перекладу термінів, а й ознайомитися з описовими засобами, що вирішують питання відображення в мові новоутвореного поняття. Вивчення фахової лексики саме за допомогою комп'ютера стає різноманітним та цікавим, а вдосконалення навичок перекладу термінів стає ключовим при виконанні тренувальних вправ. [1, с. 26]

Важливо надати студентам необхідний обсяг знань для розуміння носіїв іноземної мови, особливо у сфері професійного спілкування, для активного володіння достатнім лексичним запасом, необхідним як в усному мовленні, так і для ознайомлення із фаховою літературою, досить важко в умовах невеликої кількості годин, наданих для вивчення фахової іноземної мови. При цьому продовжувати традиційно викладати іноземну мову, спираючись лише на ґрунтовне вивчення граматики, читання та переклад фахових текстів, закріплення матеріалу шляхом виконання граматичних та лексичних вправ стає недостатнім. Адже лише письмове сприйняття та відтворення іноземної мови призводить майже до повної відсутності комунікативних навичок, необхідних для уміння вільно спілкуватись в іншомовному професійному середовищі, брати участь у конференціях, спільних наукових проектах, вміти відстояти свою точку зору під час професійних дискусій тощо.

Щоб розвинути комунікативні навички у студентів треба починати працювати з першокурсниками, широко використовуючи сучасні дидактичні принципи, а саме принцип систематичності та послідовності у викладанні предмету, активного та свідомого сприйняття навчального матеріалу, зв'язку навчання із життєвими реаліями (обов'язкове додавання лінгвокраїнознавчої інформації), принцип наочності навчання (пошук шляхів симуляції

заглиблення в іншомовне середовище), принцип поєднання різних форм навчання залежно від складу та методів навчання, активне використання аудіо- та мультимедійних засобів) тощо.

Практична робота в аудиторії показує, що навіть за умов активної репрезентації викладачем навчального матеріалу певна частина студентів залишається пасивною, не усвідомлюючи для себе значення та необхідності набуття нових мовленнєвих навичок. Крім цього, у студентів-першокурсників, наприклад, ще відсутнє розуміння змісту спеціальності, тому певні і часто досить серйозні мовні труднощі ускладнюються через необхідність засвоювати професійно спрямовану іноземну мову. Цілком зрозуміло, що без відповідного комунікативно-спрямованого навчального матеріалу за фахом досить важко виробити у студентів стійкі навички усної комунікації. Отже, для того, щоб залучити до навчального процесу всіх студентів, присутніх в аудиторії, треба, по-перше, чітко диференціювати базовий рівень мовної готовності кожного студента; міру зацікавленості у засвоєнні фахової лексики; розуміння мовних труднощів, які їм доведеться подолати під час навчання. Потім (за умови більш-менш рівноцінної мовної підготовки студентів) можна пропонувати поступове входження в іншомовне професійне середовище з орієнтацією на комунікативний аспект через низку завдань, як письмових так і комунікативних.

Доречно створювати проблемні ситуації, пропонуючи студентам висловити своє бачення ситуації з обов'язковим наведенням аргументів із застосуванням поточної фахової лексики, що допомагає в активізації лексичного запасу, засвоєного під час попереднього виконання письмових вправ. Якщо в аудиторії є відповідне технічне обладнання, треба обов'язково залучити мультимедійні засоби навчання, через які можна вже на першому курсі симулювати різні професійні ситуації.

На даному етапі бажано, щоб предметний зміст був до певної міри спрощений та зрозумілий навіть студентам з доволі слабкою мовною підготовкою. Ця умова важлива, оскільки

внаслідок нерозуміння предмету у них зникає зацікавленість у подальшому навчанні, втрачається час, відведений на удосконалення базових знань з іноземної мови та опанування нового вузькопрофесійного матеріалу. Комунікативна спрямованість навчання вимагає підбору спеціалізованих вправ, в основі яких закладене монологічне та діалогічне мовлення з широким використанням термінологічної лексики. Оскільки усна мова має свою специфіку, треба звертати увагу на правильне використання граматичної бази, але надавати більшу перевагу простим реченням, доповнюючи їх фразеологізмами, звертаючи особливу увагу на використання прикметників (що є доволі істотною проблемою для іноземців, які вивчають англійську мову). Підготовка до монологічного або діалогічного мовлення відбувається через опрацювання різноманітних лексичних вправ, які укладені на базі поточної фахової лексики та націлені на багаторазове повторення. Так, пропонуються вправи, спрямовані на словотворення нових мовних одиниць (перетворювання дієслова в іменник шляхом додавання суфікса: *to govern* - *government*; прикметника в іменник: *reliable* - *reliability*; іменника в прикметник: *assistance* - *assistant*; дієслова в прикметник: *to hope* - *hopeless* тощо). Нова термінологія добре закріплюється у процесі пошуку англійських еквівалентів у тексті (*Find the English equivalents in the text*), при об'єднанні двох частин речення у логічну пару (*Combine two parts logically to make complete sentences*), при доборі відповідного терміна для завершення речення (*Choose an appropriate word or phrase to complete the following sentences*). У процесі відтворення тієї чи іншої мовної одиниці або моделі в незмінному вигляді або із внесенням своїх доповнень, уточнюючих пояснень відбувається досить ефективно закріплення матеріалу, що дає можливість перейти до доволі впевненого монологу (насамперед, переказ фахового тексту із визначенням головної теми та самостійною реструктуризацією змісту текстового матеріалу, що свідчить про його усвідомлене сприйняття).

Література:

1. Вороніна Г. Р. Ефективні технології вивчення іноземної мови професійного спрямування / Г. Р. Вороніна // Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 травня 2016 р. – Київ : НУХТ, 2016. – 69 с.
2. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения инопзычному говорению / Е. И. Пассов – М. : Просвещение, 1985. – 298 с.
- 3.Тряпицына А.Г. Компетентностный подход в высшем профессиональном образовании /А.Г. Тряпицына. – СПб.: Изд-во РГПУ им. Герцена, 2005.
4. Ружин К. М. Специфіка вивчення другої іноземної мови у вищій школі / К. М. Ружин, О. А. Каніболоцька // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. – Серія “Філологічна”. – Вип. 48. – С. 312–314.
- 5.Хуторской А.В. Современная дидактика / А.В. Хуторской. – СПб.: Питер, 2001. – С.123-135.
- 6.Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе / Д.В. Чернилевский. – М: Академия, 2001. – 272 с.

THE APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL SPACE

Zavadska I. M.

*PhD in History, Associate Professor
Department of Historical and Social Sciences and Humanities,
State Agrarian and Engineering University in Podilya*

Komarnitska L. M.

*PhD in Philology, Lecturer
Department of Social Work and Psychology,
Podilskyi Special Educational-Rehabilitation
Socio-Economic College
Kamianets-Podilskyi*

The world is constantly changing, and a man is changing with it. The learning process was constantly undergoing some changes, it (the process) never stood still. A man was always seeking new knowledge and changing the educational process by applying it. Now no one is surprised by the use of videos and presentations during lectures because it has taken a significant place in the life of modern men. Therefore, a need arose to innovate the educational process. The acquisition of new knowledge and skills that are practically useful and applied in work in the era of the information society significantly expands the possibilities of self-realization and promotes career growth. However, one of the main obstacles encountered by those who wish to continue their studies (considering the fact that most of them are already working) is a lack of time. Most do not have the opportunity to come every day to classes at an educational institution. Another significant obstacle is distance. If the school is located in another city, attending classes is also inconvenient and expensive [1]. Therefore, distance learning is gaining popularity in modern life.

Distance learning is a set of modern technologies that provide information delivery in an interactive mode through the use of information and communication technologies (ICT) from those who teach (teachers, prominent figures in certain fields of science,

politicians) to those who study (students or listeners). The basic principles of distance learning are interactive interplay in the process of work, providing students with the opportunity to independently master the material studied, as well as consulting support in the process of research. Distance learning allows you to study at a distance, with the help of presentations by experts from several countries, in the absence of a teacher. The main role in the implementation of distance learning is played by modern information technologies [1]. Previously, distance learning was used only to teach non-traditional students, ie military, full-time workers, and so on. But now the situation is changing, and distance learning has become popular in the educational process of the world. Now more and more higher education institutions offer the possibility of distance learning. For example, the University of Phoenix (Arizona) was one of the first to introduce distance learning technology. About 1.5 million students studied remotely at the Indira Gandhi National Open University (New Delhi), and about 500,000 students at the Central University of Radio and Television of China (Beijing) [3, p. 94]. Due to this, it is clear that the distance learning system is quite popular among students.

The form of distance learning has recently come to Ukraine, but it is becoming very popular among Ukrainians. At this stage, Ukrainian universities use distance learning systems that provide management of educational activities, distribution, and development of electronic textbooks, control of learning outcomes.

Distance learning systems:

1. Program package eLearning Server 3000 (is used by Vinnytsia National Technical University).
2. ATutor System.
3. LAMS System.
4. Moodle System.

Moodle is translated into dozens of languages, including a partial translation into Ukrainian. That is why it is the most popular among Ukrainians. Moodle is used in the educational process by Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University, Podilskyi

Special Educational-Rehabilitation Socio-Economic College, Center for Distance Learning Technologies (Kharkiv), Lviv State University of Life Safety (Lviv), Bila Tserkva State Agrarian University (Bila Tserkva), State Agrarian and Engineering University in Podilya, etc.

Based on the Moodle system, Ukraine has a periodical available for viewing using Internet technologies and resources. This is the magazine "Audience", which was founded in Odesa. It specializes in the creation and publication of multimedia courses and the creation of virtual learning environments for distance education based on distance learning systems that support the international standard SCORM. The sections of the magazine contain either an electronic textbook or distance learning courses in a particular subject and provide full interaction with the reader as in distance learning: e-mail (including mailing lists), web forum, blog, chat and ICQ, TV, and video conferencing services, wiki, etc. The reader can also use mobile communications (M-learning) [2, p. 263].

A popular method of distance learning is online courses. They made a real revolution in the educational and informational processes. Now hundreds of online courses of various disciplines are available to everyone who has access to the Internet. The Internet is filled with various offers of online courses, so you just have to choose a course to your liking. And to make finding the right course easier, you can use the Coursera learning resource. This large-scale online university has more than 24 million registered users, and 149 educational institutions offer their courses.

Educational online resources:

1. Prometheus – it is a free Ukrainian platform where you can find material on any topic and prepare for the external evaluation.
2. Coursera is a platform where you can listen to lectures from different universities around the world.
3. Lingva.Skills – it is a social project for foreign language learning [4, p. 51].

So, distance learning allows studying anyone who wants to learn. Modern technologies give us the opportunity to learn what

we are interested in, use the latest information, and allow us to make our lives better. One can't do without lifelong learning in the modern world, because any educated person should have a considerable amount of knowledge. Moreover, it is very important to constantly update this baggage, otherwise, it will be difficult to catch up with the rapid course of life. And lagging behind it means being uncompetitive in the labor market, losing the opportunity to get the job you want. Distance learning will help solve this and many other problems.

References:

1. The concept of development of distance education in Ukraine (approved by the Resolution of the Ministry of Education and Science of Ukraine by V.H. Kremin 20 December 2000) URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
2. Kudriavtseva S.P. International information: textbook. Kyiv: «Slovo», 2005. 400 p.
3. Pometun O.I. Encyclopedia of interactive learning. Kyiv, 2007. 144 p.
4. Yasulaitis V.A. Distance learning: methodical recommendations. Kyiv: MAUP, 2005. 72p.

УДК 37.09

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Замрозович-Шадріна С.Р.,

*кандидат педагогічних наук, доцент
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»*

Україна, м. Івано-Франківськ

Анотація. У статті розглядаються особливості та умови успішного формування культури здоров'я молодших школярів.

Ключові слова: здоров'я, культура здоров'я, здоровий спосіб життя.

Сьогодні в Україні фіксують високий рівень захворюваності населення, особливо серед дітей. За останні роки в Україні серед дитячого населення збільшилася кількість захворювань нервової системи (на 23%), хронічних хвороб мигдаликів та аденоїдів (на 19%), хвороб кістково-м'язової системи (на 18%), показник інвалідизації підвищився на 13,85%. Зокрема, за період навчання у школі кількість здорових дітей з першого до одинадцятого класу зменшується у 3-4 рази. [2; 4]. Тому збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування духовних потреб, культури здоров'я і навичок здорового способу життя є пріоритетними напрямами розвитку суспільства.

Вивчення проблеми здоров'я на методологічному, теоретичному й практичному рівнях узагалі й формування культури здоров'я зокрема висвітлені у вітчизняних і зарубіжних працях філософів і культурологів: В.Вернадського, В.Казначєєва, В.Климової, В.Скуміна, Є.Спіріна, Т.Фролова та ін.; психологів: В.Леві, А.Маслоу та ін.; медиків: М.Амосова, Г.Апанасенка, В.Войтенка, Р.Герберда, Ю.Лисицина, І.Мільман, І.Муравова, В.Петленка, Л.Попової та ін.; педагогів-класиків: Я.Коменського, Дж.Локка, А.Макаренка, Ж.-Ж.Руссо, Г.Сковороди, В.Сухомлинського, К.Ушинського та ін.; сучасних педагогів: С.Васильєва, С.Волкової, О.Дубогай, Л.Жаліло, Н. Москаленко, В.Оржеховської, Г. Презлятої, Л.Татарнікової, Г.Шевченко та ін.; валеологів: Ю.Андрєєва, Т.Бойченко, Б.Болотова, І.Брехмана, М.Гончаренко, В.Зайцева, П.Іванова, В.Лободіна, Г.Малахова, І.Невмивакіна, В.Салбанова, Т.Тихоплава; культура здоров'я: В.Бабич, В.Горашук, Г.Долинський, Ю.Драгнєв, С.Кириленко, Г.Кривошєєва, В.Скумін та інші.

Турбота про здоров'я і його зміцнення є природною потребою культурної людини. На сьогодні, як стверджують провідні фахівці медичної валеології [1], щоб бути здоровим, здорового способу життя вже недостатньо. Здоровий спосіб життя як ефективний засіб збереження й зміцнення здоров'я повинен трансформуватись у більш високий якісний рівень – культуру здоров'я. Проблема формування культури здоров'я та

основ здорового способу життя особливо актуальна для молодшого шкільного віку, оскільки в цей період відбувається становлення власної програми життєдіяльності. Це обумовило потребу перетворення навчальних закладів різного типу на школи сприяння здоров'ю, яке почалося в 1995 р. із приєднання України до міжнародного проекту "Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю". Проведення організаційної роботи в цьому напрямі, Всеукраїнського конкурсу на кращу концептуальну модель шкіл сприяння здоров'ю, що було започатковано у 2002 р., привели до розширення мережі подібних закладів в Україні. Але теоретичні й практичні навчання культури здоров'я в загальноосвітніх закладах ще недостатньо розроблені, хоча проекти концепції культури здоров'я, авторські програми факультативних занять заслуговують на увагу [6].

Культуру здоров'я слід розуміти як сукупність знань філософського, педагогічного, психологічного, медичного спрямувань, що збагачує духовне, психічне, фізичне життя індивіда, формує особисте ставлення до здоров'я та життєдіяльності, допомагає людині осмислювати парадигми буття.

Культура здоров'я є важливим складовим компонентом загальної культури людини, який обумовлений матеріальним і духовним середовищем життєдіяльності суспільства, що виражається в системі цінностей, знань, потреб, умінь і навичок з формування, збереження й зміцнення її здоров'я [3].

Культура здоров'я молодших школярів - це усвідомлене, щоденне виконання учнями здоров'язберігаючих норм і правил, вміння передбачати вплив результатів своїх дій на власне здоров'я та здоров'я оточуючих людей. Від рівня сформованості культури здоров'я в дитинстві залежить подальший спосіб життя людини, ступінь реалізації її особистісного потенціалу. Тому, для того щоб сформувати у дітей культуру здоров'я, потрібно розглядати не тільки фізіологічний, але і психологічний, моральний аспект здоров'я [5].

Виховання культури здоров'я молодших школярів (зміст, організація, засоби, форми, методи навчання) повинно прово-

дитися, з одного боку, на принципах сучасної педагогіки й основних положеннях реформування загальної середньої освіти, з іншого, – на гігієнічних засадах охорони здоров'я учнів у сучасних соціально-економічних умовах України.

На основі аналізу літературних джерел і власних спостережень можемо виділити наступні критерії сформованості культури здоров'я учнів початкових класів: ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих як до цінності; наявність умінь і навичок збереження і зміцнення здоров'я, безпечної та відповідальної поведінки; сформованість гігієнічних навичок і звичок; наявність фізичної та розумової активності; вміння протистояти руйнівним для здоров'я формам поведінки.

Успіх у вихованні свідомого, відповідального ставлення до збереження та зміцнення здоров'я у молодших школярів багато в чому залежить від тісної взаємодії і цілеспрямовано організованої спільної роботи батьків і вчителів початкових класів з сім'єю, яка є первинною ланкою у становленні та розвитку особистості учня.

На наш погляд, успішне формування культури здоров'я молодших школярів у взаємодії сім'ї і школи буде можливим при дотриманні наступних педагогічних умов:

- створення у школі та сім'ї освітньо-виховного середовища, спрямованого на формування культури здоров'я молодшого школяра;
- підготовка вчителів початкових класів до формування культури здоров'я у взаємодії з батьками;
- використання сучасних форм, методів і засобів у формуванні культури здоров'я молодших школярів.

Підготовка вчителів початкових класів до формування культури здоров'я у взаємодії з батьками має відбуватися у двох напрямках: це, в першу чергу, підвищення їх здоров'язберігаючої компетентності і, по-друге, методичне забезпечення даного процесу.

Отже, питання про виховання культури здоров'я учнів початкових класів залишається актуальним і потребує

подальших досліджень як із боку науковців, так і працівників практичної медицини, психологів, педагогів.

Література:

1. Апанасенко Г. Л. Медицинская валеология. Ростов-на-Дону.: Феникс; Здоровье. 2000. 243 с.
2. Весельський В.Л., Медведовська Н.В., Кульчицька Т.К., Матвієнко І.М. Моніторингова оцінка здоров'я дитячого населення та заходи щодо його збереження. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2006. №2. С. 5-10.
3. Горашук В. П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика): монографія. Луганск : Альма-матер. 2003. 376 с.
4. Гребняк М.П., Єрмаченко О.Б., Машиністов В.В. Модель підготовки фахівців з інноваційних здоров'яформувальних технологій. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2007. № 2. С. 137-141.
5. Дубогай О. Навчання в русі : Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі. Київ: Видавничий дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіцина. 2005. 112 с.
6. Мельник Ю. В. Організація здорового способу життя в школі та формування культури здоров'я учнів початкових класів : навч.-метод. посіб. для керівників навч. закл., учителів, вихователів, практ. психологів, соціальних працівників. Харків: ХДПУ. 2002. 210 с.
7. Потапшнюк І. В. Школа сприяння здоров'ю: досвід роботи, перспективи розвитку : навч. посіб. Рівне; Луцьк : Надстир'я, 2006. 226 с.

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ

Запорожець О.М.,

викладач іноземної мови

КЗ « Бериславський медичний коледж»

Херсонської обласної ради

В статті розкрито значення іноземної мови в процесі формування професійної компетентності майбутніх медичних працівників. Визначено дієві умови і фактори, які ефективно впливають на формування інішомовної комунікативної компетентності студентів.

Ключові слова : іноземна мова, комунікативна компетентність, професійна компетентність..

Вступ. Сучасний глобалізований світ спонукає людину швидко адаптуватися до нових умов як в повсякденному житті, так і в своїй професійній діяльності. Основним завданням перед сучасним закладом фахової передвищої освіти стоїть цілісне формування конкретностспроможних фахівців будь – якої сфери професійної діяльності. Це, в свою чергу, суттєво впливає на переосмислення значущості та відношення до вивчення іноземних мов, без знання яких професійна реалізація молодих спеціалістів та їх попит на ринку праці стають неможливими.

Сьогодні оволодіння іноземною мовою набуває великої популярності та користується неабияким попитом, оскільки кожен розуміє – знання іноземної мови, зокрема англійської, є невід'ємною складовою сучасної освіченої людини.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до «Програми з англійської мови (за професійним спрямуванням)» необхідно формувати у студентів загальні та професійно орієнтовані комунікативні мовленнєві компетенції (лінгвістичну, соціо-лінгвістичну та прагматичну) для забезпечення їхнього

ефективного спілкування в академічному і професійному середовищі [1].

У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти, комунікативні мовні компетентності визначаються як такі, що дозволяють людині діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби.[2]

Отримавши базові знання з професійної англійської, молодші спеціалісти галузі «Охорона здоров'я» зможуть: продовжити навчання за кордоном, пройти стажування за фахом в іноземних клініках та медичних установах, отримати роботу за кордоном, долучатися до спільних міжнародних проєктів, тощо.

Англійська мова за професійним спрямуванням, яка вивчається в медичних коледжах, є інтегрованою дисципліною, яка тісно пов'язана з клінічними дисциплінами загального медичного циклу.

З розвитком наукового прогресу зростає потік інформації, стрімко змінюється і медицина і медична наука. Це сприяє збільшенню кількості видань спеціальної медичної літератури та публікацій на онлайн ресурсах іноземною мовою. Тому, пріоритетним стає опрацювання автентичних фахово–орієнтованих текстів. Адже, саме вони, в умовах відсутності іншомовного середовища, слугують джерелом для накопичення професійної лексики, розвивають пізнавальний інтерес студентів, мотивують їх до подальшого самовдосконалення в професійній діяльності, що є потужним резервом для вивчення іноземної мови.

Важливо у процесі підготовки студентів використовувати інноваційні та інтерактивні методи, що направлені на розвиток широкого кола компетентностей через професійно – зорієнтовані навички. Вони реалізуються через організацію парно – групової та колективної взаємодії усіх учасників навчального процесу з виконанням творчих, проблемно – пошукових та комунікативних завдань, орієнтованих на вивчення та відпрацювання мовного матеріалу. Особливої уваги застосовує використання ділових ігор, як імітації реальних життєвих ситуацій на практичних заняттях

з іноземної мови за професійним спрямуванням. Адже, вони виступають одним із дієвих засобів формування іншомовного професійного спілкування та допомагають не лише реалізації програмового матеріалу дисципліни, а й демонструють шаблони взаємодії з іноземними колегами та пацієнтами.

Залучення студентів до виконання проектних робіт, створення колажів, мультимедійних презентацій, буклетів, тощо, є цінним способом реального вдосконалення мовного матеріалу та використання комунікативних умінь набутих в аудиторії. Проектні роботи як пошукового, так і дослідницького характеру переносять учасників в професійне середовище і можуть успішно виконуватись студентами з різним рівнем підготовки.

В еру стрімкого розвитку інформаційних – комунікаційних технологій, можливості залучення студентів до вдосконалення комунікативної компетентностей стають ширшими. Для вирішення даного завдання корисним стають: вебсайти з тестами та вправами на медичну тематику; мобільні додатки, які допомагають вивчити нові слова та створити власні словники термінів для вивчення; словники та атласи медичної англійської; англомовні форуми на яких можна практикувати мовні та мовленнєві навички та спілкуватися з досвідченими спеціалістами; англомовні подкасти, пріоритетом яких є відпрацювання вивченого лексичного матеріалу через вдосконалення навичок читання та аудіювання; англомовні онлайн курси з англійської для медичних працівників; навчальні відео канали, тощо [4].

Паралельно з вивченням професійної англійської мови доцільним є ознайомлення студентів з широковживаним медичним сленгом та використанням ідіом. Адже, вміле використання їх додає впевненості в іншомовному мовному середовищі.

Висновок. Отже, знання іноземної мови розкриває перед студентами широке поле для їх професійної реалізації, а поряд з накопиченням лексичного матеріалу професійного наповнення великого значення набуває й формування іншомовної комунікативної компетентності студентів.

Література:

1. Програма для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації з дисципліни “Англійська мова (за професійним спрямуванням)” // Міністерство охорони здоров’я. Державна установа “Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України. – Київ, 2011. – 59 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, викладання, оцінювання// Рада з питань співпраць в галузі культури. Комітет освіти. Відділ сучасних мов. Страсбург. - К.:Ленвіт, 2003. – 262 с.
3. Крисак Л. В. Сучасний стан та проблеми іншомовної професійно орієнтованої підготовки у медичних вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Л. В. Крисак // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. - 2015. - Вип. 43. - С. 235-238. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2015_43_56.
4. Красненко О. М. Удосконалення лексичної компетентності студентів при вивченні англійської мови [електронний ресурс]. – World Science, №3(31), March 2018 -. - Режим доступу: <http://ws-conference.com/>

ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ З
ЗАСТОСУВАННЯМ КЕЙС-МЕТОДУ НА НЕМОВНИХ
ФАКУЛЬТЕТАХ ВНЗ

Знанецкий В.Ю.,

*старший викладач кафедри Філологія та переклад
Дніпровський національний університет залізничного
транспортів імені академіка В. Лазаряна
м. Дніпро, Україна*

Анотація. В роботі висвітлюються питання пошуку і дослідження нових навчальних технологій та педагогічних прийомів, що сприяють формуванню навичок професійно-орієнтованого спілкування іноземною мовою, дозволяють застосовувати активні форми навчання та забезпечити ефективність викладання.

Ключові слова: навчальні технології, ефективність викладання, сучасні методи навчання, кейс-метод, навчання іноземним мовам.

Соціально-економічні зміни, які відбулися в країні за останні десятиліття, а також стрімкий розвиток засобів комунікації викликали переорієнтацію напрямку навчання іноземній мові в процесі професійної освіти від навчання читання як пріоритетної задачі до навчання спілкуванню. Навчання іноземним мовам є складовою професійної освіти, що забезпечує відповідність підготовки фахівця соціальному замовленню. Кінцевою вимогою до просунутого рівня володіння іноземною мовою є наявність іншомовної комунікативної компетенції, необхідної для вивчення та осмислення закордонного досвіду в профілюючих і суміжних галузях науки, а також для ділового професійного спілкування.

Для виконання соціального замовлення необхідна розробка нових технологій навчання, що забезпечують формування інтересу студентів до самого процесу добування знань. Однією з таких навчальних технологій є кейс-метод, сутність якого полягає в моделюванні реальних ситуацій, які

описують практичну діяльність підприємств, використовуючи набуті теоретичні знання і формуючи нові. Кейс-метод в останні роки розглядався в роботах як українських, так і закордонних науковців. Аналіз останніх досліджень свідчить, що проблемою використання кейсів при навчанні займалися: Зозульов О.В.

(Ситуаційні вправи та практичні завдання з маркетингу), Ковальчук Г.О. (Активізація навчання в економічній освіті), Михайлова О. І. (Кейс-метод: загальні поняття) та ін.

“Case Study”, як спосіб організації навчання найбільш цікавий тим, що передбачає розвиток таких важливих навичок як читання, говоріння, аналіз тексту, спільного обговорення ситуацій та індивідуального формулювання висновків іноземною мовою. Вперше кейс-метод було застосовано у процесі навчання студентів школи права Гарвардського університету в 1870 році. Зараз кейс-метод активно застосовується у викладанні іноземної мови у вищих навчальних закладах. Він дозволяє розвивати комунікативні навички володіння іноземною мовою, не залишаючи без уваги інші важливі навички, такі як аналітичне читання, навички писемного мовлення.

Традиційною сферою застосування кейс-методу були й залишаються бізнес-освіта й навчання державних службовців. Однак широке функціональне поле кейс-методу створює можливості для його використання у гуманітарній вищій освіті. Універсальність даної технології полягає в тому, що за її допомоги можна навчати іншомовному спілкуванню будь-якою іноземною мовою студентів різних спеціальностей (за умови наповнення матеріалу відповідними ситуаціями). Методика аналізу ситуацій підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови, та створює умови для продуктивного освоєння іншомовних комунікативних умінь і професійно-особистісного розвитку фахівців.

Таким чином, кейс-метод (аналіз ситуацій) виступає способом не тільки навчання, але й виховання. Специфіка кейс-методу, на думку Ю.П.Сурміна, визначається такими дидактичними принципами: індивідуальним підходом;

забезпеченням студентів достатньою кількістю наочних матеріалів; відсутністю завеликих обсягів теоретичного матеріалу; активним співробітництвом викладача й учнів; особливою увагою до розвитку сильних сторін студента. [2]. Питання щодо того, на якому етапі навчального курсу та для реалізації яких методичних цілей і завдань використати методику аналізу ситуацій вирішується викладачем відповідно до загальних цілей та завдань курсу. При цьому важливими факторами є відсутність твердої, застиглої схеми навчання й творча атмосфера на заняттях. Кожен кейс повинен включати як інформативний аспект у вигляді тексту до якого можна задати питання, так і активну лексику обговорення, необхідні граматичні структури, моделі можливих діалогів [1].

Розглянувши потенціал використаних у методиці аналізу ситуацій підходів та активних способів їхньої реалізації, ми дійшли таких висновків:

1. Здатність кейс-методу активізувати навчальний процес дозволяє використати його в якості інноваційного дидактичного засобу при навчанні професійно-орієнтованому спілкуванню іноземною мовою.

2. Використання кейс-методу в навчальному процесі приводить до підвищення інтенсивності та різноманіттю способів комунікацій між студентами.

3. Кейс-метод є перспективним засобом навчання іншомовному професійно-орієнтованому спілкуванню завдяки його спрямованості на активізацію пізнавальної діяльності студентів.

Таким чином, для активізації навчання іншомовному професійно-орієнтованому спілкуванню, методика аналізу ситуацій має у своєму розпорядженні значні можливості, що відповідають потребам професійної освіти, - від одержання спеціальних знань і навичок до формування професійних умінь майбутніх фахівців, а також реалізації творчого потенціалу студентів.

Література:

1. Антипова М.В. Метод кейсов (case-study) / М.В.Антипова. – М. : ФГБУ ВПО «Маргту», 2011. – 150 с.

2. Ситуационный анализ, или Анатомия кейс-метода / Под ред. Сурмина Ю.П. - Киев: Центр инноваций и развития, 2002. - 286с.

УДК 373.072

Педагогічні науки

УМОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Ількевич А. О.

студентка факультету

дошкільної педагогіки та психології,

Науковий керівник Івершинь А. Г.

канд. пед. наук, доцент кафедри

теорії та методики дошкільної освіти

*Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,*

Україна, Одеса

Анотація: у статті розглядаються психолого-педагогічні умови розвитку художньо-графічних умінь і навичок майбутніх вихователів у процесі професійної підготовки у вишу. Розглянуто поняття «уміння» , «художньо-графічні уміння». Проаналізовано умови успішного набуття студентами художньо- графічних умінь та навичок у контексті творчих завдань.

Ключові слова: уміння, художньо-графічні уміння, формування художньо-графічних умінь.

Завданням вищої професійної освіти в галузі підготовки фахівців дошкільного профілю є формування такого вихователя, який володіє сучасними освітніми технологіями, здатний забезпечити ефективність розвитку кожного малюка. Аналіз якості підготовки фахівців дошкільної освіти в вишу дає підставу зробити висновок, що слабкою ланкою студентів є сформованість художньо-графічних умінь і навичок.

Під художньо-графічними вміннями майбутніх вихователів розуміємо вміння в галузі художньої творчості, що складають

художньо-технологічну основу їх професійної підготовки.

Вчені, що досліджують поняття «уміння», виділяють три точки зору формування цього поняття. З позиції діяльнісного підходу визначення уміння дали В. А. Крутецкий, А. Н. Леонтьєв, П. А. Рудін. Вони розглядають уміння «як засноване на практичному застосуванні отриманих знань в даному виді діяльності» [4, с. 136].

Другий напрямок трактування поняття «уміння» об'єднує вчених С. А. Батишева, Г. Г. Голубєва, А. В. Петровського, К. К. Платонова, А. В. Усову. Ці вчені ототожнюють вміння зі здібностями, можливостями, готовністю здійснювати певні види діяльності, тобто особистими якостями і властивостями людини. А. В. Усова, А. А. Бобров включають у це визначення цілі і умови, у яких людині доводиться орієнтуватися. Прихильники цього напрямку розглядають вміння як властивість особистості, що формується та удосконалюється у діяльності. [5, 139 с.].

Третій напрям представлено думками вчених, які визначають природу «уміння» як динамічну єдність суб'єктивного і об'єктивного, а саме уміння «як набуття відповідності можливостей і діяльності суб'єкта об'єктивним вимогам виконання завдання». [3, 231 с.]. Цього напрямку дотримувались А. К. Ковальов і В. А. Мясищев.

Аналіз занять ілюструє, що у навчальній діяльності переважає інформаційно-репродуктивний характер, предметний зміст виступає у вигляді заданих зразків педагогічної діяльності, яка потребує чіткого виконання, що не може забезпечити високий рівень професіоналізму майбутніх вихователів.

Так, В. Н. Ткачев відмічає, що підготовка студентів в професійній діяльності повинна зачіпати усі сторони їх особистості, а не виступати виключно як розвиток окремих якостей; повинна спонукати до розвитку суб'єктивності, творенню нових можливостей для цілісного самовираження і реалізації свого творчого потенціалу, трансформування себе та навколишнього світу. У цьому зв'язку він пропонує наступні способи активізації навчальної діяльності студентів: заміна

окремих прийомів пізнавальної діяльності узагальненими прийомами діяльності, яка дає можливість мислити творчо; самостійно удосконалюватися у даній області знання; проблемного навчання через дослідження; обґрунтована організація самостійної роботи . [5, 140 с.].

На основі аналізу літератури з проблеми дослідження ми визначили наступні психолого-педагогічні умови розвитку художньо-графічних умінь і навичок майбутніх вихователів у процесі професійної підготовки у ЗВО:

1. Створення інноваційного середовища для професійної підготовки студентів дошкільної освіти до художньо-естетичної діяльності в умовах, близьких до майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

2. Створення у навчанні студентів особистісно-значущих ситуацій, навчання через дослідження (включення студентів у науково-дослідницьку діяльність);

3. Наявність суб'єкт-суб'єктних відносин у процесі спільної діяльності викладача і студента;'

4. Розвиток навчально-пізнавальних мотивів, мотивація досягнення успіху, потреба у самоактуалізації, творчого мислення, прагнення до самопізнання та рефлексії.

Задля розвитку художньо-графічних умінь і навичок майбутніх вихователів на заняттях з образотворчого мистецтва було запропоновано виконання композиційних, колористичних, конструктивних завдань; різні техніки і матеріали, а саме: робота з фарбами; аплікація з паперу, тканини, природних матеріалів; воскова крейда; гуаш; пастель, графітний олівець, гелеві ручки.

Робота проходила у декілька етапів. Зміст подано у таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи формування художньо-графічних вмінь майбутніх вихователів

Етапи	Зміст	Матеріал, техніка
Робота за зразком, копіювання.	Закони і правила зображення	Робота з фарбами;
Опрацювання	Опрацювання понятійного	техніка колажу з пофарбованого

засобів виразності живопису і графіки.	апарату: колір, форма, композиція (академічна, декоративна, абстрактна). Закони композиції. Прийоми роботи з різними матеріалами: акварельні фарби, гаш; техніка колажу ; туш, перо. Твори художників: Ван Гога, А.Матисса, Хокусая, М. Приймаченко, Э.Меммлер, Ш. Тривина.	паперу; туш, перо.
Творча робота за власним задумом	Кольорова організація композиції Завдання: 1. Створити декоративну композицію за рахунок чергування елементів за умовами ритму й метру (розмір, колір, тон і ін.) 2. Організація композиційного центру.	Робота у техніці пастелі, акварелі, аплікація
Творчий проект, складання портфоліо	Завдання: 1. Створити симетричну і асиметричну композиції у змішаній техніці з використанням композиційних прийомів .	Воскова крейда, акварель, гуаш, туш. Змішана техніка. Аплікація з паперу, колаж

Представлені студентами роботи свідчать про позитивні порушення в опануванні художними засобами: вільно використовують засоби виразності живопису, графіки; вірно застосовують колористичні і технічні можливості олівця, акварелі, гуаші. Всі навики направлені на виразне втілення художнього образу.

Література:

1. Вербицький А.А. Активне навчання у вищій школі: контекстний підхід – Москва: High School Publ., 1991. – 204 с.
2. Ничкало С.А. Короткий тлумачний словник. – Київ: Либідь, 1999. – 207с.
3. Professional Training of Future Preschool Teachers in the Field of Artistic and Aesthetic Education by Means of Contextual Learning Technologies [Електронний ресурс] // Journal Biheavioral

science. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: [Professional Training of Future Preschool Teachers in the Field of Artistic and Aesthetic Education by Means of Contextual Learning Technologies](#)

4. Ткачев В. Н. Активізація учбової діяльності студентів. Проблеми професійної підготовки майбутнього педагога : сб. матеріалів наук.-практ. конф.: дис. канд. пед. наук / . – Белгород, 2002. – 230 с.

5. «Поняття" художні вміння і навички молоді [Електронний ресурс] // Вісник МГУКИ. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-hudozhestvennye-umeniya-i-navyki-molodezhi>.

УДК 371.14

Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТІВ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Клімішина А. Я.,

кандидат педагогічних наук,
учитель математики
загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 1
с. Іванів, Україна

Анотація: у статті розглянуто особливості використання веб-квестів як інноваційної технології розвитку інтелектуальної культури учнів під час вивчення математики в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО); подано тематику веб-квестів з математики для учнів ЗЗСО; представлено приклад веб-квесту «Границя функції в точці» для учнів 10 класу ЗЗСО.

Ключові слова: проектні технології, веб-квест, інтелектуальна культура учнів ЗЗСО.

В зв'язку з реформуванням та модернізацією освітньої системи (нова редакція законів «Про освіту», «Про повну

загальну середню освіту», концепція «Нова українська школа») перед сучасними вчителями постає завдання пошуку та впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання, спрямованих на формування інтелектуально розвиненої особистості з критичним мисленням, здатної до створення власних продуктів творчості.

Досить популярними на сьогоднішній день є проектні технології, основною цінністю яких є те, що вони орієнтують учнів на створення певного матеріального або інтелектуального продукту, а не на просте вивчення деякої теми [1, с. 293-294], тобто передбачають активне навчання на основі особистісної зацікавленості учнів у його процесі та результаті, при цьому навчальна діяльність спрямована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх використання й одержання нових [2, с. 10].

Зважаючи на бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та враховуючи те, що сучасні учні є досить мобільними і більшу частину свого вільного часу проводять за монітором комп'ютера, планшета, мобільного телефону, вважаємо доцільним впровадження в освітній процес ЗЗСО такого виду проектних технологій як *Веб-квест*.

Зазначена технологія була розроблена в 1995 році професором освітніх технологій університету Сан-Дієго (США) Берні Доджем.

Квест (в перекладі з англ. Quest) – це цілеспрямований пошук. Слово «квест» використовується для позначення таких видів комп'ютерних ігор, які пов'язані з пригодами.

У літературних джерелах [3; 4; 5; 6] є досить багато визначень поняття «веб-квест». М. Кадемія [7, с. 12] знайшла та проаналізувала різні трактування цього терміну. Наведемо деякі з них.

Веб-квест – модель використання Інтернет-ресурсів у викладанні.

Веб-квест – це формат уроку з орієнтацією на розвиток пізнавальної дослідницької діяльності учнів/студентів, на

якому основна частина інформації здобувається через ресурси Інтернет.

Веб-квест є новим засобом використання технологій, що використовується в процесі заняття, орієнтованого на учнів/студентів, які залучені в освітній процес, сприяє заохоченню їх критичного мислення.

Веб-квест – це вид Інтернет-проекту, який дає можливість учням/студентам ефективно використовувати інформацію, що знайдена в Інтернет.

Веб-квест – це дидактична структура, в межах якої викладач формує пошукову діяльність учнів/студентів, задає для них параметри цієї діяльності та визначає її тривалість.

Веб-квест у педагогіці – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Інтернету.

Серед характерних особливостей Веб-квесту, що відрізняють його від інших технологій можна виділити такі: 1) заздалегідь визначаються ресурси, в яких є інформація, що необхідна для розв’язання проблеми; 2) Веб-квест однозначно визначає порядок дій, який повинен виконати учень/студент для одержання необхідного результату; 3) обов’язковою складовою цієї технології є перелік тих знань, умінь і навичок, яких зможуть набути учні/студенти, виконавши зазначений Веб-квест; 4) однозначно визначені критерії оцінки виконаних завдань [7, с. 16].

Структура Веб-квесту має такий вигляд:

- *Вступ* – короткий опис теми Веб-квесту.
- *Завдання* – формулювання проблемної задачі та опис форми подання кінцевого результату.
- *Порядок роботи* – опис послідовності дій, ролей і ресурсів, які необхідні для виконання завдання.
- *Керівництво до дій* – інформація про те, як організувати та представити зібрану інформацію.
- *Оцінка* – описи критеріїв і параметрів оцінки виконання Веб-квесту, які представлені у вигляді бланку

оцінки. Критерії оцінки залежать від типу навчальних завдань, які розв'язуються у Веб-квесті.

➤ *Висновок* – підсумок досвіду, отриманого студентами під час виконання самостійної роботи над Веб-квестом.

➤ *Використані матеріали* – посилання на ресурси, які були використані під час створення Веб-квесту.

➤ *Коментарі для викладача* – методичні рекомендації для викладачів, студентів, які будуть використовувати їх у Веб-квесті [7, с. 13].

Учителю потрібно пам'ятати, що теми Веб-квестів (зокрема, Веб-квестів з математики) мають бути *цікавими, сучасними, проблемними!!!* Лише в такому випадку учні будуть активно та із задоволенням працювати над їх виконанням.

Наведемо тематику Веб-квестів, які можуть пропонуватися учням під час вивчення математики в ЗЗСО: 1) «У пошуках квадратного кореня»; 2) «Похідна в нашому житті»; 3) «Екскурс в історію математики»; 4) «Навіщо вивчати математику?» (роль математики у повсякденному житті людей); 5) «Допоможіть зробити ремонт!» (розрахунок ремонтних робіт приміщення); 6) «Математика у світі професій»; 7) «Непізнані грані математики»; 8) «Золотий переріз» в математиці»; 9) «Математика в художніх творах»; 10) «Магічні квадрати»; 11) «Числа Фібоначчі»; 12) «Симетрія у природі»; 13) «Визначні задачі давнини»; 14) «Знамениті математичні головоломки»; 15) «Квадратне колесо – правда або міф?»; 16) «Математичні фокуси»; 17) «Математичні ребуси»; 18) «Математичні парадокси»; 19) «Нумерологія – магія чисел»; 20) «Чому ми так говоримо?» (історія виникнення деяких математичних термінів); 21) «Як прорахувати виграшну стратегію під час гри?» тощо.

Нами на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського проведено гурток «Методика розвитку інтелектуальної культури учнів закладів загальної середньої освіти», під час роботи якого студенти

четвертого курсу спеціальності «Математика» створювали власні веб-квести з математики, спрямовані на розвиток інтелектуальної культури учнів. Згодом розроблені веб-квести майбутні вчителі математики використовували під час проходження педагогічної практики в ЗЗСО.

Наведемо для прикладу фрагменти, створеного студентами, Веб-квесту «Границя функції в точці» для учнів 10 класу ЗЗСО (рис.1, 2, 3).

Рис. 1. Веб-квест «Границя функції в точці». Головна сторінка.

Рис. 2. Веб-квест «Границя функції в точці». Порядок роботи над веб-квестом.

Рис. 3. Веб-квест «Границя функції в точці». Ролі та завдання учасників веб-квесту.

Таким чином, робота над виконанням завдань Веб-квесту є ефективним шляхом розвитку інтелектуальної культури учнів під час вивчення математики, адже під час такої діяльності в них формуються:

- інтерес до вивчення математики, прагнення до пізнання нового;
- широкий кругозір та ерудиція;
- дослідницькі вміння;
- творчі здібності;
- навички мислення високого рівня (уміння аналізувати, співставляти, узагальнювати, порівнювати, виділяти головне серед великої кількості інформації тощо);
- комунікативні уміння (уміння аргументувати, спростовувати, доводити власну точку зору);
- уміння працювати в команді (взаємодопомога; почуття відповідальності, самостійності; взаємоконтроль);
- прагнення до самовдосконалення та саморозвитку;
- навички роботи з комп'ютерними технологіями.

Література:

1. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. 5-те вид., доп. і перероб. Київ, 2007. 656 с.

2. Лук'янова С. Проектно-дослідницька робота учнів – друге народження. *Математика в сучасній школі*. 2013. № 1. С. 10-17.

3. Dodge B. Some Thoughts About WebQuests. 1995-1997. URL: http://www.webquest.org/sdsu/about_webquests.html

4. Dodge B. WebQuest Taskonomy: A Taxonomy of Tasks. 1999. URL: <http://www.webquest.org/sdsu/taskonomy.html>

5. March T. The Learning Power of WebQuests/ 2003-2004. URL: <http://tommarch.com/writings/ascdwebquests/>

6. March T. Criteria for Assessing Best WebQuests. 2002-2003. URL: <http://tommarch.com/strategies/webquests/assessing-best-webquests/>

7. Кадемія М., Шестопалюк О. Веб-квест у підготовці майбутніх учителів: навч.-метод. посіб. Вінниця: ТОВ Фірма Планер, 2013. 155 с.

UDC 378

Pedagogical sciences

FORMS OF ASSESSMENT OF EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS OF DISTANCE LEARNING IN THE SYSTEM OF PRE-UNIVERSITY EDUCATION

Kovalenko Z. I.,

*Candidate of Pharmaceutical Sciences,
Associate Professor, Head of the department*

Latysheva O. S.,

Senior Lecturer of the department

Brik N. V.,

*Senior Lecturer of the department
of fundamental and language training
of the National Pharmaceutical University
Kharkiv, Ukraine*

The basis of the educational process in distance learning is the controlled independent activity of students in the study of specially designed teaching materials using information and communication

technologies for the interaction of all participants in the educational process. The implementation of distance pre-university education for foreign students, and even more so the assessment of academic achievements is challenging for teachers.

In the distance learning system, control is of particular importance and is carried out throughout the time when the student is in distance learning. Its function is to ensure the integrity of the structure of knowledge, to contribute to the formation of motivation for learning, to track the individual achievements of each student. In this regard, it is necessary to use such methods and forms of verification measures that, on the one hand, would compensate for the lack of personal contact with the teacher, and on the other, would present the control procedure with a modern technological process in which students took part with pleasure.

According to this approach, the training module is an independent form of training that has technological and methodological support in accordance with the objectives of the training. To study the module, a sequence of educational and methodological activities is developed (consultations with a teacher, a schedule of webinars, online seminars, testing, the volume and structure of students' independent work). Each module is accompanied by control and self-control procedures. The technical basis for the implementation of the courses was chosen by the modern distance learning platform Moodle, which has high didactic potential.

To create a control system, it is necessary to determine the criteria for the formation of key and professionally significant competencies, develop test tasks, choose effective and technological forms of control, determine the sequence and frequency of control procedures.

By types of pedagogical control, it is traditional to subdivide into starting, current, thematic, and final. But in the pre-university training of foreign citizens, the starting form of control is not used, since students do not know the language and do not have the basis of knowledge in academic subjects.

Systematic monitoring at each level of training allows you to determine the level of knowledge gained, the structure of

knowledge, the level of formation of motivation to learn, and to carry out corrective work on time.

Thematic control gives the teacher and the student the opportunity to assess the depth of assimilation of the material, outline the individual pace of learning, and timely adjust the learning process. It determines the willingness to move to the next level of training, reveals the results of a certain stage, allowing you to see the level of student knowledge.

The final control determines the degree of development of the content of academic disciplines in accordance with the goals.

If we consider the structure of any distance course, then we can distinguish two independent components of assessment:

- current grades are awarded to students for their work throughout the semester. The methods of the current assessment include examinations, tests;

- exam (final module control), which is a set of tasks that allows you to assess the knowledge gained over the semester. Allocate the basic principles of monitoring student performance, which must be observed during distance learning [4];

- the principle of objectivity (cognitive activity in distance learning should be evaluated with minimal impact of the subjective factor);

- the principle of democracy (in distance learning equal conditions should be created for all students who pass control);

- the principle of mass character and short duration (control with the help of remote technologies should be organized in such a way that for as little time as possible to carry out a knowledge test with a large number of students).

In the system of remote pre-university training, the student, after completing the test, sends the work for verification, receives an assessment of the correctness (incorrectness) of each task and has the opportunity to see the correct answer. The tests use various types of tasks with automated and manual verification: a single or multiple choice of an answer from the list, entering a short answer, establishing a sequence or correspondence, choosing a point in the

figure, an answer in free form. The effectiveness of knowledge control by the testing method is largely determined by the quality of test tasks [1, 3].

When developing tests, it is necessary to abide by the following principles [2]:

- conformity of the test to the test objectives;
- the importance of knowledge in the general system of verified knowledge;
- the relationship of the content and form of the test;
- comprehensiveness and balance of the content of the test;
- increasing difficulty;
- consistency and variability of the content of the test.

At the beginning of any test, brief instructions are given on how to complete the task (“Choose the correct answer”, “Choose the most correct answer”, “Type the answer in the free field”, etc.). If the tasks are presented in one form, the instruction is written once for the entire test. If the test includes various tasks, then a new instruction is written before each task. The text of the task, as a rule, is written in capital letters or in bold, in order to visually immediately separate the task itself from the answer options. One of the important requirements for testing is the presence of pre-developed scoring rules. In the general case of applying the tests for the correct answer in each task, one point is given, for the wrong answer – zero.

In distance learning pre-university education, self-control is very important. Students are given the opportunity to repeatedly perform tests and self-control the results immediately after they are completed, including viewing incorrectly completed tasks and correct answers to them, which undoubtedly activates educational and cognitive activities. To increase the motivation of cognitive activity, the use of various rating procedures is effective, which has a stimulating effect on improving the effectiveness of students, the formation and maintenance of motivation, the development of a sense of responsibility for the result [5].

Thus, pedagogical means and methods of quality control of educational activities in the system of distance pre-university education

are aimed at providing feedback, establishing the level of knowledge acquisition at all stages of training, determining the effectiveness of the educational process and adjusting the educational process by the teacher based on the information received.

Literature:

1. Avanesov, V. S. From assignments in test form to test assignments / V. S. Avanesov // School technologies. – 2011. – No. 2. – P. 167-170.
2. Gavrilova, L. A. Distance education. E-courses: Teaching aid for teachers. – Yekaterinburg: USMU, – 2006. – 74 p.
3. Efremova, N. F. Test control in education: manual / N. F. Efremova. – M. : Logos, 2007. – 368 p.
4. Razakov, Sh. I., Narziev, U. Z., Rakhimov, R. B. Knowledge control in the distance learning system / Young scientist. – 2014. – No. 7. – P. 70-73
5. Romanenkova, D. F. Pedagogical support of distance learning / D. F. Romanenkova // Innovative information technologies : international scientific-practical conf. proceedings / edited by S. U. Uvaisova. – M. : MIEM, 2012. – P. 142-144.

UDC 005.591.6+378.147=111

Педагогічні науки

INNOVATION AND CREATIVITY AS LEADING
STRATAGIES IN TEACHING ENGLISH

Maksymova I.O.,

senior teacher

Simon Kuznets Kharkiv National

University of Economics

Kharkiv, Ukraine

Abstract: *This work deals with the importance of creativity in education and the ways in which creative teaching benefits students. It concerns key points for better understanding classroom creativity by identifying common barriers that counteract or hinder teacher creativity. For increasing the level of creative teaching in*

today's classrooms, general recommendations, and specific strategies are highlighted in the research.

Keywords: *creativity, interactive method, storyboard teaching, brainstorming.*

Innovation and creativity are the essence of teaching and learning English. Innovation and creativity bring about interest and motivation to English learners as well as English teachers. Nowadays more innovative and creative ways of disseminating, sharing and facilitating knowledge development in students are used at the lessons. Students want to get some practical, relevant language skills, that are useful for their professional life.

Innovation and creativity are fundamental to all academic disciplines and educational activities. The creative process is a critical component of making sense of learning experiences [3].

Innovation can be broadly thought of as new ideas, new ways of looking at things, new methods or products that have value. Innovation contains the idea of output, of actually producing or doing something differently, making something happen or implementing something new. Innovation almost always involves hard work. Persistence and perseverance are necessary as many good ideas never get followed through and developed.

Innovative and interactive ideas and creative activities are very important as they can help teachers to reinvent their teaching methods. They make classes more interesting for learners. These innovative ideas encourage educators to use different types of warm-up activities like brainstorming, storyboard teaching, audio and video tools, role play and various structures, work together as a team, as well as creative teaching. By using them in classes teachers bring aspects of creativity into the classes, encourage various ideas, give students the freedom to explore and they are sure to excite young minds and capture their interest [2].

Nowadays there is a need to be aware of innovative and powerful strategies for the improvement of learning a foreign language in an academic setting. In order to be fully prepared and confident in the classroom, teachers should look for what is suitable in their particular

educational context. Educators should consider potential and creative teaching options to overcome students' learning challenges such as their lack of interest and attention in the subject [1]. Teachers take on a role of authority in the eyes of the students, which greatly influences the learning process. It is important for teachers to give students a sense of what to expect in the course while making the class fun, entertaining, and beneficial for the learners [5]. There are helpful strategies, which teachers may rely on to use in the classroom where they will be teaching. In order to solve problems and have innovative activities to reach out to students, instructor has to be creative. Creativity is the process of turning imaginative ideas into reality. Creativity involves two processes: thinking, then producing. And innovation is the production or implementation of an idea. If teachers have ideas, but do not act on them, they are imaginative but not creative. It is noteworthy that any idea should be used in an educational context to see if it works or if it does not work [1].

Creativity is an active process necessarily involved in innovation. It is a learning habit that requires skills as well as specific understanding of the contexts in which creativity is being applied. The creative process is at the heart of innovation and often the words are used interchangeably. Creative thinking is defined as the thinking that enables students to apply their imagination to generating ideas, questions and hypotheses, experimenting with alternatives and to evaluating their own and their peers' ideas, final products and processes [4].

Creativity is a cluster of skills that are needed to produce ideas that are both original and valuable. Creative teaching has been defined as 'teachers using imaginative approaches to make learning more interesting, exciting and effective'. Creative teaching requires both the 'right' set of skills and dispositions. One way to teach more creatively is to look at teaching as a problem-solving activity and to adopt a growth mindset. Teachers can learn to develop students' creativity. The good news is that the so-called everyday type of creativity can indeed be developed on the condition that one is motivated, has the right attitude and uses some strategies. A

strategy is the ability to take sensible risks. Trying to come up with something new means taking a risk because you are under the factors pushing you out of the comfort zone into the learning zone. There is an element of risk in any type of teaching.

Creative teaching is one of the leading strategies in teaching as it maintains to identify students' creative abilities and encourage them to make creative ideas and contributions. So, teachers should include and use different playful games or forms of visual exercises that will excite young minds and capture their interest. It's necessary to think of ways to develop learners' creative ideas, encourage different ideas, and give them freedom to explore [2].

Brainstorming, a useful tool to develop creative solutions to a problem, is a lateral thinking process by which students are asked to develop ideas or thoughts that may seem crazy or shocking at first. Brainstorming sessions are a great way to get the creative juices flowing. When you have multiple brains focusing on one single idea, you are sure to get numerous ideas and will also involve everyone in the classroom. Brainstorming can help define an issue, diagnose a problem, or possible solutions and resistance to proposed solutions. You can go for simple brainstorming or joined brainstorming.

Educators should always implement and incorporate audio-visual materials to supplement textbooks during the lesson and session in order to enhance learning resources by showing real life scenarios, explaining concepts, observing social groups, and acting as triggers for discussion. These can be models, filmstrips, movies, pictures or other mind mapping and brain mapping tools. Such tools help their imagination thrive and develop and these methods will not only develop their ability to listen but will also help them understand the concepts better. Real-world learning and using authentic materials in the classroom is another very useful strategy, as relating and demonstrating through real-life situations will make materials easy to understand and easy to learn. It will spark their interest and get children excited and involved. They will make teaching moments fresh, and enrich classroom learning. Working

together as a team is another useful tool which increases collaboration and allows brainstorming. As a result, more ideas are developed and productivity improves. Two or more people are always better than one for solving problems, finishing off difficult tasks and increasing creativity [6].

The benefits of teamwork include increased efficiency, the ability to focus different minds on the same problem and mutual support. It maintains collaborations and introduces innovative teaching methods. As Rudyard Kipling said, "If history were taught in the form of stories, it would never be forgotten." Storyboarding is a great way to teach any subject which requires step-by-step memorization or visualization of highly conceptual ideas. Teachers can also encourage use of storyboards of communication and let the students tell a story in pictures. Storyboarding can be compared to spreading students' thoughts out on a wall as they work on a project or solve a problem. Storyboards can help with planning ideas, communications and organization. This method allows students to see the interconnections, how one idea relates to another, and how pieces come together. Once the ideas flow, students become immersed in the problem and tag-team off other ideas [7].

Teachers must welcome new ideas, as an open-minded attitude can help in innovating new teaching methods. Teachers should try out new ideas in the classroom. Referring to books on creativity is another brilliant idea in teaching. In order to be a good teacher, to be a creative teacher, we need to do some research on creative ideas and techniques, for this there are a lot of books on creativity. The real task and demand of today's education is not to entertain students but engage them. Our charge is to provide meaningful and powerful engagement which leads to success. Educators shouldn't be afraid of experimenting and reflecting on their teaching. Teachers must make creativity a part of the daily routine and look at everything we do with critical way, practice creativity, be involved in brain-training activities [4].

Creativity is an exciting research area in education. Creative teaching has been linked to effective teaching that enhances

learning. When teachers model creative thinking, it promotes creative thinking among learners. Creative teaching is defined as educational exchanges facilitated by the teacher that are "unique, customized and meaningful", and that are exciting, engaging and innovative. Creative teaching is complex, involving a broad range of skills, experience, and perspectives.

Creative teaching can be defined as a process of knowledge construction that is unique and meaningful in the context of learning. This process refers to the role of the teacher as the person responsible for guiding students in constructing knowledge [6].

The act of teaching is a useful way that promotes student growth related to the development of original thought and action. Creative teaching focuses both on the methods a teacher uses to deliver learning and the overall effect those methods have on students and the outcomes produced. In the process of creative teaching, the teacher inspires learners' interests in learning material, and then leads students to find the problem by themselves creatively, or presents specific problems and asks learners to apply all sorts of available resources to find the best satisfying solution creatively [5].

Creative classrooms don't just look different, they feel different. They provide an environment where students are more likely to express their ideas, think outside the box, challenge problems with innovative ideas and solutions and, most importantly, learn faster and more effectively.

The biggest challenge for any teacher is capturing each student's attention, and conveying ideas effectively enough to create a lasting impression. To tackle this challenge effectively, a teacher should implement innovative ideas that make the classroom experience much more preferable for the students [2].

So, language teaching and learning process must be creative. There are many reasons why creative teaching is a very good idea.

First and foremost, new ideas are appreciated by the students. Creativity is needed to provide the students with ideas that are challenging, that get them to experience the language in meaningful contexts while at the same time stretch them beyond content.

Creative teaching is also needed to come to terms with the individual differences that are the norm in each group. Creative teaching is necessary to reach out to all the students in one group.

Furthermore, more imaginative approaches are necessary to surprise the students. Bruner called the essence of teaching being able to provide the students with effective pedagogical surprises. Surprise, not shock, mind you! When a student is surprised, he or she is bound to pay attention. Now, getting the students to pay more attention to what's going on around them is very important [4].

As a result, the innovative pedagogical processes aimed at the development of students' creative abilities will allow the achievement of the desired didactic goals.

References:

1. F. Barron, "Creative person and creative process", Ibid. Vol.10, N 3, pp. 165-169, 1976.
2. T. Eadie, and M. Lymbery, "Promoting Creative Practice through Social Work Education", Social Work Education, vol. 26, no. 7, pp. 670-683, 2007.
3. G. P. Guilford, Creative Talents: Their nature, uses and development, Buffalo, N.Y. Bearly Limited, 1986.
4. A. I. Ostroumov, O. F. Ostroumova, "Creativity and creative learning as components of the modernization of education", Historical, philosophical, political and legal sciences, cultural studies and art criticism. Issues of theory and practice, Tambov: Gramota, № 2 (28), Part 1, pp. 149-153, 2013.
5. R. J. Sternberg, "A Three-Facet Model of Creativity", The Nature of Creativity, Sternberg RJ (Ed.), Cambridge: Cambridge Univ. Press, pp.125-147, 1988.
6. C. W. Taylor, "Various Approaches to and Definitions of Creativity", The Nature of Creativity, Sternberg RJ. (Ed.), Cambridge: Cambridge Univ. Press, pp. 99-124, 1988.
7. E. P. Torrance, "Teaching creative and gifted learners", Handbook of research on teaching, Ed. by M. C. Wittrock, 3 rd ed, N.Y.: Macmillan, pp. 630-647, 1986.

СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ВПЛИВ ВІРТУАЛЬНИХ
СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ЮНЬ
SOCIAL NETWORKS' SOCIO-PEDAGOGICAL INFLUENCE
ON ADOLESCENCE

Нанулі Потьомкіна,

*аспірантка, Харківська державна академія культури
м. Харків, Україна*

Nanuli Potomkina,

*PhD student, Kharkiv State Academy of Culture
Kharkiv, Ukraine*

ORCID iD 0000-0002-4269-3824

potemkina.nanuli@gmail.com

Анотація. В епоху перетворення суспільства в глобальне віртуальне інформаційне співтовариство основними важелями впливу на юнаків та дівчат, що прокладають свій життєвий шлях і стоять перед вибором майбутньої професії, виступають не традиційні інститути соціального виховання (батьки, заклад освіти, авторитетні дорослі серед найближчого кола знайомих та ін.), а новий беззаперечний фаворит процесу соціального розвитку юнацтва – віртуальні соціальні мережі. Відтак, особливо актуальним стає пошук напрямів використання останніх, з метою розвитку соціальної суб'єктності, збереження національних і формування загальнолюдських цінностей у юні.

Ключові слова: юнь, віртуальні соціальні мережі, кіберпростір, соціально-виховний вплив соціальних мереж.

Key words: adolescence, social networks, cyberspace, social networks' socio-pedagogical influence.

Складний і динамічний процес особистісного саморозвитку, професійного самовизначення та становлення соціального суб'єкта – є характерними для юнацького віку, який випадає на 15-18 років, сьогодні обтяжуються ще й тим, що перехідний від індустріального до інформаційного суспільства період вимагає від української юні нових соціальних якостей, спрямованих на

взаємодію не тільки в реальному, а й у віртуальному просторі, доступ до якого надає Всесвітнє павутиння. Проте, незважаючи на всі переваги Інтернету (оперативність пошуку, мобільність, доступність, інтерактивність та ін.) та віртуальних соціальних мереж зокрема (спілкування без часових та просторових обмежень, можливість об'єднання в різноманітні віртуальні товариства, зменшення аскетизму серед молоді та ін.), слід зауважити, що все більше науковці доводять превалювання негативних наслідків стихійного використання віртуальних соціальних мереж юнню. Як приклад, все більшого поширення набувають наукові тези стосовно кіберзлочинності, що має прояв шахрайства, порушення прав безпеки та конфіденційності в мережевому просторі та ін.; кібербулінгу й різноманітних видів його вираження (тролінг, хепіслепінг, онлайн-грумінг, флемінг та ін.); Інтернет-залежності (основні характеристики, види та їх особливості, а також можливості здійснення профілактичних заходів), як наслідку стихійного дезадаптивного використання Інтернету, включаючи віртуальні соціальні мережі. Поза сумнівом, використання соціальних мереж має бути гармонізоване соціально-виховними засобами, зважаючи на соціокультурні особливості нашої держави. Це сприятиме становленню унікальної соціальної суб'єктності юного громадянина України, європейця, землянина.

Основним проблемам соціального виховання присвячені праці Н. Заверико, М. Галагузової, А. Мудрика, В. Нікітіна, Л. Нікітіної, А. Рижанової, С. Харченко та ін. Трансформації даного процесу та характерні особливості юнацького віку в умовах інформаційного суспільства широко висвітлені в наукових публікаціях Г. Меха (G. Mesch), Р. Айсіної, І. Білик, О. Єлхової, С. Кузікової, В. Лютого, Н. Максимовської, А. Рижанової та ін. До того ж досліджується безпосередній вплив віртуальних соціальних мереж (Д. Кус (D. Kuss), К. Янг (K. Young), М. Махній та ін.) й окремі аспекти видозміни соціальної комунікації в них (Ю. Данько, Л. Дідик, Н. Малєєва та ін.). Одначе, більшість дослідників розглядають лише окремі теоретичні сторони окресленого питання, оминаючи наукового

припущення щодо перспективи використання віртуальних соціальних мереж як інструменту соціального виховання юні, оскільки раніше їх не було.

Для юнацького віку характерні: пошук і створення власного індивідуального стилю життя; прагнення до спілкування з широким колом різноманітних людей; соціальна активність та прагнення до перебудови соціальної дійсності; переосмислення, а іноді навіть кардинальна зміна життєвих цінностей та пріоритетів тощо. У віці 15-18 років ці шукання проходять під час ініціації вступу до: шкільних груп, закритих співтовариств однодумців, субкультурних угруповань, елітарних клубів університетів та ін., які зараз перемістили свою агору в кіберпростір до популярних віртуальних соціальних мереж, які мають ще більше можливостей для впливу на молодь. Щоправда, на перший погляд привабливі нові перспективи (спілкування з майже нескінченною кількістю користувачів, які поділяють твої погляди; широке розмаїття життєвих сценаріїв сторонніх людей; нагода зазирнути в приватне життя знайомих і медіазірок; та ін.), у кінцевому результаті можуть мати зворотній ефект, як наслідок, формуючи сіру віртуальну масу, яка втрачає власну індивідуальність, соціальну суб'єктність та навички взаємодії в реальному світі.

Селфі-бум, гонитва за лайками та безліччю підписників, слідування модним тенденціям (кольорові пахви, гель-лак у хлопців, короткі зачіски, вільні стосунки, лайливі висловлювання та ін.), участь у челенджах (#облиисяводою, #подушкачелендж, #хепіслепінг, #атобіслабо та ін.), відео-блоги про своє життя, прагнення наблизитися до медіаперсон і стати співучасником їхнього життя (підписки, коментарі, особисті запитання та ін.) – усе це та багато іншого є реаліями віртуальної соціально-мережевої активності в Інстаграм («Instagram»), Фейсбук («Facebook»), ТікТок («TikTok»), Лінкедін («LinkedIn»), Майспейс («MySpace»), Твіттер («Twitter») та ін.

Яскравим прикладом «розпаленої» соціальної активності юні є масове залучення молоді до різноманітних челенджів (з англійської «кинути виклик»), що мають вигляд загально-

доступних народних акцій-конкурсів, зокрема у віртуальних соціальних мережах Інстаграм та Фейсбук, які мають за мету поширення фото учасників соціальної мережі з хештегами (#), підписаними відповідними закликами до участі, до яких, зазвичай, залучені зірки шоубізнесу. Відслідкувати, хто починає подібні челенджі, як правило, дуже важко, але бажання взяти участь у подібних конкурсах в юнаків та дівчат межує з нав'язливою ідеєю.

У боротьбі з пандемією коронавірусу (COVID-19) дуже багато викладачів, громадських діячів, журналістів, теле- і радіоведучих та зірок шоубізнесу перемістили свою активність у мережевий простір. Останні, зокрема, намагаються поділитися приватним життям і порадами щодо домашнього перебування, а фото в масках із хештегами #залишайся вдома заповнили стрічки у віртуальних мережах. Подібна активність і зворотний зв'язок, який налагодився між «зірками» та їхніми фанатами серед юні дає змогу наочно побачити на скільки дієвим і продуктивним може бути віртуальне співтовариство на шляху соціального розвитку покоління, що підостає. Саме соціальне виховання, яке керується принципами гуманізму й орієнтоване на соціальний розвиток юнаків та дівчат, з урахуванням соціокультурних умов українського суспільства й запитів, які формуються під впливом європейського співтовариства може зорієнтувати безконтрольне маніпулятивне перебування в Мережі на суспільно-корисну діяльність, спрямовану на розвиток соціальної суб'єктності кожного окремого індивіда й суспільства в цілому.

Гармонізація соціально-виховного впливу віртуальних соціальних мереж на молоде покоління, враховуючи світові модні тенденції та психовікові особливості юні, за активної участі віртуальної громади (громадські діячі, популярні відеоблогери, лідери об'єднань, зірки шоубізнесу та ін.) вважається нам сучасним і продуктивним інструментом розвитку соціальної суб'єктності юні в еру інформаційного буму та технологічного прогресу.

ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-
ФІЛОЛОГІВ

Рубінська Б.І.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романо-
германських мов і перекладу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ, Україна*

За останній час в системі вищої освіти України відбуваються значні зміни. Це відбувається під впливом як міжнародних факторів так і внутрішніх. Розглянемо деякі з факторів системи, які впливають на неї на вході.

Перш за все, це тенденції світового масштабу – такі, як глобалізаційні й інформаційні, неперервності освіти, що супроводжується переглядом освітніх стратегічних пріоритетів і ціннісних уявлень, методологічних і методичних засад, уточненням їхніх функцій; європейського масштабу – такі, як Болонські, котрі вплинули на систему.

- По-друге, це державна політика й система освіти України, яка підпорядкована новим документам і Законам, а саме: Концепції наукової, науково-технічної й інноваційної політики в системі вищої освіти; законам України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції розвитку освіти до 2025 року.

- По-третє, замовлення суспільства на зміни в системі освіти та потреба суспільства у висококваліфікованих спеціалістах, які не лише набули систему знань, але й мають активну громадянську позицію, уміють самостійно вирішувати різноманітні проблеми на основі сформованих компетентностей. Європейський парламент і Рада ЄС 17 січня 2018 року

схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя.

Для студентів – філологів – особливо важливою компетентністю є компетентність у мовах. «Компетентність у мовах – це здатність ефективно використовувати різні мови для спілкування». Під цим розуміють здатність висловлювати й інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово. Вона також включає вміння слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних і культурних контекстах. У рекомендаціях також визначено основні знання, уміння, навички та ставлення, пов'язані з мовною компетентністю, а саме: використання словникового запасу, знання функціональної граматики різних мов й усвідомлення основних видів словесної взаємодії та реєстрів мов. Сюди ж віднесено й знання суспільних звичаїв, культурних аспектів й діалектів мов. Не менш важливими є вміння розуміти розмовні повідомлення, ініціювати, підтримувати й завершувати бесіди, читати, розуміти та складати тексти з різним рівнем володіння різними мовами відповідно до особистих потреб. Особливої ваги набувають уміння вивчати мови в системі формальної, неформальної й інформальної освіти протягом усього життя. У документі пояснюється, що позитивне ставлення до мовної компетентності – це цінування культурної різноманітності, інтерес до різних мов і міжкультурного спілкування. Це передбачає повагу до індивідуальних мовних особливостей кожної людини, зокрема до рідної мови осіб, які належать до меншин та/або є мігрантами.

- По-четверте, ринкові відносини та бізнесові структури впливають на систему освіти на комерційній основі.

- По-п'яте, змінилася система контролю за діяльністю закладів вищої освіти, яким надано більше самостійності й незалежності у вирішенні багатьох питань.

- По-шосте, змінилася й науково-дослідна база, яка має реальний вплив на процеси фахової підготовки майбутніх спеціалістів.

Перспективою у реформуванні вищої освіти студентів-філологів ми вважаємо такий елемент системи як зміст навчання. Формування методологічної компетентності студентів філологічних спеціальностей на засадах вивчення діяльності спілкування студента-філолога та викладача й необхідності внесення змін у дидактичну модель за рахунок нових компонентів змісту навчання, спрямованих на підвищення якості філологічної освіти стикаються з деякими проблемами. Аналіз існуючої в теорії та практиці вищої школи ситуації дає змогу виявити суперечності на чотирьох рівнях:

1) *на рівні концептуалізації проблеми*: співвіднесення емпатійних, рефлексійних і прогностичних компонентів педагогічного мислення, можливості керованого розвитку, зв'язок емпатійних настанов учителя із властивими кожній людині прагненням увійти, зрозуміти душевний стан партнера по спілкуванню під час сумісної навчальної діяльності: між наявним ступенем теоретичного обґрунтування сутнісного розуміння змісту та структури когнітивної діяльності майбутніх учителів у процесі освітньої діяльності та рівнем упровадження у практику роботи вищої школи новітніх форм, методів, прийомів, засобів, дидактичних схем, спрямованих на її реалізацію;

2) *на рівні організації та здійснення сумісної освітньої діяльності студентів і викладачів*: між необхідністю гнучкого управління організацією та здійсненням студентами всіх видів освітньої діяльності (академічної /аудиторної та позааудиторної/, самостійної /аудиторної та позааудиторної/, самоосвітньої), та недостатньою теоретико-методологічною розробленістю цієї проблеми;

3) *на рівні професійно-фахової самореалізації студентів філологічних спеціальностей*: між зростаючими соціально зумовленими вимогами до професійного рівня сучасного фахівця та невизначеністю конкретизованого змістового та функціонального розуміння загальних і спеціальних (фахово-предметних) компетентностей, сформованість яких є показником високого професіоналізму фахівця цієї галузі;

4) *на рівні визначення вектора-парадигми дослідження:* між потребою переорієнтації загальної освітньої парадигми навчання у вищій школі зі знанневоорієнтованої на компетентнісну та нерозробленістю відповідного дидактичного забезпечення цього процесу;

Необхідність подолання існуючих суперечностей, недостатній стан розробки досліджуваної проблеми та відсутність концептуальних положень щодо її теоретико-методологічного обґрунтування, наявна об'єктивна потреба створення цілісної дидактичної системи для студентів філологічних спеціальностей у процесі освітньої діяльності, розробки психолого-педагогічних механізмів і логіки реалізації досліджуваного процесу спілкування, а також необхідність в обґрунтуванні дидактичної моделі такої системи та технології її імплементації в освітній процес вищої школи зумовили вибір теми дослідження: «Дидактичні засади формування методологічної компетентності студентів філологічних спеціальностей».

Обґрунтувавши теоретико-методологічні засади формування методологічної компетентності студентів філологічних спеціальностей та визначивши потенціал реалізації компетентнісного підходу щодо формування методологічної компетентності студентів філологічних спеціальностей, маємо на меті збагатити їх та визначити сутність, зміст і структуру освітньої діяльності студентів філологічних спеціальностей за урахування завдань формування активної позиції студентів філологічних спеціальностей у науково-дослідній сфері у процесі сумісної освітньої діяльності та узагальнити наукові підходи до визначення понять «методологічна компетентність», «методологічні знання, навички і уміння», «методологічні здібності та інтуїція». Розвиток методологічних здібностей тісно пов'язаний з інтуїцією, роль якої у формуванні методологічної компетентності неможна недооцінювати. Сукупність дидактичних умов формування методологічної компетентності як фундаційної основи конструювання відповідної моделі, а також розуміння дидактичного феномена наукової діяльності студента у процесі освітньої

діяльності як особливого виду спілкування вимагає теоретичного обґрунтування необхідності уточнення сутності поняття «професійна діяльність студентів філологічних спеціальностей» і конкретизації його психолого-педагогічного змісту. Оскільки це поняття вживається і трактується в різних науках, ми вважаємо, що його уточнення має бути здійснено на міждисциплінарному рівні з застосуванням синергетичного, діяльнісного та системного підходів.

УДК: 37.015.3: 633 (438)

Педагогічні науки

Б. Барановський, М. Барановський

ШКІЛЬНА ГІГІЄНА У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ
БОЛЕСЛАВА АДАМА БАРАНОВСЬКОГО (1844–1916)
ТА МЕЧИСЛАВА ТИТУСА БАРАНОВСЬКОГО (1851–1898)

Сливка Л.В.,

канд. пед. наук, доцент

кафедри педагогіки початкової освіти,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

Анотація: У статті охарактеризовано творчу спадщину польських освітніх діячів кінця XIX – початку XX ст. Болеслава Адама Барановського і Мечислава Титуса Барановського у контексті проблем шкільної гігієни. Репрезентовано назви та анотативний зміст їхніх розвідок.

Ключові слова: Польща, шкільна гігієна, учні, здоров'язбережувальна діяльність.

Під впливом ідей загального національного піднесення другої половини XIX – початку XX ст. та анонсованої європейськими науковцями необхідності гігієнізації освітнього середовища навчальних закладів, активізувався педагогічний вектор здоров'язбережувальної діяльності лікарів, вчителів та громадських діячів на польських землях. «Освітньо-гігієнічні» ініціативи мали місце у Галицькій автономії.

Зокрема, ці питання знайшли відображення у творчій спадщині викладача державної учительської чоловічої семінарії Станіслава, одного із співзасновників Товариства народної освіти (*Towarzystwo Oświaty Ludowej*) у Львові [1, s. 92; 2, s. 87–96] Болеслава Адама Барановського (*Bolesław Adam Baranowski*; 1844–1916). Об'єктивна оцінка та наполегливе прагнення привернути увагу держави та громадськості до проблеми неадекватних гігієнічних умов у галицьких школах, незадовільного стану здоров'я учнів і потреби перманентної медичної опіки у навчальних закладах знайшли увиразнення в чисельних статтях науковця, уміщених, приміром, в редактованому ним впродовж 1882–1884 років часописі «Школа» (*«Szkoła»*) – друкованому органі Польського педагогічного товариства у Львові (*Polskie Towarzystwo Pedagogiczne we Lwowie*). Глибоко обізнаний у вадах тогочасних шкіл, в яких, крім іншого, бракувало лавок для сидіння, вішалок для учнівського одягу, ін., у своїй розвідці «Народне шкільництво у Галичині в її кількісному розвитку від 1868 р. до 1909 р. у гігієнічному аспекті» [3] (1911) освітянин підкреслював шкідливий вплив антисанітарії шкільних приміщень на здоров'я учнів і апелював до шкільних влад про покращення існуючих реалій навчання [3, s. 4].

Палким прихильником і послідовником ідей Б. Барановського став його молодший брат – популяризатор природи, педагог, директор львівської жіночої учительської семінарії Мечислав Титус Барановський (*Mieczysław Tytus Baranowski*; 1851–1898). Власні здоров'язбережувальні погляди, зумовлені прагненням покращити спричинений недостатніми знаннями та ігноруванням санітарно-гігієнічних правил незадовільний стан шкільної гігієни [4, s. 85], вчений яскраво репрезентував на сторінках «Школи», редактором якої був в 1888–1895 рр., та місячника «Сім'я і школа» (*«Rodzina i Szkoła»*), яких теж редагував разом із педагогом та істориком виховання Францішком Майхровічем (*Franciszek Majchrowicz*; 1858–1928). Анонсуючи у своїх розвідках думки про те, що

лише здорова людина може піклуватися про власне процвітання і щасливе майбутнє своїх нащадків та оточуючих, що отримані учнем знання втрачають статус «цінності» за умови, коли сам процес навчання не сприяє збереженню здоров'я, або шкодить йому, М. Барановський просував ідею потреби ґрунтовної постановки питання щодо здоров'язбережувальної функції школи [5, s. 95]. Серед праць вченого, в яких доцільно представлено негативний вплив на фізичний, психічний та розумовий розвиток вихованців антигігієнічного навчально-предметного середовища школи (невідповідність розміру і конструкцій шкільних парт санітарним нормам, сприятлива розповсюдженню інфекційних захворювань велика кількість учнів у класі, ін.), виділимо «Нарис гігієни та дієтології тіла та духу у застосуванні до шкільної молоді і до дитячого віку» (1881) [5], «Нарис шкільної гігієни» (1891) [6], «Шкільна гігієна» [7] (1884), «Які наслідки з точки зору впливу на здоров'я дітей має переповненість класів у школі» (1885) [8] і «Про шкільні лавки та їхній вплив на здоров'я молоді» [9] (1888). Закономірним результатом активної здоров'язбережувальної діяльності М. Барановського на посаді шкільного інспектора у Львові (1887–1895) стало створення з його ініціативи шести нових шкіл, які були спроектовані згідно тогочасних гігієнічних вимог [10, s. 106].

Література:

1. Meissner A. Bolesław Adam Baranowski – przedstawiciel galicyjskiej pedagogiki urzędniczej. *Majorek Cz., Potoczny J. (red.). Biografie pedagogiczne, seria: Galicja i jej dziedzictwo. t. 9.* Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1997. S. 81–92.

2. Terlecki R. Oświata dorosłych i popularyzacja nauki w Galicji w okresie autonomii: monografia / red. Józef Miąso. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. 1990. 262 s.

3. Baranowski B. Szkolnictwo ludowe w Galicji w swym rozwoju liczebnym od roku 1868 do roku 1909 z uwzględnieniem

stosunków higienicznych. Lwów: Wyd. Nakładem Wydawnictwa «Rodziny i Szkoły»; Drukarnia Udziałowa we Lwowie. 1911. 50 s.

4. Dolata E. Galicyjscy popularyzatorzy zdrowia i higieny przełomu XIX i XX wieku. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. 2016. T. XXXV. No 4. S. 79–95.

5. Baranowski M. Zarys higieny i dietetyki ciała i ducha w zastosowaniu do młodzieży szkolnej i do wieku dziecięcego. Stanisławów: Wyd. Nakładem dra J. Dankiewicza. 1881.

6. Baranowski M. Zarys higieny szkolnej. Lwów, 1891.

7. Baranowski M. Higiena szkolna. *Szkoła*. 1894. nr 24. S. 271.

8. Baranowski M. Jakie następstwa pod względem wpływu na zdrowie dzieci spowodza przepełnienie klas w szkole. *Szkoła*. 1885. nr 28. s. 231.

9. Baranowski M. O ławkach szkolnych i ich wpływie na zdrowie młodzieży. *Szkoła*. 1888. nr 22. S. 186–187.

10. Potoczny J. Pedagogiczne wyznania Mieczysława Tytusa Baranowskiego. *Biografie pedagogiczne (seria: Galicja i jej dziedzictwo) / pod. red. Cz. Majorek i J. Potoczny. t. 9. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1997. S. 103–110.*

УДК 378.011.3-051:373.3]:159.923.2

Педагогічні науки

АКМЕОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Федій О.А.,

доктор педагогічних наук, професор

Мірошніченко Т.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

м. Полтава, Україна

У статті висвітлюється проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів на засадах акмеологічного підходу. Акцентовано увагу на усвідомленні майбутнім педагогом

цільового компоненту професійної діяльності як важливої складової його професійного розвитку та результативності в умовах освітнього процесу Нової української школи. Визначено акмеологічні характеристики професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи (гуманізація освітнього процесу, суб'єктність, діалогізація міжособистісних відносин, інноваційність, творчість, актуалізація емоційно-почуттєвої та морально-духовної сфер особистості).

Ключові слова: акмеологія, майбутній вчитель початкових класів, творча самореалізація, професіоналізм.

У сучасних умовах динамічних змін науково-технічного, інформаційно-комунікаційного прогресу зростає роль педагогічної освіти як важливого чинника формування високорозвиненої, духовно-моральної особистості, здатної до генерування принципово нових ідей та пошуку оптимальних шляхів їх реалізації, творчої самореалізації та свідомого удосконалення себе в професійній діяльності, оволодіння сучасними особистісно орієнтованими технологіями розвитку особистості. У зв'язку з цим актуалізується проблема модернізації фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації основних концептуальних положень Нової української школи.

Сучасний фахівець початкової ланки освіти повинен бути здатним не лише до інформаційно-репродуктивної діяльності, але й до прийняття нестандартних рішень у розв'язанні освітніх завдань, прагнути до постійного самовиховання, самовдосконалення, самореалізації свого професійно-творчого потенціалу. Підвищення якості педагогічної освіти потребує звернення до міждисциплінарної галузі знань у системі наук про людину – акмеології, що досліджує закономірності та механізми досягнення особистості вищого ступеня (акме) індивідуального розвитку.

Теоретико-методологічні засади акмеології як новітньої науки про шляхи розвитку людини розкрито у наукових доробках М. Ажажи, В. Антонова, С. Архипової, О. Плахотніка, О. Проценко та ін. Розгляду питань, пов'язаних із удосконаленням професійної підготовки майбутніх педагогів на

заасадах педагогічної акмеології присвячені праці як зарубіжних, так і вітчизняних науковців: В. Вакулєнко, А. Гордійчук, А. Деркача, А. Зарицької, Г. Ковалєнко, Н. Кузьміної, Н. Мачинської, С. Пальчєвського, Л. Рибалко, В. Федоришина та ін.

Мета статті – розкрити акмеологічні основи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів Нової української школи.

Педагогічна акмеологія – новий науковий напрям, предметом вивчення якого є професійне становлення педагога, досягнення ним вершин у професійній діяльності, шляхи і способи удосконалення як професіонала [1, с. 125]. Акмеологія походить від старогрецького «акме», що, у свою чергу, походить від слова «axis» (вістря) й означає «пік, вершина, вищий ступінь чого-небудь, цвіт, квітуча пора»; бути в акме означає «бути в повному розквіті сил, на вищому ступені розвитку» [2, с. 40]. Відтак, можна стверджувати, що предметом дослідження акмеології – є людина в період її творчої самореалізації, тобто творчої зрілості, коли першочерговими виступають процеси самореалізації у формі самовиховання, самоосвіти, самовдосконалення, саморозвитку, пов'язаного з реалізацією творчого потенціалу й отриманням бажаного результату.

Акмеологічний підхід як фундаментальна методологічна константа орієнтує майбутнього педагога на досягнення якісного результату його професійної діяльності, а саме – різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей, формування в неї загальнокультурних і морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до продовження навчання в основній школі, життя у демократичному суспільстві [3, с. 10]. Усвідомлення і розуміння майбутнім учителем початкових класів *цільового компонента професійної діяльності* – є важливою умовою досягнення вершин професіоналізму, творчої самореалізації та самоствердження. Майстер своєї справи вирізняється цілеспрямованістю, гуманістичною

спрямованістю, постійним прагненням до самовдосконалення, професійного зростання, відтак педагогічна акмеологія як наука спрямована на вирішення проблеми досягнення професійно-творчої зрілості учителів.

Особливої актуальності акмеологічний принцип набуває при реалізації концепції Нової української школи, одним із компонентів якої є наявність *умотивованого учителя, який має свободу творчості й розвивається професійно*. «Школа українська буде успішна, якщо в неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає» [4]. Відповідно до провідних ідей НУШ учитель має більше академічної свободи у виборі методів, засобів, прийомів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, розробці авторських навчальних програм та проведенні заходів. У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини [4].

Аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми та багаторічний педагогічний досвід дозволили виокремити акмеологічні характеристики професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи:

- гуманізація освітнього процесу (визнання людської особистості як найвищої цінності; особистість є вільним творцем як власного життя, так і життя суспільства, в якому вона життєдіє);

- суб'єктність (інтегратор здатності майбутнього педагога до усвідомленого і керованого професійного саморозвитку);

- діалогізація міжособистісних відносин (забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії діади «викладач – студент» на засадах провідних ідей співробітництва і співтворчості (партнерська педагогіка));

- інноваційність (єдність особистісної зрілості й готовності майбутнього учителя до створення, освоєння і реалізації

інновацій, здійснення інноваційної педагогічної діяльності; залучення здобувачів освіти у процес професійного зростання і набуття педагогічної майстерності шляхом спільної творчої діяльності у галузі інноваційної педагогічної діяльності);

- творчість (створення гуманістичного психологічно комфортного середовища для розкриття творчого потенціалу майбутнього педагога, розвитку творчих здібностей, потреби у творчій діяльності з метою самореалізації, самоствердження);

- актуалізація емоційно-почуттєвої та морально-духовної сфер особистості як важливих складових професійної життєдіяльності майбутнього педагога.

Реалізація акмеологічного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів, основною метою якого є оволодіння акмеспрямованими стратегіями творчої самореалізації у процесі досягнення вершин професіоналізму, здійснюється засобами застосування особистісно орієнтованих акмеологічних технологій, що сприяють активізації внутрішнього потенціалу студентів (мотиваційно-цільової сфери їхньої особистості, здібностей, емоційно-почуттєвих, вольових якостей, самосвідомості) як умови їхнього сходження до свого акме професійного рівня.

Отже, головне завдання професійної підготовки майбутнього фахівця початкової освіти у контексті акмеологічного підходу – є формування здатності до творчого саморозвитку, конструктивності, співпраці та компромісу, гармонізації та демократизації взаємин усіх учасників освітнього процесу, емоційної мобільності, розвитку рефлексивного рівня акмеологічної самосвідомості.

Література:

1. Вакуленко В. Педагогічна акмеологія: досягнення і проблеми / В. Вакуленко // Філософія освіти. – 2006. – №3(5). – С. 124 – 133.
2. Бейсман А.Д. Греческо-русский словарь / А.Д. Бейсман. – М. : ГЛК Ю.А. Шичалкина, 1991. – 962 с.
3. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Пляди», 2017. – 206 с.

4. Нова українська школа [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nus.org.ua> (дата звернення: 12.05.2020).

УДК 378

Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ WEB-GUEST У ВИКЛАДАННІ ПРАВНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Хлистік М.А.

викладач кафедри «Право»

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

м. Луцьк, Україна

Анотація: У статті досліджено питання використання в освітньому процесі, зокрема у викладанні правничих дисциплін, актуальної на сьогодні технології Web-guest. Розглянуто типові завдання різних видів веб-квесту, які можуть виконувати студенти юридичної спеціальності. Зроблено висновок про значне покращення засвоєння студентами навчального матеріалу та формування у них корисних вмінь та навичок в результаті виконання цікавих і корисних завдань веб-квесту.

Ключові слова: веб-квест, правничі дисципліни, освітня технологія.

Умови сьогодення диктують особливі вимоги до форм та методів організації та проведення освітнього процесу у закладах вищої освіти. Сучасний викладач – людина, яка має володіти не лише значним багажем знань, досвідом, педагогічною майстерністю, а йти в ногу з часом та використовувати нові технології у процесі викладання своїх дисциплін.

Інтернет з його неосяжними можливостями швидко завоював світову аудиторію і сьогодні важко уявити, як без нього обходилося людство буквально кілька десятиліть тому. Саме пошук і практичне застосування інформаційних ресурсів, зокрема освітніх Інтернет-ресурсів, і покладено в основу такої освітньої технології як Web-guest (далі – веб-квест).

У перекладі з англійської **Web[web]** – *всесвітня павутина*, **quest[kwest]** – *шування, пошук* [1]. У класичному розумінні веб-

квест – це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються Інтернет-ресурси. Освітній веб-квест – це сайт у мережі Інтернет або у локальній мережі навчального закладу, з яким працюють автори навчально-виховного процесу під час виконання навчальних завдань [2, с.336].

Першим, хто розробив проблемні завдання з елементами рольової гри, виконання яких потребує використання інформаційних ресурсів Інтернету, був професор освітніх технологій університету Сан-Дієго (США) Берні Додж, який у 1995 році запропонував інтегрувати в освітній процес технологію веб-квесту. У наступні роки і до сьогодні ця технологія використовується як найбільш вдалий спосіб використання Інтернету у період вузівського навчання, у тому числі дистанційного, а також в процесі підготовки студентів до самоосвіти.

На сьогодні розрізняють дванадцять видів веб-квестів, в основу яких покладено дванадцять типових завдань[3]. Розглянемо можливості їх застосування у викладанні правничих дисциплін.

1. *Compilation tasks* – завдання зі збирання даних. Найпростіший вид веб-квесту, під час якого необхідно вибрати інформацію на задану тему з різних ресурсів мережі Інтернет та об'єднати її (у збірник, словник тощо). Завданнями для студентів юридичної спеціальності можуть бути: пошук судової практики (приклади вирішення судами схожих позовних заяв при розгляді конкретно визначених категорій справ, чи конкретним судом, чи за конкретний період часу тощо (пошук здійснюється у Єдиному державному реєстрі судових рішень); формування тлумачного словника юридичних термінів або створення списку літературних джерел, автори яких досліджували ту чи іншу юридичну проблему і т.д.

2. *Judgment tasks* – завдання з формуванням власної думки, яке полягає у збиранні інформації щодо певного факту, події, її аналізі та презентації власного судження з цього приводу. Це завдання вимагає від студента вже більш детального аналізу зібраної інформації, проведення певних узагальнень, визначення власної позиції і вміння її відстоювати. Приклад *Judgment*

tasks для майбутніх юристів – віднайти та порівняти тексти вітчизняних законодавчих актів та ратифікованих нашою державою міжнародних актів, що стосуються захисту прав і свобод особи, дослідити, чи не суперечать вони одні одним, та презентувати своє власне бачення з питання виконання державою функції захисту своїх громадян.

3. Retelling tasks–завдання на переказ – пошук інформації та подальший її переказ своїми словами. Наприклад, виконуючи веб-квест про видатних юристів України ХХ століття, студент збирає та систематизує інформацію про біографічні дані, опубліковані праці, практичну діяльність, досягнення, фотознімки відомих вітчизняних юристів і в підсумку подає презентацію, де на окремих слайдах відображає основне, що, на його думку, найкраще і найцікавіше допоможе розкрити суть завдання.

4. Persuasion tasks – завдання на переконливість, під час вирішення якого після вивчення одержаної уявної ситуації студенти мають скласти переконливу розповідь та гідно її презентувати. Студенти-правники можуть вирішувати такі веб-квести під час практичних занять з кримінального чи цивільного процесу, коли під час рольових навчальних ігор виступають в якості обвинуваченого, прокурора, позивача, відповідача, інших учасників процесу та відстоюють свою позицію, переконуючи уявного суддю у своїй правоті.

5. Mystery tasks– детективне завдання, яке мають розгадати студенти. Для цього необхідно розподілити ролі, взяти участь у розслідуванні, проаналізувати ситуацію з позицій різних учасників. Студенти-правники отримують подібні завдання, коли беруть участь у ситуативно-рольових навчальних іграх при вивченні таких дисциплін, як кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика та ін.

6. Creative tasks– творчі завдання, метою яких є створення кінцевого предмету нестандартного, специфічного формату. Наприклад, студенти юридичної спеціальності можуть отримати завдання скласти кросворд з юридичних термінів, подати

результати свого дослідження у виді діаграм, зняти відеоролик на правничу тематику тощо.

7. *Journalistic tasks*— журналістське розслідування, в результаті якого студент подає зібрану інформацію у вигляді репортажу чи сенсаційної статті. Завдання такого виду квесту для студентів-юристів може полягати як у проведенні журналістського розслідування, так і участі у навчальному кримінальному розслідуванні злочинів з пошуком необхідної доказової інформації, інтерв'юванням (опитуванням) свідків події тощо.

8. *Design tasks* – дизайн-завдання, спрямовані на виготовлення вже готового затвердженого продукту чи його оформлення. Студенти спеціальності «Право» отримують завдання, яке полягає у розробці брошур, плакатів, інформаційних стендів на юридичну тематику (наприклад, на тему: «Основні права та свободи громадян України», «Кримінальна відповідальність неповнолітніх осіб», «Право на безкоштовну освіту: питання та відповіді» і т.п.)

9. *Analytical tasks*— аналітичне завдання. Під час якого студентам слід здійснити аналіз певного явища, події, вчинку з метою встановлення причинно-наслідкових відносин.

10. *Self-knowledge tasks* – завдання на самопізнання. Пропонуються психологічні тести і методики на визначення індивідуальних особливостей особистості студентів, які спрямовані на самовивчення та самовдосконалення. Студенти повинні не лише спробувати їх в дії, а й проаналізувати, що дозволить поглибити їхні знання у психології та набути навиків для застосування цих знань в майбутній діяльності.

11. *Consensus tasks* – завдання на узгодження та вироблення єдиної думки. Студенти-правники аналізуючи суперечливу інформацію, яку знаходять на Інтернет-ресурсах, досліджують неоднозначні за своїм змістом теми і в процесі ґрунтовного обговорення всіх «за» і «проти» вчаться досягати консенсусу та узгодженої позиції з цього питання (теми для дослідження та обговорення можуть бути такі: смертна кара, легалізація легких наркотиків, вільне користування зброєю тощо).

12. Scientist tasks – наукові завдання, які дають змогу студентам перевірити, як «працює» наука. Майбутні юристи вчаться висувати гіпотези, здійснювати їх перевірку та при правильному прогнозуванні досягати очікуваних результатів, або ж отримують досвід гідно приймати невдачі, якщо кінцевий результат не зовсім відповідає заявленому.

Отже, використання технології веб-квесту суттєво осучаснює освітній процес. Як показує досвід, участь студентів-правників у виконанні цікавих і корисних завдань веб-квестів значно покращує засвоєння ними навчального матеріалу, сприяє формуванню корисних вмінь та навичок, допомагає професійній адаптації після завершення навчання. І не важливо, диплом якого вузу буде лежати у робочому столі молодого юриста (престижного чи не дуже), як були оцінені його знання викладачами (відмінно чи посередньо), - для професійного росту і завоювання своєї ніші на ринку праці головне – чи вміє він швидко шукати інформацію, аналізувати її, робити висновки, грамотно презентувати результати, публічно захищати свою позицію, вчитись на помилках (бажано, на чужих), працювати в команді, а в перспективі - керувати нею. Саме ці необхідні для юриста вміння та навички і розвивають технології веб-квесту, які використовуються в процесі викладання правничих дисциплін.

Література:

1. Безкоштовний online-перекладач. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unlimited-translate.org/uk/dictionaries/english-to-ukrainian/> (дата звернення 18.05.2020).

2. Гапеева О.Л. Web-Guest технологія у навчанні студентів за програмою підготовки офіцерів запасу / О.Л.Гапеева // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. Праць. – 2011 – Вип. 21.1 – С. 335-340. – [Електронний ресурс] – Режим доступу - <https://cyberleninka.ru/article/n/web-quest-tehnologiya-u-navchanni-studentiv-za-programoyu-pidgotovki-ofitseriv-zapasu/viewer> (дата звернення 18.05.2020).

3. Застосування технології WEB-KBEST в навчально-виховному процесі. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/zastosuvanna-tehnologii-web-kvest-v-navchalno-vihovnomu-procesi-65186.html> (дата звернення 18.05.2020).

УДК 159.953.5.81

Педагогічні науки

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ РОБОТИ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Цимбал С.В.,

доцент кафедри англійської мови
для технічних та агробіологічних спеціальностей
НУБіП України
м. Київ, Україна

Анотація: розглядаються основні переваги групової форми психотерапевтичної роботи при навчанні іноземної мови. Наголошується, що підхід до кожної людини у групі є суто особистісним.

Ключові слова: *групова форма навчання, психотерапевтична робота, розвиток іншомовного мовлення, учасник.*

Переваги групової форми психотерапевтичної роботи було добре описано К.Е. Рудестамом, він зазначає, що «група сама по собі може розглядатися як психотерапевтичний чинник», і що «осною психотерапії є благотворна дія однієї людини на іншу» [1, с. 11]. Далі він підкреслює, що життя людини – це перш за все явище соціальне, а мовлення, додамо, є важливою частиною цього життя. У сфері міжособистісних відносин, під час гри, в інтимні моменти людина має потребу в емоційному теплі і контакті з іншою людиною. На думку К.Е. Рудестам, ціле покоління сучасних людей можна без перебільшення назвати «натовпом одинаків». Набутий у спеціально організованих групах досвід, «надає протидію відчуженню, допомагає вирішенню проблем, що виникають при міжособистісній взаємодії. Група

виявляється мікрокосмом, суспільством у мініатюрі, що відображає зовнішній світ і що додає інгредієнт реалізму у штучно створювану взаємодію». За його словами, «потенційна перевага умов групи – це можливість отримання зворотного зв'язку і підтримки від людей, що мають загальні проблеми або переживання із конкретним учасником групи. В процесі групової взаємодії приходить ухвалення цінностей і потреб інших. У групі людина відчуває себе прийнятою і приймаючою, що користується довірою, і що довіряє, оточена турботою і яка піклується сама, що одержує допомогу і яка допомагає ... У підтримуючому і контрольованому оточенні людина легше може навчитися новим вмінням ... Виникає певне відчуття комфортності, коли перебуваєш із рівними партнерами, а не із терапевтом» або, із педагогом один на один. «Спостерігаючи взаємодії, що відбуваються у групі, учасники можуть ідентифікувати себе з іншими і використовувати сталий емоційний зв'язок при оцінці власних відчуттів і поведінки ... Група також може полегшити процес самодослідження та інтроспекції. Кожна спроба саморозкриття і самозміни члена групи викликає схвальну реакцію з боку інших її членів, і, відповідно, підвищується самооцінка особистості» [2, с. 22-23]. Група є не медичною у прямому розумінні цього слова, а навчальною, і її психотерапевтична дія працює на полегшення і результативність навчання іншомовного мовлення. Усю решту позитивних змін в особистості, її розквіт і самоактуалізацію можна було б розглядати як хороший побічний ефект, проте саме на основі таких благодетельних змін і відбувається народження мовлення, його вільне формування. Іншими словами, формування і розвиток мовлення здійснюється одночасно з розвитком і формуванням особистості.

Надзвичайно важливим є і той факт, що, не зважаючи на групову форму навчання, підхід до кожної людини у групі є суто особистісним. Цьому сприяє продумана система психологічних тестів, за результатами використання яких стає зрозумілим, які психічні процеси і властивості особистості необхідно розвивати і корегувати для найбільш успішного засвоєння людиною

іншомовного мовлення, і, відповідно цьому, розробляються особистісно-орієнтовані, тобто спрямовані на кожну конкретну людину і групу у цілому програми тренінгів.

Створюючи систему навчання виходимо із того факту, що становлення, формування і розвиток іншомовного мовлення у дорослої людини, хоч і відрізняється від мовного розвитку дитини, але, проте, багато у чому відбувається за тими ж законами. Варто дотримуватися тієї гіпотези, що розвиток психічних функцій (а разом з ними і зокрема мовлення), а також властивостей особистості пов'язане як з природженими завдатками, так і із зовнішніми чинниками (взаємодією людини з середовищем, дією на неї за допомогою особливих технологій), але не закінчується із завершенням вікових змін, а може, за сприятливих умов, продовжуватися усе життя.

Може здатися, що людині цілком достатньо освоїти структуру і систему мови, або знаковий код, щоб вільно використовувати його для спілкування. Насправді ж, відірвана від усіх інших функцій мовлення, тобто від самої людини, мовна система так і залишається мертвою і статичною до тих пір, поки не наблизиться до живої людської психіки і діяльності (у широкому розумінні цього терміну) і не перетвориться на їхню органічну складову. Тому навчання іншомовному мовленню дорослої людини пропонується починати не з окремо узятій знакової, мовної сторони цього явища, хоча за логікою речей, здавалося б, саме це людині і потрібно: адже, теоретично, знаючи побудову мови, можна створювати необмежену кількість мовних висловів. Але у тому і річ, що знання ці так і залишаться тоді лише теоретичними, абстрагованими від «людського чинника», штучним кодом, мало дієздатною системою, яку потрібно саме зачувати і будувати, але яка не народжується сама як рідна мова і не є живою і гнучкою.

У навчанні необхідно об'єднувати мовну (знакову) сторону мовлення і мовлення як особливу психічну функцію і вид активності людини, тренуючи і розвиваючи їх разом за допомогою спеціальних психологічних і психолінгвістичних

прийомів, і тим самим, допомагаємо людині легко та органічно оволодіти іншомовним мовленням.

Література:

1. Рудестам К. Групповая психотерапия. СПб.: Питер, 1998. 384 с.
2. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / общ. ред. и вступ. ст. Л.А. Петровской. М.: Прогресс, 1990. 368 с.

УДК 378.147

Педагогічні науки

CREATIVE TASKS AS WAYS STIMULATING LEARNING MOTIVATION OF STUDENTS

Shvedova Y. V.

*docent of the pedagogical department
of Kharkov Karazin National University
Kharkov Karazin National University
Ukraine, Kharkiv*

Annotation: *The attention of the research is directed to studying the state of formation of learning motivation of students of Karazin National University, Kharkiv. It is substantiated that creative tasks, with their active application, can act as a powerful means of stimulating students' learning motivation and become one of the components of the newest learning strategies.*

Keywords: *research, learning motivation, creative tasks.*

Nowadays there is a problem of increasing the efficiency of learning in the modern higher education. One of the internal reserves in its resolving is a good-oriented stimulation of the learning motivation.

Modern psychological and pedagogical research focuses on the discovering ways providing motivational learning processes such as a cognition (P. Halperin, M. Makhmutov, H. Shchukina etc), a combination of individual and collective forms of learning activities (T. Vasilieva, I. Cheredov, I. Maliovaniy etc.), a use of

problem learning technologies (A. Aleksyuk, I. Lerner, V. Lozova, O. Matiushkin etc).

If not focusing on the specifics definitions in different theoretical contexts, as a rule the motive is defined as an initiation that explains the person's behaviour, its beginning, direction and activity [1]. Jerks-Dodson's classical law, formed several decades ago, has already made up the addition of peoples activity, their efficiency to the motivation power. According to this law, the more powerful motivation is, the better fecundity is.

Among the conditions and ways is stimulating learning motivation of students the researchers emphasize teacher's professionalism (the will and ability to teach), the attitude to a student as a competent person, the positive emotions development, the professional direction in the learning, the material content availability offered by the teacher, the constant creation of success for unconfident students, the teacher's will to support student's professional growing, the organization the cognition, the use of methods stimulating the cognition (they are individual and collective creative tasks, work in small groups, business and role games, trainings, research projects etc) [2; 3; 4].

With the aim of studying the educational motivation there was a research participating 86 students of 3 – 5 courses of Biology, Philosophy and Chemistry departments of Karazin National University, Kharkiv. The study included such methods as watching and interviewing.

The results of the study showed the high level of motivation (32% of students) that confirms the students' orientational for getting basic skills in their future professional activity and ability for improving their knowledge and skills without external supervision.

The average level of the learning motivation 49% of the students have. They express the perseverance and make efforts in learning but they tend to uneven and selective attitude to curriculum focusing on those that can satisfy cognitive interest or those that let get succeeded in professional field.

The low level in the motivation only 19% of the students have, that confirms their social and cognitive external and internal motives for learning, aspiration to avoid negative emotion connected with cognitive activity, apathetic attitude to the learning, difficulties with self-organization. This percentage of the students requires constant control, active pedagogical support and teachers stimulation.

As the it questioning and interviews showed one of the basic of low-leveled formations of learning motivation is problems in mastering high volumed curriculum, 60% of which is in fact for self-studying. The students admitted the lack of abilities to systematize, analyze, effectively remember and the lack of time is well. Another reason that the students admitted was the domination of traditional forms for the organization the learning process that completely didn't support subject position in learning didn't let form social content of the future professional activity.

The study confirmed the efficient way of stimulation the learning motivation in learning pedagogical curriculum is the use of creative tasks. Creative exercises give the students opportunity to put received knowledge and skills in a new situation, see something new in the standard situation, combine learn before ways in resolving problem situation and find new non-standard ones.

Here are some examples of the creative tasks that can be offered to the students in boundaries of learning the pedagogical curriculum: 1. Invent a scheme/model: Successful learning. What does it take? (The work is done in groups of 3-4 persons. Time to getting ready is 20 minutes. Each group gets A 1 sheet. Then the students present their successful learning model). 2. On the assumption of transformational processes happening in modern education, predict the learning in 20-30 years term. Make a model of the learning of the future. Where? How? 3. Make a working programme for the students with low level abilities. Give explanations. 4. Compare available modern methodologies of testing knowledge, skills and abilities and suggest your own ones.

It takes to admit that the beginning stage of the curriculum creative contest party caused difficulties among the students: the

refusal to participate in some forms of work, the passiveness in discussion etc. Overcoming difficulties took an individual approach and definite pedagogical conditions among which there was pedagogical support, successful situation creation etc. The result of providing the creative tasks was the appearance of the learning motivation and positive feedback from students.

Literature:

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – Спб. : Изд-во «Питер», 2000. – 324 с.
2. Волкова Н. П. Засоби стимулювання та мотивації творчої діяльності студентів / Н. П. Волкова // [Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія.](#) - 2017. - № 1. - С. 161–169.
3. Вершинська О.Б. Проблеми формування навчальної мотивації студентів ВНЗ. [Електронний ресурс]. /О.Б. Вершинська. – Режим доступу. tme.umo.edu.ua/dodatok.htm
4. Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді / О. В. Гилюн // Грани: наук.- теорет. і громад.-політ. альманах / Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.- політ. дослідж. – Д., 2012. – № 1 (81). – С. 102–104.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ З
МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ
БАСКЕТБОЛУ НА ВІЗКАХ В СИСТЕМІ АДАПТИВНОГО
СПОРТУ В УКРАЇНІ**

Юденко О.В., Юденко Ю.М.

*доцент кафедри професійного, неолімпійського та
адаптивного спорту Національного університету
фізичного виховання і спорту України;
директор «Центру здоров'я,
навчання та розвитку «Мальва»»
м. Київ, Україна*

Анотація: в публікації подано результати SWOT-аналізу здійсненого на матеріалі баскетболу на візках в Україні, які дозволять фахівцям галузі більш ефективно та якісно планувати фізкультурно-оздоровчу та змагальну діяльність спортсменів з травматичними ураженнями ОРА, а також сприяти розвитку баскетболу на візках в Україні, як ефективного засобу фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю.

Ключові слова: адаптивний спорт, SWOT-аналіз, баскетбол на візках.

О.В. Коновалова та Т. Андрушакевич [5] підкреслюють, що «в умовах сучасного ринку, компаніям з різним досвідом роботи стає все дедалі складніше; це обумовлено жорсткими умовами конкуренції, надлишком подібних товарів і послуг, перенасиченням рекламних і інформаційних потоків, зростаючими вимогами споживачів до якості продукції, з постійними змінами кон'юнктури й місткості ринку, а також інноваціями, що прагнуть завоювати все більші частки».

Визначення «SWOT» походить від початкових літер слів «Strengths» (сильні сторони), «Weaknesses» (слабкі сторони), «Opportunities» (можливості), «Threats» (загрози), що представлено класичною матрицею.

На думку більшості фахівців, «традиційний метод SWOT-

аналізу дозволяє провести детальне дослідження зовнішнього й внутрішнього середовища, а результатом раціонального SWOT-аналізу, спрямованого на формування загального інформаційного потенціалу, повинні з'явитися ефективні рішення, що стосуються відповідної реакції (впливу) суб'єкта (слабкої, середньої й сильної) відповідно до сигналу (слабкому, середньому або сильному) зовнішнього середовища» [5; 7; 8]. Більшість фахівців аналітиків в сфері економіки, управління та менеджменту вважають, що технологія SWOT-аналізу «дає основу для оцінки ефективних сторін діяльності і можливостей коректування її слабких сторін, тобто визначає як зовнішні, так і внутрішні фактори» [5; 6; 7; 8]. Дослідники також констатують, що «проведення SWOT-аналізу має важливе значення для здійснення стратегічного планування, оскільки його методика – ефективний, доступний, дешевий засіб оцінки стану проблемної та управлінської ситуації в установі. Він дозволяє систематизувати проблемні ситуації; краще розуміти структуру ресурсів, на які слід опиратися в удосконаленні діяльності та розвитку компанії на перспективу; відстежувати загальний стан зовнішнього бізнес-середовища; виділяти і використовувати нові потенційні можливості швидше, ніж конкуренти; вибрати оптимальну дорогу розвитку і уникнути небезпек; приймати зважені рішення, що стосуються розвитку бізнесу» [5; 8].

При проведенні SWOT-аналізу ми брали до уваги дослідження І.О. Когут [3] у співавторстві з Т.А. Кропивницькою [2], з А.Д. Хасая [1]; з А.Б. Гриценко [4] в яких розкрито та охарактеризовано особливості державної підтримки спорту інвалідів в Україні; стан та перспективи розвитку паралімпійського спорту в сучасних соціально-економічних умовах в світі та в Україні.

Мета роботи полягала у здійсненні SWOT-аналізу в системі адаптивного спорту України – на прикладі українських команд з баскетболу на візках, в яких проводиться систематична

фізкультурно-оздоровча діяльність та регулярно приймають участь у всеукраїнських та закордонних змаганнях.

Матеріали та методи: для вирішення означених нами завдань нами було використано такі методи як: 1) Аналіз та узагальнення інформації з науково-методичної літератури та інформаційних джерел електронних бібліотек; 2) Педагогічне спостереження; 3) SWOT-аналіз.

Результати дослідження, їх обговорення. Здійснений нами SWOT-аналіз системи адаптивного спорту в Україні на прикладі баскетболу на візках дозволив нам представити підсумкові результати, які дозволить керівництву ГО КМФСКІ «Київські Леви» та спеціалістам КМЦ «Інваспорту» зробити оптимальні висновки щодо подальшого розвитку баскетболу на візках в Україні, як затребуваного виду спорту та засобу фізкультурно-спортивної реабілітації, а також ефективного засобу фізкультурно-оздоровчого впливу для осіб з травматичними ураженнями ОРА в Україні. Отримані нами результати SWOT-аналізу, які представлено графічно на рисунку 1.

Рис. 1 Підсумкові результати SWOT-аналізу системи адаптивного спорту в Україні (на прикладі баскетболу на візках)

Спортсмени, тренери українських команди з баскетболу на візках, волонтери-баскетболісти, які співпрацюють з командами України вважають, що:

– «S» (*Сильними сторонами*) баскетболу на візочках як адаптивного спорту в Україні є те, що цей вид спорту «покрощує психо-емоційний стан людини з дисфункціями ОРА» 95,35% спортсменів; це «ефективний засіб фізкультурно-спортивної реабілітації» на думку 93,02% опитаних; він «попереджує виникнення контрактур, вторинних ускладнень після травм / хвороби» на думку 88,37% респондентів та «якісно покращує при систематичному застосуванні показники всіх основних систем життєвабезпечення» 79,07% спортсменів; «сприяє соціалізації особистості, розширює її комунікативні навички» – зазначили 62,79%;

– «W» (*Слабкими сторонами*) респонденти вважають «відсутність спеціалізованих спортивних візків» 93,02%; «велику залежність на цьому етапі відновлення як виду спорту від соціального транспорту, що унеможливорює спроби дістатися до місця тренування» 83,72% респондентів; те, що «без систематичних занять погіршується самопочуття осіб з інвалідністю, з дисфункціями ОРА; зростає негативний вплив гіподинамії на організм особистості та всіх її наслідків» вважає 76,74% опитаних, а також «тривалі перерви та відсутність можливості тренуватися в системі відбиває будь-яке бажання до занять руховою активністю» зазначає 69,77% спортсменів;

– «O» (*Можливості*) полягають у «забезпеченні нобільним обладнанням для тренування, що надасть змогу створення нобільних груп для тренування в межах району» 100%; у «популяризації баскетболу на візках за рахунок використання його як ефективного засобу фізкультурно-спортивної реабілітації учасників АТО» 90,7% респондентів; «створення спеціальних інформаційно-комунікативних додатків, які б інформували щодо користі занять спортивними іграми для осіб з інвалідністю, зокрема з травмами ОРА» 81,4% респондентів; вважають необхідною «підтримку з боку Федерації Баскетболу України та ОРА, «Інваспорту», Міністерства молоді та спорту і Міністерства соціальної політики»

72,09% спортсменів; приблизно половина респондентів (51,16%) акцентують увагу на «великій значущості державної підтримки адаптивного спорту в цілому, зокрема, баскетболу на візках»;

– «Т» (Загрози): 88,37% спортсменів наголошують на тому, що «без підтримки Держави, фахівців на різних рівнях, волонтерів поступово відбуватиметься руйнування баскетболу на візочках як виду спорту в Україні, що в подальшому унеможливить створення самостійної Федерації» на теренах України; 72,09% респондентів акцентують увагу на тому, що таке ставлення до адаптивних видів спорту в цілому, і до баскетболу зокрема, «знищує бажання займатися фізкультурно-оздоровчою діяльністю, яка є вкрай необхідним елементом ЗСЖ», особливо для людей після захворювань та перенесених травм; при цьому 67,44% спортсменів вважають що існує реальна зароза «усунення можливості реалізації освітньої та рухової інклюзії в межах родини та найближчого оточення – переважна частина спортсменів приводить на тренування власних практично здорових дітей, формуючи корисні навички».

Висновки: Отримані подібні результати дослідження дозволять фахівцям галузі адаптивної фізичної культури і спорту мати відповіді на більш «гострі питання», які існують сьогодні у спортсменів та тренерів в такий дисципліні адаптивного спорту, як баскетбол на візках.

Література:

1. Когут И.А. Адаптивный спорт: состояние и перспективы развития в Украине / И.А. Когут, А.Д. Хасая // *Материалы Междунар. конф. «Probleme actuale ale teoriei și practicii culturii fizice»*. Кишинев, 2012. С. 286–292.

2. Когут І.О. Державна підтримка спорту інвалідів в Україні / І.О. Когут, Т.А. Кропивницька // *Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту*. Львів, 2007. Вип. 11, т. 5. С. 167–172.

3. Когут І. Роль держави у розвитку фізичної культури та спорту осіб з особливими потребами / Ірина Когут // *Оздоровча і спортивна робота з неповносправними : зб. наук. ст. з*

проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних. Львів : Ахіл, 2003. Вип.1. С. 50–53.

4. Когут И.А. Состояние и перспективы развития паралимпийского спорта в современных социально-экономических условиях в мире и Украине / И.А. Когут, А.Б. Гриценко // *Conferinta stiintifica international «Probleme actuale ale teoriei si practicii culturii fizice»*, Ed. a 18-a, 16-17 mai 2014, Chisinau / col. red.: Danail Sergiu (red. resp.) [et al.]. Chisinau : USEFS, 2014. С. 210–216.

5. Коновалова О.В., Андрущакевич Т. SWOT-аналіз як основний інструмент стратегічного управління, його переваги і недоліки URL: http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/58123.doc.htm

6. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей ВНЗ/За ред. д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. 2-ге вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2007. 704 с.

7. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник / Г.Г. Швачич, В.В. Толстой, Л.М. Петречук, Ю.С. Іващенко, О.А. Гуляєва, О.В. Соболенко Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.

8. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій: Навчальний посібник / За ред. Л.В. Балабанової. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2005. 301 с. (Вища освіта XXI ст.).

АНТИТОТАЛІТАРНИЙ ДИСКУРС У ПРОЗІ
ЮРІЯ МУШКЕТИКА (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ
«СУД»)

Григорович Олександра Богданівна,
магістрантка

Зелененька Ірина Алімівна,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української літератури
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

Анотація: стаття є спробою аналізу анти тоталітарних проявів прози Юрія Мушкетика, на прикладі оповідання «Суд», цікавого модерністського твору малої прози з гострим реалістичним конфліктом, що відображає події непу й колективізації, голодомору, довоєнних і післявоєнних репресій. У розвідці акцентовано увагу на образі головної героїні оповідання, яка символізує Україну в лежачих тоталітаризму, у спазмах своєї тихої боротьби проти атеїзму, вивисуючись до образу біблійної Анни, матері Богородиці.

Ключові слова: реалізм, модернізм, оповідання, анти тоталітарний дискурс, символізація, натяк, контекст, конформізм, нонконформізм, рух опору, дисиденти.

Штучна перерваність дискурсу модернізму, завдячуючи тоталітарному режиму, викликала спалах творчої думки відлигівців, конформістів і нонконформістів, офіційників і дисидентів [2, с.15]. Серед прозаїків, які стали відомими в 60-х роках ХХ століття та уникли тоталітарної розправи, одним із найяскравіших є Юрій Мушкетик, чия творчість тримала інтригу до початку війни на сході України, саме в 2014 році друком вийшов роман «Час звіра».

Цікаво, що в 1990 році, за рік до проголошення незалежності України прозаїк оприлюднив оповідання «Суд», суть якого – по-

рушення прав людини в СРСР, і це в той час, коли він був відомим загалові завдяки історичній прозі великої та середньої форм. Юрій Мушкетик добре відображав не просто минуле та сучасне, а зв'язок епох як певний причинно-наслідковий процес, доводячи, що європейська історія та українська в ній – завжди актуальні.

Ознакою прози майстра є ретроспективи, історичні образки або ж злободенні замальовки, засновані на історичних мазках, адже без гострого відчуття історичних поразок не вдасться спроектувати успішне майбутнє. У цьому контексті твори Юрія Мушкетика можна порівняти з творами Романа Іваничука, Павла Загребельного, Генріха Белля, Ернеста Гемінгвея.

Окрім того, проза Юрія Мушкетика зберігає традиції Михайла Коцюбинського, оскільки в ній можна простежити «конфронтацію двох етичних принципів, двох правд», «намагання поетизувати тип позитивного героя», «болісний самоаналіз» і, як наслідок, «нахил до психологізму» [3, с. 201]. Твори прозаїка називають літописом сучасності, у якому відбувається пошук громадянського ідеалу однастайності [5].

Суспільний осуд в СРСР, якого зазнавала людина, котра не вписувалася в ідеологічні координати, знайшов відображення у прозі Юрія Мушкетика, в оповіданні «Суд» (подібні мотиви знайдемо в романах «Суд над Сенекою», «На брата брат»). Твір за своєю часовою концепцією схожий на роман «Зв'язку часів» (присутнє композиційне поєднання автономних елементів сюжету, в історичному та в сучасному хронотопах), подібне знаходимо в романі Юрія Мушкетика «Морок» [1], [2].

У невибагливий правдивий сюжет оповідання «Суд», що моделює події періоду реакції, де літню працівницю колгоспу Ганну Розсоху судять за те, що не виконала норму трудовнів, вмонтовано спогади про виживання родини Розсох у період голодомору. Письменник сакралізує постать нещасної жінки, виводить її до символіки жертви: «Мука її не скінчилася отут, а потяглася кудись далі, у прийдешнє життя» [4].

Пом'якшувальні обставини у справі колгоспниці (Ганна Розсоха була передовиком ланки, її чоловік та двоє синів

загинули на фронтах II Світової війни) вплинули на вирок: «... замінити виправні табори примусовою працею в колгоспі» [4]. Поміж перебігом судового засідання у слуханні її справи зі свідченнями очевидців, а саме позивача Устима Рукавиці, Ліди Патюк і Катерини Чухно, ланкової та колгоспниці, які уневиннювали жінку, та виголошенням вироку Ганна згадує давно минуле (це схожий прийом до вмонтування ретроспекцій у романі в віршах Ліни Костенко «Маруся Чурай»).

Хвора літня селянка не вірила в судову систему СРСР, помітивши, як радиться позивач із представниками судочинства; отже, сам твір є версифікованим судовим процесом над тоталітарною системою. Недолугою є й медична система СРСР, письменник пише про діагностування хвороби Ганни так: «Лікарі не знають, що в неї: одні кажуть – болі від серця, інші – від радикуліту. А молодий, в окулярах, практикант із районної поліклініки заявив, що в неї хвора печінка і підшлункова залоза...» [4].

Рід Ганни – бідний, надламаний війнами: «... троє дівчат у матері-вдови, солдатки з імперіалістичної, в обхідчатій, обставленій кукурудзинням хаті без сіней – сіни розібрали і спалили...» [4]. Контрастним є образ Омелька Розсохи, чоловіка Ганни: «Омелько – добрий, лагідний, усім уступливий, полохливий, трохи лінкуватий, одразу й добровільно пішов їй у підданство, оддав голоблі важкого хазяйського воза, й вона везла, правувала і приохочувала підпирати воза все сімейство...» [4].

Інфернальна символіка з'являється у творі тоді, коли автор пише про синів Ганни, відразу поділивши їх на живих і померлих у голодомор; пасербиця Ганни Оленка також померла у тридцять третьому (у родини збереглася єдина сімейна світлина, де Оленки вже нема: «Фотографував за тиждень до травневих свят, які збіглися з Паскою, Данилів, пасинків товариш Ілько...» [4]). Це викликано потребою акцентувати увагу читача на жахіттях тоталітаризму: письменник не називає події, що призвели до смертей, лише вказує на них; громадяни

СРСР саме так і розповідали про смерті близьких – не називаючи подій, апелювали до років – 1932-1933 [6].

Псевдокультура СРСР навіть у період репресій не притлумила традиційного європейського світогляду українців: Ганна згадує прокомуністичне свято за три роки до війни, і, ніби до слова, головне християнське – Воскресіння Ісуса Христа, Сина Божого (властивішим, звісно, є дохристиянська назва Великдень, а не фонетично спрощена від давньоєврейського – Пасха). На Вербну (Квітну) неділю в господах усіх християн світу за традицією панував затишок, у тоталітарній країні це замінили масовими травневими акціями (суботниками): у творі ми спостерігаємо, як Ганна «... стоячи на драбині, білила стіну...» [4].

У період непу, до голодомору 1932-1933 року, господарство Омелька й Ганни Розсох складалося з трьох десятин землі (Ганна називала наділ «піском»), «сухореброї кобильчини», яка «без допомоги не витягала воза на гору» [4], але родина вперто не вступала до колгоспу: «Ганна ще й не відчула себе господинею на тих десятинах, усілякі комісії добряче втоптали стежку до їхніх воріт, аж поки не обклали по твердому» [4]; тільки конфіскація майна й худоби змушувала селян іти до колгоспу.

Ширше автор подає картини голодомору, деталізуючи розповідь про те, як родина рятувалася від голодної смерті, зарізали теличку та сховавши м'ясо спочатку в лісі, а згодом у двосхідній сестри на хуторі; при цьому Ганна виявилася найвитривалішою, особливо на протигагу своєму чоловікові (він дещо схожий на Омелька Кайдаша з «Кайдашевої сім'ї» Івана Нечуя-Левицького, лекальний реалістичний персонаж): «... дибцяла з мішком далі, а потім верталася з хутора назад і другого мішка волокла по землі, й поки дотягла, впала без сил, і сестра відпоювала її водою...» [4]. Тому автор фольклоризує героїню: «Ганна билася, як чайка об кригу...» [4].

Голодний раціон родини Розсох із не власне їстівними засобами постає настільки ж убивче реалістично, як і в відомих хронікальних книгах, а саме в «Жовтому князеві» Василя

Барки, у «Марії» Уласа Самчука, у «Жнивах скорботи» Роберта Конквеста, у працях Джеймса Мейса «Ваші мертві вибрали мене...», «Свічка у вікні». Юрій Мушкетик написав про те, як Ганна намагалася вигодувати сім'ю, так: «Молола в жорнах, захованих од злого ока у свинячий цебер, кору і ячмінний послід, і покришене дрібно кукурудзяне стебло, вишукувала по пагінчиках навесні в лісі під прілим листям торішні ліщинові горіхи, варила з молодим часником і цибулею лободу та рогіз і ділила те поміж усіма порівну» [4]. Межове весняне зубожіння українців автор ілюструє, оповідаючи, як уночі Ганна Розсоха носила з колгоспних кагатів чорний глей та вимивала, виварюючи крохмаль, а вдень виходила на колгоспну посівну.

Прізвище Ганни – символічне, воно є певним натяком на муку, але ім'я несе в собі сакралізацію: Анною звалася мати Марії Богородиці, тому героїня Мушкетиковаго оповідання є не просто співчутливою жінкою у своєму стражданні за себе, за своїх дітей та за інших, вона символізує ще не знищену Україну, до такого прийому традиційно вдавалися відлигівці [5, с.37], близький образ Ганни Розсохи й до концепції образу Марусі Чурай (за романом у віршах Ліни Костенко), недарма про неї казали земляки: «Із твоїм голосом у тіятрі співати!...» [4], до постаті Катерини Білокур: «... Заплющить очі й бачить квіти дивні й себе серед них...» [4], а свою садибу, оточену символічними для українців вербами та осоками, на які й позаздрився позивач, жінка називала «раєм-раїною». У голод вона дала їсти чужим дітям, котрі в пошуках їжі справді ходили в той час по хатах: «... зайшло їх двійко, хлопчик і дівчинка, малих, припухлих, і дала вона їм три часники і дві цибулини, вони сіли під тином і все перекладали ті стебельця, не могли їх поділити» [4]; автор акцентує увагу на страшому, по суті, передсмертному стані дітей – «попухлі» [4]. Тільки на літо селяни «... повесіли й підвели од землі очі, й побачили, яке гарне над ними сонце і яка гарна їхня земля...» [4].

Тоталітарна система перемогла талановиту жінку-селянку, котра уособлювала Україну, уже після її фізичної смерті, коли

«... осокори й верби порізали», «...розорали луг...», і від усього того «... похилився темний товстий хрест з осокорини, яка так буйно шуміла під тією хатою, милуючи зір усім, хто проїжджав...» [4].

Отже, конфлікт між владою і жінкою, майстерно відтворений в реалістичному модерністському оповіданні «Суд» Юрія Мушкетика, є осмисленням трагічної історії українців, талановитого народу Європи, понищеного тоталітарною системою СРСР.

Література

1. Дончик В. Грані сучасної прози. Літературно-критичний нарис. Київ: радянський письменник, 1970. 324с.
2. Зелененька І. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...»: Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні. Вінниця: «Едельвейс і К», 2008. 152с.
3. Ласло-Куцюк М. Шукання форми: Нариси з української літератури ХХ століття. Бухарест: Критеріон, 1980. С.201.
4. Мушкетик Ю. Суд. Бібліотека української літератури. Електронний режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=986>
5. П'янов В. Пристрасть і правдивість сповіді / В. П'янов // Вітчизна. 1999. №3-4. С.34-37.
6. Тимошук Н. М. Антитоталітарний дискурс української прози ХХ століття: проблематика голодомору та особливості її художньої реалізації : автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.01. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2006. 16 с.

THE ROLE OF CYBER-MEMES IN NEOLOGISMS'
DEVELOPING**Zabotnova M. V.***Senior Lecturer of the Department
of Philology, Translation and
Strategic Communication,
National Academy of the National
Guard of Ukraine (Kharkiv)*

Summary: *the work is devoted to analysis of the role of cyber-memes in neologisms' development. The author highlights the possibilities of memes to be the territory of memes' spreading and evolution. The work is aimed at figuring out the quantity of such symbiose such as memes and neologisms.*

Key words: *neologism, meme, cyberspace, Internet, interaction.*

The new direction of researches of modern linguistics is the sphere of Internet that is not the place of information accumulation only, but the place of new lexical units' development – neologisms.

The **urgency** of the work is formed due to the possibility of cyber-memes to become a territory for neologisms' development.

Nowadays, numerous scientists devote their works to the analysis of neologisms and memes, as well: Dawkins R. [4], Drabov N. [1], Hatsalova L. B. [3] and many others.

The aim of the papers is to distinguish the role of cyber-memes in neologisms' formation.

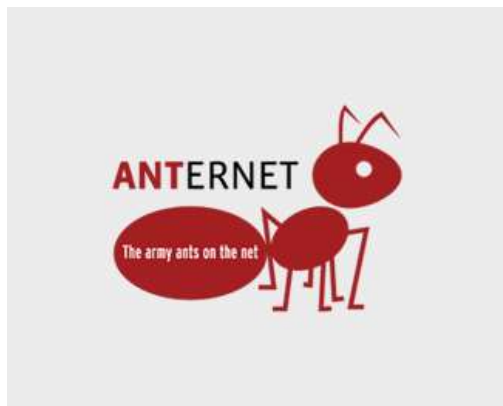
The reason of neologism' development is social as well as scientific and technical progress: formation of new realities, discoveries in the spheres of science and technology, achievements in the Art.

According to the papers of the scientist Karaulov Y. N., neologisms are the words, meanings of the words or the combination of the words which have appeared in any language at any time [2, c. 262]. Thus, it is possible to point out that neologisms are new words in this case they need a specific place for sharing and spreading. It happens quiet often in the sphere of Internet due to the wide range of

representatives of different social groups (here it is essential to stress on the age, gender, nationality and language preferences of the users). However, almost every individual may have access to the Internet, but not everyone may understand the way it works.

To become a part of any language, neologisms are to be spread, in this case the Internet is the best platform because of huge quantity of people who exchange information. The great way to multiply neologisms' appearing is cyber-memes. They used to be more accessible, catchy and emotionally marked. British scientist Dr. Richard Dawkins explained the memes' phenomenon as the replicants which share information [4], so, that is the core of neologisms' implementation.

The development of neologisms on the Internet happens quickly and without any control. Bright example is the word "Anternet", which is a combination of two words: *ant* and *Internet* (Pic. 1) – it means serves to compare the Internet with anthill.

Pic. 1 «Anternet»

Another bright example of cyber-meme which becomes a place of neologism's implementation is the phrase – *boiling frog* (Pic. 2), which is widely spread throughout social networks. This set-phrase is used when referring to a situation which gradually becoming worse, without those involved realizing the peril affecting them until it's too late. "Boiling frog" comes from a widespread anecdote describing a

206

frog slowly being boiled alive. The premise is that if a frog is placed in boiling water, it will jump out, but if it is placed in cold water that is slowly heated, it will not perceive the danger and will be cooked to death. [5]. Being based on this phrase there appeared “*the boiling frog syndrome*” which is used addressing to people who used to dose important information therefore irritating the surrounding.

Pic. 2 «Boiling frog»

So, cyber-memes, which surround every individual throughout the Internet, have become the core way of neologisms' development and spreading due to their diversity of form, sphere and content. To enter the language every unit is to be in the public eye and to be widely used. As the prospect, this work may become the basis for the analysis of the specificity of rendering cyber-memes with neologisms into foreign languages.

Reference:

1. Драбов Н. До питання перекладу англійських неологізмів. Мовознавство, літературознавство. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 13. 2015. URL: <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/11/013-23.pdf>

2. Українська мова: енциклопедія. Під ред. Ю. Н. Караулова. 2-е вид., Перероб. і доп. М. : Велика енциклопедія. Дрофа, 1997. 721 с.

3. Гацалова Л. Б. Неологія як наука в загальній парадигмі сучасного мовознавства: на матеріалі української та осетинської мов: дис. докт. філол. наук: 10.02.19. 2005. 521 с.

4. Dawkins R. The Selfish Gene. 30th Anniversary Addition. GB. : Oxford University Press, 2006. P. 192.

5. Your Dictionary. 2020. URL: <https://www.yourdictionary.com/boiling-frog>

УДК 811.161.2 +821.161.2

Філологічні науки

КЛАСИФІКАЦІЯ КОЛЬОРОНАЗВ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ НАУЦІ

Клікушина Я.А.

викладач I категорії

Комунальний заклад

«Бериславський медичний коледж»

Херсонської обласної ради

У статті розглянуто питання класифікації кольороназв у сучасній лінгвістичній науці. Проаналізовано погляди вчених щодо критеріїв поділу лексем на позначення кольору.

Ключові слова: *кольороназва, словотвірна структура, структурно-семантичні типи.*

Слова на позначення кольору у сучасній українській мові, як і в інших мовах світу, становлять окрему лексико-семантичну групу. Колір є найдавнішою реальністю людського буття, складним явищем, пізнання якого було тривалим. Це складна система художнього вираження присутня у всіх видах мистецтва. Лексика на означення кольору традиційно використовується в мові художньої творчості як у прямому, так і в переносному, похідному значеннях. Семантична структура кольороназв с багат шаровим комплексом із семою «колір», на яку можуть

накладатися різні конотативні значення, пов'язані, в основному, з індивідуально-авторським баченням світу [1; 6]. В українському мовознавстві питання класифікації кольороназв залишається відкритим. Цій проблемі присвячено ряд досліджень, зокрема, Науменко Н. «Залежність образності кольороназви від її словоформи». Бабій І. «Семантична характеристика назв кольорів у сучасній українській мові», Дзівак О. М. «Про систему назв кольорів у сучасній українській літературній мові» та інші.

Метою роботи є аналіз існуючих класифікацій кольороназв у сучасній лінгвістичній науці.

Традиційно вчені поділяють усі кольороназви на «основні» та «другорядні». Основними є назви давнього походження, генетично споріднені з кольоропозначеннями в інших слов'янських мовах, вони становлять ядро всієї лексико-семантичної групи кольороназв, навколо якого розташовані назви пізнішого походження. Цими основними є сім семантично незалежних назв, які позначають «колір без відтінків»: *червоний, жовтий, зелений, голубий, синій, білий, чорний*. Усі інші є назвами відтінків основного тону, що вказують на міру вияву колірної якості, на інтенсивність колірного тону, змішування кольорів, на колірну ознаку, якої набув предмет у результаті якоїсь дії чи процесу, і на ряд інших ознак. Вони семантично об'єднуються навколо «основних». Їх є багато, це майже всі наявні в мові колірні назви (*голубуватий, зелененький, червонястий, блідо-рожевий, темно-червоний* та ін.) [2,14].

За відношенням назви кольору до поняття про нього прийнято виділяти два типи назв кольорів:

І. Назви, що позначають конкретну колірну ознаку предмета чи явища об'єктивної дійсності. Це численна група, яка охоплює невмотивовані (*білий, жовтий, сірий* та ін.) та вмотивовані з погляду носіїв сучасної української мови кольоропозначення (*малиновий, калиновий, пшеничний* та ін.); лексеми з колірною семантикою різних граматичних категорій (*синій, синь, синьо* та ін.); назви, що вказують на ступінь вияву колірної ознаки (*зеленастий, жовтуватий*).

II. Назви, що характеризують забарвлення предмета, не вказуючи на конкретний характер кольору. Такі назви займають окреме місце в семантичній класифікації слів із колірним значенням, оскільки вони чітко не позначають конкретний колір, але дають певну інформацію про забарвлення предмета чи явища, тому їх умовно можна вважати кольороназвами. Серед них виділяють такі групи:

а) назви, які визначають ступінь насиченості, інтенсивності кольорів, не називаючи конкретної колірної якості: *ясний, світлий, темний, блідий*;

б) назви, що вказують на спосіб поєднання кількох невизначених кольорів у певній формі: *рябий, зозулястий, картатий, смугастий, пістрявий* і ін.;

в) назви для неозначеного кольору, які вказують на загальне забарвлення реалій, не визначаючи його конкретного характеру: *кольоровий, барвистий, різнобарвний, двобарвний, строкатий, квітчастий* та ін.;

г) назви, що виражають відтінки певного забарвлення предметів і явищ природи: *соковитий, свіжий, злинялий, яскравий, чистий, брудний* і ін.;

г) назви, які вказують на загальний характер забарвлення реалії, зумовлений дією сонця, вітру тощо: *загорілий, смуглявий* та ін.;

д) назви, що вказують на суб'єктивну оцінку певного колірнього тону: *похмурий, ніжний, легкий, крикливий* та ін.

До лексико-семантичної групи назв кольорів належать і загальні назви цієї категорії слів, які позначають сукупну колірну ознаку: *колір, фарба, барва, краска* [2,16].

За частиномовною приналежністю виділяють кольороназви: іменники, прикметники, дієслова та прислівники.

1. Колір-іменник як ім'я позначає певну абстракцію (*небесна блакить, зелень лугів* тощо). Також він може вказувати на носія певної кольорової ознаки: *біляк* - заєць з білим хвостом, *сірко* - собака сірої масі і, *рябчик* - птах з рябим оперенням. За певних умов набуває ознак конкретного предмета або явища, наприклад,

назва металу «срібло» у метафоричному сполученні «срібне волосся» стає символічним кодом кольороназви «сивина».

2. Колір-прикметник - найбільша група в системі кольористичних образів. У структурі художнього твору буває й епітетом (*синя вода*), і порівнянним (*насунувся, мов чорна хмара*), і метафорою (*зелений шум*). До рівня символу) підноситься, будучи вжитим у нерозривному зв'язку з означуваним (наприклад *зелень лісів* як опредмечений кольористичний образ могутності Природи).

3. Колір-дієслово. Дієслова, що означають колір, поділяються на дві підгрупи. Першу становлять слова, що означають сприйняття кольору зором реципієнта, - візуальні статичні образи «*біліти*», «*зеленіти*» тощо. До другої належать слова, що являють собою відтінок кольору, який надає предметові сам реципієнт, - «*біліти* (стіни)», «*золотити* (бані)» тощо.

4. Колір-прислівник. Як і колір-прикметник, є позначенням колірної і описуваного предмета, але вживається не так часто, переважно - для відображення почуттів героя [4].

За структурою розмежовують прості та складні кольороназви. Простими є кольороназви, що складаються з однієї основи: *білий, чорний, червоний, золотий, рожевий, жовтий, сірий, зелений, синій*. Складними є такі, що включають дві і більше основи. Вони можуть бути як цільнооформлені (*білосніжний, золотавотілий, сивоволосий*), і нарізнооформлені (*синьо-червоний, сліпуче-білий, темно-зелений*). Складні кольороназви, утворені шляхом поєднання двох окремих кольорів, увиразнюють художнє звучання і надають додаткових смислових значень зображуваним предметам, явищам.

Серед них розрізняють:

а)назви, що передають відтінки кольору, вказують на ступінь його насиченості, напр.: «*ясно-блакитний туман*», «*темно-синє узгір'я*» та ін.;

б)назви, що передають колір з додатковим відтінком. Значення таких кольороназв уточнюється основою відносного прикметника, напр.: «*криваво- червона стяга*» та ін.;

в) назви, що містять поєднання основ двох назв кольорів і виражають проміжні кольори, позначають переходи, змішування барв, напр.: *«злотисто-рожева світова зоря», «срібно-блакитна площина», «злото-багряна верба»;*

г) емоційно-підсилюючі позначення, що супроводжуються колірною деталізацією; вони часто є індивідуально-авторськими: *роздутлочервоний*.

г) композиції, які передають сталу, повторювану в часі ознаку предмета чи явища, напр.: *«біловійний туман», «білогриві вали», «срібнокудрі хвилі»* та інші [3,28].

Оригінальними є дослідження Джонатана Вайноуера з Массачусетського технологічного університету. Він відкрив неочікуваний зв'язок між лінгвістикою і фізіологічним сприйняттям кольору. Його зацікавило, чи впливають на сприйняття кольору особливості рідної для людини мови і чи можна на основі цього дійти висновків щодо психології нації.

Відомо, що кольори поділяються на певні групи в залежності від їх психологічного впливу на людину.

1. Стимулюючі (теплі) кольори, що сприяють збудженню й діють як подразники:

- а) *червоний, ясно-червоний* - вольовий, життєстверджуючий;
- б) *жовтогарячий, помаранчевий* - теплий, затишний;
- в) *жовтий, лимонний, золотавий* - контактуючий, променистий.

2. Дезінтегруючі (холодні) кольори, що зменшують роздратованість:

- а) *фіолетовий, бузковий, лавандовий* - глибокий, важкий;
- б) *синій, індиго, кобальтовий* - підкреслює дистанцію;
- в) *блакитний, лазуровий, бірюзовий* - спрямовує до простору;
- г) *синьо-зелений* - підкреслює рух, мінливість.

3. Пастельні кольори:

- а) *рожевий* - ніжний, справляє враження деякої таємничості;
- б) *ліловий* - замкнутий, ізольований;
- в) *пастельно-зелений* - ласкавий, м'який;
- г) *сірувато-блакитнуватий* - стриманий.

4. Статичні кольори, здатні врівноважити:

- а) *власне зелений* - вимогливий, освіжаючий;
- б) *маслиновий* – заспокійливий, пом'якшуючий;
- в) *жовто-зелений* - оновлюючий;
- г) *пурпурний* - вишуканий, претензійний.

5. Кольори глухих тонів, які не викликають роздратування (*сірий*), гасять його (*білий*), допомагають зосередитися (*чорний*).

6. Теплі темні тони (коричневі), що стабілізують роздратування, діють інертно:

- а) *охра* - зменшує зростання роздратування;
- б) *коричневий, землистий* - стабілізуючий;
- в) *темно-коричневий* - пом'якшує збудливість.

7. Холодні темні кольори, що ізолюють і придушують роздратування (*темно-сірі, чорно-сині, темні зелено-сині*) [5].

Отже, питання класифікації кольороназв, потребує уточнень та доповнень. У сучасній лінгвістичній науці існують різні класифікації слів-кольороназв: за фізичними параметрами (Л. Миронова), за словотвірною структурою (О. Дзівак), за структурно-семантичними типами (А. Кириченко), за вмотивованістю значення (А. Кириченко, О. Дзівак), за частотністю вживання (В. Москович), за подібністю у психологічному аспекті (О. Фрумкіна), за подібністю історичному аспекті (Н. Бахініна).

Література:

1. Адах Н. Семантика індивідуально-авторських кольороназв у поетичній мові Василя Барки / Н. А. Адах // Наукові записки. Серія : Філологічна. - Острог, 2008.-№ 10. -С. 3 - 11.

2. Бабій І. Семантика, структура та стилістичні функції назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі малої прози В. Стефаника, М. Коцюбинського, М. Хвильового). - К., 1997- 21 с.

3. Дзівак О. Про систему назв кольорів у сучасній українській літературній мові / О. М. Дзівак //Українське мовознавство. Вип. 3.-К., 1975. - С. 30.

4. Науменко Н. Залежність образності кольороназви від її словоформи. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.library.ukma.kiev.ua/>

5. Засоби зображення гами кольорів у французькій та українській мовах. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrrferat.com/>

УДК 80

Філологічні науки

ВІДДІЄСЛІВНІ АГЕНТИВНІ НАЙМЕНУВАННЯ ДАВНЬОРУСЬКОЇ МОВИ: КОГНІТИВНО- ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Корінь Д. С.,

*студентка філологічного факультету
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

Анотація: наукова розвідка присвячена з'ясуванню особливостей мотивації віддієслівних іменників із агентивним значенням у проекції на когнітивне підґрунтя їхнього творення. Схарактеризовано аспекти вивчення мотивації та її типології у вітчизняній лінгвістиці. Укладено картотеку віддієслівних *potina agentis*. Проаналізовано ономасіологічні ознаки дериватів та ономасіологічні бази – словотворчі афікси агентивних найменувань.

Ключові слова: агентив, мотивація, когнітивно-ономасіологічний аналіз, предикатно-аргументна мотивація.

Проблема мотивації найменувань різного номінативного статусу та її типології є однією зі споконвічних і завжди актуальних у мовознавстві. Особливості мотиваційних відношень і їх класифікація спочатку були проблемою словотвору, пізніше – ономасіології. Сьогодні ономасіологія інтегрована з когнітивною наукою. Когнітивна ономасіологія покликана з'ясувати, як виникає те чи те найменування, пояснити зв'язок його ономасіологічної структури зі структурами знань про позначене.

У Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького діє потужна когнітивно-ономасіологічна школа, яку очолює О. О. Селіванова. У монографії «Когнитивная ономасиология» дослідниця запропонувала нове визначення мотивації та нові параметри типології мотиваційних відношень, розробила методику когнітивно-ономасіологічного аналізу [4]. Цю методику успішно апробували представники школи та інші науковці на матеріалі різних шарів номінативних одиниць української, російської, англійської та інших мов. Наприклад, дисертація Г. А. Ярмоленко присвячена вивченню мотиваційних особливостей віддієслівних іменників української мови [7]. Г. В. Кочерга, навпаки, дослідила мотиваційні відношення відіменних дієслів [2]. В. В. Калько комплексно проаналізувала в когнітивно-ономасіологічному аспекті українські назви лікарських рослин, описавши різновиди пропозиційно-диктумної мотивації та схарактеризувавши специфіку змішаної мотивації [1].

Мета нашої роботи – з'ясувати особливості мотивації віддієслівних іменників із агентивним значенням у проекції на когнітивне підґрунтя їхнього творення.

Досліджуючи різні знаки та проектуючи їх на ментально-психонетичний комплекс, О. О. Селіванова розробила оновлену когнітивно-ономасіологічну класифікацію мотивації. Професорка, враховуючи статус фрагмента структури знань про позначуване, виділила такі її типи: пропозиційний, асоціативний, модусний, змішаний, концептуально-інтеграційний [3]. *Nomina agentis* давньоруської мови, мотиватором яких є дієслова, утворені за допомогою пропозиційно-диктумної, а саме предикатно-аргументної, мотивації.

Аналізуючи *nomina agentis*, мотивованих дієсловами, необхідно, безперечно, враховувати й семантичну типологію предикатів. Для дослідження мотивації віддієслівних іменників із агентивним значенням ми обрали функціонально-ономасіологічну класифікацію дієслівних предикатів Ф. С. Бацевича, оскільки, як зазначає О. О. Селіванова дієслова в ній розглядаються в первісному значенні – в співвідношенні з аргументними місцями [3].

У процесі формування агентивних найменувань актуалізмваними виявилися такі предикати-мотиватори, як-от:

1. *Nomina agentis* – предикат, що означає трудову діяльність: *покроутарь* – «хлѣбопекъ» [СДЯ, II, с. 1117], *прасоль* – «продавець» [СДЯ, II, с. 1372], *метельникъ* – «должность въ древней Руси» [СДЯ, II, с. 130].

2. *Nomina agentis* – предикат зі значенням специфічних фізичних дій і процесів, характерних занять: *пискатель* – «играющий на свирѣли» [СДЯ, II, с. 937], *бааникъ* – «ворожея» [СДЯ, I, с. 35], *отравьникъ* – «отравитель» [СДЯ, II, с. 760].

3. *Nomina agentis* – предикат зі значенням фізіологічних дій і процесів: *полоушьникъ* – «слушатель» [СДЯ, II, с. 1239], *позоратаи*, *позоратель*, *послоухъ* – «очевидецъ» [СДЯ, II, с. 1091, 1238], *объходитель* – «осмотрщикъ» [СДЯ, II, с. 568].

4. *Nomina agentis* – предикат, що позначає мисленнєву діяльність: *проразоумьникъ* – «промыслитель» [СДЯ, II, с. 1560].

5. *Nomina agentis* – предикат, що позначає мовленнєву діяльність: *молитель* – [СДЯ, II, с. 167], *мольвьникъ* – «проситель, богомолецъ» [СДЯ, II, с. 166].

6. *Nomina agentis* – предикат, що позначає психічну діяльність: *отѣмстьникъ* – «мститель, каратель» [СДЯ, II, с. 234], *лазатель* – «коварный человекъ» [СДЯ, II, с. 21], *ненавистьникъ* – «ненавидящий, врагъ» [СДЯ, II, с. 399].

7. *Nomina agentis* – предикат зі значенням соціальних дій і процесів: *послужильць* – «служилецъ» [СДЯ, II, с. 1236], *вънчатель* – «тотъ, кто вънчается» [СДЯ, I, с. 489], *приѣмьникъ* – «властитель» [СДЯ, II, с. 1400].

8. *Nomina agentis* – предикат, що позначає соціальні (міжособистісні, міждержавні) стосунки та відносини: *приобъщница* – «супруга» [СДЯ, II, с. 1442], *приѣмьчкъ* – «приемный сын» [СДЯ, II, с. 1405].

9. *Nomina agentis* – предикат зі значенням поведінки: *насильникъ* – «притѣснитель» [СДЯ, II, с. 330], *моучитель* – «тиранъ, палачъ» [СДЯ, II, с. 200], *пооустьникъ* – «поощиритель» [СДЯ, II, с. 1310].

Слід зауважити, що межа між проаналізованими розрядами не завжди чітка.

Функцію ономасіологічного базису в віддієслівних агентивних найменуваннях виконує словотворчий суфікс: *-никъ* (*пооустъникъ, насильникъ, ненавистъникъ, мольвьникъ*) та *-тель* (*моучитель, обходитель, лагатель, пискатель*).

Суцільна вибірка фактичного матеріалу зі «Словаря древнерусского языка по письменнымъ памятникамъ» І. І. Срезневського [5] засвідчує, що віддієслівні іменники з агентивним значенням утворені внаслідок предикатно-аргументної мотивації. Їхніми твірними є дієслова різних семантичних класів. Найбільш чисельною є група агентивних найменувань, мотивованих вербативами зі значенням соціальної діяльності.

Отже, застосування когнітивно-ономасіологічної методики відкриває подальші перспективи вивчення мотивації інших номінативних і граматичних класів слів. Також цікавим є подальше глибоке дослідження віддієслівних *nomina agentis* не лише давньоруської мови, але й сучасної української літературної мови.

Література:

1. Калько В. В. Українські паремії: семантика, синтактика, прагматика: монографія. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А. 2019. 562 с.
2. Кочерга Г. В. Мотивація відіменникових дієслів у сучасній українській мові (когнітивноономасіологічний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Одеса, 2003. 20 с.
3. Селиванова Е. А. Когнитивная ономасиология (монография). Київ: Издательство украинского фитосоциологического центра, 2000. 243 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

5. Срезневський І. І. «Матеріали для Словаря древнерусского языка по письменнымъ памятникамъ». Т. 1. СПб. : Отд.-ние рус. яз и словесн. Имп. АН. 1893. 1420 стб.

6. Срезневський І. І. «Матеріали для Словаря древнерусского языка по письменнымъ памятникамъ». Т. 2. СПб. : Отд.-ние рус. яз и словесн. Имп. АН. 1902. 1802 стб.

7. Ярмоленко Г. А. Віддієслівні nomina agentis давньоруської мови б когнітивно-ономасіологічний аспект. Черкаси, 2019. 10 с.

УДК 811.11

Філологічні науки

ФЕНОМЕН „KURZDEUTSCH“ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СУЧАСНОГО МІГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Маркіна Т.М

студентка факультету «Право»

Ірчишина М.В.

викладач юридичного факультету

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна

В представленій роботі розглянуто феномен Kurzdeutsch як тенденцію, що набуває популярності із розвитком міграційного процесу. Проведено аналіз здобутків мовознавців, котрі спеціалізуються на східних мовах та зроблено спробу дослідити причини виникнення найрозповсюдженіших помилок на прикладі українсько-, англо- та російськомовних громадян.

Ключові слова: *Kurzdeutsch, мігрант.*

На сьогоднішній день міграція є однією з найактуальніших проблем людства та одним з найвпливовіших факторів глобалізації. Міграційні процеси зазвичай пов'язані геополітичними, економічними та соціальними чинниками. Найбільш привабливими для переїзду країнами на сьогоднішній день є: США, Канада, Австралія, Нова Зеландія та країни ЄС, до складу якого

входить і Німеччина. Наразі саме Німеччина є одним з лідерів по імміграції в світі (на другому місці після США). Близько 20% населення в Німеччині є мігрантами або їх нащадками.

Міграційні маси людей, переміщаючись в інші держави, приносять свою культуру, традиції і звичаї, світогляд, а також мову, які можуть увійти до повсякденних реалій мови держави, до якої переселилися мігранти [3, С.251-252]. Зі зростанням відсотку мігрантів у Німеччині збільшується й негативний вплив на мову: німецька мова «стає» простіше. Цей процес відбувається через те, що мігранти вчать німецьку не настільки старанно, і згодом найчастіші помилки стають популярними серед корінного населення.

Kurzdeutsch або «скорочена німецька» – результат тенденції до спрощення літературної німецької мови неносієм шляхом надання їй рис, притаманних рідній мові самого носія. Активно використовується турецької молоддю та молоддю мігрантської походження в цілому. Проте мовознавці відзначають, що не лише молодь, а й люди більш поважного віку все активніше використовують *Kurzdeutsch* вірогідно для того, щоб здаватися «молодшими» та зекономити час, пропускаючи деякі слова. Таке вживання спотвореної німецької стало підставою для видання однойменної книги «*Kommst du Bahnhof oder hast du Auto?*» Діаною Марссек. Мовознавиця пише: «Пропозиції скорочуються шляхом викидання артиклів або поєднань артиклів з приводами. Виникають такі фрази, як «*Ich bin noch Büro*» або «*Er hat Tor geschossen*», які ніхто не виправляє, оскільки сенс фрази зрозумілий» [2].

Професор славістики Лейпцизького університету Уве Хінріхс (Uwe Hinrichs) довгий час досліджує вплив мігрантів на розвиток німецької мови. Свої дослідження він проводив у Лейпцигу та в Берліні. «Мігранти, навіть якщо вони старанно вчать німецьку мову, роблять помилки. Нічого дивного: адже німецька мова не проста. Але найрозповсюдженіші помилки поступово переймають і носії мови – корінні німці», такого висновку дійшов і професор Хінріхс, пояснюючи, що мова йде, перш за все, про усне мовлення [1].

У процесі вивчення німецької мови українці також можуть стикатися з труднощами, які спричинюють досить популярні помилки. Перш за все, це відмінність роду іменників, як наприклад укр. *дівчинка* (жіночий рід) – нім. *Mädchen* (середній рід), укр. *Будинок* (чоловічий рід) – нім. *Haus* (середній рід), укр. *тиждень* (чоловічий рід) – нім. *Woche* (жіночий рід). Таким чином, окрім необхідності вивчення еквівалента в іноземній мові, виникає потреба запам'ятовувати ще й рід. По-друге, від категорії роду залежить вибір артикля – службової частини мови, яка може бути або повністю відсутньою (українська, російська та інші мови), або невідмінюваною (наприклад, англійська). Окрім цього, артиклі у німецькій мові можуть поєднуватися з прийменниками, тому для спрощення своїх висловлювань невпевнені користувачі для уникнення помилки пропускають прийменники та артиклі, створюючи інше порушення норми, яке й призводить до поширення *Kurzdeutsch*.

По-третє, відмінкова система німецької мови відрізняється від такої в українській, англійській, російській та інших мовах. У німецькому їх чотири: називний, родовий, давальний і знахідний; їх вживання регламентується правилами та впливає на порядок слів у реченні. В українській мові – сім відмінків, як у польській чи хорватській. А ось в англійській вони не впливають на зміну закінчень чи відмінювання артиклів. Професор Хінріхс констатує: «Мігранти плутають відмінки або взагалі опускають відмінкові закінчення. Ось так відмінки втрачають значення, вживаються все рідше. Наприклад, мігранти з Туреччини часто вживають давальний замість родового» [1].

Спостереження протягом тривалішого періоду часу дозволить зробити більш узагальнені висновки щодо розвитку мови. Можливо *Kurzdeutsch* призведе до подальшого спрощення літературної німецької мови, або ж, навпаки, залишиться історичним феноменом початку XXI сторіччя.

Література:

1. DW [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/ru>.

2. Große Glocke. Мигранты меняют немецкий язык [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru-deutsch.livejournal.com/1248050.html>.

3. Рамазанова М.А., Кулахметова М.С Словарь современного немецкого языка как отражение социокультурных аспектов процесса миграции. *Научный журнал Павлодарского государственного университета имени С. Торайгырова, Вестник ПГУ. Серия филологическая*. 2018 (№2), Павлодар, Казахстан. С.251-257.

УДК: 8.81

Філологічні науки

ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ В АНГЛОМОВНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПУТІВНИКАХ

Мисковець О.І.

*студентка факультету іноземної філології
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

У статті розглядаються тексти англомовних туристичних путівників, аналізуються стилістичні засоби, виокремлюються та ілюструються прикладами їх особливості та найбільш частотні моделі.

Актуальність роботи визначається зростаючим, у сучасній лінгвістиці, інтересом до проблем, пов'язаних із міжкультурним спілкуванням та висування англійської мови на лідируючі позиції у функції мови міжкультурного спілкування, а також підвищенням попитом, у даний час, на туристичні тексти та зростаючим інтересом до пошуку у них засобів реалізації комунікативно - прагматичного потенціалу.

У лінгвістиці путівник розглядається як жанровий різновид туристичного дискурсу, який є найважливішим джерелом інформації про природні, економічні та культурно-побутові особливості країни, є візитною карткою народу, що забезпечує зв'язок між представниками різних країн у

культурному просторі. Він є найскладнішим як по структурі, так і за різноманітністю втілюваних модусів, мовних тактик, вербальних та невербальних кодів [1, с.239].

Для аналізу змісту путівників були використали англomовні туристичні путівники паперових видань: «*KIEV TOUR*», «*The essential Paris travel guide*» та онлайн-путівники: «*Iamsterdam*» та «*Rome*», які присвячені певному туристичному місту [2-5].

Невербальні елементи тексту туристичних путівників є ілюстративними, додатковими, вони тісно пов'язані із вербальними (текстовим вираженням), проте мають свою специфіку та потребують окремої уваги. За допомогою різноманітних графічних (невербальних) засобів текст туристичних путівників викликає інтерес до змісту, підводить читача до рішення, закликає до дії, радить те, до чого читач уже підготовлений [1, с.236].

Структура досліджуваних путівників складається із двох елементів: вербального та візуального (графічного), який, безпосередньо, впливає на емоційний стан людини. Проаналізовані групи невербальних засобів дозволяють нам виділити засоби, які використовуються у текстах досліджуваних туристичних путівників.

Візуальний ряд проаналізованих туристичних текстів складається із ілюстрацій, графічних зображень, підбраного шрифту, кольорового спектру тощо. Недотримання вимог будь-якого із названих елементів візуального ряду путівника може викладати негативну експресію у користувача путівників.

Графічні засоби (невербальні) - це знаки певної фізичної форми, що належать до різних семіотичних систем [1, с.230]. При аналізі тексту вагоме значення мають невербальні комунікації: дизайн тексту (довільність); просторове розташування тексту (відступи, параграфи); шрифтові виділення, повторення і підкреслення; фотографії, ілюстрації; символи.

Текст путівників має свої графічні особливості – складається не лише із одиниць комунікативного плану - речень, а й

одиниць номінативного плану - слів та словосполучень. Рядки текстів заповнюються не повністю, можуть вирівнюватися не лише із лівого краю, так із правого чи по центру. Пропуски у текстах між словами та реченнями трапляються довільними. Зрідка трапляються у текстах різні види скорочень, які сприяють насиченню лексико-граматичної структури, наявність цифр і математичних знаків, що мають різне семантичне навантаження.

Чималий національний та культурний ефект демонструє закономірно написаних латинцею слова, де застосовуються елементи кирилівської графіки. Таке явище можна пояснити тим, що у такий спосіб переривається монотонність процесу сприйняття. Наприклад: «*KICV TOUYA GUIDE*», «*SPECIAL TOUYAS THAT WILL BLOSH CHOUYA MIID*» [4].

Текст туристичних путівників скорочують за допомогою включення у нього додаткових семіотичних знаків і засобів, які виконують різноманітні функції в організації та формуванні змісту, що впливають на читача й, інколи, містять у собі більше інформації, ніж використані у тексті номінативні одиниці.

Вагому роль у сприйнятті інформації відіграє головна сторінка веб-сайту чи титулка паперового путівника, та загальне оформлення, яке зосереджує туриста та акцентує його увагу на користь повідомлюваного, а не просто інформує. На головних сторінках туристичних путівників (*Iamsterdam*, *Rome*, *Kyiv Tour Guide*, *The essential Paris travel guide*) текст доповнюється невербальними компонентами. Наприклад: у путівнику «*Iamsterdam*» зображений логотип міста , що втілює асоціативне значення із містом, а також задній фон сторінки доповнений кольоровим фото типової амстердамської вулиці. Сайтом запропоновано зручність навігації розділів: за допомогою перехідної (графічний елемент), користувач сайту може перейти до різних блоків (тем); за допомогою користувач може обрати зручну для нього

мову, а також іконка , яка вказує користувачу на ресурс для вводу ключових слів із навігації сайту; іконка MENU вказує на перехід до меню. Логотипи компаній «Civitatis» та «Chernobylwel.come» на головних сторінках путівників «Rome» та «Kyiv travel guide» визначаються як символи, що використовуються організаціями для ідентифікації та включають знаки і назви компаній. Зображення на задньому фоні Колізею, має важливе значення у підсиленні ролі заголовку [3,4].

Ще одним фундаментальним компонентом в укладанні паперового чи електронного путівника є колір. Діагностуючи путівники (*Iamsterdam, Rome, Kyiv Tour Guide, The essential Paris travel guide*), можемо дійти до висновку, що на даних ресурсах присутній певний кольоровий стиль, а саме: світлий задній фон, використання яскравих графічних зображень, використання певних кольорових гам задля окремих блоків, тем, іконок. На підставі проаналізованого матеріалу нами встановлено, що у зображеннях текстів туристичних путівників використовуються такі домінантні кольори, як білий, блакитний / синій, зелений, червоний, помаранчевий [2-5].

Невід’ємну роль у візуальній концепції путівників відіграють шрифти, які привертають увагу, відповідають змісту інформації, забезпечують швидке й безпомилкове читання. У текстах путівників чітко прослідковується тенденція виділяти певні частини слова іншим, відмінним шрифтом чи кольором або кеглем. У нашому випадку шрифти характеризуються: гарнітурою, кеглем, нахилом: прямий (*regular*), похилий (*oblique*), курсив (*italic*); насиченістю: контурний, світлий (*light*), ужирений, жирний (*bold*), наджирний (*black*); шириною: надвузький, вузький (*condensed*), нормальний (*normal*), широкий (*extended*), надширокий. Безперечно, щоб уможливити названі вище функції, важливо також акцентувати увагу на кольоровому втіленні туристичного тексту. Для підкреслення меседжу тексту важлива кольорова гамма, і у першу чергу - колір літер, яким

передено текст. У нашому випадку більшість текстів надруковано чорним кольором на білому або сірому фоні, лише де укладачі хотіли звернути увагу на важливість інформації, виділяли слово або текст іншим кольором (червоним, білим та помаранчевим).

Для незвичайного та позитивного візуального сприйняття туристичного тексту мають значення правильно підібрані ілюстрації та графічні зображення, які створюють потрібну атмосферу у залежності від контексту (рис. 1) [2,4].

Рис. 1. Графічні зображення

У текстах проаналізованих путівників виявлені такі графічні елементи:

- зображення відповідних суб'єктів готельно-туристичного бізнесу, наприклад: «*Apollo Hotel Vinkeveen-Amsterdam*», «*Bilderberg Garden Hotel/De Kersentuin*»; «*civitatis Rome*» (рис. 2) [2,3].

Рис. 2. Суб'єкти готельно-туристичного бізнесу

- відображення знакових систем, як сукупність знаків, які є носіями певного змісту, значення, інформації. У нашому

дослідженні піктограми є індексальними знаками, які кодують тематичну інформацію. Наприклад: підкріплена текстом піктограма «ліжко» втілює у собі задачу проінформувати туриста про «проживання» у Римі (рис. 3).

Рис. 3. Піктограми меню на сайті «Rome» [3]

- графічна ілюстрація, яка доповнює та розширює текстове наповнення (рис.4.) [5].

Рис. 4. Графічні ілюстрації у путівнику «The essential Paris travel guide»

- за допомогою знакових символів   у путівнику «Iamsterdam» виділені вагомі переваги подорожування по Амстердаму із «Amsterdam City Card» (рис. 5) [2].

Рис. 5. Знакові символи у путівнику «Iamsterdam» [2].

- застосування іконічних знаків (знак копіює об'єкт), а саме карт, схем, які є моделями реальної дійсності розміщення різних природних і соціально-економічних об'єктів та явищ.

У дискурсі путівника «*Kyiv Tour Guide*» використані подвійні лапки, які розміщені поблизу речень, звертаючи на себе увагу: «*Here are some of the most common phrases used in the Ukrainian language*», проте вони не є поширеними у інших текстах [4].

Аналізуючи лінгвістичне оформлення текстів туристичних путівників, виділимо такі паралінгвістичні засоби: - виділення слова, фрази, речення великими буквами, наприклад: «*BORDEL!*» [5]; «*BEVERAGES*» [4], «*DISCOVER THE REGION WITH THE AMSTERDAM & REGION TRAVEL TICKET*» [2]. Цей прийом використовується для акцентування окресленого слова, виразу, речення. Знак оклику у текстах використовується довільно та часто. Де-не-де зустрічається використання емотиконів, наприклад: «*P.S. And do not forget to use the free ticket you will get after your Chornobyl tour!:)*»; «*And a couple of phrases that might help you to get a discount when buying something...*» [4].

Отже зазначимо, що семіотичні ресурси, які досить різноманітні, беруть активну участь у продукуванні стилістичних засобів проаналізованих текстів туристичних путівників. Вони пов'язані із фонетичними, граматичними, лексичними й іншими виразними засобами мови.

Література:

1. Грушкова О.М. Невербальні елементи рекламних текстів /О.М. Грушкова// Журнал «Український смисл». – 2015. - №1. – С. 230-241.
2. <https://www.iamsterdam.com/en> - «Iamsterdam»
3. <https://www.rome.net> - «civitatis Rome»
4. https://www.chernobylwel.com/files/fileManager/frontend-tours/7-en/kyiv_guide.pdf - «Kiev Tour Guide»
5. <https://theculturetrip.com/europe/france/paris/articles/the-essential-travel-guide-to-paris-infographic/> - «*The essential travel guide to Paris*»

ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ В. ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА»

Привалова С.П.,

доцент кафедри української мови,
літератури та методики навчання
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
м. Глухів, Україна

Анотація: досліджено проблематику сучасного роману В. Лиса «Століття Якова», окреслено особливості національних і культурних надбань українського народу крізь призму духовних орієнтирів, визначено національні та загальнолюдські цінності українців.

Ключові слова: проблематика, проблема, роман, духовні орієнтири.

Помітне місце в літературному процесі кінця XIX – початку XX ст. посідає постать Володимира Лиса – відомого сучасного українського письменника, майстра прозових творів, який, відзначаючись фундаментальними знаннями з історії, змушує читача переосмислити національні й культурні надбання українського народу крізь призму духовних орієнтирів, замислитися про національні та загальнолюдські цінності. Це зумовило посилений інтерес сучасних читачів до творчої спадщини письменника, осмислення характерних рис його індивідуальної стильової майстерності, до художніх засобів розкриття авторського «Я», до проблематики творів на рівні психолого-філософського світосприйняття, до жанрових особливостей прозових творів письменника.

Творчий доробок письменника налічує близько п'ятнадцяти романів, які розраховані на широке коло читачів. Вони засвідчують індивідуальний авторський стиль В. Лиса, новаторство творчого підходу до змалювання подій та явищ. У романах простежується використання мистецьких прийомів його попередників, а також інноваційні жанрово-стильові особливості його сучасних прозових творів («І прибуде суддя»,

«Продавець долі», «Острів Сильвестра», «Іван та Чорна Пантера», «Камінь посеред саду», «Століття Якова», «Соло для Соломії» та ін.).

Більшість романів В. Лиса посіли призові місця у різноманітних літературних конкурсах: «Там, за порогом» – премія на республіканському конкурсі творів про молодь; «Острів Сильвестра» – перша премія «Коронації слова», «Століття Якова» – перемога у «Гранд Коронації слова» (конкурсу романів, кіносценаріїв, п'єс та пісенної лірики про кохання «Коронація слова 2010») та ін.

Серед творів письменника одним із найбільш популярних серед читачів та найбільш обговорюваних серед літературних критиків є роман «Століття Якова», у якому автор майстерно вписує інтимну біографію героя у велику історію. Це й розповідь про кохання, і соціально-психологічна драма, і просто захопливий, насичений несподіваними поворотами сюжет, який надзвичайно захоплює читача.

Проблематика роману «Століття Якова» В. Лиса є багатоаспектною і водночас актуальною. Автор у творі порушив низку проблем: життя і смерті, людина і суспільство, класової нерівності, батьків і дітей, життєвого вибору, подружньої зради, вбивства, морально-етичні проблеми та ін.

Я. Поліщук слушно зауважує, що «принципова проблема, яку актуалізує автор роману, постає перед кожним з нас у відповідальні життєві моменти. Це проблема причетності. Якою мірою ми присутні в минулості об'єктивної дійсності? Якою мірою спроможні пізнати смак часу? Яку роль відведено нам у процесі зміни світоглядів, ідеологій, суспільних настроїв і епох, зрештою?» [1].

Проблема *людина і суспільство* найповніше зреалізована на образі ключового персонажа. Яків Мех, закорінений у землю селянин-поліщук, схильний терпляче переносити ті зміни, які йому напроорокувала доля, і тільки війна та суспільна повинність виривають його із звичного середовища. Він живе за законами народної моралі, не протестує проти суспільних

правил: чи то моральних, чи провладних. Герой не протистоїть владі, він підкоряється їй (і за польської влади, і в радянські часи), хоча в надзвичайній ситуації виявляє свій протест: убиває оунівця-зрадника і «власника» Оленки.

Пристосовуючись до обставин, Яків Мех покірно несе свій хрест (як життєвий, так і зроблений власноруч на могилу вбитого насильника Оленки), недарма виникає асоціація з Ісусом Христом та апостолом Яковом: *«Дорогою хрест здався таким важким, що заточився, став на землю опускатися. Впав на коліна, так стояв і не міг хреста з плечей зняти. Коли ж звільнився, то потім довго брав хреста вже попід праву руку, хоч ніби й невеликий, не важкий був, із сосни витесаний»* [2, с. 234].

Опинившись у вирі боротьби режимів і імперій, Яків – пересічний українець, – насправді не приймає ніяких рішень: вступає до тієї армії, у яку беруть; кохається з тією жінкою, яка опиняється поруч. Він не хоче відстоювати жодних ідеалів чи боротися на чиємусь боці, прагне лише одного – вижити. Це досить традиційний мотив поведінки українця і водночас традиційний вияв селянської психології, що для Якова означає зберегти своє життя, свою родину, своїх дітей від впливу зовнішніх обставин.

Можна зазначити, що кожна проблема ніби породжує нову. Так, автор, порушуючи **проблему класової нерівності**, водночас торкається й іншої – **батьків і дітей**, яка найчастіше загострюється тоді, коли батьки вирішують долю своїх дітей без їх відома.

Домінантною у творі є **проблема кохання**. Автор майстерно доводить, що попри бідність, непорозуміння, зраду кохання все-одно існує. І кожен сам обирає на яку стежку йому ставати: бідного щастя чи багатой душевної пустоти.

Уже на перших сторінках роману автор починає розкривати перед читачем історію кохання головних персонажів Якова та Уляни. Будучи ще дітьми, вони пройшли три стадії у своїх стосунках: дружба (*«Та ж діти, кумо, ме сусіди, то й вони дружать...»*), прив'язаність (*«Ви-те ж бачите, кумо, що воне одне од одного не одходять. Чуть який мумент – Яшко до нас*

біжить, а Уляся до вашої хати норовить»), кохання: (*«Діти-то діти, али я ж бачу, як ваш Яшко на неї дивиться. Як мої покійні бабуня казали – сто соловейків в оці сидять і виспівують. Та й Уляся до нуго горнеться...»*) та ін.

У першій частині роману («Приблуда. Весілля») *«Вони любляться, і Улянка належить йому... вони невеликі коханці – їй щойно виповниться шістнадцять, якраз після Трійці через два тижні, а йому на масницю вісімнадцятий тільки за ріжок завернув. В обох уперше...»* [2, с. 27]. Історія кохання Уляни та Якова – то історія любові потаємної і швидше нещасливої, хоча й сильної, як смерть. Наслідком цього кохання стали невдалі шлюби та поламане життя героїв.

Проблему кохання двох молодих людей породжує інша проблема – **класової нерівності**. Мати Уляни говорить матері Яшка: *«Али правда у тому, що хоче Федот, як підросте Уляна, з Вергунами породичатися. З теми багатирями, шо й ми не рівня. І тут хоч пий, хоч виливай»* [2, с. 22]. Наскрізною у романі є **проблема подружньої зради**: будучи вже заміжною, Уляна зраджує своєму чоловікові Тимошу з Яковом, від якого народжує сина і доньку.

Проблема кохання, подружньої вірності і родинних відносин також порушена у творі. Зося, найпалкіше кохання Якова, є самовідданою у коханні і водночас вірною дружиною. Зофія Малковська – уроджена полячка, дуже горда, самозакохана і розбещена. Характер Зосі позначений польським менталітетом. Але опік на душі від першого кохання змушує її зненавидіти себе. Ставши вітряною і доступною, вона карає своє тіло за необачний крок юності. Однак зустріч з Яковом, його прямота і бридливе ставлення, повертає їй тверезість розуму. Пройде час, і з благородної «пані Зофї» жінка перетвориться на втомлену від сільського життя просту селянку Софію, люблячу дружину і матір. Горда полячка зважилася жити з коханим чоловіком у глухому селі, народила йому дітей, і навіть змінила віру, проте жодного разу не пожалкувала про свій життєвий вибір. Саме **проблема**

життєвого вибору також є однією з визначальних проблем у творі: кожен персонаж у певній ситуації робить свій життєвий вибір. Так і Зося, яка сама приїхала до Якова, і, не соромлячись його батьків, цілувала свого коханого, виявила бажання стати його дружиною, кардинально змінивши своє життя. Ще раніше Зося рятувала Якова, коли той був на війні. Рятувала очікуванням та теплими поцілунками, коли той повертався до неї.

Полячка Зося швидко освоїлася у чужому для неї середовищі, подружилася не тільки з батьками коханого, а й сусідами, засвоїла сільські правила, навчилася говорити українською. Вона *«з якоюсь дивною охотою перейняла місцеві звички, приязно спілкувалася, і неприязнь матері Параски дуже швидко змінилася на прихисток, головне, що Зося постійно розпитувала її, як робити те й те, й називала спочатку «матка кохана», а потім тільки ніжно, вже по-українськи – «матусю»* [2, с. 128].

Проблема життя і смерті є найголовнішою у творі. Довго б ще жили Яків та Зося, якби вороги не вбили жінки. Тяжко було Якову, але він жив, жив заради дітей, заради світлої пам'яті про свою дружину та двох донечок, яких також жорстоко вбили.

Після смерті коханої Цвіркун більше не виявляв цікавості до жінок, бо єдине своє кохання – Зося зберіг у серці на довгі роки. Щасливе життя закінчилося з вбивством дружини і двох дочок. Після цього Яків змінився: часто їздив на заробітки в Сибір, на Дніпропетровщину, тікаючи від рідної хати, в якій, здається, була душа Зоськи, а ще хотів забезпечити родину, адже в колгоспі не платили грошей, *«подалі од колхозу, од поденицини ненависної»* [2, с. 206]. Сам Яків також двічі брав тяжкий гріх на душу: раз вбивши Трохима, другий – кривдника Альонки-Оленки.

У творі автор також торкається **проблеми збереження національних традицій, української ментальності**. Війни, геноцид, голод, насильницька політика радянської влади

зумовила знищення національних традицій та національного коду, що знайшло відтворення у романі через життя столітнього Якова Меха.

Автор не ідеалізує свого героя. Читач має змогу простежити перетворення Якова з гарячого пристрасного хлопця, готового на будь-які вчинки заради любові, не думаючи про наслідки, до зрілого чоловіка, готового брати відповідальність не тільки за себе, але і за близьких людей, навіть якщо доводиться йти на компроміс з самим собою.

В. Лис у романі «Століття Якова» порушує також **морально-етичні проблеми**. Яків Мех живе за законами народної моралі. *«Яків таки усміхнувся. Не засміявся, а посміхнувся. Бо зрозумів – то сюрчить цвіркун. Авжеж, цвіркун, цвіркунисько. Запізнілий гість, не спальник якийсь осінній, що не знати чого озвався. – Відспіває він мене чи що? – сердито подумав Яків. ... Тут йому прийшла химерна думка – вони ж обоє цвіркуни»* [2, с. 176]. В. Лис у цьому випадку спонукає читача до смислових алюзій. Спів цвіркуна – досить суперечливий знак: з одного боку він може бути провісником смерті, а з іншого – символом удачі, сподівання.

Природна краса закладена й у його промовистому найменні-прізвиську Цвіркун, яке тяглося з діда-прадіда: чогось Цвіркунами їх прозивали. Мати казала, співучий рід був, хоч і бідний. *«Покійний батько казав, що його прабабусю, яка рота не закривала, і балачки нестримні вела, і в хорі церковному співала Цвіркунихою прозвали. Так і повелося...»* [2, с. 176].

Навіть напередодні столітнього ювілею Яків Мех, переживши за свій довгий вік багато горя, втрат і жалю, доживаючи майже на самоті, залишається носієм високих моральних якостей, надаючи пораду і підтримку тим, хто її потребує.

Література:

1. Поліщук Я. Століття причетності. URL: <http://litak-cent.com/2011/05/06/stolittja-prychetnosti/>.

2. Лис В. С. Століття Якова: роман / Володимир Лис. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 240 с.

3. Баран Є. Буття Якова на тлі століття української історії / Є. Баран // Літературна Україна. – 2013. – 24 січ. (№ 4). – С. 12.

УДК 81`2

Філологічні науки

СТАНДАРТИЗАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕКЛАДОВОГО ТЕРМІНОЗНАВСТВА

Сайко М.А.,

*аспірант катедри германської філології
та перекладу імені Тараса Кияка
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Анотація: Запропоновану розвідку присвячено стандартизації медичної термінології крізь призму перекладового термінознавства, нового розділу українського перекладознавства, основоположні засади якого напрацьовує автор цієї розвідки. Оскільки одне з першорядних завдань перекладового термінознавства полягає в тому, аби заповнити прогалини будь-якої термінологічної системи, автор має відвагу, послуговуючись принципом термінотвірної похідності, витворити низку нових медичних термінів.

Ключові слова: переклад, перекладове термінознавство, медична термінологія, термінотвірна похідність, термінологічна неоднорідність.

Сучасне перекладознавство перебуває на стику низки наук, тим паче коли мовиться про спеціальний переклад. Не знаючись на окремії фаховій галузі, жоден перекладач не має достатньої спромоги забезпечити замовника пригожим та якісним продуктом. Навіть більше, не опанувавши основ цієї галузі, жоден перекладознавець не в силі здійснити необхідного для суспільства перекладознавчого чи термінознавчого розсліду. У контексті

завдань та цілей перекладового термінознавства без пересادي можна ствердити, що воно, на відміну від деяких інших галузей філологічних наук, є винятково прикладною галуззю. Опріче того, що перекладове термінознавство неодмінно передбачає виокремлювання та зіставляння термінів у первотворі та перекладі, досліджування способів їхнього відтворювання, рівнозначність відповідників, їхню нормативність та їхній вплив на адекватність цілісного перекладу, воно покликане на те, аби заповнити прогалини в будь-якій термінологічній системі.

Працюючи чимало часу над перекладами медичних текстів, автор цієї розвідки зауважив, що українська медична термінологічна система беззаперечно потребує доопрацьовування, надто ж коли мовиться про питання термінологічних симулякрів та термінологічної неоднорідности. Саме тому, аби посприяти стандартизації української медичної термінології, було запропоновано засаду термінотвірної похідности, що передбачає послуговування уже наявним у термінологічній системі справиллям для витворювання нових термінів. Одним із чинних українських термінологічних стандартів є *«Міжнародна анатомічна номенклатура»*, що була оприлюднена 2001 року під редакцією І. Бобрика та В. Кошевнікова. Знаково зауважити, що вона є міжнародним і національним стандартом, обов'язковим *«для позначення анатомічних структур у підручниках, навчальних посібниках, ... словниках, лекціях, статтях не лише з анатомії людини, а й усіх медичних дисциплін, де використовується анатомічна термінологія»* [1, с. 2], а тому *«запропоновані у ній відповідники до латинських термінів є матеріалом для подальшої стандартизації української медичної термінології»* [2, с. 22].

У цьому контексті цікаво простежити, що попри витворений для українського суспільства термінологічний стандарт, що мав би спричинитися до подолання проблеми термінологічної неоднорідности, низка наукових праць та підручників з медицини й досі потопають в мертвих, сутужно запам'ятовуваних та важкомовних латинізмах. Аби заспокоїти (лат. *седатувати*)

колишніх прибічників інтернаціоналізації та їхніх послідовників, що нині надають перевагу називати себе «глобалістами», одразу зауважу: не йдеться наразі про термінологічний пуризм, одначе про (1) послідовність термінотворення (засада термінотвірної похідности) та (2) узгоджений вжиток термінів чужоземного походження із термінами рідномовного походження. На останньому свого часу наполягав титан українського перекладознавства проф. Т. Р. Кияк [3, с. 45].

Отже, послуговуючись засадою термінотвірної похідности, читацькій увазі пропоную перелік тих прикметникових термів, послідовного відтворювання яких досі не було забезпечено. Основою для витворювання таких відповідників слугувала відповідно чинна анатомічна номенклатура (див. Табл. 1):

Англійська мова [4]	Транскодуювання [5]	Українська мова	Пояснення [1]
anogenital	аногенітальний	відхідниково-статевий	anus – відхідник; systemata genitalia – статеві системи
arteriovascular	артеріоваскулярний	артеріо-судинний	arteria – артерія; vas – судина
epidermal	епідермальний	надшкірний	epidermis – надшкір'я
intrasphincteric	інтрасфінктерний	внутрішньозамикально-м'язовий	intra- – внутрішньо-; m. sphincter – м'яз-замикач; sulcus intersphinctericus – міжзамикально-м'язова борозна
panlobular	панлобулярний	всечасточковий	pan- – все; lobulus – часточка
paraesophageal	парасофагеальний	пристравохідний	para- – при-; oesophagus – стравохід
paratonsillar	паратонзиллярний	примигдаликовий	para- – при-; tonsilla – мигдалик

parietoalveolar	парієто-альвеолярний	пристінково-комірковий	pleura parietalis – пристінкова плевра; alveolus – комірка
vitreoretinal	вітреоретинальний	склисто-сітківковий	corpus vitreum – склисте тіло; retina – сітківка

Табл. 1. *Засада термінотвірної похідності*

Певна річ, запропонований перелік необхідних для української медичної терміносистеми авторських новотворів не є вичерпним, він є лише наочним прикладом гнучкості термінотвірного справилля української мови.

Отже, можна правно висновувати, що стандартизація медичної термінології неодмінно передбачає залучання засади термінотвірної похідності, а національні термінологічні стандарти (наприклад, анатомічна номенклатура) повинні слугувати основою для витворювання ще неаявних у термінологічній системі термінів. Навіть більше, саме перекладове термінознавство покликане посприяти напрацюванню удосконаленої термінологічної системи, вирвавши її з лабет чи то латинізації і змосковщення, чи то англоварваризації.

Література:

1. Бобрик І. І., Ковешніков В. Г. Міжнародна анатомічна номенклатура. Київ: Здоров'я, 2001. 328 с.
2. Сайко М. А. Стандартизація медичної термінології (засада термінотвірної похідності). Сучасні тенденції розвитку науки (частина III): матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 25–26 квітня 2020 року. Київ: МЦНіД, 2020. С. 21–23.
3. Кияк Т.Р. Заповіді українського термінознавства. Чернівці: Букрек, 2014. 56 с.
4. WHO. International statistical classification of diseases and related health problems. 10th revision. Geneva: WHO Press, 2008. 196 p.
5. Міжнародна статистична класифікація хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я. Десятий перегляд. Укр. переклад у 3 томах. К.: Здоров'я, 1998.

ДЕЙВ ФЕННЕР – ТИПОВИЙ ПРЕДСТАВНИК
ПРИВАТНОГО РОЗШУКУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ
ДЖЕЙМСА ХЕДЛІ ЧЕЙЗА «НЕМАЄ ОРХІДЕЙ ДЛЯ МІС
БЛЕНДІШ»)

Халявка Л. В.

*викладач факультету філології та журналістики
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Анотація: У статті аналізується образ представника приватного розшуку тогочасного суспільства. Визначаються основні характеристики головного героя роману.

Ключові слова: роман, детективний роман, образ.

Кожен митець прагне відобразити у своєму творі реалії тогочасного суспільства, з усіма його вадами та перевагами. Тому й не дивно, що визнаний майстер «крутого» детективного роману Джеймс Хедлі Чейз описував жорстокість та віроломство криміногенного сегменту населення. Розслідування чи висвітлення чергового злочину чиказької або ньюйорської банти постійно майоріло на газетних шпальтах в 20-ті – 30-ті роки минулого століття, а отже джерел для натхнення у письменника вистачало.

Уродженець Великої Британії, на відміну від інших романістів, писав про країну, в якій був лише два короткі рази. Саме це й вирізняє Чейза серед решти митців. Перед початком роботи над черговою книгою Рене Брабазон Реймонд (справжнє ім'я) скрупульозно вивчав топографічні карти місцевості, словники американського сленгу, довідкові енциклопедії, щоб якомога точніше зобразити своїх персонажів.

Сюжети творів завжди добре пропрацьовано, з несподіваними поворотами та жоден із них не повторився. Незважаючи на те, що автор вдало поєднував різні жанри у своїх романах, за змістом їх можна розділи на наступні піджанри:

- 1) детективні романи;

- 2) поліцейські детективи;
- 3) авантюрно-пригодницькі романи;
- 4) гангстерські історії
- 5) романи, сюжет, яких побудований на шантажі [3, с. 256].

Роман «Немає орхідей для міс Блендіш» відносимо до детективних. В центрі твору знаходиться розслідування викрадення доньки відомого американського мільонера міс Блендіш. Після марних спроб поліції знайти хоч якусь зачіпку, що приведе до викрадачів, батько дівчини, містер Блендіш, за рекомендацією шефа поліції Чарльза Бреннана, звертається до приватного детектива Дейва Феннера. Таке явище, відкриття приватного розслідування справ, стало звичним у тогочасному суспільстві. Тому детектив, який працює за грошову винагороду не є диковинкою для читача.

Феннер – людина авантюрна, після конфлікту з головним редактором, не маючи серйозних грошових збережень, розпочинає власний бізнес. Причини, відкриття такого промислу, у кожного детектива різні, але нотка авантюристичності справи єдина. Паула, секретарка, хоч і пішла з роботи за талановитим кримінальним журналістом, але переживала, що ця ідея може не спрацювати: «Це ти говорив і минулого місяця, – тривожно сказала Паула. – Далі так тривати не може, Дейв. Телефонували з меблевої фірми. Вони сказали, що , якщо завтра ми не зробимо останній платіж, вони заберуть все назад». Будь-яка людина буде переживала про правильність свого вибору, тривожитиметься про своє місце роботи, ця дівчина лише підкреслює невизначеність молодих людей у світі. Про витончений смак Феннера говорить інтер'єр робочого приміщення: «Двері вели в гарно устаткований офіс, зі столом, розкішним персидським ковром та полицями з книгами, які були недавно куплені і ще жодного разу не розгортались». На перший погляд може здатися, що детектив грається жінками, як і будь-який інший молодик, зокрема він постійно фліртує із Паулою, однак Дейв не дає жодних надій

на продовження і зажди знає міру: «Залиш свої жарти, крихітко, – усміхнувся Феннер. – Мені не було коли про це думати. Хіба можна про все пам'ятати»? Однак автор відобразив лише моральну частину чоловічого прошарку населення, філігранно оминаючи покидьків, які бездумно граються чужими почуттями.

Приватний детектив був першим, хто зрозумів, що банда Райлі, занадто дрібна і невлипова, для здійснення злочину такого рівня – викрадення людини. Крім того Дейв швидко зміг спів ставити події тримісячної давності і здогадатись, що ця банда вже віддала Богові душі: «Можете мене назвати безумцем, якщо десь тут не похоронені Райлі, Бейлі та Старий Сем». Щоб дістати інформацію використовував як законні методи – інформатор Хейні, так і незаконні – шантаж, залякування. Одним із прикладів може слугувати розмова із власником нічного клубу «Космос» та сутенером Пітом: «Гаррі розповів мені про одну дівчинку, яку ти розбестив минулого літа в Маямі. Вона була неповнолітньою. Я здивований. Ти ж уже два роки провів за ґратами за подібне». Таким чином детектив отримує цінну інформацію для розслідування. Також сумнівним для нього став той факт, що одна, хоч і посередньої впливовості банда матусі Гріссон, зненацька розбагатіла і спромоглася відкрити свій власний розкішний нічний клуб: «Мене турбує одна думка: як банда Гріссонів спромоглась відкрити клуб? Шульбергу довелося швидко знайти велику суму грошей». А подальший збір інформації дозволив з'ясувати, на які саме кошти був відкритий клуб «Парадіз»: «Тепер ясно, як день, яким чином матуся Гріссон придбала клуб...Це викуп за міс Блендіш». Саме це наштотувало детектива шукати відповіді в цьому закладі, слідкувати за членами банди, вести переговори із найблищим оточенням Гріссонів, пропонувати їм вигідні угоди: «Я вважаю, що, якщо ви пообіцяєте, що влаштуєте її (Анну Борґ) в Бродвей, вона розповість нам де Райлі». Таким чином, крок за кроком, Дейву Феннеру вдалося розмотати цю павутину злочину:

зрозуміти, що бранка жива і знаходить в Канзас-Сіті в клубі «Парадіз», знищити Ловчилу, людину, що ув'язнила міс Блендіш, та віднайти та визволити полонянку живою.

Отже, Дейв Феннер репрезентує на сторінках роману авантюрного, рішучого, сміливого детектива, що шукає істину до останнього подиху. Типового представника приватного розшуку за відповідну оплату праці.

Література:

1. Білоус П. В. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості : конспект лекцій. Житомир : Рута, 2009. 336 с.
2. Іванишин В. П. Пізнання художнього твору. : посібник. Дрогобич : Видавнича фірма "Відродження", 2003. 21 с.
3. Кошенко О., Капельгородська Н. Зарубежный детектив : енциклопедия. Киев : АВДИ, 1993. 431 с.
4. [Советская энциклопедия](#): в 5-ти т. / за ред. О. Ю. Шмідт : [Советская энциклопедия](#), 1969. Т. 1. М Чернишевский Н. Эстетические отношения искусства к действительности. 363 с.
5. Frank Northen Magill. [Critical survey of mystery and detective fiction](#) : monograph. Pasadena : Salem Press, 1988. [470](#) p.

UDK 130.2

Філософські науки

FASHIONABLE NOSTALGIA CONSUMPTION

Larchenko V.V.

Associate Professor

National Technical University

“Kharkiv Polytechnic Institute”

Kharkiv, Ukraine

Annotation: *Nostalgia in consumption is actively used by fashion industry for trend commercialization. At the same time, nostalgia can vary that depends on the purpose, outer circumstances/events, institutions, and so on. Modern overconsumption in the form of fast*

fashion leads to sustainable consumption in the form of low fashion. Both of these forms have nostalgia for the past, but new coronavirus situation leads to nostalgia for the modern shopping practices of fast fashion.

Keywords: *nostalgia, consumption, fashion, brand, trend.*

Modern fashion is known for overconsumption by means of fast fashion of holding more fashion shows than they were used to do, elaborating extra capsule collections and so on. Because of this phenomenon as well as the policy of luxury brands to get rid of their unsold collections there appeared its opposition called slow fashion with the main slogan of sustainable consumption, one part of which is nostalgia for the more reasonable consumption practices. The latter has become more evident with the appearance of COVID-19, when other values became more significant. It is the topicality of the research. The subject of the research is nostalgia consumption in fashion industry. The task of the research is to show that modern trends is the nostalgia constructed by fast fashion.

There are studies on fashion in various areas. They are as follows.

Philosophical aspect of fashion. Eun Jung Kang makes “philosophization of fashion” via the idea that “Hegel’s dialectic provides a theoretical platform from which fashion can be viewed as a hypostatization of the union of a priori and a posteriori experience.” [1, p. 2].

Religious aspect of fashion. Volkan and K. Ali Akkemik analyze consumption practices in the Turkish Muslim fashion market and come to the conclusion that “intrinsic religiosity has been identified to have a negative moderating effect on the materialism-fashion-novelty consciousness association” [2, p. 498].

Sustainable aspect of fashion. In the book “Fast Fashion, Fashion Brands and Sustainable Consumption” [3] there have been analyzed differences between fast and slow fashion business models and how they are influenced by external environment such as consumerism and eco-trends in society.

In the studies mentioned above the aspect of nostalgia consumption in the fashion industry has not been analyzed, what will be done in the given paper. This is the novelty of the research.

The question is whether consumers will feel nostalgia for overconsumption in the near future as well as whether fashion brands are ready to come back to fashionable consumption led by sustainable nostalgia. Nevertheless, fashion is still known to be cyclic about every twelve years. From one hand, it is predictable, from the other hand it has some extra influence due to nostalgia for the particular trend or person because of some circumstances or events.

Nostalgia for the sustainable consumption from the past has been returned by setting some particular trends.

There have been analyzed fashionable nostalgia trends with their further division into several categories:

1. A prominent historic figure: the “Lady Di style” in 2019.

Diana, Princess of Wales, was famous for her humanitarian activities performed as a royal family member as well as being a fashion icon for not only the British society, but also the whole world. She “has ascended to the pantheon of the best-dressed women in history ... She is stepping into that same sort of space as an Audrey Hepburn or Jackie Kennedy ... a fashion icon whose style is so emulated and so loved, really.” [4] Being called “Shy Di” by mass media because of her style when being Prince Charles’ fiancé, Princess of Wales gained her own style after the marriage to Prince Charles later called the “Lady Di style”. To commemorate her 20th anniversary of the Parisian accident and her contribution to global charity issues fashion industry has come back to the Lady Di style. Thus, there appeared elements popular with Lady Di like spotted prints, oversize sweaters, puffed sleeves. The “Lady Di style” was commercialized on the basis of nostalgia for the personality who was an icon in the sphere of charity, fashion as well as the main character from Cinderella fairytale in reality and also of the rebel archetype.

2. Media, especially a movie character: the baby doll style.

Meghan, the main character in the “Baby doll” movie (1956) starring by Carroll Baker, is dressing the baby doll nightwear all the time. The baby doll garment of the 1950s was inspired by the

children's underwear in the 19th century. "While the baby doll dress was first popularized in the 1950s, it continued to experience popularity throughout the 20th century with the help of British designer Mary Quant (1934-) and the youthquake in the 1960s as well as the American designers Anna Sui (1964-) and Marc Jacobs (1963-) during the grunge movement of the 1990s. [5, p. 41]. The baby doll dress is still popular in the 21st century so that it was retaken by John Galliano in the 2010s and also a summer trend in 2020. "In a season of baby-doll dresses, Bill Gaytten gave his an exotic spin, rendering them in bamboo prints or dangling colorful leaf-shaped sequins. He applied a jungle theme to a youthful John Galliano collection hinged on vaguely Sixties silhouettes." [6]

3. Fashion institutions: the Camp style by the Met Gala 2019.

The Met Gala is an annual fashion ball to fundraise the Metropolitan Museum of Art in New York City, the USA. It chooses the specific topic each year. Camp was the topic for 2019. The phenomenon appeared in the 19th century and has not had a single interpretation for now. Its definition in a 1909 Oxford English dictionary entry was as follows: "ostentatious, exaggerated, affected, theatrical; effeminate or homosexual" [7]. The topic was taken almost in a century as a glamorous one.

4. Epoch: the 1990s style in 2019/2020.

1990s is the brightest period in fashion history that is so popular in fashion industry: "Fashion loves to repeat itself. But even more, fashion loves to repeat the '90s – again and again and again. Our obsession and nostalgia for the decade that perfected high-waisted denim and leather jackets is no surprise – especially when it comes time for fall. From the supermodels off duty to Princess Diana and Carolyn Bessette, the style icons of the 1990s feel more relevant than ever today." [8]

Samantha McDonald [McDonald] indicates nostalgia of the shoppers for the overconsumption practices and states that Memorial Day in the USA in May 2020 is characterized by a new shopping experience because of coronavirus measures taken in local shopping malls. They are the following [9]:

- fitting rooms are not available for customers or the clothes tried on by customers are “quarantined”;
- cash payments are advised to be substituted into “contactless payment methods, such as Apple Pay or Google Pay”;
- standard-return-and-exchange policies are prolonged up to 60, 90, 150 days;
- crowds minimizing by indicating social distance spots on the floor or waiting at the parking lot to pick up an order, or “appointment-based shopping services, which would require visitors to sign up for a time slot through a brand’s website, mobile app or a phone call before stopping by their stores”.

On the basis of the research the following conclusions were made:

- fashionable nostalgia consumption makes perception of fashion memories as a) a real nostalgia for those generations raised in that period, or b) a fashionable gamification of reality for new generations;
- that nostalgia does not restrict innovation, even opposite there is often the mix of the past and current elements;
- nostalgia exploits emotional connection to the past of those generations from that past to have more value in the fashion products, hence to increase their sales.

The topic of fashionable nostalgia consumption needs to be studied further to find out its reasons from other perspectives like psychoanalytic, PR, marketing and others.

References:

1. Eun Jung Kang. A Dialectical Journey through Fashion and Philosophy. – Singapore: Springer Nature Singapore Pete Ltd, 2019. – p. 179.
2. Volkan Yeniaras, K. Ali Akkemik. Materialism and Fashion Consciousness: The Moderating Role of Status Consumption Tendencies and Religiosity // Journal for the Scientific Study of Religion. – 2017. – Vol. 56. – Issue 3. – P. 498-513.
3. Fast Fashion, Fashion Brands and Sustainable Consumption. In Subramanian Senthilkannan Muthu ed. – Singapore: Springer Nature Singapore Pete Ltd, 2019. – p. 53.

4. Tashjian, Rachel. How Princess Diana Became a Fashion Icon // Vanity Fair. – 2017. – www.vanity-fair.com/style/2017/02/princess-diana-fashion-icon/amp.
5. Schwartz, Jessica. Baby Doll Dresses // Clothing and Fashion: American Fashion From Head to Toe. Volume one: Pre-colonial times through the American revolution. In José Blanco F., ed. – Santa Barbara, California: ABC Clio, 2016. – P. 40-41.
6. WWD Staff. John Galliano RTW Spring 2015 // <https://wwd.com/runway/spring-ready-to-wear-/paris/john-galliano/review>.
7. Bekhard, Joobin. What does it mean to be camp? 2019 // <https://www.bbc.com/culture/article/20190503-what-does-it-mean-to-be-camp>.
8. Fisher, Lauren Alexis. The Best '90s Fashion Moments That Still Hold Up Today. 2019 // <https://www.harperbazaar.com/fashion/trends/g3394/best-90s-fashion>.
9. McDonald, Samantha. Cue the Nostalgia: These Are the Popular Retail Trends You Won't Find When You Go Shopping This Memorial Day. 2020. // <https://footwearnews.com/2020/business/retail/retail-store-experiences-coronavirus-1202986934>.

УДК 35/351

Політичні науки

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Данілова Л.В.,

*ст. вик., к.п.н. кафедри державного
управління і місцевого самоврядування,
факультет міжнародних економічних
відносин, управління і бізнесу*

Херсонський національний технічний університет,

м. Херсон, Україна

Анотація. Проблема формування професійних компетентностей в студентської молоді - майбутніх державних службовців на

сучасному етапі залишається актуальною. У сучасній державній службі України існує потреба щодо створення комплексного розуміння змісту професійних компетентностей та створення соціально-педагогічних умов для їх реалізації.

Питання професійної компетентності державних службовців, її взаємозв'язок із професіоналізмом у своїх працях висвітлювали наступні вітчизняні вчені: С.М. Серьогін, Н.Т. Гончарук, Н.А.Липовська, А.К. Маркова, І.В. Шпекторенко, а також зарубіжні вчені: А.Маслоу, М. Рейнольдс, М.Мескон, А. Менегетті.

Зміни у сучасному світі відбуваються стрімко, саме тому, на нашу думку, потрібно приділяти більшу увагу підвищенню якості формування деяких чинників готовності студентської молоді до майбутньої професії - державної служби.

З урахуванням потреб соціального середовища, стрімкі інноваційні зміни в ІТ - технологіях, нормативно-правовому та організаційному забезпеченню, всі ці та інші компоненти сприяють формуванню компетентностей державних службовців.

Мета статті є теоретичне обґрунтування соціально-педагогічних умов формування професійних компетентностей майбутніх державних службовців в Україні.

В статті проаналізовано специфіку формування професійних компетентностей державних службовців, визначено головні складові даного процесу (соціально-педагогічні умови, навчальна мотивація).

Наукова новизна. Здійснено порівняння навчально-виховних курсів до і після утворення соціально- педагогічних умов у ЗВО у цифровізованому суспільстві.

Підкреслюється, що практичне значення отриманих результатів впроваджено в межах новітніх утворених соціально-педагогічних умов формування професійних компетентностей в студентської молоді в умовах цифрофізації, а саме, удосконалення змісту, форм та методів спроектованих компонент навчальних ОПП, проведення тренінгів, семінарів , виховних заходів зі студентською молоддю.

Висновки. Зазначено, що у перспективі подальших досліджень планується продовжити розгляд соціальних і навчальних інноваційних компонент щодо удосконалення навчально-виховного процесу майбутніх державних службовців, захисників славетної України.

Ключові слова: соціально-педагогічні умови, навчальна мотивація, професійні компетентності, державний службовець, Україна.

«Для чого потрібна історія? Для людського самопізнання.

Цінність історії якраз і полягає в тому, що завдяки їй ми
взнаємо, що людина зробила,
і тим самим – що вона з себе представляє»

Р.Дж.Коллінгвуд («Ідея історії»)

Постановка проблеми в загальному вигляді Сучасна епоха характеризується загостренням соціально-економічних суперечностей, різноманітністю та нестійкістю орієнтацій і установок особистості, що привносить у життя певну напруженість та викликає появу негативних тенденцій у процесі соціалізації молоді. Це зумовлює мету, що стоїть перед сучасною вітчизняною освітою, – формування духовно розвиненої й вільної особистості, яка здатна до самовизначення, самоактуалізації та самореалізації.

Заклади вищої освіти України мають оптимізувати не лише процес навчання, але й, зважаючи на можливий деструктивний вплив нерегламентованої інформації, удосконалювати позааудиторну діяльність, що спрямована на формування морально-ціннісних орієнтацій студентської молоді.

Саме тому ефективність та втілення моделі психологічної готовності майбутніх державних службовців реалізується в межах парадигми психологічних, педагогічних, дидактичних засобів, форм та методів, що зумовлює їх фахове навчання та уможливорює визначення специфіки службово-посадової діяльності посадовців органів державної виконавчої влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міждисциплінарний контекст проблеми формування психологічної готовності студентської молоді до державної служби, репрезентовано в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних філософів, соціологів, психологів (С.Мухіна, А.Соловьева, П.Фенріх, Ю.Фокін, П.Шевчук).

Соціальну зумовленість процесу розвитку особистості вивчали Л.Беленчук, Ф.Гідденс, Е.Еріксон, М.Лукашевич; сутність соціального виховання, його категоріальний статус досліджували О.Андрєєва, І.Андрєєвський; зміст історичних

форм соціального виховання – С. Вардумян, А. Гуревич, В. Данилова, М. Демков, І. Кон; особливості соціального виховання в освітніх закладах та установах – О. Караман, К. Колтакова, Д. Лебедев; цілеспрямований вплив суспільства на особистість – Ю. Андреев, І. Бех, Т. Кисельова; сутність соціального виховання через визначення його цілей, змісту, форм, методів, очікуваного результату – О. Безпалько, В. Бочарова, Л. Завацька, Н. Заверико, А. Капська, С. Коношенко, С. Курінна, С. Омельченко, С. Харченко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В Україні останнім часом відбуваються істотні зміни в економічному, політичному і соціальному житті країни. Вихід на європейські та міжнародні ринки, нова хвиля міграційних процесів, військові дії на сході країни призводять до трансформації внутрішнього ринку праці, що впливає на трудову діяльність людини та її соціально-економічне становище. У таких умовах перед суспільством виникає проблема соціальної незахищеності окремих верств населення. Насамперед ця проблема стосується молоді через її слабку трудову і професійну підготовку через те, що особливістю молодого покоління є формування й утвердження життєвих позицій [1, с. 4]. Будучи носієм інноваційного потенціалу суспільства, молодь складає більшу половину працездатного населення країни і формує особливий контингент ринку праці, який значно відрізняється від інших учасників цього ринку.

З одного боку, молоді люди більш освічені, мобільні, ініціативні, відкриті та готові до змін і пошуку роботи. Вони володіють новими знаннями, професіями і технологіями, є носієм інтелектуального потенціалу, значним потенціалом соціально-економічного розвитку країни. З іншого боку, молоді люди мають певні соціальні проблеми з побудовою власної кар'єри, пов'язані з рівнем освіти, вибором професії, професійним становленням у процесі оволодіння конкретною професією в закладі освіти, початком трудової діяльності, вибором трудового напрямку в рамках професії, професійним зростанням.

Молоді, яка виходить на ринок праці, як правило, не вистачає професійної підготовки і відповідного досвіду роботи. В умовах жорсткої конкуренції на сучасному ринку праці молодь має вміти довести наявність у себе відповідних знань, умінь і навичок.

Тому перед державою постає завдання формування такого механізму державного регулювання молодіжного сегменту ринку праці, який би забезпечував: всебічну взаємодію зацікавлених сторін (органів державного управління, закладів вищої освіти, роботодавців і молоді) у розв'язанні проблеми молодіжного безробіття і професійно-кваліфікаційного дисбалансу ринку праці; професійне самовизначення та розвиток молоді; набуття першого професійного досвіду та пошук ефективних форм зайнятості; удосконалення умов стажування, проходження практики і влаштування на перше робоче місце молодих людей; підвищення мотивації молоді до високопродуктивної діяльності [3, с. 14].

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах перетрансформації процесів демократизації в Україні значну роль відіграють інституціональні системи, що перебувають у постійному діалозі в масштабах країни та й за її межами - державні структури, політичні партії, неурядові організації тощо. Необхідність постійної, послідовної внутрішньополітичної та міжнародної співпраці виконується щодо приведення соціально-політичної та економічної політики України у відповідність до Копенгагенських критеріїв, що є об'єктивною вимогою Європейського Союзу. Виконання цих заходів вимагає стимулювання адміністративної реформи, модернізації підготовки кадрових систем та управління людськими ресурсами, конкретизацію інформаційної діяльності, розширення участі міжнародних фінансових установ у реалізації Національної стратегії європейської інтеграції України[3, с. 35-36].

Саме за цих умов набуває актуальності роль і місце персоналу органів державної влади, який безпосередньо займається виконанням цих завдань. Актуалізація особистісного фактора в

євроінтеграційних процесах також обґрунтована думкою європейських фахівців щодо впливу підготовки й вступу будь-якої країни до ЄС на урядову та управлінську поведінку [Тамсамо].

Тому до вимог, що значною мірою діють на особистість державного службовця, зумовлених європеїзацією вітчизняного державного управління, є забезпечення входження України до європейського політичного, інформаційного, економічного та правового простору, втілення загальних принципів співробітництва з ЄС, розбудова інституційної основи розвитку відносин, формування в українському суспільстві проєвропейської більшості [6]. Реалізація цих вимог пов'язана із встановленням прямих зв'язків між вітчизняними та європейськими інституціями, взаємодією між українськими чиновниками та їх європейськими колегами під час планування та реалізації заходів, моніторингом та аналізом їх виконання, розробкою навчальних і методичних навчальних програм [5].

З огляду на вище викладений матеріал, управлінець органів державної влади – провідник державної євроінтеграційної політики, є фактором взаємодій двох систем – державного управління та суспільства, тому впливає на макросоціальні процеси в частині їх удосконалення з позицій європейського виміру. А вже рівень, масштаби й тип залежать від соціального статусу державного управління загалом та особистісного розвитку державного службовця зокрема. Тому серед інших актуальних напрямів функціонування державно-управлінських структур важливі роль і місце відводиться професійному навчанню державних службовців.

Наукові розвідки свідчать про наявність як міждисциплінарних досліджень феномену особистості так і галузевих, висвітлення освітніх техно

логій, особливостей і факторів її розвитку, а також обґрунтування узгодженості й відповідності розвиваючого соціально-психологічного процесу вимогам та потребам як зовнішнього, так і професійного середовища.

Так Ю. Фокін наголошує, що односторонній розгляд

процесу навчання студентської молоді може призвести до “ілюзії прогресу” й не сформувати загальної картини технологічних змін якості навчання і забезпечити підвищення рівня цієї якості [7]. Само, розкриваючи взаємозв’язок психологічної, дидактичної і технологічної складових, учений визначає технологію навчання як прикладну педагогічну науку.

У напрацюваннях Ю. Фокіна, в частині використання діяльнісного підходу в навчальному процесі, цінним є пошук ефективних засад розвитку психологічної готовності державних службовців до професійної діяльності в умовах європейської інтеграції є напрацювання .

С. Мухіна та А. Соловйова, також наголошують на важливості використання системного й діяльнісного підходу в навчанні, оскільки вони значно допомагають у свідомому засвоєнні необхідної професійної інформації у процесі навчання. Так, авторки пропонують відпрацьовувати професійні уміння й навички в умовах, наближених до реальності з допомогою методів активного навчання (далі – МАН).

На ефективність формування морально-духовного образу в майбутніх державних службовців впливають різноманітні соціально- педагогічні активності - проведення виховних благодійних заходів, національно-патріотичних заходів, що сприяє вихованню патріотичності, людяності та інших рис особистості[5, стр. 14].

Такий набір знань, вмінь, навичок професійно важливих якостей створює передумови щодо формування особистих професійних компетентностей державних службовців. Професійна працездатність державного службовця всебічно залежить від рівня набутих компетентностей, уміння приймати рішення, витривалості, енергійності та впевненості в собі.

Саме тому, під час навчання у ЗВО майбутні державні службовці повинні опанувати безліч "інструментів", психологічних прийомів, технологій, методів, теорій прийняття рішень, які б сприяли вдосконаленню набутих знань та навичок.

***Abstract.** The problem of formation of professional*

competencies in student youth - future civil servants at the present stage remains relevant. In the modern civil service of Ukraine there is a need to create a comprehensive understanding of the content of professional competencies and create socio-pedagogical conditions for their implementation. The issue of professional competence of civil servants, its relationship with professionalism in their works covered the following domestic scientists: S.M. Seryogin, NT Goncharuk, NA Lipovska, A.K. Markova, IV Shpektorenko, as well as foreign scientists: A. Maslow, M. Reynolds, M. Mescon, A. Meneghetti.

Changes in the modern world are happening rapidly, which is why, in our opinion, we need to pay more attention to improving the quality of formation of some factors of readiness of student youth for the future profession - civil service. Taking into account the needs of the social environment, rapid innovative changes in IT - technology, regulatory and organizational support, all these and other components contribute to the formation of competencies of civil servants. The purpose of the article is to theoretically substantiate the socio-pedagogical conditions for the formation of professional competencies of future civil servants in Ukraine.

The article analyzes the specifics of the formation of professional competencies of civil servants, identifies the main components of this process (socio-pedagogical conditions, learning motivation). Scientific novelty. A comparison of educational courses before and after the formation of socio-pedagogical conditions in the free economic education in a digital society.

It is emphasized that the practical significance of the results is introduced within the latest socio-pedagogical conditions for the formation of professional competencies in student youth in terms of digitalization, namely, improving the content, forms and methods of designed components of educational OPP, training, seminars, educational activities with students.

Conclusions. It is noted that in the perspective of further research it is planned to continue consideration of social and educational innovative components to improve the educational process of future civil servants, defenders of glorious Ukraine.

Key words: *social and pedagogical conditions, educational motivation, professional competences, civil servant, Ukraine.*

Література:

1. Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні /Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. – Київ, 2019. – 107 с.

2.Моделі компетенцій державних службовців : наук. розробка / авт. кол. : І. В. Клименко, Е. А. Афонін, А. В. Журавльов та ін. - К. : НАДУ, 2012. - 72 с.

3.Основи європейської та євроатлантичної інтеграції України [Текст] : навч. посіб. / В. В. Говоруха, В. Г. Бульба, Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за заг. ред. академіка НАН України, д. т. н. В. П. Горбуліна. — К. : ДП “Євроатлантикінформ”, 2006. — 416 с.

4. Соціально-педагогічні умови формування почуття милосердя в студентській молоді у благодійній діяльності[Текст] : дисертаційне дослідження / Л.В.Данілова ; заг. ред. С.М. Курінної. — С.: "Видавництво Б.І. Маторіна", 2018. —240 с.

5. Теоретико-методологічне обґрунтування і методика вивчення потреби в навчанні державно-управлінських кадрів з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України [Текст] : монографія / В. Г. Понеділко, О. М. Хмелевська, Ю. О. Молчанова ; за заг. ред. В. І. Лугового, В. Г. Понеділко. — К. : НАДУ, 2005. — 84 с.

L.V. Danilova. Social and pedagogical conditions of formation of readiness In student's youth to public service.

In article analysed specifics of formation of factors of readiness of public servants, the main components of this process (social and pedagogical conditions, educational motivation, professional standard of teachers) are defined.

Keywords: *social and pedagogical conditions, educational motivation, professional and important qualities, public servant, public service.*

1 Коллінгвуд Р. Ідея історії. – К., 1996. – С.66.

2.Моделі компетенцій державних службовців : наук. розробка / авт. кол. : І. В. Клименко, Е. А. Афонін, А. В. Журавльов та ін. - К. : НАДУ, 2012. - 72 с.

3.. Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні /Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. – Київ, 2019. – 107 с.

4.Основи європейської та євроатлантичної інтеграції України [Текст] : навч. посіб. / В. В. Говоруха, В. Г. Бульба, Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за заг. ред. академіка НАН України, д. т. н. В. П. Горбуліна. — К. : ДП “Євроатлантикінформ”, 2006. — 416 с.

5.Теоретико-методологічне обґрунтування і методика вивчення потреби в навчанні державно-управлінських кадрів з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України [Текст] : монографія / В. Г. Понеділко, О. М. Хмелевська, Ю. О. Молчанова ; за заг. ред. В. І. Лугового, В. Г. Понеділко. — К. : НАДУ, 2005. — 84 с.

6.Соціально-педагогічні умови формування почуття милосердя в студентській молоді у благодійній діяльності[Текст] : дисертаційне дослідження / Л.В.Данілова ; заг. ред. С.М. Курінної. — С.: "Видавництво Б.І. Маторіна", 2018. —240 с.

7. Ю. Фокін.

УДК 327

Політичні науки

ВНУТРІШНЄ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ ФРАНЦІЄЮ

Меньшакова Д.О.,

*аспірантка кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Анотація: Міжнародний порядок XXI століття визначається глибинними трансформаціями і руйнаціями старих соціально-політичних культур, безупинним формуванням глобального транснаціоналізованого середовища, в якому, як відповідь на

глобальні виклики сучасності, постійно відбуваються метаморфози. В умовах цих змін, важливе місце відводиться дослідженню нормативно-правової бази ядерних держав, що закладає підвалини правового порядку Євroatлантичного безпекового середовища. Оскільки, після Брекзиту, Франція залишилась єдиною ядерною державою Європейського Союзу, правовий вимір її дій заслуговує більшої уваги.

Ключові слова: ядерний статус Франції, правове регулювання ядерного статусу, ядерна безпека.

Важливими тенденціями нового світового порядку XXI століття, безумовно, слід вважати низку протилежних процесів, серед яких можна виділити зміну характеру загроз миру та безпеці, одночасні демілітаризацію та вдосконалення збройних арсеналів, а також інтеграційні та дезінтеграційні процеси в універсальному глобальному просторі. Саме тому, в умовах цих хаотичних змін ще більшого значення набувають питання правового регулювання використання ядерної зброї, нормативно-правова база та внутрішня легітимність ядерних держав, де особливу увагу слід приділити Франції, як єдиній ядерній державі Європейського Союзу.

Метою дослідження є встановлення порядку внутрішнього правового регулювання питань ядерної безпеки та використання ядерної зброї Францією, в контексті її зростаючої ролі на міжнародній арені і, зокрема, в Європейському Союзі через вихід Великої Британії з ЄС.

Важливість і актуальність цієї роботи полягає к необхідності розуміння процедури і порядку прийняття рішення про використання ядерної зброї у Франції, як ядерної держави, гаранта безпеки Європейського Союзу і держави-члена Північноатлантичного договору, у зв'язку з ускладненням стримування в умовах реалій нового світового порядку.

Наукова новизна праці пояснюється недостатньою дослідженістю вищезазначеного питання в умовах трансформації XXI століття, а також зміни ролі Франції в Євroatлантичному безпековому регіоні. Об'єктивними джерелами вивчення розглянутого питання є Конституція Франції, «Біла книга» з

питань оборони та безпеки 2013 року та «Стратегічний огляд оборони та національної безпеки» 2017 року. В свою чергу, автори зробили внесок у розгляд правових аспектів питання ядерного статусу Франції в умовах змін ХХІ століття.

Міжнародно-правовий вимір володіння Францією ядерною зброєю визнається Договором про нерозповсюдження ядерної зброї, на рівні зі США, Росією, Китаєм та Сполученим Королівством. Разом із цим, внутрішнє регулювання визначених аспектів закріплюється нормами Конституції. Таким чином, глава держави, що схвалює ядерні плани, приймає рішення про застосування сил і є єдиним, хто здатен передавати код(и) дозволу, буде єдиним, хто може оцінити чи існує загроза життєво-важливим інтересам. В цьому контексті пригадується відомий вислів Франсуа Міттерана: «Наріжним каменем стратегії стримування Франції є глава держави і все залежить від його рішучості» [1]. У юридичному плані його відповідальність у цій галузі впливає з подвійного конституційного статусу президента, як керівника збройних сил та, як голови Ради оборони, що визначено в указі 2009 року.

Відповідно до статті 15 Конституції, «Президент Республіки є главою збройних сил Франції. Відтак, він очолює Національні ради оборони та Вищі Комітети» [2]. Саме в цій якості він може віддати наказ про застосування ядерної зброї. Зазначимо, що ця легітимність була підкріплена рішенням 1962 року про обрання президента шляхом народного голосування [3]. В свою чергу, повноваження про використання ядерної зброї закріплено в Оборонному Кодексі, де в редакції 2009 року зазначається наступне: «начальнику Штабу оборони доручено виконання операцій, необхідних для використання ядерних сил. Він забезпечує виконання наказу Президента Республіки» [4]. Разом із цим, рішення про використання ядерної зброї, може бути прийняте на засіданні Ради з ядерної оборони, спеціалізованого та більш обмеженого органу Оборонної Ради. Тим не менше, не існує жодних офіційних вимог, про необхідність консультування Президентом з Радою

чи будь-яким іншим органом перед прийняттям рішення про використання ядерної зброї.

Набір процедур, відомий як «державний контроль» над питаннями ядерної безпеки, належить до сфери відповідальності прем'єр-міністра, що забезпечує постійний політичний контроль. В свою чергу, за забезпечення належного функціонування процедур урядового контролю відповідає Інспектор з ядерної зброї – офіцер вищого керівного складу із досвідом у галузі ядерної зброї, що звітує безпосередньо перед Президентом. Це включає, зокрема, «контроль за зобов'язаннями», який гарантує видання наказу про використання ядерної зброї у будь-який час і виключно законним органом влади, а також «контроль відповідності використання», що гарантує чітке виконання доручень президента. Таким чином, будь-яке рішення про використання ядерної зброї верифікується, так званим, «ланцюжком безпеки», відокремленим від «ланцюжка імплементації». У більшості випадків «ланцюжок безпеки» включає в себе спеціалізований підрозділ Національної жандармерії, який звітує особисто перед кабінетом Міністра оборони [5].

Виключні повноваження застосування ядерної зброї регулюються процедурою делегування. Відповідно до Конституції Республіки, Голова Сенату є тимчасовим наступником Президента Республіки до того, як відбудуться нові вибори (менше ніж за 35 днів, якщо Конституційна рада не оголосить форс-мажор, тобто непередбачувану національну надзвичайну ситуацію) [2]. Отже, на Голову Сенату покладаються повноцінні оборонні повноваження, включаючи повноваження про виконання ядерного удару. У випадку, якщо Голова Сенату недоступний, функції Президента Республіки виконуються Урядом колективно.

Процедура делегування повноважень у випадку надзвичайних ситуацій існує, але є секретною інформацією. У 60-роках, коля ця інформація не приховувалась, наступною, після Президента, вповноваженою особою був Прем'єр-міністр, після нього – Міністр оборони. Сьогодні прийнято спиратись на

уявлення про вищезазначене правонаступництво у владі, хоча існують сумніви у тому, хто займає третю ступінь цього ланцюжка. Наприклад, у Кодексі оборони вказано: «якщо кабінети Президента, Голови Сенату та Прем'єр-міністра стануть одночасно вакантними, то обов'язки та повноваження оборони автоматично і послідовно передаються міністру оборони та, якщо цього не вдалося, для інших міністрів у порядку, зазначеному в указі, який згадує склад уряду» [6]. Таким чином, порядок правонаступництва нижче рівня Міністра оборони змінюється. Зрештою, Президент може призначити владу «крайнього правового випадку» від свого імені, в цьому випадку, особи цих людей захищені державною таємницею.

Виходячи з вищезазначеного, з точки зору французького законодавства, той факт, що стримування в кінцевому рахунку покладається на єдину людину, обрану прямим загальним виборчим правом, розглядається як частина довіри стримуванню. Це, в свою чергу, сприяє легітимності влади в очах громадськості, адже французи шляхом прямого голосування, обирають людину, яка має силу життя або смерті над країною. Слід також наголосити на тому, що впродовж останніх десятиліть Франція спромоглася досягти політичного консенсусу, щодо ядерного стримування між двома основними урядовими силами, заснованому на чотирьох елементах: підтвердження виключно політичного характеру доктрини, разом з адаптацією дискурсу, планування та засобів; відмова від превентивних ядерних ударів, разом з можливістю вжитку варіанту «першого використання»; відмова від розмивання межі між ядерною та звичайною зброєю, разом з необхідністю диверсифікації засобів стримування за необхідності, з метою забезпечення довіри їм, за будь-яких обставин; відсутність штучного списку потенційних супротивників, разом з необхідністю мати можливість стримувати будь-яку владу, яка може атакувати життєво-важливі інтереси.

Відтак, в основі правових засад використання ядерної зброї Франції з точки зору внутрішнього законодавства забез-

печуються, в першу чергу прозорістю відносин з громадянами і постійною підтримкою рівня довіри до голови держави та діючої влади.

Література:

1. Entretien télévisé de M. François Mitterrand [Електронний ресурс] : Elysée : Présidence de la République – 1983. – Режим доступу: <https://www.elysee.fr/francois-mitterrand/1983/11/16/entretien-televisé-de-m-francois-mitterrand-president-de-la-republique-accorde-a-antenne-2-lors-de-lemission-lheure-de-verite-sur-la-politique-de-defense-la-securite-europeenne-et-la-politique-et-rangere-de-la-france-paris-mercredi-16-novembre>

2. Texte intégral de la Constitution du 4 octobre 1958 en vigueur, Art. 15 [Електронний ресурс] : Conseil constitutionnel – 1958. – Режим доступу : <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur>

3. LOI N° 62-1292 : Élection du Président de la République au suffrage universel [Електронний ресурс] : Conseil constitutionnel – 1962. – Режим доступу : <https://presidentielle2017.conseil-constitutionnel.fr/tout-savoir/en-resume/textes-de-reference/textes-relatifs-a-lelection-president-de-republ/loi-n-62-1292-6-novembre-1962-relative-a-lelect/index.html>

4. Code de la défense: Article R-1411 [Електронний ресурс] : Legifrance : le service public de la diffusion de droit – 2008. – Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?idArticle=LEGIARTI000006574609&cidTexte=LEGITEXT000006071307&dateTexte=20080426>

5. La gendarmerie de la sécurité des armements nucléaires [Електронний ресурс] : Ministère de l'intérieur – 2009. – <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/Notre-institution/Nos-composantes/Gendarmeries-specialisees/Gendarmerie-de-la-securite-des-armements-nucleaires-Gsan>

6. Code de la défense: Article L-1111-4 [Електронний ресурс] : Legifrance : le service public de la diffusion de droit <https://www.legifrance.gouv.fr/> – 2008. – Режим доступу :

ДЕРЖАВНО – ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Бсляєва Олена Павлівна

заступник директора з навчальної та виховної роботи

Сумський коледж економіки і торгівлі

м. Суми, Україна

Анотація. У статті розглянуто сутність та особливості впровадження державно - громадського управління діяльністю сучасного закладу фахової передвищої освіти.

Ключові слова: державно-громадське управління, громадсько-державне управління, громадськість, форми громадсько-державного управління

Актуальність. Успішна робота закладу фахової передвищої освіти на ринку освітніх послуг в умовах зростання конкуренції не можлива без створення сучасної системи управління закладом освіти. Тому система управління повинна постійно розвиватися і вдосконалюватися. Реалізація діяльності закладу фахової передвищої освіти відбувається відповідно до законів України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту», Статуту закладу та інших чинних нормативних документів. Основними напрямками розвитку освіти є демократизація, децентралізація, перехід до державно-громадської моделі управління освітою. У Законі України «Про фахову передвищу освіту» наголошено про порядок, умови, форми та особливості здобуття фахової передвищої освіти та регулювання суспільних відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначено

компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері фахової передвищої освіти. Закон встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи фахової передвищої освіти, створює умови для поєднання освіти з виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави. В Національній доктрині розвитку освіти наголошено на стратегії розвитку національної системи освіти, вона повинна формуватися адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий рух та розвиток України в першій чверті ХХІ століття, інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір, перехід від державного до державно-громадського управління, з чітким розмежуванням функцій між центральними, регіональними і місцевими органами управління, забезпеченням самоврядування навчально-виховних закладів і наукових установ, утвердження у сфері освіти гармонійного поєднання прав особи, суспільства й держави. Основними складовими державно-громадського управління закладом освіти визначено: співпраця навчальних закладів з органами державної влади; розвиток органів студентського самоврядування, колективного управління; співпраця з батьками; розширення зв'язків з місцевою громадою, громадськими організаціями, підприємствами, спонсорами.

Метою статті є спроба проаналізувати сутність та особливості державно - громадського управління й форми його впровадження в діяльності сучасного закладу фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Питання державно-громадського управління досліджували В. Бочкарьов, А.О. Гошко, В.А. Грабовський, Г.В. Єльнікова, О.І. Зайченко, М.С. Комарницький, В.М. Князев, Т.І. Шамова та ін.

У дослідженні В.А. Грабовського зазначено, що поєднання державного й громадського управління в освіті створює державно-громадське управління, що наголошує пріоритет

держави з обов'язковим урахуванням громадської думки. Роль державного управління в суспільному житті полягає в безперервному регулюванні динамічних процесів життєдіяльності суспільства в усіх його сферах [2, 48].

На думку автора державно-громадське управління освітою – це процес поєднання діяльності державних та суспільних суб'єктів управління в інтересах людини, соціуму, влади [2, 87].

М. С. Комарницький розглядає такі напрями розбудови державно-громадського управління, як відкритість й прозорість освітньої політики та інституційний розвиток. Він пропонує залучати громадськість до управління муніципальною освітньою системою, по-перше, починати з шкільного рівня; по-друге, при створенні локальних освітніх округів; по-третє, на міському рівні, створюючи батьківські асоціації, органи студентського самоврядування, опікунсько-наглядові ради та інші інституції. Автор підкреслює необхідність довільного створення освітніх округів за ініціативою місцевої громади, що дасть змогу обраним представникам виходити із пропозиціями до управління освіти та інших місцевих структур щодо поліпшення навчання й виховання підростаючого покоління [7].

Г. А. Балихін зазначає, що розширення участі суспільства в управлінні освітою можна досягти шляхом створення: системи піклувальних рад (освітніх організацій, муніципалітетів тощо [1].

Г. В. Єльнікова доводить, що залучення громадськості до прийняття управлінських рішень на різних щаблях управлінської вертикалі можна здійснити різними способами, і пропонує моделі державно-громадського управління [6].

Перша модель структурно-громадського супроводу передбачає, що субординаційна вертикаль управління закладом фахової передвищої освіти незалежно від форми власності, на кожному щаблі супроводжується відповідною громадською структурою

Другою є модель інформаційно-громадського супроводу,

де поєднуються зусилля державних структур управління фаховою передвищою освітою з громадськими структурами закладів. Згори вниз просувається детермінаційна інформація (нормативно-правова та суспільно-ціннісна). Знизу догори – претензійна (реакція виконавців, громадськості на детермінаційну інформацію). На кожному етапі управління створюється адаптаційний структурний підрозділ, основним призначенням якого є узгодження зустрічних потоків інформації та визначення вектору переваг.

Третя модель субординаційно-проміжного партнерства передбачає підвищення рухомості субординаційних стосунків по всій вертикалі. Це відбувається тому, що для виконання завдань залучається громадськість, і стосунки тимчасово перетворюються в партнерські, поширюючи горизонтальні зв'язки. Після досягнення кожної часткової мети тимчасова команда розпускається, і знову поновлюється субординаційна вертикаль. Основне призначення такої моделі – створення механізму субординаційно-партнерських стосунків для взаємоадаптації різноспрямованих активностей відповідно до загального вектору переваг [6].

І. Довбиш характеризує різні рівні участі громади в управлінні закладом освіти, а саме: перший рівень — участь в управлінні через раду навчального закладу, яка приймає управлінські рішення відповідно до повноважень, визначених статутом закладу; другий рівень — участь через діяльність колегіального органу управління закладом освіти (педрада) та органів громадського і студентського самоврядування — батьківський комітет, піклувальна рада, студентська рада (парламент) закладу освіти; третій рівень — індивідуальна участь через партисипативні структури тимчасового характеру (ініціативні групи, комісії, погоджувальні ради, конференції, збори) [5].

У сучасних дослідженнях наголошується, що сутність державно-громадського управління в сучасній освіті передбачає узгоджену взаємодію між державою й громадою у

вирішенні різноманітних питань освіти, пов'язаних з можливістю відповідально і результативно впливати на освітню політику, прийняття управлінських рішень, створення здорового соціального середовища.

Висновки. Таким чином, провадження громадсько-державних форм управління освітою створює умови для прояву високої активності членів громади та їх зацікавленої участі в діяльності, а також для самоорганізації громад.

Цей процес має забезпечуватися як відповідною нормативно-правовою базою, так і реальними механізмами дієвої громадської участі у розвитку фахової освіти. Залучення представників усіх категорій учасників освітнього процесу (батьків, педагогів, студентів), а також представників громадськості до управління закладу освіти, дозволить забезпечити підвищення якості надання освітніх послуг; виховання громадянської позиції в середовищі підростаючого покоління; розвиток спільної відповідальності усіх суб'єктів навчально-виховного процесу тощо.

Література:

1. Балыхин Г.А. Управление развитием образования: организационно-экономический аспект / Г.А. Балыгин. – М. : ЗАО «Изд-во «Экономика», 2003. – 428 с.
2. Грабовський В.А. Державно-громадське управління загальною середньою освітою на районному рівні : дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. – К., 2006. – 233 с.
3. Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій. Посібник зі створення та управління громадсько-активною школою. ВФ «Крок за кроком». – 2-ге вид. – К. : СПД-ФО Парашин К.С., 2008. – 164 с.
4. Джон П. Кретцман, Джон Л. Макнайт. Розбудова громад за рахунок внутрішніх ресурсів. Шлях до відкриття й мобілізації ресурсів громади / Пер. з англ. – К. : Четверта хвиля, 2006. – 256 с.
5. Довбиш І. Модель державно-громадського управління ЗНЗ // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 1. – С. 69-75.

6. Закон України «Про фахову передвищу освіту». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>

7. Єльнікова Г.В. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління // Директор школи. – 2003. – № 40. – С. 10-11.

8. Комарницький М.С. Державно-громадська система управління освітою // Аспекти самоврядування. – 2000. – № 3. – С. 34-35.

УДК 656

Технічні науки

КЕРУВАННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ МІКРОМЕНЕДЖМЕНТУ

Гілевська К. Ю.

доцент кафедри

міжнародних перевезень та митного контролю

Бучко М. Ю

студенту факультету

транспортних та інформаційних технологій

Національний транспортний університет

м. Київ, Україна

Глобалізація світової економіки, яка характеризується різким посиленням конкуренції, швидким старінням унікальних продуктів та технологій, виявляє все більший вплив на функціонування сучасних підприємств України. Ці тенденції змушують їх здійснювати перебудову своєї діяльності, інтенсивно розвиватися та впроваджувати нові інформаційні технології. Проникнення комунікаційних технологій створюють світ глобальної конкуренції, де швидкі зміни відбуваються постійно, а інновації стають важливішими, ніж масові продукти. Процеси, які відбуваються в суспільстві, стимулюють зародження нової економіки, де будуть панувати сукупні знання та обмін ними. У цих умовах конкуренто-

266

спроможність та життєздатність підприємства залежатиме не стільки від наявності матеріальних ресурсів, скільки від ефективності їх організації та управління, використання та присутності розвинених засобів комунікації та кооперації з клієнтами та партнерами, наявності технологій обміну знаннями. Зрозуміло, що для підприємств стійка ієрархічна організаційна структура, яку вони сьогодні мають, не дає можливості гнучко адаптуватися до зміни кон'юнктури ринку [1].

Логістичний ланцюг постачання це комплекс видів діяльності і сукупність організацій, через які матеріальні потоки проходять під час свого переміщення від постачальника початкового рівня до кінцевого споживача. Іншими словами, логістичний ланцюг постачання – це формалізований шлях проходження матеріального потоку від постачальника до споживача.

Процес налагодження, планування, організації та управління вимагає комплексного підходу та контролю за всіма етапами логістичного ланцюга постачання.

Одним із можливих варіантів вирішення задачі комплексного управління всіма етапами, через які матеріальні потоки проходять під час свого переміщення від постачальника до кінцевого споживача, є використання програмного забезпечення на основі мікроменеджменту. На прикладі програмного забезпечення UPS Quantum View Manage можна розглянути переваги даного підходу.

Система UPS Quantum View Manage дозволяє отримати доступ до кількох рівнів інформації про вихідні та вхідні відправлення: від важливих зведених даних про всі відправлення до відфільтрованих за постачальником відомостей про окремий вантаж [2].

У випадках коли підприємство в своїй діяльності використовує стороннього постачальника, тоді програмне забезпечення Quantum View Manage надає можливість надсилати двосторонні відомості про замовлення. Завдяки підприємство може вирішувати питання та проблеми клієнтів, синхронізувати відправлення, і покращити керування постачальниками.

Однією з функцій системи Quantum View Manage є онлайн доступ до документації та брокерських партнерських каналів та збереження митної документації. Це заощаджує час на отримання нормативної документації та проходження митного оформлення.

Завдяки розвитку Інтернет та активізації діяльності численних віртуальних служб життєвий цикл послуг з доставки товарів кінцевому споживачеві починає набувати цілком конкретні, засновані на типізації логістичних, інформаційних і фінансових операцій форми. У силу цього логістика все тісніше пов'язується і все частіше асоціюється з розробкою складних проектів доставки-розподілу товарів і ресурсів. Починають створюватися центри по розробці та продажу таких проектів.

Отже, завдяки комп'ютеризації управління матеріальними потоками і, зокрема, створенню систем підтримки прийняття рішень та автоматизованих систем управління виробничими і логістичними процесами можна досягти таких результатів:

- зростання продуктивності у функціональних областях логістики постачання;
- поліпшення канальних взаємин між ланками логістики постачання;
- зростанні продуктивності при управлінні ланцюгами постачання;
- досягненні повної інтеграції дій партнерів в ланцюг постачання;
- зменшенні операційних та адміністративних логістичних витрат.

Література

1. Д. О. Пруненко, Управління ланцюгом постачань [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://eprints.knate.edu.ua/43023/>
2. Керування ланцюгом постачання UPS - Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.ups.com/ua/en/services/tracking/quantum-view/manage.page?#>

УЗАГАЛЬНЕНА ДИНАМІЧНА МОДЕЛЬ СТАЦІОНАРНОЇ ВІБРОФОРМИ ДЛЯ УЩІЛЬНЕННЯ БЕТОННИХ СУМІШЕЙ

Орисенко О.В., Нестеренко М.М., Хоменко І.В.

кандидати технічних наук

Постоленко Д. С.

студент

*Національний університет «Полтавська
політехніка імені Юрія Кондратюка»*

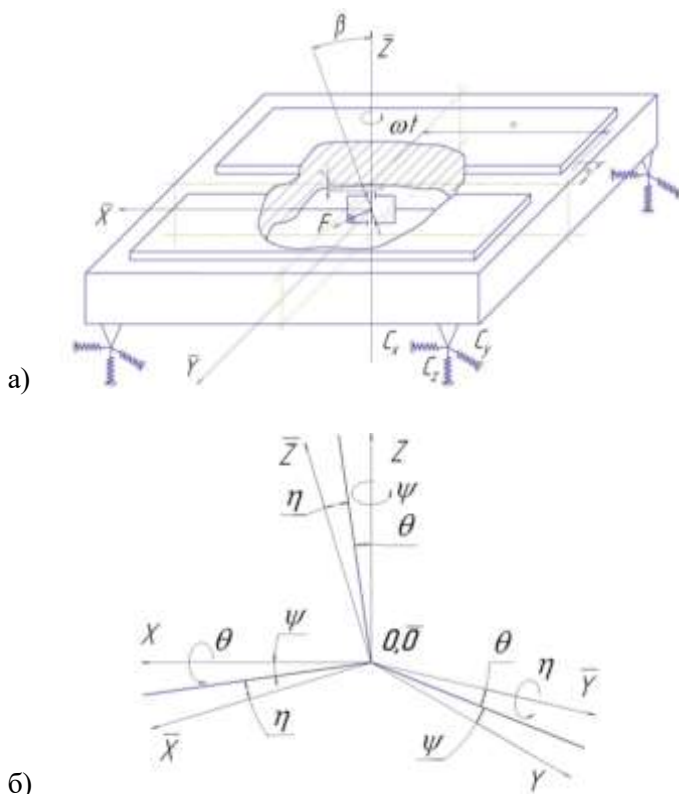
У роботах [1, 2] й інших дана узагальнена динамічна модель вібромашини для вивчення характеру коливань її робочого органу, у виді твердого тіла, встановленого на пружні опори з урахуванням числа ступенів вільності, що представляють інтерес у досліджуваному процесі [3]. Скористаємося методикою [4] для вивчення динамічної моделі стаціонарної віброформи. Найважливішими динамічними параметрами, стаціонарних віброформ, із просторовими коливаннями робочого органу, що визначають їхню технологічну ефективність, є частота коливань піддона форми і розподіл складових амплітуд вібропереміщень у характерних точках віброформи в залежності від вимушуючої сили, що розвивається віброзбуджувачем та приєднаною масою віброформи з виробом.

Виходячи з умови, що енергія коливань передається бетонній суміші, що ущільнюється, від піддона (основи) і бортів форми, причому найбільш ефективно від цих поверхонь, розташованих перпендикулярно до напрямку коливань. У якості динамічної моделі, використовуваної для вивчення характеру коливанні стаціонарної віброформи також прийняте тверде тіло на пружній підвісі, що володіє шістьма ступенями вільності.

При конструюванні стаціонарних віброформ повинно забезпечуватися таке взаємне розташувань пружних опор і віброзбуджувача щодо центра мас коливальної системи, щоб у будь-якій точці форми інтенсивність вібрації, оцінювана

складовими просторових амплітуд вібропереміщень, знаходилася в заданих межах, забезпечуючи достатню технологічну ефективність ущільнення бетонної суміші.

Приведена на рисунку 1 динамічна модель досить реально відображує характер коливань стаціонарної віброформи.

а – схема динамічної моделі; б – система рухомих і нерухомих осей координат.

Рисунок 1 – Динамічна модель вібраційної установки

Діючи переважно в горизонтальній площині, розташованої вище центра мас коливальної системи, кругова вимушуюча сила, викликає просторовий коливальний рух віброформи, що складається з еліптичного руху центра мас і обертального руху форми щодо центра мас.

Кути α і β визначають положення осі обертання валу віброзбуджувача в просторі, кут β - визначає кут нахилу осі валу до вертикальної осі системи координат і кут α - визначає кут повороту вертикальної площини XOZ від повздовжньої площини симетрії XOY.

Література:

1. Назаренко І.І. Вібраційні машини і процеси будівельної індустрії / І.І. Назаренко. – Навчальний посібник. – К.: КНУБА, 2007. – 230с.

2. Сердюк, Л.И. Исследование влияния технологических параметров вибрационной машины на ее динамику / Л.И. Сердюк, С.С. Песковой, К.Ю. Фролов // Гидродинамическая теория смазки – 120 лет: труды Международного симпозиума. В 2-ух томах. – Т. 2. – М.: Машиностроение – 1, Орел: ОрелГТУ, 2006. – С. 210 - 216.

3. Нестеренко М.П. Аналитическое моделирование вибрационных машин для формования железобетонных изделий с учетом влияния бетонной смеси на рабочий орган / М.П. Нестеренко, Д.С. Педь, Т.А. Складенко // Научный потенциал молодых ученых для инновационного развития строительного комплекса Нижнего Поволжья // Материалы Международной научно-практической конференции, 24 декабря 2010 г., г. Волгоград : в 2-х ч. Ч. I / Волгогр. гос. архит.-строит. ун-т. – Волгоград : ВолГАСУ, 2011. –С.220-224.

4. Орисенко О.В. Математична модель вібраційної машини з вертикальним дебалансним валом / О.В. Орисенко, М.П. Нестеренко // Проблемы создания новых машин и технологий. Научные труды КГПИ. –Кременчуг: КГПИ, 2000. –Вип. 1/2000(8),. –С.457-460.

ПРОБЛЕМА ПАРКУВАННЯ АВТОТРАНСПОРТУ У
ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЧАСТИНІ МІСТА НА ПРИКЛАДІ
М.ЛУЦЬКА

І.О.Павлова, В.В.Грабовець

*к.т.н., доценти кафедри
автомобілів і транспортних технологій,
Луцький національний технічний університет,
м. Луцьк, Україна*

Наведено причини виникнення транспортних проблем у центральних частинах міст, пов'язаних з дефіцитом паркувальних територій. Визначено негативний вплив хаотичних паркувальних зон на транспортні потоки, екологічний стан навколишнього середовища у місцях скупчення транспорту. Розглянуто можливість організації додаткових парковок для легкового транспорту та автобусів.

Ключові слова: *центральна частина міста, транспортний потік, парковка, пішоходна доступність.*

У центральній частині міст «колотротруарна» парковка є звичайною справою. Це створює перешкоди для громадського транспорту, автомобілів різних служб та з доставки товарів, прибирання вулиць і вивезення снігу. Заборона на вуличне паркування певною мірою поліпшить можливості руху транспорту, проте виникає необхідність створення додаткових територій для паркування [1]. У багатьох сучасних містах центральна частина розміщується у місцях історичної забудови, яка не розрахована на високий рівень автомобілізації, тому влаштування парковок на відстанях, що регламентуються нормативами, практично неможливе.

Луцьк, особливо його центральна частина, будучи старовинним містом, відзначається своєю компактністю та вузькими вулицями. Центральна частина Луцька є культурним ядром міста. Тут сконцентровано безліч об'єктів обслуговування культурного, туристичного, торгівельного призначення тощо. Через центр

міста проходить багато маршрутів громадського транспорту.

Проблема хаотичного паркування та нестачі місць істотно обмежує водіїв у виборі місця паркування, забирає безліч часу у пошуках вільного місця, створює затори, аварійні ситуації, паралізує громадський транспорт, перешкоджає пішоходам, знижує інвестиційну та туристичну привабливість міста. Для бізнесу така ситуація має свої негативні наслідки: хаотичні парковки біля місць обслуговування призводять до неможливості підвозу, розвантаження продукції, низького пасажиропотоку, до втрати рентабельності через неможливість відвідувачів ресторанів, магазинів, готелів залишити свій транспорт та низький потік людей [2].

В результаті зменшення ширини проїжджої частини через припаркові автомобілі зменшується швидкість транспортного потоку, при роботі на неусталених режимах руху збільшується витрата пального. Через зниження видимості, підвищення рівня завантаження смуги руху та збільшення маневрування погіршується безпека руху.

Відбувається погіршення екологічної ситуації, так як більшість автомобілів зупиняються, паркуються і знову починають рухатись в зонах скупчення людей [1].

Враховуючи сучасні тенденції транспортного планування міських територій, розробка схем стоянок та парковок, як і схем руху транспорту, повинна проводитись з позицій зручного для життя міста (виділення пішохідних зон і вулиць; обмеження руху транспорту і таке ін.). Виходячи з цього запропоновано заходи, впровадження яких дасть змогу розвантажити центральну частину міста від хаотичного паркування і руху транспорту та підвищить привабливість центральної частини міста для його жителів та гостей. З цією метою розглянуто можливість організації додаткових парковок для легкового транспорту та автобусів.

Аналіз території центральної частини Луцька, опитування водіїв та пересічних громадян, а також попередні розрахунки дали можливість вибрати місця для організації паркувальної

зони легкових автомобілів та автобусів, яка знаходиться в пішохідній доступності до основних місць тяжіння центральної частини міста в межах 15-20 хвилин.

В центрі міста є три території, на яких, після проведення ряду організаційних та архітектурних заходів, є можливість створення паркувальних зон (рис.1).

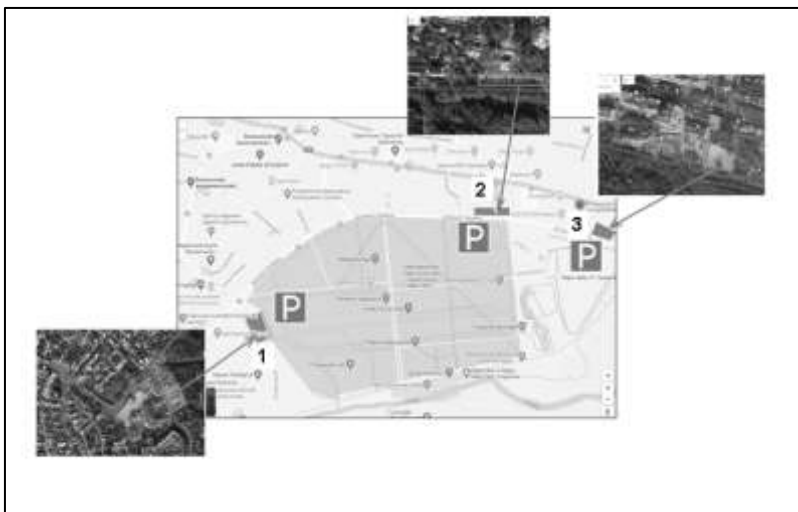

Рисунок 1 – Територія центральної частини міста із зазначенням запропонованих місць для паркувальних зон

1. Організація паркувальної зони в районі Центрального ринку (рис.1, позиція 1) на місці звільненої від забудов ринку. Площа території, що виділяється під паркувальну зону складає близько 2 га. На даній території існує можливість організації системи перехоплюючих парковок, де можна розмістити близько 100 туристичних автобусів, або 400 легкових автомобілів. При цьому пішохідна доступність місць тяжіння (Центрального ринку, замку Любарта, пам'яток Старого міста, Міської ради, драмтеатру, парку відпочинку, Кафедрального собору і т. ін.) не перевищує 10-15 хвилин.

2. Організація паркувальної зони на вул. Глушечь в районі скверу Генерала Алмазова (рис.1, позиція 2). Площа території,

що виділяється під паркувальну зону складає близько 0,2 га та забезпечить стоянку для 15 великогабаритних автобусів або 100 легкових автомобілів. Пішохідна доступність до основних місць тяжіння центральної частини міста, Центрального парку відпочинку та Старого міста не перевищує 15-20 хвилин.

3. Організація паркувальної зони на вул. Глушець в районі Волинської філармонії (ліворуч від будівлі) (рис.1, позиція 3). Площа даної території, що пропонується під паркувальну зону, складає близько 0,5 га. На даній території можна розмістити близько 25 великогабаритних автобусів або 250 легкових автомобілів. Пішохідна доступність найбільш популярних місць тяжіння приблизно 20 хвилин.

Внаслідок того, що велика частина трафіку проходить через центральну частину Луцька, паркування у ній значно впливає на загальну транспортну ситуацію міста. Недосконала планувальна організація паркомісць на більшості досліджуваної території сприяє хаотичному паркуванню. Транспортно-пішохідний рух ускладнюється, погіршується безпека як пішоходів і велосипедистів, так і самих автомобілів. Запропоновані заходи дозволять значно розвантажити паркувальні зони, що знаходяться на Театральній площі, по вул. Глушець в районі Центрального ринку, на Замковій площі та в інших місцях від припаркованих автомобілів, які значно ускладнюють рух громадського транспорту, особливо тролейбусів.

Література:

1. Швець В. В. Проблеми паркувальних зон міста Вінниця / Швець В. В., Іскра М. А., Лисюк О. І., Баранюк О. С. // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – 2012. – №1. – С. 113-116.

2. Вирішення проблем завантаженості центральної частини міст та хаотичного паркування. Аналітична записка. – Український католицький університет. – Львівський регулярний паб. – 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://spm.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/lrh_parkuvannya_analitychna-zapyska.pdf

3. Завальний О. В. Особливі характеристики місць для паркування індивідуального автотранспорту / О. В. Завальний, Н. В. Анощенко // Містобудування та територіальне планування. – 2010. – Вип. 36. – С. 166 –174.

4. Постанова КМ України № 1342 «**Про затвердження** правил паркування транспортних засобів». Постанова Кабінету Міністрів України від 3.12. 2009 р. Режим доступу: <http://ud.org.ua/zakonodavstvo/postanovi-ta-rozporyadzhennya/142-1342-l-r>

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

